

5 C 5-

~~Rapport~~
1934
~~1925~~

Nº 1-30

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: f.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Vuorinsa.

2/1-34.

Berliinissä, 2 p:nä tammikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 7/3/34.

ULKOASIAINMI

1	80 Sal	38
5/1-34	2 -	1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasianministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 1 aiheesta:

Kauppasopimus.

Ministeri:

Ramell-Holm

BERLIINISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Berliinissä 2 p:nä tammi kuuta 1934.

1 80 Sal 34

Asia:

5/1-34

Kauppasopimus.

5 05

30/12 1933 sain vastaanottaa seuraavan sähkösanoman: "84 irtisanokaa Suomen Saksan taloudellinen sopimus 21/4 1922 ilmottakaa kun tapahtunut". Kun sähkösanoma saapui klo 1/2 2 päivällä lähetystöön, oli aika jo niin myöhäinen, ettei saksalaisiin virastoihin enää voinut päästä eikä ketään henkilöä tavata, virastot kun uuden vuoden pyhien tähden suljettiin tavallista aikaisemmin. Tästä syystä jäi irtisanominen lähetystön ensimmäiseksi toimenpiteeksi v. 1934.

Kuluvan tammikuun 2 päivänä kävin ministeriaalitirehtööri Ritterin luona, jättäen hänelle ulkoasiainministeri v. Neurathille osotetun allekirjoittamani nootin, joka oli näin kuuluva: "Im Auftrage meiner Regierung beehre ich mich Eurer Exzellenz zur gefälligen Kenntnismahme ergebenst mitzuteilen, dass die Finnische Regierung das vorläufige Übereinkommen zwischen der Finnischen Regierung und der Deutschen Regierung über gewisse Fragen des Handelsverkehrs, vom 21. April 1922, laut dem § 19. des obigen Übereinkommens mit einer Frist von drei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Monaten hierdurch kündigt.

Ich benutze j.n.e."

Käyntini tapahtui klo 11 a.p. ja lähetin siitä Ministeriölle seuraavan puhelinsanoman: "Sopimus irtisanottu 2 tammikuuta 1934". Keskustelustani ministeriaalitirehtööri Ritterin kanssa mainitsen seuraavassa.

Herra Ritter valitti, että Suomen hallitus on täten asettunut kannalle, joka merkitsee tullisotaa. Huomautin, ettei minulla ole mitään lähempiä ohjeita asiassa, vain lyhyt määräys irtisanoa sopimus, mutta että käsitän hallitukseni pyrkimyksen olevan sen, että vastaisissa neuvotteluissa olisi täysin vapaat kädet kaikissa kauppasuhteita koskevissa kysymyksissä ja että ne siten saadaan yhdistetyiksi uuteen sopimukseen. Herra Ritter sanoi, että sellaiseksi kuin tilanne nyt on kehittynyt, hän ei voi nähdä juuri mitään mahdollisuuksia uuden sopimuksen syntymiseen eikä hän niin ollen tiedä, onko neuvotteluista mitään hyötyä. Kun hän sitä paitsi oli juuri Bremenistä saanut tietää, että Suomessa saksalaisille tuotteille on pantu nelinkertainen tulli, ovat olosuhteet vielä mahdottomammat. Huomautin tähän, ettei minulla tällaisesta tullikoroituksesta ole mitään tietoa, vaan ainoastaan siitä, että erinäisiä tulleja Suomessa piti tammikuun 1 päivästä koroittaa, mutta koskevat tullit kaikkia maita yhtäläisestä, ellei erikoissopimuksia ole olemassa. Vielä

ilmoitti hän, että nämä Suomen toimenpiteet tietenkin tulevat aiheuttamaan sen, että Suomi ensi tilassa poistetaan suosituimmuutta nauttivien maiden luettelosta ja että hän myöskin heti tulee ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että suomalaisen voin, juuston ja kananmunien tuonti Saksaan kielletään. Samalla valitti hän sitä, että hänen pyrkimyksensä Suomen-Saksan kauppasuhteiden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi, jotka vuosikausia ovat kestäneet, täten juoksevat hiekkään ja että Suomen puolelta koko tämä hänen kauppapolitiikkensa desavuoidaan. Valitin puolestani myöskin sitä, että olosuhteet olivat johtaneet tällaiseen tilaan ja lausuin toivomuksen, että mahdollisimman pian kaikesta huolimatta saataisiin aikaan sopimus, joka loisi siedettävät olosuhteet maittemme välisissä kauppasuhteissa. Tähän huomautti hra Ritter, että mahdollisuudet näyttävät hyvin hämäriltä ja että sopimukseton tila todennäköisesti tulee pitkäaikaiseksi.

Saksalaisten pääneuvotteliija Hemmen , joka on matkoilla, tulee palattuaan asettumaan yhteyteen kanssani vastaisten neuvottelujen suhteen. Ilmoitan niistä lähemmin saatua kuulla saksalaisten käsityksen.

Johtaja Ritter vetosi vieläkin suomalais-englantilaiseen kauppasopimukseen ja sanoi ihmettelevänsä sitä, että Suomessa vallitsee sellainen käsitys, että Saksan tähän Suomen-Englannin sopimukseen pitäisi suhtautua aivankuin mitään ei olisi tapahtunut, vaikka siinä

periaatteessa on luovuttu yleisestä suosituimmuudesta. Vastasin tähän samoilla väitteillä, joita tri Pitkaniemi neuvotteluissa täällä on esittänyt, nim. että saksalaiset meidän käsityksemme mukaan tulevat Englannin sopimuksesta hyötymään enemmän kuin englantilaiset, mutta hra Ritter näille väitteille ei antanut mitään arvoa.

Siitä, onko nyt noudatettu menettelymme meille eduksi vai vahingoksi, en rohkene vielä käsitystäni lausua.

Ramellus

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Wuorimaa.

19/1-34.

Berliinissä, 19 p:nä tammikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 200/24/34.

2	80 Sal	34
22/1-34	1 -	1
5	05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e l l i -
s e n a l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 2 a i h e e s t a :

Kauppasopimus.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Berliini ssa 19 p:nä tammi kuuta 1934.

Asia:

Kauppasopimuksesta.

2 80 Sal 34
22/1-34
5 C5

Lienee syytä raportin muodossa luoda katsaus tilanteeseen kauppasopimusneuvotteluissa Suomen ja Saksan välillä huolimatta siitä, että osa alempana mainituista seikoista on sellaisia, joista jo hallituksen kutsumana Helsingissä suullisesti tein selkoa.

Aluksi mainitsen lyhyesti saksalaisia käsityksiä ja vaikutteita tässä kysymyksessä. Kun se uusi maailmankatsomus, jota kansallissosialistit Saksassa edustavat, pääsi maassa valtaan, sisältyi siihen Saksan kansan poliittisen, sivistyksellisen ja taloudellisen elämän johtaminen uusille laduille. Taloudellisella alalla uudistussuunta on alkanut maatalouselämän siirtämisellä täysin toisenlaisille perusteille kuin se ennen on ollut. Nämä uudet perusteet ovat: talonpojan kiinnittäminen maahansa, hänen velkautumisensa estäminen ja hänen tuotantokykynsä saattaminen sellaiseksi, että hän siitä saa elatuksensa sekä että maa voi tuottaa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen ravinnon, minkä Saksan kansa tarvitsee, eikä jää riippuvaiseksi yhteydestään muuhun maailmaan. Tästä syystä oli Saksan kannalta tarpeellista poistaa ne siteet, jotka estivät kehityksen kulkemasta tähän suuntaan ja joista siteistä yksi kaikkein tärkeimpiä oli kauppasopimus Suomen kanssa. Tässä ajettiin suoraviivaista sisäpolitiikkaa, jossa ei ollenkaan otettu huomioon tämän politiikan vaikutuksia ja seurauksia ulospäin. Saksalaisten irtisanomisen jälkeen viime syksynä osottama jyrkkyys ja ylimielinen esiintyminen, joista aikoinaan olen kertonut, ovat epäilemättä olleet paitsi taktiikkaa, hyvin vahvasti tuon politiikan sanelemat ja kasvaneet, voisipa sanoa yli äyräitten paisuneen kansallistunnon aiheuttamat, jolloin ei maltettu tyyntä olosuhteita ja tilannetta arvioida. Seuraavasta ilmenee, miten mieliala on muuttunut.

Viime vuoden lopulla käytyihin kauppaneuvotteluihin en katso tarpeelliseksi yksityiskohtaisemmin koskea, olkoon vain todettuna, etteivät ne johtaneet mihinkään tulokseen. Seurauksena oli tullisotatila, jossa molemmin puolin on tuonti toisesta maasta osittain kokonaan kielletty. Tilanteen käsityksessä on syntynyt sellainen vastakkaisuus, että meillä Saksa pidetään hyökkäävänä puolena, mikä on oikea käsityskanta, Saksahan sanoi sopimuksenkin irti, kun sensijaan Saksa on pitänyt meitä vastatoimenpiteiden aloitteentekijänä.

Jo ennen lähtöäni Suomeen oli kuitenkin huomatt-

tavissa mielenmuutos Saksassa sikäli, että viime syksyn kuluessa esiintynyt jyrkkyys on muuttunut sovinnollisuudeksi ja haluksi päästä syntyneestä välitilasta sopimussellisiin kauppasuhteisiin. Helsingissä käydessäni oli minulla jo kunnia esittää käsityksenäni, että vaikkakin meidän on vastattava vastatoimenpitein saksalaisiin hyökkäyksiin, emme kuitenkaan saa asettua kielteiselle kannalle neuvottelujen jatkamiseen nähden, vaan puolestamme osotettava halua sovintoon ja siitä syystä lähetettävä neuvottelijat jatkamaan katkenneita keskusteluja niin pian kuin mahdollista. Asia tulee tietenkin toisenlaiseksi, jos neuvottelujen kuluessa osottautuu, että saksalaiset asettavat sellaisia vaatimuksia, ettemme niitä voi hyväksyä. Silloin jää Saksa vastuunalaiseksi neuvottelujen katkeamisesta.

Palattuani Berliiniin kävin saksalaisen pääneuvottelijan tri Hemmenin puheilla. Sanoin hänelle, että maataloustuotteiden tuontikielto Saksaan on synnyttänyt Suomessa poikkeuksellisen voimakkaan saksalaisvastaisen mielialan, josta luultavasti Saksassa ei ole käsitystäkään. Tämä mieliala ei ole maatalous- eikä teollisuuspiireissä luonteeltaan poliittinen, vaan puhtaasti taloudellinen. Suomen teollisuus on solidaarinen maatalouden kanssa ja sopimuksen mahdollisuudet ovat huonot, ellei Suomen maataloudelle saada entisiä ehtoja säilytetyksi. Tri Hemmen vastasi tähän, että Suomessa käyntini aikana mieliala Saksassa on muuttunut entistä sovinnollisemmaksi ja todel-

lakin voimakas halu sopimuksen aikaansaamiseen on olemassa. Hän tuomitsi ankarasti ne typerät kirjoitukset, erikoisesti Berliner Tageblatt'in, jotka Saksan lehdissä on julaistu ja mainitsi tri Pitkäniemen Helsingissä antaman sovinnollisen haastattelun erinomaisen suotuisasti vaikuttaneen täällä. Maatalousministeriön ministeriaalitirehtööri Köhler, joka on maataloudellisissa kysymyksissä ratkaiseva henkilö ja jonka taholta suurimmat vaikeudet juuri ovat tulleet, on myöskin kehoittanut sovinnollisuuteen sekä sanonut, että Suomen kanssa nopeasti on aikaansaattava hyvä sopimus. Epäilemättä neuvottelujen kuluessa tulee esiintymään pulmallisiakin seikkoja, mutta oli tri Hemmen siinä käsityksessä, että niistä kyllä selvitään. Selitin vielä viimeisiä tullikorotuksiamme ja tullitariffisysteemiämme, täällä kun näyttää olleen se käsitys, ainakin useilla tahoilla, että kaikki viimeiset korotukset olivat nelinkertaisia siitä, mitä tullit viime vuonna olivat. Lopuksi mainitsin suomalaisten valtuutettujen matkustavan Berliiniin t.k. 20 päivänä. Tri Hemmen vakuutti vielä Saksan sovinnonhalua ja ilmitoi toivomuksensa nopeasta sovintoonpääsystä.

Mikäli täällä on voinut kuulla, ovat viimeiset suomalaiset tuontikiellot teollisuusmaailman taholta aiheuttaneet suoranaisten rynnäköiden eri ministeriöihin ja siinä suhteessa edullisesti vaikuttaneet tilanteen kehitykseen. Luulisi myöskin, että sovinnon halukkuutta on lisännyt

Ranskan taholta juuri tapahtunut saksalais-ranskalaisen kauppasopimuksen irtisanominen. Tätä tilannetta on ehdottomasti käytettävä hyväksi ja neuvotteluihin ryhdyttävä riippumatta siitä, mikä niiden lopullinen tulos lie-
neekään.

Ministeri:

Raimo Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Vuorimaa.

26/1-34.

Berliinissä, 26 p:nä tammikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 234/40/34.

3 80 Sal 37
29/1-34 - 1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/ Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 3 aiheesta:

Poliittisesta tilanteesta Saksassa.

Ministeri:

Runeberg

[Handwritten mark]

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Berliini ssa 26 p:nä tammi kuuta 1934.

3 80 Sal

34

29/1-34

Asia:

Poliittisesta tilanteestaSaksassa.

5

C5

Senjälkeen kun viimeksi selostin Saksan sisäistä tilannetta, on maan poliittisessa elämässä ilmennyt seikkoja, jotka olevaa tilannetta kylläkään eivät muuta, mutta kuitenkin saattavat olla tunnusmerkillisiä vastaiselle kehitykselle, ja siitä syystä maininnanarvoiset. Kun tietojen saanti vallitsevien olosuhteiden vaikutuksesta on varsin vaikeaa, saksalaiset kun ovat lausunnoissaan erittäin varovaisia ja pidättyviä ja paljon on perustettava diplomaattitovereiden kanssa tapahtuneeseen tietojen vertailuun, ei täysin selvää kuvaa ole mahdollista luoda, erilaisia ilmiöitä voit sentään tuoda esiin ja niiden perusteella muodostaa summittaisen yleiskuvan.

Yleisenä huomiona voitaneen lausua sisäisen tilanteen olevan sekavamman kuin kuukausi, pari sitten. Näyttää siltä, kuin kansallissosialistisessa puolueessa olisi muodostumassa vastakohtia. Niiden aiheuttajana on keskinäinen kateus, kilpailu paikoista, määräysvallas-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta ja muut personalliset seikat, vieläpä suuntariidatkin. Ranskan suurlähettiläs käytti tilanteesta vertausta, sanoen edellämainittujen seikkojen johtaneen olosuhteisiin, jotka ovat verrattavissa entisten puolueiden väliseen taisteluun, ero on siinä, että kilpailu nyt tapahtuu yhden puolueen sisällä. Hallituksessa näyttää taistelu käyvän kvasi-oikeistolaisen ja puhtaasti valtiososialistisen suunnan välillä. Edellistä edustavat Göring, johon Saksan porvaristoaines näyttää turvautuvan, talousministeri Schmitt, rahaministeri Schwerin-Krosigh, jälkimäistä tri Göbbels ja maatalousministeri Darré sekä hallituksen ulkopuolelta työrintaman johtaja tri Ley. Kansleri Hitler ei vielä näytä olevan selvillä, mihin suuntaan olisi mentävä, vaan välttää selvää kannanottoa. Väitteet kanslerin ja Preussin pääministeri Göringin välisistä vastakohtista eivät pitäne paikkaansa. Göringin kunnian- ja vallanhimoinen luonne ajaa häntä kokoamaan itselleen yhä uusia toimia, joista viimeaikaisena saavutuksena on mainittava Preussin valtiollisen poliisin johdon ottomisiin käsiinsä. Muiden osavaltioiden poliittisen poliisin yhtenäiseksi päälliköksi määrättiin heti Göringin otettua Preussin salaisen poliisin johdon haltuunsa S.S.-joukkojen päällikkö Himmler. Göringin ja Göbbelsin vastakohta sensijaan näyttää olevan niin jyrkkä, että sitä voitaneen sanoa sovittamattomaksi. Preussin teatterivalvonnan otti Göring Göbbelsiltä itselleen aivan äs-

kettäin. Väitetään kansleri Hitlerillä kansallissosialistesten ideoiden mukaisesti olevan valmiina laki Saksan valtakunnan yhtenäistytttämisestä ja osavaltioiden hävittämisestä, mutta ettei sitä toistaiseksi ole julaistu Göringin vastustuksen tähden, koska vi^{me}mainittu lain voimaantulon kautta menettäisi diktaattorin asemansa Preussissä. Pitääkö tämä väite paikkaansa, sitä en voi varmuudella sanoa, mainitsen sen vain yleisesti tiettävänä juttuna diplomaattikunnan keskuudessa.

Jos hallituksessa on tällaisia eri virtauksia, niin on niitä varmasti puolueessakin. Siihen liittyneet vasemmistoaineokset vaativat jyrkkää sosialisointipolitiikkaa noudatettavaksi, oikeistoaineokset taas koettavat sellaista hillitä tai estää. Tuntuu siltä kuin vasemistosuunnan vaikutus olisi vahvistumassa ja maan varsinaisissa oikeistopiireissä, joita olen tavannut, näyttään suoranaisesti kehitystä tähän suuntaan pelättävän. Ulkomaisten virkatoverien keskuudessa mainittiin myöskin siitä, että itse ruskeassa talossa Münchenissä olisi muodostunut ryhmäkunta, joka ei ole tyytyväinen asiain kehitykseen. Ranskan suurlähettiläs väitti s^{en}äkin, että S.A.-joukkojen keskuudessa olisi tyytymättömyyttä siihen sovinnolliseen tapaan, jolla kansleri pyrkii hoitamaan ulkopolitiikkaa Ranskaan nähden. Kukaan ei kuitenkaan tunnu tietävän mitään varmaa, joten kaikki nämä seikat on otettava huomattavalla varovaisuudella.

Ulkopuolella kansallissosialistista puoluetta on ollut eräitä ilmiöitä, joista on syytä mainita. Jo aikaisemmin olen kertonut kommunistien aktiivisesta maanalaisesta toiminnasta, mikä edelleen kuuluu jatkuvan varsin voimakkaana. Poliittisen poliisin päällikkö mainitsi minulle ennen joulua saaneensa kiinni 7 Rote Fahnen kirjapainoa ja siinä yhteydessä muutamien Neuvostovenäjän kauppavaltuuskuntaan kuuluvien henkilöiden joutuneen kompromittoiduksi ja vangituksi. Ranskan suurlähettiläs mainitsi kommunistien runsaasti levittävän lentolehtiä, kertoen niissä asioista, joista Saksan hallitus ei haluaisi julkisuudessa tiedettävän. Monarkian palauttamista ajava liike on varmaankin viime aikoina valtakunnan presidentin sairauden tähden ollut toiminnassaan aktiivisempi, koskapa useat johtavat kansallissosialistit m.m. Göbbels erittäin jyrkästi ja kansleri varovammin, puhumattakaan lukuisista pienemmistä päälliköistä, ovat katsoneet tarpeelliseksi julkisissa puheissa jyrkästi asettua sitä vastaan ja tappaa ajatuksenkin siitä. Rektionista ja sen vahingollisuudesta kirjoittavat lehdet päivittäin, tuomiten kaikki tällaiset pyrkimykset. Merkille pantavaa on, ettei Göring tässä taistelussa taantumusta vastaan ole ollenkaan osallisena.

Molempain edellämainittujen liikkeiden merkitystä ei saane nykyoloissa arvioida kovinkaan suureksi,

on vain syytä todeta niiden olemassaolo. Sen sijaan on vakavammaksi tapahtumaksi muodostunut protestanttiosessa kirkossa syntynyt kirkkoriita, jota säästää tyytymättömyys katolilaistenkin keskuudessa. Itse kirkkoriitaa on maallikkona lähemmin pysty selostamaan, sillä asia pohjautuu dogmeihin, mutta sen synnystä ja poliittisesta luonteesta on syytä huomauttaa seuraavaa.

Taistelu puhdasoppisen protestantismin ja kansallissosialistisen kirkkosuunnan välillä on sitäkin mielenkiintoisempi, kun muuten Saksassa laillista oppositiota ei ole olemassa ja tämä kirkollinen oppositio samalla sisältää poliittisia, konservatiiveja saksalaiskansallisia aineksia. Hitlerin alkuperäistä kannanottoa, ettei kansallissosialistinen valtio saa sekaantua kirkon sisäisiin riitoihin, ei ole voitu täysin noudattaa. Johtajaperiaatteen vieminen protestanttiseen kirkkoon, sen organisatorinen yhdenmukaistuttaminen ja hitleriläisyyttä kirkossa ja uskonnossa edustava liike "Deutsche Christen" toiselta puolen, konservatiivisen vastaliikkeen syntyminen kirkossa toiselta puolen, ovat johtaneet tilanteeseen, jolla on välitön poliittinen merkitys ja johon epäilemättä poliittiset voimasuhteet vaikuttavat. Konservatiivisen valtakunnanpiispan Bodelschwingin erottaminen ja pastori Müllerin, Hitlerin luottamusmiehen, vaalin läpivieminen valtakunnanpiispaksi ei olisi ilman totalitäärisen "kolmannen valtakunnan" painostusta ollut mahdollinen. Tämä painostus ei kuitenkaan tapahtunut

täydellä voimalla; niinpä saattoi vuoden lopussa oikeaoppisten puolustus, jota edustaa ennenkaikkea etelä-saksalaisten piispojen liitto ja "pappien hätäliitto" (Pfarrernotbund), johon kuuluu 6 - 8000 jäsentä, järjestyä ja saavuttaa menestystä. Valtakunnanpiispa Müller julkaisi verrattain vapaamielisen kirkkolain ilman arilaispykälää; hän erotti äärimmäis-saksalaiskristillisen kirkkoministerin ja piispan Hossenfelderin; "saksalaiskristilliset" kiellettiin liittämään nimeensä sana "uskonliike". Tämä kehitys olisi pian johtanut täydelliseen oikeaoppisen suunnan valtaantäpääsyyn ja "saksalaiskristillisten" ja kaikkien vanhan testamentin hylkäävien ja "germanista uskontoa" puoltavien ainesten syrjäyttämiseen, vieläpä kansallissosialistisen valtakunnanpiispan kukistumiseen. Valtakunnanpiispa Müller teki tällä hetkellä vastavedon: hän sopi yksinvaltiaasti Hitler-nuorison johtajan von Schirachin kanssa, että 800.000 jäseninen "evankelinen nuorisoliike" liitetään täydellisesti Hitlernuorisoon ja opposition, joka tätä vastaan ilmeni, nujersi hän määräyksellä, joka kieltää papeilta kaiken itsenäisen kirkkopoliittisen esiintymisen ja toistaiseksi lakkauttaa kirkkolain voimassaolon. Etelä-Saksan piispojen ja pappien hätäliiton vaatimukset hylätään, oikeaoppisten kokoukset estetään osittain poliisivoimin, eräitä evenkelisen nuorisoliikkeen johtajia viedään keskitysleireihin. Toiset, samaa suuntaa kannattavat papit ilmoittautuvat tämän johdosta viranomaisille

keskitysleiriin viettäviksi ja saavat kirkkokansan keskuudessa marttyyrikruunun. Syntyneen tilanteen ratkaisu on tätä kirjoitettaessa mahdoton ennustaa. Ei ole oletettavissa, että oikeaoppinen suunta pystyisi saamaan tahtonsa läpi ja voittamaan puolelleen tai sulattamaan itseensä saksalaiskristillisiä, joiden äärimmäinen suunta hylkää vanhan testamentin ja uudesta testamentistakin Paavalin, lähennellen radikaalis-pakanallista Rosenberg-Hauerin aatesuuntaa. Näyttää siltä, että totaliteettivaltio tulee pakotetuksi ylittämään rajat, joita se alkuaan oli aikonut kunnioittaa. Katolinen kirkko, jonka papistoa nyt myös poliittisista syistä lukuisasti ahdistetaan (tehtyä konkordaattisopimusta selittää kansallissosialistinen hallitus eritavalla kuin vatikaani, mikä aiheuttaa erimielisyyksiä), ei voi täysin kylmästi seurata kehitystä, koska luterilaisesta dogmatiikasta poikkeavan yhtenäisen "saksalaiskirkon" muodostuminen helposti saattaa johtaa tuhoavaan taisteluun saksalaista katolilaisuutta vastaan. Kansallissosialistisissa piireissä on olemassa vahvoja tendenssejä eriuskolaisuuden hävittämisen puolesta totaliteettivaltiossa. Jos vielä ottaa huomioon, että uskonnollisiin riitoihin voi pesiytyä paljon muutakin poliittista oppositiota, niin ei liene harhaan asunut, jos pitää syntynyttä kirkkoriitaa vakavana ilmiönä saksalaisessa yhteiskunnassa.

Mielenkiintoa vailla ei liene tässä yhteydessä mainita, miten kansallissosialismin valtaantulo on vaikuttanut maan sanomalehdistöön. Ensinnäkin on todettava lehdistön "Gleichschaltungin" kautta muuttuneen varsin yksitoikkoiseksi, eihän arvostelua saa esiintyä eikä eri käsityksiä esittää, niin että yleisön harrastus sanomalehdistöön on pahasti laskenut. Paitsi sitä, että v. 1933 noin 600 lehteä lakkasi ilmestymästä (niistä lienee huomattava osa sosialidemokraattisia ja kommunistisia), on ilmestyvien lehtien painomäärä katastrofaalisesti laskenut. Joukko kansallissosialistisia lehtiä on taas tullut lisää. Lehtien nykyään pakollisen painosmääräilmoitusten mukaan ovat huomattavimpien päivälehtien keskimääräiset päivittäiset painosmäärät nykyään seuraavat:

<u>Berliinin lehdet</u>		<u>Maaseudun lehdet</u>	
Berl. Morgenpost	342 888	Westdeutscher Beobachter	203094
Völkischer Beobachter	311 384	(kans.sos.)	
(kans.sos.)		Leipziger Neueste Nachrichten	150000
Berl. Lokal-Anzeiger	300 053	Hamburger Fremdenblatt	113000
Berl. Zeitung am Mittag	99 810	Münchener Neueste Nachrichten	106158
Der Angriff (kans.sos.)	94 200	Kölnische Zeitung	104517
Berl. Tageblatt	74 784	Frankfurter Zeitung	65700
Deutsche Allg. Zeitung	62 455		
Vossische Zeitung	49 770		
Börsenzeitung	30 000		

Edelläolevasta ilmenee, että hallituksessa ja puolueessa eri syistä erilaisia virtauksia on liikkeellä ja että puolueen ulkopuolella on olemassa suuntia, jotka ovat kansallissosialismia vastaan ja että hallitsevain on nämä ilmiöt otettava huomioon. Systemi on kuitenkin

toistaiseksi niin luja, että olisi erheellistä vetää näistä seikoista liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, vaan on niitä paremmin pidettävä mahdollisen kehityksen indiisioina. Paljon raskaampana kuin nämä huolet, painaa hallitusta varmaankin kysymys maan taloudellisen elämän seattamisesta tasapainoon, työttömyyden lieventämisestä ja valtion rahatalouden järjestämisestä. Näitä seikkoja tulen piakkoin käsittelemään Saksan taloudellisia oloja käsittelevässä raportissani.

Ministeri:

Runeberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Wuorimaa.

29/1-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

Berliinissä tammikuun 29 p:nä 1934.

N:o 248/34/46.

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:ot 4 ja 5 aiheista:

Ranskan - Saksan keskustelut aseistuksesta ja
Ranskan - Saksan kauppasopimus.

Ministeri:

Ramstedt

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Berliini:ssa 29 p:nä tammi kuuta 1934.

Asia: Ranskan - Saksan keskustelut
aseistuksesta.

Tiedustelin Ranskan suurlähettiläältä, mitä aseistuskysymysneuvotteluista Saksan ja Ranskan välillä olisi mainittavaa, olihan hän juuri saanut Saksan vastauksen.

Hän kertoi tällöin, etteivät keskustelut ole asiaa ollenkaan edistäneet, sillä kumpikin puoli pysyy omalla kannallaan eikä ole suostunut astumaan sovittelulle. Ennestään ovat nämä näkökannat tunnetut. Tällaisissa olosuhteissa eivät toiveet kompromissin löytämisestä näytä suurilta, eikä hra François-Poncet:kaan näyttänyt tietävän, mitä hänen hallituksensa tulee Saksan viimeisen vastauksen saatuaan tekemään.

Saksalaisella virallisella taholla taas ollaan siksi varovaisia lausunnoissa, ettei niistä saa käsitystä, mitä ajatellaan. Lehdistö on julkaissut arvailun, että Ranska tämän jälkeen tulee lopettamaan välittömän ajatuksenvaihdon Saksan kanssa ja että sen jälkeen on odotettavissa Englannin ja Italian yrityksiä olosuhteiden selvittämiseksi, sillä Kansainliittoon Saksa ei tule palaamaan.

Ministeri:

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Wuorimaa.

29/1-34.

Berliinissä tammikuun 29 p:nä 1934.

N:o 248/34/46.

6 80 Sal 34
1/2-34 - 1

Ulkoasiainministeriö⁵lle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:ot 4 ja 5 aiheista:

Ranskan - Saksen keskustelut aseistuksesta ja

Ranskan - Saksen kauppasopimus.

Ministeri:

A. M.

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5/34

Berliini ssa 29 p:nä tammi kuuta 1934.

6 80 Sal

34

1/2-34

Asia: Ranskan - Saksan kauppasopimus.

5 C5

Ranskan sanottua irti kauppasopimuksensa Saksan kanssa kyselin Ranskan suurlähettiläältä, millaiseksi hän arvioi tilanteen muodostuvan.

Hän huomautti, että kun Ranska Saksasta on ostanut 1200 - 1400 miljoonalla frangilla enemmän kuin Saksassa Ranskasta ja Saksa siitä huolimatta vaatii, että siltä pitäisi ostaa vieläkin enemmän, samalla sulkien yhä enemmän omia markkinoitaan, ei enää ollut muuta mahdollisuutta kuin sanoa sopimus irti. Ranska ei pyri Saksan kanssa kaupalliseen tasapainoon, vaan on edelleenkin valmis ostamaan Saksasta 600 - 700 miljoonalla frangilla enemmän kuin se Saksaan myy, mutta kun Saksa ei halua kuullakaan puhuttavan mistään sen kaupan rajoittamisesta, ei huhtikuussa aloitettavilla neuvotteluilla näytä olevan suuriakaan mahdollisuuksia johtaa tulokseen.

Neuvotteluista ja niiden mahdollisuudesta kirjoittaa tällä hetkellä ehkä huomatuin saksalainen talouslehti "Der deutsche Volkswirt" kuluven kuun 26 päivän

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

numerossaan m.m. seuraavaan tapaan. Saksalainen neuvottelun johtaja viime joulukuisissa neuvotteluissa osotti määrättyä pehmeyttä, mikä vahvisti ranskalaisten jo ennestään itsepäistä asennetta. Tähän tuli lisäksi se oikeastaan poliittisesta puolesta johtuva pyrkimys, että muita maita, kuten Englantia, Amerikkaa ja Belgiaa, kauppasopimussysteemiä pyrittäessä siirtämään uudelle pohjalle, on käsiteltävä erikoisella suosiolla. Saksan on seurattava rauhallisesti asian kehitystä. Ranska voidaan taivuttaa suopeammaksi sopimuksen solmimiseen, jos ryhtytään suosimaan Belgiaa, Hollantia ja Italiaa.

Ministeri

Ramell-Honoria —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Es.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Wuorimaa.

1/2-34.

Berliinissä, 1 p:nä helmikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 299/54/34.

7	80 Sal	34
5/2-34	1 -	1
5	05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittsen ohellisena
lähetän raporttini n:o 6 aiheesta:

Osavaltioiden loppu.

Ministeri:

Raushkorma

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Berliini:ssa 1 p:nä helmi kuuta 1934.

Asia:

Osavaltioiden loppu.

7 80 Sal 34

5/2-34

5 05

Huhuina kierteli jo jonkun aikaa tieto, kuten olen maininnut, että kansleri Hitlerillä oli laki Saksan osavaltioiden hävittämisestä valmiina, mutta että Preussin ministeripresidentti Göringin vastustuksen johdosta toimeenpano olisi lykkäytynyt. Kun 30. I. oli kulunut vuosi Hitlerin valtaantulo-
sta, kutsuttiin täksi päiväksi kokoon 12. 11. 33 valittu Reichstag, jossa valtakunnankansleri antoi laajan selostuksen maan sisä- ja ulkopoliittikan kehityksestä, joita tulen erikseen selostamaan. Samassa istunnossa hyväksyttiin kolmessa lukemisessa hallituksen esittämä laki osavaltioiden lakkeuttamisesta, joka on seuraava:

1 artikla. Osavaltioiden kansanedustukset lakkautetaan.

2 artikla. (1) Osavaltioiden ylin valtiovalta siirtyy valtakunnalle. (2) Osavaltioiden hallitukset ovat valtakunnan hallituksen alaisia.

3 artikla. Valtakunnan vallanhaltijat (Statthalter) ovat sisäasiainministerin virkavalvonnan alaiset.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

4 artikla. Valtakunnan hallitus voi säätää uuden perustuslain (neues Verfassungsrecht setzen).

5 artikla. Sisäministeri antaa lain voimaansaattamiseen tarvittavat asetukset ja hallintomääräykset.

6 artikla. Laki astuu voimaan sen julistamispäivästä lukien.

Saksan valtakunnan historiassa on täten lehti kääntynyt. Ja käyköön kansallissosialistisen systeemin miten tahansa, ei nyt tapahtunutta saane mikään voima enää muuttumaan, vaan jää Saksan valtakunnan yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi Hitlerin luultavasti suurimmaksi teoksi. Tammikuun 31 päivästä 1934 lakkaavat osavaltiot olemasta ja muuttuvat maakunniksi. Niiden hallitukset ministereineen jäävät edelleen valtakunnanhallituksen alaisiksi hallinnollisiksi elimiksi ja valtakunnanhallituksen paikallisina edustajina, siis myös maakuntahallitusten yläpuolella, tulevat olemaan valtionvalvojat, Statthalter'it, jotka siis vastaavat maaherroja Suomessa.

Eri ruhtinassukujen mahdolliset toiveet päästä takaisin valtaistuimilleen, voitaneen katsoa lopullisesti rauenneiksi. Tämän totesi Hitler selostuksessaan Reichstagissa varsin jyrkällä tavalla, sanoen m.m.: "Haluan tältä paikalta esittää vastalauseeni sitä äsken uudelleen esitettyä käsitystä

vastaan, että Saksa voi jälleen tulla onnelliseksi vain perinnöllisten liittolaisruhtinaitten (Bundesfürsten) alaisena. Ei ! Olemme yksi kansa ja yhdessä valtakunnassa haluamme elää ! "

Heti Reichstagin istunnon jälkeen kokoontui valtakunnanneuvosto (Reichsrat), johon kuuluvat kaikkien osavaltioiden hallitusten edustajat, hyväksyen myös puolestaan edelläolevan lain. Laki tuli voimaan heti.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: I.

OSASTO: 65.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti: n:o 7.

Ministeri Vuorimaa.

1/2-34.

Berliinissä, 3 p:nä helmikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 308/37/34.

8 81 Sal 34
7/2-34 1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaan ohellisena
lähetän raporttini n:o 7 aiheesta:

Saksan ulkopolitiikka.

Ministeri:

Ramellhormus

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Berliini ssa 1 p:nä helmi kuuta 1934.

Asia:

Saksan ulkopolitiikka.

Tammikuun 30 päivänä 1934 kokoontuneelle Reichstagille teki valtakunnankansleri Hitler selkoa hallituksensa sisä- ja ulkopolitiikasta. Seuraavassa kosketellaan viimeainittua puolta.

Kun Saksan valtakunnan ulkopoliittinen johto ja suuntautuminen yhä voimakkaammin näyttää keskittyvän kansleri Hitlerin välittömään valvontaan ja muut asiaa hoitavat henkilöt tuntuvat välttävän käsityksensä esittämistä näissä asioissa, vaan, kuten vastaava osasto Auswärtiges Amtissakin, viittaavat kanslerin esityksiin, pidän erittäin merkityksellisenä, että hallitukseni mahdollisimman yksityiskohtaisesti tuntee Hitlerin tulevan ulkopolitiikan suuntaviivat. Siksi on seuraavassa miltei sanasta sanaan selostettu koko se osa kanslerin puhetta, mikä koski ulkopolitiikkaa ja jota kuuntelemaan olivat saapuneet miltei kaikki Berliinissä olevat 50 lähetystöpäällikköä.

Puheen pääkohdat sisältävät yleisiä ulkopoliittisia näkökohtia, vastauksen Stalinille, tunnustusta

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Puolalle, vitsaa Itävallalle, kiitosta Italialle, toivomuksia Ranskan suhteen ja vielä tunnustusta Englannille. Kun kanslerin selitykset ovat siksi yksityiskohtaiset, etteivät ne tässä yhteydessä laajempia kommentaareja kaipaakaan, jätän sanan hänelle.

"Yleistä.

Uusi Saksan valtakunta seisoi nyt (tammi-kuussa 1933) yksin kaikkia muita kansoja ja valtioita vastaan, yhden ainoan toivomuksen elähyttämänä: saada rauhassa ja ystävyudessa elää niiden kanssa. Olimme vakuutettuja siitä, että maailmassa jälleen päästään siihen, että kansojen välisistä erimielisyyksistä voidaan keskustella, tarvitsematta heti ryhtyä väkivaltaisuuksiin.

Versaillisiin rauhansopimuksen kaikkein pahimpia seurauksia on, että se, samalla kun se ikuistaa käsitteet voittaja ja voitettu, se myöskin asettaa vaaranalaiseksi sellaisen ajatuksen vakiintumisen, että kun sattuu erimielisyyksiä etujen valvonnassa kansojen kesken, on heikomman puolen kokonaan vaiettava tai vahvempi asevoimin niihin vastaa. Ajatus, että sopimuksellisesti vahvistetulla tiellä toiselle alkujaankin tehtyä vääryyttä saa yhä edelleen lisätä, voi kansojen välisessä elämässä johtaa moraalin mitä hirmuisempaan tuhoutumiseen. Sillä kokemus osoittaa, että voitettun nöyrä alistuminen ei suinkaan tee voittajaa

lauhkeammaksi, vaan kiihoittaa hänet yhä uusiin väkivaltaisuuksiin.

Neljätoista vuotta on Saksan kansa koettanut oman henkensäkin uhalla noudattaa todellisen sovintopolitiikan tietä, tehdäkseen sovinnon taipumattomien vihollistensa kanssa ja luodakseen uuden eurooppalaisen valtioyhteiskunnan. Tulokset olivat surulliset. Viittaukset tehtyihin myönnytyksiin reparaatiopolitiikassa eivät päinvastaista myöskään todista. Sillä vastasen jälkeen kun ei ainoastaan Saksan talouselämä vaan suurin piirtein koko maailman talouselämä oli joutunut perikadon partaalle, päätettiin sopimuksellisesti lopettaa toimenpide, joka itse asiassa ilman Saksan osuuttakin olisi ollut välttämätön.

Samalla kun Saksan uusi hallitus oli päättänyt ryhtyä taisteluun Saksan yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi myöskin poliittisella alalla, oli se vakuutettu siitä, että se täten edisti taloudellisten suhteiden tervehtymistä yli koko maailman. Sillä ellei myrkkyä saada täydelleen poistetuksi kansojen poliittisista suhteista toisiinsa ja poliittisesta ilmapiiristä yleensä, ei taloudellisestikaan saada syntymään mitään luottamuksellista yhteistyötä.

Tällainen yhteistyö on kuitenkin välttämätön, jos lähivuosina todenteolla tahdotaan voittaa ne suuret probleemit, jotka toiselta puolen ovat syntyneet

muuttuneista olosuhteista maailman myyntimarkkinoilla ja tavarain ruuhkautumisesta niille sekä toiselta puolen johtuneet erinäisten kansojen ennalleen jääneestä vientipakosta.

Periaatteessa on Saksan hallitus sitä mieltä, että suhteitten järjestelyssä muihin maihin ei luonnollisestikaan merkitse mitään se seikka, mitä laatua eri kansojen lainsäädäntö ja valtiomuoto lieneekään.

Jokaisen kansan oma asia on järjestää sisäinen elämänsä oman harkintansa mukaan. Samaten on myöskin Saksan kansan yksinoikeus valita valtiomuotonsa ja valtiojohtonsa sisäinen luonne ja rakenne oman harkintansa mukaan.

Olimme useita kuukausia pakoitettut toteamaan, että ne erimielisyydet, jotka ilmenivät meidän maailmankatsomuksemme ja muiden kansojen maailmankatsomuksen välillä, antoivat aihetta syyttää Saksan kansan ja Saksan valtakunnan niskoille lukemattomia epäoikeutettuja syytöksiä sekä lisäksi kohtelevaan sitä aiheettomalla epäluulolla.

Me emme ole omaksuneet tällaista käsityskantaa. Vilpitön pyrkimyksemme oli viimeisten 12 kuukauden aikana hoitaa Saksan valtakunnan suhteita kaikkiin muihin maihin sovinnollisuuden ja keskinäisen yhteisymmärryksen hengessä, silloinkin, kun näiden kansojen ja oman kansamme valtiokäsitteet ylitsepääsemättömästi toisistaan erosivat.

Sekä demokraattisiin että antidemokraattisiin valtioihin nähden oli pyrkimyksenämme löytää keinoja ja teitä vastakohtien poistamiseksi ja kansainvälisen yhteistoiminnan luomiseksi.

Venäjä.

Tästä johtui, että huolimatta suuresta eroavaisuudesta itse maailmankatsomusten välillä Saksan valtakunta tänäkin vuonna pyrki ylläpitämään ystävällisiä suhteita myöskin Venäjään. Kun hra Stalin viimeisessä suuressa puheessaan lausui pelkonsa julki siitä, että Saksassa työskentelisi sovjettivastaisia voimia, olen pakoitettu tässä yhteydessä tekemään sen huomautuksen, että yhtä vähän kuin Venäjällä sallittaisiin kansallissosialistista toimintaa, yhtä vähän Saksassa siedettäisiin kommunistista tendenssiä tai propagandantekoa! Kuta selvempänä tämä tosiasia esiintyy ja saavuttaa molempien valtioiden kunnioituksen, sitä luonnollisemmin voidaan molempien maiden yhteisiä etuja hoitaa. Me kannatamme sentähden myöskin kaikkia toimenpiteitä Idän olojen vakiinnuttamiseksi sopimusteitse, siinä tapauksessa, että johtavina näkökohtina eivät ole taktillis-poliittiset seikat, vaan rauhan vakiinnuttamispyrkimykset.

Puola.

Tästä syystä ja näitä periaatteitaan noudattaen on Saksan hallitus myöskin ensimmäisestä vuodestaan alkaen koettanut saada suhteensa Puolan hallitukseen uudeksi ja paremmaksi.

Kun tammikuun 30 päivänä otin hallituksen käsiini, näyttivät molempien maiden väliset suhteet mitä suurimmassa määrin epätyytyttäviltä. Oli tarjolla vaara, että selvästi vallitsevista erimielisyyksistä, jotka osaksi johtuivat Versaillesin sopimuksen alue-määräyksistä, osaksi siitä syntyneestä molemminpuolisesta kiihtymyksestä, kiteytyisi vihamielisyys, joka helposti, pitemmän aikaa kestätyään, voisi saada molemminpuolisen poliittisen vihollisuuden luonteen.

Tuollainen kehitys, paitsi siinä piileviä uhkaavia vaaroja, estäisi tulevaisuudessa kaiken siunauksellisen yhteistyön syntyminen näiden kahden kansan välillä.

Saksalaisten ja puolalaisten on järjestettävä olemassaolonsa keskinäisessä yhteisymmärryksessä toistensa kanssa. Sentähden on tarkoituksenmukaisinta luoda tämä olotila, jota tuhannet vuodet aikaisemminkaan eivät ole voineet poistaa eivätkä meidänkään jälkeemme tule poistamaan, sellaiseksi, että siitä on molemmille kansoille mahdollisimman paljon hyötyä.

Mielestäni on myöskin välttämätöntä itse teossa näyttää, että vallitsevat erimielisyydet eivät saa estää löytämästä kansojen elämässä oikeata muotoa keskinäiselle yhteistyölle, joka on rauhalle ja molempien maiden hyvinvoinnille hyödyllisempi kuin poliittinen ja lopulta myöskin taloudellinen lamsaannus, joka pakostakin syntyy, jos molemmin puolin vallitsee vaaniva pysyväinen epäluulo.

Sen vuoksi halokin mielestäni paikallaan koettaa kahdenkeskisessä, suorassa ja avomielisessä keskustelussa kosketella molempia maita koskevia kysymyksiä, eikä lakkaamatta käyttää siihen kolmatta ja neljättä välikättä. Tulevaisuudessa olkoot näiden kahden kansan välillä vallitsevat erimielisyydet miten tahansa: yritys poistaa ne sotilaallisin toimenpitein ei olisi, ottaen huomioon sen katastroofimaiset seuraukset, missään suhteessa siitä mahdollisesti koituvaan hyötyyn!

Saksan hallitus oli sentähden onnellinen kun se huomasi, että nykyisen Puolan valtion johtaja, marsalkka Pilsudski, oli saman suuripiirteisen käsityskannan kannattaja ja kun tämä molemminpuolinen vakaumus voitiin ilmituoda sopimuksessa, joka ei ole ainoastaan Puolan ja Saksan kansoille hyödyllinen, vaan joka myös suuressa määrin edistää yleisen rauhan pysyvyyttä.

Saksan hallitus on halukas ja valmis tämän sopimuksen puitteissa hoitamaan myöskin taloudellisia suhteitaan Puolaan siten, että myöskin tällä alalla vallinneen hedelmättömän taantumisajan jälkeen seuraa hyödyllisen yhteistyön aika.

Danzig.

Meitä ilahduttaa myöskin suuresti, että tämän saman vuoden aikana Danzigin kansallissosialistinen hallitus oli tilaisuudessa antamaan samanlaisen selityksen puolalaiselle naapurivaltiolleen.

Itävalta.

Sitä vastoin valittaa Saksan hallitus suuresti, että suhteet nykyiseen Itävallan hallitukseen eivät ole lainkaan tyydyttävät. Syy ei ole meissä. Väite, että Saksan valtakunta ~~valtakunta~~ tahtoo valkata Itävallan valtion, on päätön eikä sitä voi millään todistaa oikeaksi.

Mutta selväähän on, että aate, joka on elävöittänyt koko saksalaisen kansakunnan ja sitä syvimmin järkyttänyt, ei voi pysähtyä maan rajapyykkien kohdalle, joka ei ole saksalainen ainoastaan asujamistonsa, vaan joka historiansakin perusteella saksalaisena itäisenä rajamaana (Ostmark) jo useita vuosisatoja muodosti oleellisen osan Saksan valtakunnasta, olipa sen pääkaupunki puolen vuosituhannen ajan Saksan keisarin asuinpaikkanakin ja jonka sotilaat vielä maailmansodassa saksalaisten rykmenttien ja divisioonien vieressä marssivat.

Mutta vaikkei ottaisi tätäkään huomioon, ei tällainen asiointila ole lainkaan merkillinen, sillä on muistettava, että melkein kaikki eurooppalaiset henkisesti vallankumoukselliset ajatukset ja liikkeet eivät ole olleet jälkeä jättämättä oman maan rajojen ulkopuolellakin. Niinpä Ranskan vallankumouksen aatteet valtiollisista rajoista piittaamatta valtasivat koko Euroopan eri kansat, aivan samoin kuin nykypäivinä kansallissosialistinen aate on myöskin Itävallan saksalaisasutuksen keskuudessa herättänyt vastakaikua, johtuen

luonnonlakien mukaisesta henki- ja sielunveljeydestä Saksan kansaan.

Jos Itävallan hallitus katsoo välttämättömäksi nujertaa tämän liikkeen käyttämällä valtiollisia voimakeinoja, on tämä luonnollisesti sen oma asia. Mutta sen on myöskin silloin persoonallisesti seisottava politiikkansa seurausten takana, vastattava siitä ja sitä puolustettava. Saksan valtakunnanhallitus on vasta silloin tehnyt johtopäätöksensä Itävallan hallituksen toimenpiteistä kansallissosialismia vastaan, kun ne koskivat Itävallassa eläviä ja siellä ulkomaalaisina oleskelevia Saksan kansalaisia.

Eihän voida Saksan valtakunnanhallitukselta vaatia, että se lähettäisi kansalaisiaan maahan, jonka hallitus selvästi on osoittanut näkevänsä jokaisessa kansallissosialistissa sille vastenmielisen aineksen.

Yhtä vähän kuin me voisimme odottaa amerikkalaisia tai englantilaisia turisteja Saksaan, jos näiltä Saksan alueella riistettäisiin heidän kansalliset merkkinsä tai lippunsa, yhtä vähän voi Saksan valtakunnanhallitus sallia, että niitä saksalaisia, jotka menevät vieraina toiseen maahan ja vielä lisäksi saksalaiseen maahan, kohdellaan siellä näin alentavalla tavalla. Sillä Hitlermerkit (Hoheitszeichen) ja hakaristilippu ovat nykyisen Saksan valtakunnan symbooleja.

Kaikki saksalaiset, jotka nykyään ulkomaille matkustavat, emigrantteja lukuunottamatta, ovat kansallissosialisteja !

Kun Itävallan hallitus valittaa sitä, että Saksa estää kansalaisiaan matkustamasta maahan, jonka hallitus niin vihamielisesti suhtautuu jokaiseen yksityiseen täällä vallitsevan maailmankatsomuksen kannattajaan, niin ottakoon se huomioon, että jos ei näihin saksalaisten toimenpiteisiin olisi ryhdytty, eläisimme oloissa, jotka todella olisivat sietämättömät. Sillä koska nykypäivien Saksan kansalainen on liian ylpeä ja liian itsetietoinen antaakseen vastaan panematta itseltään riistää kansalliset kunniamerkinsä, emme voi muuta kuin olla käymättä sellaisessa maassa.

Myöskin Itävallan hallituksen väitetty vastaan että Saksan valtion puolelta valmisteltaisiin jonkinlaista hyökkäystä Itävallan valtiota vastaan, panen jyrkän vastalauseeni. Joskin kymmenien tuhansien Itävallassa olevien poliittisten pakolaisten osanotto isänmaansa nykyisiin tapahtumiin voi ilmentyä paheksuttavissa teoissa, on Saksan valtion sitä yhtä mahdoton estää kuin muunkaan maailman on ollut mahdoton lopettaa saksalaisten emigranttien ulkomailta harjoittamaa saksalaisvastaista työtä.

Jos Itävallan hallitus valittaa Saksasta käsin Itävaltaa vastaan harjoitettavaa poliittista propagandaa, olisi Saksan hallitus paljoa suuremmalla syyllä oikeutettu valittamaan sitä poliittista propagandaa, jota muista maista harjoittavat siellä elävät poliittiset emigrantit Saksaa vastaan.

Se, että saksalaiset sanomalehdet ilmestyvät saksankielisinä, niin että Itävallan hallituskin niitä voi lukea, on nykyisen Itävallan hallituksen mielestä ehkä valitettavaa, mutta Saksan valtakunnanhallitus ei voi sitä muuttaa. Mutta kun ei-saksalaisissa maissa ilmestyy saksalaisia lehtiä miljoonapainoksin ja kun niitä kuljetetaan Saksaan, siinä olisi Saksan hallituksella todellakin painava syy protestin tekoon, sillä eihän ole selitettävissä, minkä vuoksi esim. berlinaläisten lehtien pitää ilmestyä Prahassa ja Pariisissa.

Miten vaikeaa poliittisten emigranttien toimintaa on emämaasta käsin hallita käy selvimmin ilmi siitä, että silloinkin, kun Kansainliitto korkeassa asemassaan valvoo jonkun maan asioita, ei voida estää emigranttipiirien toimintaa emämaataan vastaan. Muutama päivä sitten on Saksan valtiopoliisi Saar-alueen rajalla vanginnut 16 kommunistia, jotka koettivat salakuljettaa tältä Kansainliiton alueelta suuria joukkoja valtiovastaista propaganda-aineistoa Saksaan. Jos tällainen on mahdollista tuoreessa puussa, voidaan tuskin Saksan valtakuntaa vastaan tehdä syytöksiä samanlaisesta toiminnasta.

Saksan hallitus ei erikoisemmin syytä ympärillä olevia valtoja niissä Saksaa vastaan siedetystä emigranttipropagandasta, jonka huippusaavutus oli Saksan korkeimman oikeusistuimen häväisemiskomedia ja joka vielä tänäpäivänä ilmenee ilkeämielisenä boikottina. Saksan hallitus voi luopua tästä syyttäjäasenteestaan,

sillä se tuntee itsensä Saksan kansan tahdon järkkymättömäksi edustajaksi ja sen luottamusmieheksi. Tämän sisäisen varmuuden se on saavuttanut sen kautta, että se itseään rauhoittaakseen ja muulle maailmalle osoittaakseen kuluneen vuoden aikana on muutamia kertoja vedonnut Saksan kansaan ja äänestyksen kautta saanut todistuksen kannatuksestaan, olematta tähän toimenpiteeseen lainkaan pakoitettu.

Itävallan hallitusta vastaan tehdyt hyökkäykset kadottaisivat kärkensä, jos se antaisi Itävallassa asuville saksalaisille tilaisuuden osoittaa koko maailman edessä oman tahtonsa ja hallituksen tahdon suhteen toisiinsa.

Minä en usko, että esim. Sveitsin hallitus, jolla myöskin on miljoonia saksalaista kansallisuutta olevia kansalaisia, voisi esittää minkäänlaista valitusta sen johdosta, että saksalaiset olisivat yrittäneet sekaantua sen sisäisiin asioihin. Syy siihen on mielestäni se, että maassa on sveitsiläisen kansan luottamusta omaava hallitus, jonka ei tarvitse syyttää sisäisistä vaikeuksista ulkopoliittisia seikkoja.

Tahtomatta vähimmässäkään määrin sekaantua toisten valtioiden sisäisiin oloihin luulen kuitenkin olevani oikeutettu sanomaan: Mikään valtiovalta ei pysy ajan pitkään pystyssä ainoastaan väkivaltaisoin keinoin. Kansallissosialistisen hallituksen suurimman huolenpidon alaisena tulee tulevaisuudessakin aina olemaan sen seikan uudelleen tarkistaminen, missä määrin hallitus

aina on kansan tahdon todellinen ilmausmoto. Ja tässä mielessä me villit olemme todellakin parempia demokraatteja.

Muuten on minun, vaikkakin ylpeydellä tunnustan itävaltalaisen veljesmaan kotimaakseni ja vanhempieni kotimaaksi, pantava vastalauseeni sitä käsitystä vastaan, että Itävallan kansan saksalaismieli olisi minkäänlaisen Saksasta tulevan yllytyksen tarpeessa. Laulun tuntevani kotimaani ja sen kansan vielä tänäänkin siksi hyvin, että tiedän heidän sydämensä ja mielensä tykyttävän samassa tahdissa kuin 66 miljoonaisen Saksan valtakunnan kansalaisten.

Suokoon kohtalo kuitenkin, että tästä valitettavasta olotilasta vihdoinkin löydetään tie todella sovinnolliseen yhteisymmärrykseen. Saksan valtakunta on valmis, antaen täysin arvoa saksalaisten vapaalle tahdolle Itävallassa, ojentamaan kätensä todellisen sovinnon aikaansaamiseksi.

Italia.

Tässä ulkopoliittisessa tarkastelussani en voi olla lausumatta julki iloani senjohdosta, että kuluneen vuoden aikana kansallissosialismin tuntema, jopa traditionellinen ystävyys fashistiseen Italiaan ja se suuri kunnioitus, jota tämän kansan suuri johtaja myöskin keskuudessamme nauttii, molempien kansojen välisissä suhteissa yhä on lujittunut. Saksan kansa tuntee kiitollisuudella ne sekä valtiollisen että objektiivisen oikeudenmukaisuuden osoitukset, joita se sekä Geneven

konferenssin aikana että jälkeenkäinkin on saanut kokea nykyisen Italian taholta. Italian valtiosihteeri Suvichin käydessä luonamme olimme ensi kerran tilaisuudessa Berliinissä osoittamaan maailmankatsomuksessaan meitä niin lähellä olevalle Italian kansalle ja sen suurelle valtiomiehelle kiitollisuuttamme.

Ranska.

Samaten kuin kansallissosialistinen hallitus tänä vuonna koetti saada Puolan kanssa sovintoa aikaan, oli rehellinen pyrkimyksemme myöskin poistaa Ranskan ja Saksan välillä vallitsevat vastakohdat sekä yleisen puhdistuksen toimeenpanemalla löytää tie lopulliseen sovintoon.

Taistelu saksalaisten yhdenvertaisuudesta, jota kansamme kunnian ja oikeuden puolesta emme koskaan hellitä, saadaan mielestäni parhaimpaan päätökseen vast sitten, kun sovinto syntyy näiden kahden suuren kansakunnan kesken, jotka viime vuosikymmenien aikana niin usein ovat vuodattaneet parhaimpain poikiensa veren taistelutantereella, voimatta sen kautta kuitenkaan nimellisesti asiaintilaa suurestikaan muuttaa.

Mielestäni ei myöskään tätä probleemia voi ratkaista yksinomaan kylmien ammattipolitikkojen ja -diplomaattien silmälasien läpi katsottuna, vaan lopullinen ratkaisu on ainoastaan löydettävissä siten, että ne, jotka aikaisemmin vihollisina ovat seisoneet vastakkain, molemminpuolisen urhoollisuuden synnyttämän kunnioituksen vaikutuksesta malttavat mielensä ja koettavat

löytää sillan tulevaisuuteen, joka ei saa tuntea aikaisempien kärsimysten toistumista, ellei Eurooppaa todella tahdota johtaa kuilun partaalle.

Ranska pelkää turvallisuuttaan. Kukaan Saksassa ei tahdo sitä uhata, ja olemme valmiit joka tavalla tämän osoittamaan. Mutta Saksa vaatii yhdenvertaisuutta. Kellään maailmassa ei ole oikeutta sitä suurelta kansalta kieltää ja kellään ei tule olemaan voimia, ajan pitkään sitä estää.

Meille, jotka olemme olleet kauhean sodan eläviä todistajia, ei mikään ajatus ole vieraampi kuin saattaa nämä molemmin puolin ymmärrettävät tunteet ja vaatimukset sellaiseen asteeseen, että voisi syntyä halu uudelleen taistelutantereella mitata molempien kansojen voimia, mikä seuraamuksiltaan epäilemättä johtaisi kansainväliseen kaaokseen. Tämän tuntien olenkin koettanut, välttämättömän yhteistyön hengessä näiden kahden kansakunnan kesken, saattaa kysymykset jo nyt sellaiseen ratkaisuun, etteivät ne millään tavalla aiheuttaisi uutta intohimon ryöppyä.

Saara.

Ehdotukseni, että Saksa ja Ranska nyt jo yhdessä selvittäisivät Saar-kysymyksen, johtui seuraavista syistä:

1. Tämä kysymys on ainoa, joka maa-alueellisesti näiden kahden valtion välillä on ratkaisematta. Saksan hallitus on tämän kysymyksen ratkaisun jälkeen valmis ja myöntäväinen hyväksymään Locarno-sopimuksen

ulkonaisen sanamuodon myös sisällisesti, sillä sen jälkeenhän ei Ranskan ja Saksan välillä enää ole olemassa mitään territoriaalista kysymystä.

2. Saksan hallitus pelkää, että vaikkakin kansanäänestyksen tuloksena olisi suunnaton enemmistö Saksan puolesta, kuitenkin - syyntakeettomien emigrantti-piirien kiihoituksesta johtuen - kansanäänestysvalmistelujen aikana kansalliset intohimot uudelleen syttyvät ilmiliekkiin, mikä, ottaen huomioon, että lopputulos siitä ei kuitenkaan muutu, ei olisi lainkaan tarpeellista ja sen vuoksi valitettavaa.

3. Olkoon äänestyksen tulos mikä tahansa, se vaikuttaa joka tapauksessa jommassakummassa kansassa häviön tunteen. Ja vaikkakin Saksassa silloin iloliekit loimuavat, niin molempien kansojen välisen sovinnon vuoksi toivoisimme, että jo sitä ennen voitaisiin löytää molempia puolia tyydyttävä ratkaisu.

4. Olemme vakuutettuja siitä, että jos Ranska ja Saksa yhteisessä sopimusehdotuksessa jo ennakolta järjestäisivät ja päättäisivät tämän kysymyksen, Saarinkoko asujamisto äänestyksessä voimakkaalla enemmistöllä iloisena seisoisi tämän järjestelyn puolesta, ollen tästä tuloksena, että Saar-alueen asukkaat olisivat tuoneet kantansa ilmi ilman, että jommankumman asiasta kiinnostuneista kansoista tarvitsisi äänestyksen tulosta pitää voittonaan tai häviönään ja ilman, että propagandanteolla annettaisiin aihetta hälventää synty-mäisillään olevaa molemminpuolista sovinnontekoa Saksan ja Ranskan kansojen välillä.

Valitan vielä nytkin, että Ranskan taholta ei luultu voitavan tätä ajatusta toteuttaa. En kuitenkaan kadota toivoani, että molemmissa kansoissa halu todelliseen sovintoon ja historiallisen sotakirveen lopulliseen maahankaivamiseen yhä vahvistuu ja lopulta vie tulokseen. Jos tässä onnistutaan, ei Saksan tinkimätöntä yhdenvertaisuusvaatimusta Ranskassa enää pidetä minään hyökkäyksenä Ranskan kansakunnan turvallisuutta vastaan, vaan suuren kansan itseoikeutettuna vaatimuksena, jonka kanssa ei ainoastaan poliittisesti eletä sovinnossa, vaan jonka kanssa on niin monta yhteistä taloudellista intressiä.

Englanti.

Kiitollisena tunnustamme, että Ebglandin hallitus koettaa auttavasti kannattaa tällaisten ystävällisten suhteiden syntymistä. Englannin suurlähettilään minulle eilen antamaa ehdotusta uudeksi varustustensupistamisehdotukseksi tulemme parhaamme mukaan siinä hengessä tarkastamaan, jonka toukokuussa pitämässäni ulkopolitiikkaamme selostavassa puheessa esitin.

Että Saksan hallitus tänä vuonna oli pakotettu eroamaan varustuskonferenssista ja Kansainliitosta, johtui ainoastaan siitä, että Saksaa mitä syvimmältä koskeva kysymys yhdenvertaisuutemme lujittamisesta kansainvälisessä varustusten määräämisessä ei kehittynyt siihen suuntaan, jonka olin esittänyt toukokuussa tinkimättömänä pääehtona ei ainoastaan Saksan valtakunnan kansalliseksi turvallisuudeksi vaan myöskin kansamme kansallisen kunnian ehtona.

Voin tänä hetkenä ainoastaan vielä kerran toistaa koko maailmalle, ettei mikään uhkaus eivätkä mitkään pakkokeinot voi Saksan kansaa koskaan saada luopumaan oikeuksistaan, jotka sille itsenäisenä kansakuntana kuuluvat. Mutta samalla voin myöskin vakuuttaa, että tällä itsenäisellä kansalla ei ole mitään muuta toivomusta, kuin että se saa voimiensa ja kykynsä mukaan käyttää kaikki poliittiset, siveelliset ja taloudelliset voimansa ei ainoastaan niiden haavojen parantamiseksi, jotka mennyt aika on ihmiskuntaan jättänyt, vaan myöskin palvella kulttuurikansojen yhteistyön hyväksi, jotka kansat, kuten eräs englantilainen valtiomies täysin oikeutetusti onkin sanonut, henkisellä ja ruumiillisella työllään ovat olemassaolon tässä maailmassa ihanaksi ja todella elämisenarvoiseksi tehneet. "

Lopuksi ansaitsee kanslerin puheesta, ^{maininnan,} se rohkea ja paljonkin totuutta sisältävä arvostelu Versaillesin sopimuksesta ja sen seurauksista, minkä kansleri piti ulkopoliittisen tilanteen nykyiselleen kehityksen syynä.

" Kun Saksan kansa marraskuussa 1918 presidentti Wilsonin lupauksen sokaisemana ja niihin luottaen Compiègnen sopimuksessa heitti aseensa, eli se, kuten vielä tänäänkin, siinä sisäisessä vaakaumuksessaan, jota mikään ei saa järkytetyksi, että se oli syytön tuon sodan alkamiseen. Tätä tosiasiaa ei voi toiseksi muuttaa sekään seikka, että eräät

heikot henkilöt vastoin parempaa tietoaan pakoitettiin antamaan allekirjoituksensa tunnustuksen alle, jossa saksalaiset väitetään sodansyöttymisen aiheuttajiksi. Silloin Saksan kansan suuri enemmistö varmasti luotti siihen, että sen aseellisesta puolustuksesta luopuminen merkitsisi ei ainoastaan tämän sodan päättymistä, vaan että se estäisi, ettei tuollainen kauhu-aika koskaan tulevaisuudessa enää voisi uudistua.

Ellei tämä suunnaton viha olisi kaikkea järkeä kuolettanut, olisi tämän eletyn kauhuajan kokemusten pitänyt olla kaikille terveellisenä opetuksena estää tulevaisuudessa paremmalla yhteistyöllä kaiken tuollaisen uusiintuminen. Ainoastaan siinä tapauksessa olisivat tuon kaikkien aikojen kaikkein kauheimman sodan mittaamattomat uhraukset olleet siunauksiksi ainakin tuleville sukupolville. Versaillesin rauhansopimus teki tällaiset toiveet kuitenkin perinpohjin ja raa'alla tavalla tyhjiksi.

Yrittämällä asettaa sodan lopulla vallinneen voimasuhteen oikeusjärjestyksen pohjaksi tulevassa kansojen elämässä, ikuistutti se toisaalta vihan- ja toisaalta hirveän katkeruudentunteen. Hylkäämällä tähänastiset kokemukset ja todella viisaiden varoittajien neuvot luultiin, että tulevaisuutta paremmin palveltaisiin, kun sen hartioille säilytettiin menneisyyden kiroukset. Ainoastaan siten on käsitettävissä, että tuollainen rauhanteko ihmiskunnan kaikkein kovimman

opetuksen jälkeen ei voinut synnyttää todellista rauhaa, vaan vielä suurempaa tyytymättömyyttä.

Tämän sopimuksen järjettömät poliittiset ja taloudelliset seuraamukset ovat perinpohjin hävittäneet Saksan kansan luottamuksen kaikkien oikeusasteiden pätevyyteen maailmassa.

Mutta miljoonat ihmiset pakoitettiin sen kautta tuntemaan vihaa maailmanjärjestystä kohtaan, joka teki mahdolliseksi suuren kansan jatkuvan solvaamisen ja alentamisen vain sen vuoksi, että sen onnettomuutena oli sankarillisen vastustuksen jälkeen hävitä sota, johon se tahtomattaan oli saatettu. Ilman muuta näkivät kommunistisen vallankumouksen johtajat ne tavattomat mahdollisuudet, jotka avautuivat vallankumouksellisuudelle Saksan kansan keskuudessa, tästä sopimuksesta ja sen käytännöllisistä vaikutuksista. Samalla kuin kommunistinen puolue otti ohjelmaansa taistelun Versaillesta vastaan, onnistui sen saada puolelleen henkilöitä, jotka suuressa hätässään luulivat voivansa löytää ulospääsyn ainoastaan suuressa kaaoksessa. Mutta maailma ei näyttänyt huomaavan, että samanaikaisesti kuin se sokaistuna piti kiinni käsittämättömien, suorastaan järjettömien mahdottomuuksien kirjaimellisesta täyttämisestä, Saksassa tapahtui kehitys, joka kommunistisen maailmanvallankumouksen valmisteluna ennen pitkää olisi muodostunut n.s. voittajavalloille - ei hyötyätuottavaksi

sopimusorjaksi - vaan rutonsyövyttämäksi basillien levittäjäksi. Täten ei kansallissosialistinen liike ole tehnyt palvelusta ainoastaan Saksan kansalle, vaan myöskin eurooppalaiselle ja Euroopan ulkopuolella olevalle maailmalle, sillä voittonsa kautta se esti kehityksen, joka olisi antanut kuoliniskun viimeisillekin parannustoiveille aikamme suurista kärsimyksistä."

Ministeri: *Raimo Kuitmanen*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Wuorimaa.

3/2-34.

Berliinissä, 3 p:nä helmikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr 309/60/34.

9	81 Sal	34
7/2-34	-	1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 8 aiheesta:

Kansleri Saksan sisäpolitiikasta.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Berliini ssa 3 p:nä helmi kuuta 1934.

9 81 Sal 34

Asia:

7/2-34

Kansleri Saksan sisä-politiikasta.

5 C5

Raportissani n:o 3 oli minulla kunnia esittää eräitä huomioita ja vaikutteita Saksan sisäisistä oloista. Niitä kosketteli valtakunnankansleri laajassa selostuksessaan Reichstagissa 30.1.34. Suurin osa tätä puhetta kosketteli kansallissosialismin nousua, kehitystä ja saavutuksia, joita ei ole tässä syytä sen enempää kosketella. Sen sijaan ovat ne kohdat kanslerin puheesta mielenkiintoiset, joissa hän käsittelee niitä maassa kansallissosialistisen puolueen ulkopuolella ilmenneitä virtauksia, joista alussamainituissa raportissani jo olen kertonut ja joiden olemassaolo siis kanslerin esityksen kautta saa vahvistuksensa. Miten valtakunnanhallitus ja puolue näihin ilmiöihin suhtautuu, siitä antaa kanslerin puhe ja eräät sitä seuranneet toimenpiteet kuvan.

Kirkkoriidasta lausuu Hitler m.m.: "Pyrkimyksen täyttämistä säilyttää Saksan kansalle molemmissa kristillisissä uskontunnustuksissa piilevät uskonnolliset, moraaliset ja siveelliset arvot, olemme syrjäyttäneet niiden

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

poliittiset, mutta lujittaneet uskonnolliset järjestöt. Sillä sopimus vahvan kansallissosialistisen valtion kanssa on kirkolle arvokkaampi kuin sellainen konfessionaalisten poliittisten yhtymien välinen taistelu, joiden koalitiosta riippuvassa sovittelupolitiikassaan täytyy ostaa henkilökohtaisia etuja puolueensa kannattajille, uhraten kansan todellisesti sisäisen uskonnollisen kasvatuksen ja lujittamisen Kun kansallissosialistinen valtio kuluneena vuonna on antanut arvoa kristillisen tunnustuksen voimalle, odottaa se tämän tunnustuksen arvonantoa kansallissosialistisen valtion voimalle."

Tästä lausunnosta voitaneen vetää se johtopäätös, että kansallissosialistinen valtio tulee auktoriteetillaan lopettamaan kirkkoriidat ja nujertamaan syntyneen vastustuksen. Kuinka helppoa tämä tulee olemaan, sen näyttää tulevaisuus.

Monarkistisesta liikkeestä sanoo kanslerim.m.: "Kansallissosialistinen valtio ei millään ehdolla voi menneen ajan dynastiain etuja ja tämän etupolitiikan tuloksia tehdä ikuisiksi ajoiksi kansan ja sen valtiollisen elämän velvoituksiksi. ... Kansallissosialismi asettaa näitä ruhtinaallista sukuvaltapolitiikkaa edustavia periaatteita vastaan periaatteen Saksan kansan säilyttämisestä ja menestyksestä. Siitä syystä tahdon tässä esittää protestin sitä äskettäin uudistettua teesiä vastaan, että Saksa voisi olla onnellinen vain

perinnöllisten liittoruhtinaittensa alaisena. Ei ! Olemme yksi kansa ja tahdomme kuulua yhteen valtakuntaan. Olemme siksi kuluneena vuonna tietoisesti kohottaneet valtion ja hallituksen auktoriteettia niitä vastaan, jotka menneen ajan politiikan heikkoina jälkeläisinä ja perijöinä kuvittelevat voivansa asettaa tavanmukaisen (traditionell) vastustuksensa kansallissosialistista valtiota vastaan. Kaikella kunnioituksella monarkian saavutuksiin ja todella suuriin keisareihin ja kuninkaisiin nähden historiasamme, on kysymys Saksan valtakunnan valtiomuodon lopullisesta muodostumisesta tänään kokonaan keskustelujen ulkopuolella."

Samana päivänä kuin kansleri lausui edellä olevat sanat, esitti Preussin ministeripresidentti Göring valtakunnan sisäasiainministerille, että kaikki monarkistiset järjestöt maassa kiellettäisiin ja hajotettaisiin. Tähän ehdotukseen perustuen onkin sisäasiainministeri Frick nyttemmin määrännyt näin tehtäväksi. Jää nähtäväksi, kuinka perinpohjaisesti tämä toimitus tulee tapahtumaan. Stahlhelmin täydellinen yhdistäminen S.A.-järjestöihin ja sen oman keskusjohdon hajoittaminen on epäilemättä yksi tähän sarjaan kuuluva toimenpide. Olen tavannut useita monarkismin kannattajia ja ovat he ilmaisseet katkeruutensa sekä kanslerin kannanoton johdosta että odotettavissa oleviin toimenpiteisiin nähden. Mutta ku-

ten jo edellisessä raportissani mainitsin, eivät maassa ilmenneet oppositioliikkeet ole niin lujia, ettei vahvasti lujittunut hallitus ja puolue pystyisi niitä pitämään kurissa ainakin pitemmän aikaa.

Kommunismin nujertamisesta maassa käytti kansleri, vastatessaan Stalinin puheisiin, riittävän selvää kieltä, huomauttaen, että koska kansallissosialismi oppositiossa ollessaan selvitytyi kommunisteista, niin se nyt käy sitä helpommin, kun kansallissosialismilla on absoluuttinen valta ja kommunistit maanalaisessa oppositiossa.

Sitä osaa porvaristoa vastaan, joka ei ole mukautunut uusiin oloihin, hyökkäsi kansleri puheessaan. Hän lausui m.m.: "Myöskään ei osa porvarillisesta intellektualismistamme luule voivansa mukautua kovaan todellisuuteen. Mutta on todellakin hyödyllisempää, että tämä juureton intellektualismi on vihollinen kuin jos se olisi puoluelainen. Nämä piirit kääntävät selkänsä kaikelle terveelle ja mikä on sairaloista, se herättää heidän mielenkiintoaan ja kannatustaan.

Näihin uuden hallituksen vihollisiin lukisin myöskin noiden parantumattomien menneisyyteen katsojien joukon, joiden silmissä kansat ovat ainoastaan irrallisia tekijöitä, jotka vain odottavat herraansa, voidakseen tuollaisen jumalanarmoitetun johdon alaisena tuntea ainoan mahdollisen sisäisen tyydytyksensä tunteen.

Lopuksi lasken heihin myöskin noiden kansallisten ideologiiden pienen ryhmän, jotka luulevat, että kansakunta voidaan ainoastaan siten tehdä onnelliseksi ettei se käytä hyväkseen mitään kaksituhatuotisen historian kokemuksista ja tuloksista, vaan kuvittelussa karhunaljassa aloittaa uudelleen vaelluksensa.

Kaikkien näiden vastustajien lukumäärä ei nouse yhteensä edes 2 1/2 miljoonaan henkeen niitä yli 40 miljoonaan vastaan, jotka ovat liittyneet uuteen valtioon ja sen hallitukseen. Näitä 2 miljoonaa ei edes voi pitää oppositiona, sillä ne muodostavat sekavan yhdistelmän, edustaen mitä erilaisimpia katsantokantoja ja mielipiteitä, kykenemättä lainkaan pyrkiä minkäänlaiseen yhteiseen positiiviseen päämäärään; ainoastaan nykyisen valtion yhteiseen kieltämiseen he pystyvät.

Mutta vaarallisempia kuin nämä, on kaksi ihmisluokkaa, jotka todella ovat nykyisen ja tulevan valtakunnan rasitus.

Ensinnäkin nuo poliittiset muuttolinnut, jotka aina ilmestyvät sinne, missä parhaillaan on kesäinen elonkorjuu. Valtion ja puolueen puhdistaminen näistä julkeista parasiiteista on tärkeä tehtävä erikoisesti tulevaisuudessa.

Toisena luokkana ovat perinnöllisesti heikkomieliset ja sairaat, joiden lisääntyminen on saatava estetyksi."

Kansleri on täten puheessaan vetänyt esiin kaikki ne eri vastustusryhmät, joita kansallissosialisteilla maassa on. Näistä on, kuten jo aikaisemmassa raportissani mainitsin, kirkkoa koskeva liike vakavin, mutta on senkin merkitys arvioitava niissä rajoissa, missä valtasuhteet Saksassa nykyään ovat.

Edelläolevat rivit olen merkinnyt täydennykseksi raporttiini n:o 3 ja noudattaen periaatetta audiatur et altera pars.

Ministeri: *Aune Hönne*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Muorimaa.

5/2-34.

Berliinissä, 6 p:nä helmikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 318/65/34.

10	81 Sal	34
9/2-34	-	1
5	65	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkotasiasministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 9 aiheesta:

Saksalais-puolalainen hyökkäämättömyyssopimus.

Ministeri:

Ramell-Korhonen

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Berliini ssa 5 p:nä helmi kuuta 1934.

10 81 Sal 34

Asia:

9/2-34

Saksalais-puolalainenhyökkäämättömyyssopimus.

5 05

Saksalais-puolalaiset suhteet ovat viime aikoina antaneet paljon puheenaihetta. Raporttissani n:o 44 viime marraskuun 18 päivästä olen tätä asiaa käsitellyt sen suullisen deklaration johdosta, jonka kansleri Hitler ja Puolan Berliinin lähettiläs Lipski silloin antoivat ja joka lehdistössä kommunikana tiedotettiin.

Tämän jälkeen olen silloin tällöin sekä Puolan lähettiläältä että saksalaisista asiantuntivista piireistä tiedustellut, miten näiden maiden väliset suhteet kehittyvät ja on varsinkin hra Lipski aina maininnut suhteiden edelleen osottavan voimakasta parantumista. Viimeksi tapasin Puolan lähettilänsä saman päivän iltana, jolloin hän päivällä oli käynyt Hitlerin luona lopullisesti sopimassa 26. 1. julaistusta v. Neurathin ja Lipskin allekirjoittamasta 10-vuotisesta rauhasta. Tiedusteluuni ei hän tällöinkään vastannut muuta kuin että suhteet yhä paranevat ja seuraavana aamuna saimme lukea

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lehdistä, miten ne ovat parantuneet. Samassa tilaisuudessa olleille Baltian maiden lähettiläille ei hra Lipski ollut sanonut senkään vertaa kuin minulle, joten luottamus häneen on virkatoverien keskuudessa horjahtanut. M.m. sain kuulla, ettei Ranskan tšekäläinen suurlähettiläs ollut tehtävästä sopimuksesta tiennyt ennenkuin lehtien kautta, joten hän suhtautuu Puolan lähettilääseen hyvin kielteisesti.

Mitä sitten itse sopimuksen merkitykseen tulee, saanee Ministeriö tietoja eri maiden käsityksistä asianomaisten lähetystöjemme kautta. Mikäli eri maiden lehdistöstä täällä julaistuista otteista ilmenee, on sopimus tyydytyksellä otettu vastaan muualla paitsi Pariisissa. Puolestani selostan seuraavassa, miten tilannetta saksalaisella taholla arvioidaan.

Ei liene liikaa sanottu, kun väittää, että Saksan-Puolan sopimus Saksan kansalle tuli täydellisenä yllätyksenä, vieläpä suurelle osalle kansaa on ainakin tällä hetkellä suorastaan käsittämätön. Kun 15 vuotta on huudettu "koridorin" järjettömyyttä ja sitä pidetty Saksalle mahdottomana hyväksyä, tuli 10-vuotinen rauhansopimus Puolan kanssa suurelle massalle pommina, joka on vaikea sulattaa. Eipä siksi ollut ihme, ettei Hitlerille uskollinen Reichstag'kaan kanslerinsa innoittavaa selitystä oikein innostuksella tahtonut niellä, vaan tarttuivat innos-

tuksen osotukset kuin liian suuri leipäpala kurkkuun ja vain epämääräinen korina kuului diplomaattiaitioon, kun sen sijaan muissa kohdissa puhetta kanslerin sanat usein hukkuivat haltioituneisiin huutoihin. Päivää ennen oli luonani vierailulla käynyt eräs Ruhrin alueen teollisuusmagnaatti minulle vakuuttanut, ettei Saksa koskaan voi tunnustaa "koridora", vaan on tämä kohta rauhansopimuksessa ennemmin tai myöhemmin korjattava. Olisi näissä oloissa väärin väittää, että "johtajalla" tässä askeleessaan kansa yksimielisenä olisi takanaan, paremminkin päinvastoin. Kuitenkin on tilanne vielä sellainen, että tämä sopimus Saksan kannalta katsottuna epäilemättä on Saksalle edullinen, sillä 10 vuoden kuluttua sen asema maailmassa varmaankin on toinen kuin nyt ja painostuskeinot tarkoitustensa saavuttamiseksi myöskin toisenlaiset.

Kun sopimuksessa sanotaan, ettei se riko eikä häiritse muita kummankin maan sitoumuksia toisten maiden kanssa, toivotaan saksalaisella taholla, että sopimus kuitenkin tekee mahdolliseksi sen, että Puola voi kieltäytyä osallistumasta mahdolliseen hyökkäykseen Saksaa vastaan, jos Ranska sellaisen tekisi joko omasta alotteestaan tai Kansainliiton toimeksiannosta. Olisi kuitenkin tarpeen lähemmin tietää,

missä mielessä sopimuksessa oleva rajoitus siitä, että se koskee yksinomaan Saksan ja Puolan välisiä moleminpuolisia (gegenseitige) suhteita, on ymmärrettävä. Sopimuksen täyttyminen riippuu näin ollen Puolan rehellisyydestä. Saksan puolelta huomautetaan jo nyt, etteivät Saksan vaatimukset sen itärajoin nähden kymmenen sopimusvuoden kuluttua ole menettäneet voimaansa. Positiivisin puoli sopimuksessa näyttää saksalaiselta kannalta olevan siinä, että Saksa sen kautta on joutunut yhtymään Itä-euroopassa viime aikoina solmittujen turvallisuussopimusten piiriin ja päässyt täten ensimmäisen askeleen pois isoiloitumisestaan. Myöskin lasketaan, ettei Puolaa enää, saatuaan asemansa Saksaan päin turvatuksi, kiinnosta sellaisten turvallisuustakeiden luominen Itämerenmaissa, joista Puolan Venäjän välillä joku aika sitten neuvoteltiin, sekä ettei Puola myöskään välitä asiain kehityksestä Itä-vallassa tai liity viimeksimainitun riippumattomuutta takaavaan mahdolliseen sopimukseen.

Muuten on syytä kysyä, missä määrin sopimuksella moleminpuolinen luottamus on vahvistunut. Onhan 15 vuoden aikana kylvetty molempien kansojen mieleen epäluottamusta ja vihaa täysin tarkoituksellisesti ja luulisi vaativan pitkän ajan, ennenkuin tämän kylvön idut ovat tuhotut. Tässä suhteessa, sanovatkin saksalaiset, on sopimus tehty 10 vuodeksi, mikä aika voi paljon suhteita parantaa, jos siihen rehellisesti pyritään.

Sopimuksen merkityksestä ovat useimmat lehdet kirjoittaneet, tietoenkin hallituksen osottamassa hengesä. Seuraavassa otettakoon Börsen-Zeitungin pitkästä kirjoituksesta 1/2 loppuponsi:

"Aber das deutsch-polnische Abkommen ist nicht nur als eine Neutralisierung der französischen Einkreisungs- und der russischen Ressentimentpolitik gemeint. Es ist durchaus positiv aufzufassen. Es setzt an die Stelle der französischen Politik, die planmässig alle weltpolitischen Spannungen zusammenschaltet und auf möglichst viele Staaten überträgt, die Methode, durch Lokalisierung und direkte, nüchterne Lösung von zweiseitigen Schwierigkeiten Europa zu entlasten. Indem es die deutsch-polnischen Spannungen abgrenzt und ohne Zwischenträger zu lösen sucht, macht es z.B. die deutsch-französischen Beziehungen frei von den polnischen Problemen. Sollte das nicht in Paris willkommen sein?"

Eräs toinen yleensä hyvin informoitu ja rajoitetulle piirille jaettu julkaisu taas kiinnittää huomiota m.m. seuraavaan sopimuksen Saksalle edulliseen vaikutukseen: "Angesichts der jugendlichen Kräfte, die schon jetzt allenthalben in den ost- und südosteuropäischen Ländern auf eine innere Evolution hinwirken, gewinnt es grösste Wahrscheinlichkeit, dass der Ablauf jenes Vertrages in die Zeit eines grundlegend veränderten Bildes der mitteleuro-

päischen Verhältnisse fallen wird. Die deutsche Einschaltung in das bisherige Paktsystem kann den Prozess dieser Umwälzung von innen her nur wesentlich erleichtern und beschleunigen. Dagegen werden auch schwerlich solche Garantiepläne von staatlicher Integrität etwas helfen, wie sie gegenwärtig im baltischen Raume gesponnen werden. Von Polen wird Deutschland allerdings verlangen können, dass es diese Pläne nicht länger mehr fördert, da sonst der Fall eintreten würde, dass zwar nicht seine "bisher schon übernommenen", wohl aber künftige internationale Verpflichtungen mit dem deutsch-polnischen Abkommen im Widerspruch stünden. Wir wüssten auch nicht, was nach dem Abschluss dieses Abkommens speziell Litauen noch zu beunruhigen vermöchte."

Saksan laskelmat sopimuksen suhteen menevät näin ollen varsin pitkälle. Onko Puola arvioinut sen vaikutuksen yhtä laajaksi, jää nähtäväksi. Berliinistä käsin arvosteltaessa näyttää siltä, kuin Saksa sopimuksen kautta olisi vetänyt paljon pitemmän korren kuin Puola, jonka päävoitto lienee siinä, ettei Saksa vastaisuudessa enää sekaantune yhtä paljon vähemmistökansallisuuskysymykseen Puolassa kuin ennen ja että kaupalliset neuvottelut ehkä tulevat sujumaan helpommin kuin tähän saakka. Lisäksi on Puola tällä menettelyllä rikkonut suhteitaan Ranskaan ja herättänyt Moskovassa epäluuloja, mitkä seikat

on laskettava Saksan voitoksi.

Mitä sitten tulee huhuihin salaisesta sopimuksesta, jossa Puola Saksalle olisi antanut vapaat kädet Itämerenmaissa, näyttävät ne täältä katsoen epätodennäköisiltä. Asianomaiset kieltävät tietenkin sellaisen olemassaolon, vaikka se olisikin tosiasiassa, mutta muut seikat panevat myöskin epäilemään huhuja. Ensinnäkään ei ole uskottavaa, että Puola näin pitkälle olisi sitonut kätensä, kun se ei suostunut tekemään julaistuakaan sopimusta useampia pykälä käsittäväksi täsmälleen määritellyksi sopimukseksi, kuten saksalaiset erään diplomaattitoverini mukaan olisivat tahtoneet, vaan vaati sitä ylimalkaista muotoa, johon se sitten laadittiin. Ehkäpä tämä saksalaisten ehdotus onkin antanut aiheen huhuihin. Toiseksi Puola ei ole Saksalle sanottavana esteenä Baltikumissa, vaan on Venäjän vaikutuksen kilpailu paljon vaarallisempi. Saksan painostus kaupallisella alalla Liettuassa, Latviassa ja Virossa muodostuisi varmaankin paljon efektiivisemmäksi kuin Puolan poliittinen vaikutus. En näin ollen pidä todennäköisenä tällaisen salaisen sopimuksen olemassaoloa ja samalla kannalla ovat useat virkatoverinikin, joiden kanssa olen asiasta puhunut.

Yhtenä tärkeänä tekijänä saksalais-puolalaisten suhteiden paranemiseen on varmaankin ollut diktatuuri^{välinen} sympatia. Eiköhän tämän kehityksen ulkonai-

sena merkinä piakkoin tule olemaan suurlähetystöjen perustaminen Berliiniin ja Varsovaan.

Edelläoleva oli jo kirjoitettu, kun tapasin tshekkiläisen virkatoverini. Hän sanoi kysyneensä suoraan Puolan lähettiläältä, onko jostain muustakin Puolan ja Saksan välillä sovittu joko kirjallisesti tai suullisesti paitsi julaistusta 10-vuotisesta rauhasta. Puolan lähettiläs oli siihen vastannut kategorisesti kielteisesti ja samanlaisen selityksen oli Puolan lähettiläs Prahassa antanut ulkoministeri Beneshille. Tämä vahvistaisi edelläesittämäni käsityksen.

James H. Thompson

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Wuorimaa.

8/2 1934.

Berliinissä, 9 p:nä helmikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 344/76/34.

11/81	Sal.	D. H. 34
14/2.34		
5	05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 10 aiheesta:
Saksan taloudellinen asema v. 1933.

Ministeri:

Raimo Vornanen

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Berliini:ssa 8 p:nä helmi kuuta 1934.

Asia:

Saksan taloudellinenasema v. 1933.Rahatalous.

Saksan Valtiopankin rahataloudellinen kehitys v. 1933 osoittaa, että pankin on onnistunut, suoritettuaan kesällä 1933 takaisin ulkomaiset lyhytaikaiset luotot, lisätä kulta- ja deviisivarastojaan ja vahvistaa Saksan markan stabiliteettia. Heinäkuun 30 päivästä joulukuun loppuun 1933 ovat nämä varastot nousseet 274 milj. markasta 400 milj. markkaan. Setelikate on noussut 11,5 %:iin. Kullasta luopuneita valuuttoja (punta, dollari y.m.) ei pidetä "katekelpoisina".

Saksan valuuttatilannetta arvosteltaessa on seuraavat seikat otettava huomioon.

Valtiopankin laskelmien mukaan piti Saksan valuuttatarpeen v. 1933 nousta 1497 milj. Rmk:aan ja valuuttatulojen pääomaliikkeestä 520 milj. markkaan (yli jäämä vapaasta liiketoiminnasta 250 milj. mk. ja tulot saksalaisista sijoituksista ulkomailla 150 milj.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mk. ja oletetut tulot paenneen pääoman palaamisesta (Kapitalfluchtgeld) 120 milj. mk.). Vientiylijäämistä oli täten saatava lisäksi 977 milj. Rmk. Kun kuitenkin v. 1933 viitenä ensimmäisenä kuukautena kuukautinen kauppavaihtoylijäämä rajoittui vain 52 milj. markkaan, päätti Saksan hallitus supistaa korkosuoritukset (Zinsentransfer) 50 prosentiksi ja lopettaa kokonaan ulkomaisten lainojen (paitsi Dawes- ja kalilainat) lyhennyssuoritukset, minkä kautta joulukuun loppuun 1933 n. 250 milj. voitiin säästää eli kuukausittain 40 miljoonaa. Ulkomaanvaluutan kuukautinen tarve, joka oli n. 81 milj. Rmk., väheni tämän kautta n. 40 milj. markalla kuukausittain, niin ettei arvioitu vientiylijäämä riittänyt ainoastaan välttämättömiin transfer-suorituksiin, vaan siitä vielä lisäksi piti jäädä valtiopankin valuuttamäärän vahvistukseksi jotakin.

Kuluneen transfer-puolivuoden 1933 tosiasiallinen bilanssi osotti kuitenkin, etteivät transferjärjestelylle asetetut toivomukset olleetkaan täyttyneet. Vaikkakin kauppavaihtoylijäämä heinäkuusta marraskuuhun kuukausittain nousi keskimäärin 65 milj. Rmk. eli noin 7 milj. Rmk. korkeammaksi kuin oli arvioitu, ei sitä kuitenkaan vastannut vastaava valuuttain tulo, koska vientinumerot sisältävät kuukaudesta kuukauteen nousevan lisäviennin (Zusatzexport), joka keskimäärin ainoastaan puoleksi suoritettiin ulkomaanvaluutassa. Valtiopankin ilmoitusten mukaan oli ulkomaisten velkasuoritusten

käytettäväksi kauppavaihdosta kuukausittain langennut määrä vain n. 25 milj.mk, arvioituna 5 ensimmäisen talouskuukauden mukaan.

Pääomaliikkeestä (Kapitalverkehr) v. 1934 arvioitu Saksan ulkomaanvaluuttatarve nousee 1213 milj. Rmk:aan, jolloin ulkomaisten valuuttain arvon lasku jo on otettu huomioon. Tästä summasta oli 379 milj. Rmk. lyhennyksiä ja 834 milj.Rmk. korkoja.

Tätä 1213 milj.Rmk:n valuuttatarvetta vastaan on olemassa saksalaisten omistamien ulkoma-arvopapereiden pääomaliikkeestä ja korkosäästöistä (30 milj. Rmk.) ja velkalyhennyksistä (40 milj.Rmk.) kertynyt 320 milj.Rmk:si arvioitu tulo. Vapaassa liiketoiminnassa syntyneet ylijäämät ovat vähentyneet eikä tulevaisuudessa sidotuista valuuttavaroista (aus gehorteten Devisenbeständen) enää voida mitään tuloja laskea. Vuodeksi 1934 muodostuu näin ollen kattamaton kuukautinen deviisitarve, arvoltaan n. 74 milj.Rmk., jota taas vastaa n. 25 milj.Rmk. oleva kuukautinen kauppavaihtoylijäämä. Lisäksi on tässä yhteydessä huomioonotettava laiva- ja matkustajaliikenteen tuottamat tulot, jotka kuitenkin nykyisen lamakauden vallitessa eivät voi nousta kovin korkeiksi.

Hallituksen päätöksen kautta vähentää transfermaksut 50 prosentista 30 prosenttiin, säästetään kuukausittain 38 milj.Rmk., mikä vähentää kuukautisen ulkomaanvaluuttavajauksen 11 milj.Rmk:aan. Jonkinlainen valuuttareservi oli saksalaisilla v. 1933 venäläisissä

suorituksissa. Vaikka venäläisten tilausten arvo Saksassa v. 1933 oli vain n. 120 milj.Rmk., nousivat venäläisten suoritukset Saksaan aikaisemmista saksalaisista tilauksista mainittuna vuonna kaikkiaan 750 milj.Rmk:aan. Tammikuun 1 päivänä 1934 olivat venäläisten velat Saksaan vielä n. 700 milj.Rmk. Vuoden 1933 maksuista suoritti Venäjä n. 250 milj.Rmk. kullassa ja hopeassa ja 70 milj.Rmk. rekisterimarkkoissa sekä noin 130 milj.Rmk. tuotteissa, kuten Ruotsin kauppa-attasea kertoi. Täten on Saksalla vielä Venäjältä käsin käytettävissään huomattava valuuttareservi, joka kuitenkin kuluvana vuonna tulee loppuunsuoritetuksi. V. 1935 ei tällaista venäläistä valuuttareserviä enää ole olemassa, kun Venäjä on suurin piirtein lopettanut tai ainakin rajoittanut hyvin vähiin tilauksensa Saksasta.

Valtion menoarvio.

Kun Saksan talousvuosi alkaa huhtikuussa, ei valtion rahallisesta vuosibilanssista vielä voida mitään täsmällisempää sanoa. Saksalaiset julkaisut väittävät juoksevain tulojen ja menojen marraskuun lopussa olleen tasapainossa. Ulkopuolella varsinaisia menoja ovat työnhankinnat, joista edellisiltä vuosilta on jäänyt vajausta 1,9 miljardia Rmk., minkä vajauksen kuluvana vuotena väitetään vielä suurenevan. Rahavarainministeri on kuitenkin painostanut, että näiden etukäteen tapahtuneiden suoritusten kattaminen on

täysin mahdollinen, jos talouselämän parantuminen jatkuu vuoden 1933 suunnassa.

Varat julkiseen työnhankintaan sanotaan saadun ilman, että setelipankin tarvitsi laajentaa luotonantoaan.

Ulkomaankauppa.

Saksan puhdas tavaravaihto miljoonissa Rmk:ssa ja tonneissa samoin kuin sen tavaton supistuminen käy ilmi seuraavasta taulukosta:

	T u o n t i		V i e n t i	
	Määrä	Arvo	Määrä	Arvo
1933		4.203,6		4.871,4
1932	33.147.871	4.666,5	42.915.106	5.739,1
1931	40.779.511	6.727,0	57.296.065	9.598,6
1930	56.951.876	10.393,2	63.580.525	12035,6

V. 1933 on kauppavaihto Saksan ulkomaankaupassa supistunut. Vienti, jonka arvo v. 1932 oli 5.739 milj.Rmk., oli v. 1933 enää 4.871 milj.Rmk. Tämän supistumisen aiheuttaa osaksi alentunut hintataso, osaksi vähentynyt vientimäärien vaihto. Tuonti on edelliseen vuoteen verrattuna määrältään vain vähän vähentynyt, arvoltaan vähentyi se 4.666 milj. Rmk:sta v. 1932 vain 4.203 milj. Rmk:aan v. 1933.

Tuontia tavaralaadun mukaan tarkasteltaessa pistää erikoisesti silmään maataloustuotteiden prosenttimääräisen osuuden voimakas väheneminen. Tähän on tietysti vaikuttanut tullinkorottamiset, monopoli, koti-

maisen maatalouden suojeleminen ja avustaminen Saksassa. Valmistuotteiden tuonti on myöskin hiukan laskenut, kun sensijaan raaka-aineiden relatiivinen osuus tuonnista on vahvasti noussut. Viennissä sensijaan on valmistuotteiden määrä noussut 72 prosentista v. 1929 aina 78 prosenttiin saakka.

Tuonti on erikoisesti lisääntynyt eurooppalaisista maista, varsinkin Kaakkois-Euroopasta ja Italiasta. Jos Englannin osuus tuonnissa on vähentynyt, niin kohdistuu tämä vähentyminen enemmän arvoihin kuin määriin. Amerikan osuus on voimakkaasti mennyt taaksepäin - seuraus Saksan vähentyneestä elintarvetuonnista Etelä-Amerikasta.

Viennissä on Euroopan osuus myöskin suurempi ja on se varsinkin noussut Ranskaan, Belgiaan, Hollantiin ja Sveitsiin. Tuntuvasti vähentynyt on sensijaan vienti kullasta luopuneisiin maihin, erikoisesti Englantiin. Vienti Venäjälle on myöskin v. 1932 lähtien vahvasti laskenut.

Vientiylijäämä v. 1933 on laskettu 668 milj. Rmk:si, enemmän kuin kolmannelta vähempi edellistä vuotta, jolloin se oli 1,1 miljardia Rmk. Valuuttain tulo oli, kuten jo edellä mainittiin, vieläkin vähäisempi. Valtiopankki on laskenut, että kun vienti heinä-marraskuun aikana oli 2.069 milj. Rmk. ja tuonti 1.742 milj. Rmk., ei se sensijaan, että sen olisi pitänyt saada ulkomaanvaluuttaa 327 milj. Rmk., saanut

kuin 127 milj.Rmk., koska 200 milj. suoritettiin ulkomaan arvopapereilla, rekisterimarkkoilla ja scripseillä. Tämän perusteella on arvioitu, ettei todellinen ulkomaanvaluutan virtaaminen ulkomaankaupassa v. 1933 nouse juuri 350 milj.Rmarkkaa suuremmaksi. Jos konjunktuurit paranevat ja kauppavaihto pääsee lisääntymään niin koti- kuin ulkomaanmarkkinoilla, tulee Saksan raaka-aineiden tuontitarve sen mukaan kasvamaan, erikoisesti nousee tämän kautta metallin tarve. Tämän lisääntyneen tuonnin kattaminen tulee varmaankin tuottamaan vaikeuksia. Elintarpeiden ja valmistustuotteiden tuonti on jo siinä määrin supistunut, että tällä alalla tuskin suurempaa rajoitusta voidaan ajatella. Uusia ulkomaalaisia luottoja ei ole enää saatavissa, joten katteeksi voi muodostua vain lisääntynyt vienti. Tässä suhteessakin näyttävät toiveet heikoilta niin ~~kuin~~ kauan kuin Saksa säilyttää kultavaluuttansa ja autarkiapolitiikkansa. Huhuina on kerrottu, että eräät piirit hallituksessa jo olisivatkin kullasta luopumisen kannalla, mutta en näihin tietoihin ole ainakaan toistaiseksi voinut saada vahvistusta. Rahanarvon alentaminen niissä maissa, jotka ovat olleet Saksan suurimpia kilpailijoita maailmanmarkkinoilla, on luonut vaikean tilanteen Saksan vientiteollisuudelle. Tärkeimpien ostajamaiden taholta taas uhkaa myyntimahdollisuuksien rajoittaminen. Kauppasopimusneuvotteluja käy Saksa parhaillaan Suomen, Tanskan, Puolan, Belgian ja Italian kanssa ja Ranskan kanssa ovat

ne tulossa. Italian ja Belgian neuvottelut koskevat erikoiskysymyksiä, kuten keinotekoisia silkkiä ja hii-
liä.

Näyttää siltä, että yleisen konjunktuurin pa-
ranemisen syntyessä Saksassa, jos se säilyttää kulta-
valuuttansa, tulee muodostumaan terävämpi valuuttapuute,
joka voi muodostua vaaralliseksi. Kultavaluutan säi-
lyttäminen taas on erittäin edullinen nykyisissä olo-
suhteissa Saksan ulkomaanvelkojen suoritukseen. Viral-
listen tietojen mukaan on Saksan ulkomainen velka
vuosina 1932 ja 1933 (helmikuuhun saakka) vähentynyt
seuraavasti:

	Heinäk. 1931	Helmik. 1933	Vähennys
	Miljoonissa markoissa		
Lyhytaikaiset ulkomaiset luotot	13,1	8,7	- 4,4
Niistä Stillhalte-luottoja	(6,3)	(4,1)	(- 2,2)
Pitkäaikaisia luottoja	10,7	10,3	- 0,4
Yht.	23,8	19,0	- 4,8
Muut ulkomaiset sijoitukset Saksassa	5,9	4,2	- 1,7

Huomattava osa tästä vähennyksestä (-6,0
milj.Rmk.) johtuu punnan arvon alenemisesta. Helmikuun
lopusta 1933 alkaen ovat Saksan ulkomaalaiset velat
vähentyneet n. 4-4,5 miljaardilla markalla, pääasialli-
sesti dollarin laskun vuoksi. Helmikuun lopulla 1933
oli Saksan ulkomaisista veloista 9 miljardia Rmk.
dollareissa, joten, dollarin arvon laskiessa 35 prosent-
tia, Saksan ulkomaiset velat sen kautta vähenivät yli

3 miljardia Rmk. Samaan suuntaan vaikutti Englannin punnan ja siitä riippuvien valuuttain arvon lasku vuoden 1933 alusta. Itse kuoletukset olivat myöskin 1933 verrattain pienet. Siitä johtuu, että säilyttämällä kultakantansa on Saksan onnistunut vähentää ulkomaisten velkojensa määrän, joka heinäkuussa 1931 oli 30 miljardia Rmk., n. 16 miljardiin tammikuun 1 päivänä 1934 (siihen laskettuna ulkomaalaisten hallussa olevat arvopaperit, ulkomaiset intressit ja kiinteistöt).

Tuotanto.

Saksan teollisuustuotannossa on v. 1933 eräänlainen vilkastuminen huomattavissa. Tuotantoindeksi, joka elokuussa 1932 oli matalimmillaan eli 58,5, oli marraskuussa 1933 noussut 71,4:ään. Kulutustarvikkeiden tuotannossa on vilkastuminen tekstiilialalla ollut huomattavin, jossa yksityiskaupan varastoiminen on näytellyt huomattavaa osaa. Kansallissosialististen univormupukujen hankinta on ollut siksi suuri, että se tämän alan tekstiiliteollisuudelle on merkinnyt erikoisen paljon.

Myöskin automobiili- ja taloussesineiteollisuus on huomattavasti vilkastunut. Tätä seikkaa ovat minulle vakuuttaneet useat tuttavani rauta- ja terästeollisuusosalalla, väittäen tuotannon kasvaneen 20-25 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, muutamissa tapauksissa saattaa prosentti nousta yli 30:n. Rahan-

sijoitustoiminta on sensijaan pääasiassa rajoittunut julkisiin alotteihin. Teollinen uudisrakennus on ollut vähäpätöistä, eikä luultavasti lähiaikoina tulekaan vilkastumaan.

Kevästä 1932 lähtien on julkiseen työnhankintaan myönnetty 5,5 miljardia Rmk., josta määrästä n. 1/4 on jo jaettu. Päättetyt työt suoritetaan loppuun vv. 1934 ja 1935. Työnhankinnan jakautuminen eri aloille ilmenee seuraavasta:

Rakennusten korjauksiin	900	milj.Rmk.
Omakotirakennuksiin ja etukaupunkisiirtoloihin	170	" "
Maataloussiirtoloihin ja maanparannukseen	300	" "
Vesitiet ja joenperkaukset	160	" "
Kaikenlaiset kaivostyöt	260	" "
Huolto- ja liikennetoiminta (myös rautatiet)	1055	" "
Tierakennus: a) yleiset tiet	210	" "
b) autotiet	2000	" "
Sekalaisia työnhankintoja	439	" "
Yht.	5.494	milj.Rmk.

Maatalous.

Saksan viljantuotanto tulee v. 1933-34 riittämään maan tarpeisiin. Karjatalouden tarpeisiin sitä vastoin on rehuaineita vielä tuotava maahan. Saksan maataloudesta saadut tulot ovat kahtena viime vuotena vahvasti vähentyneet, niin että kun ne vuonna 1928-29 olivat 10,2 miljardia, niin ne v. 1932-33 olivat 6,5 miljardia Rmk. Tämä tavaton maataloudellisen ostokyvyn väheneminen on syntynyt huolimatta lisääntynees-

tä tuotannosta ja vaikutti siihen maataloustuotteiden suunnaton hinnanlasku. Vuonna 1933 on näitä hintoja yritetty korottaa ja on se osittain onnistunutkin. Karjataloudellisten tuotteiden indeksinnumero oli marraskuussa 1933 29 pistettä, eli 34,2 prosenttia korkeampi kuin aliraja vuoden alussa, karjaindeksi nousu samana aikana tehdessä 23,4 prosenttia. Mutta myöskin tämä huomattava maataloustuotteiden hintain nousu on vielä riittämätön ja Saksan maatalouden yleistila edelleen verrattain epäedullinen, vaikka menopuolella maatalouden kannattavaisuuslaskelma aleni.

Työmarkkinat.

Tuotannon vilkastuminen Saksassa v. 1933 on tuntuvasti vähentänyt työttömyyttä. Tätä työttömien määrän vähentämistä ajaa hallitus edelleen tarmokkaasti, toivoen kuluvana vuonna saavansa sen vielä huomattavasti alenemaan. Toiminnan lisääntyminen, mikä v. 1933 saavutettiin, on kokonaistyöansiotuloissa tullut hyvin heikosti näkyviin. Virallisen tilastotoimiston arvion mukaan on työansiotulo 6,58 miljardista markasta kolmantena neljänneksenä 1932 noussut 6,72 miljardiin markkaan kolmantena neljänneksenä 1933. Käsittääkseen näiden lukujen merkityksen ostokyvyn kehitykseen on otettava huomioon, että työtulon lisääntyminen on aiheuttanut avustusten vähentämisen. Tämä merkitsee sitä, että työntekijäin ostokyky ei ole ollut suuresti toisenlainen kolmantena neljänneksenä 1933 kuin kolmantena neljänneksenä 1932.

Hinnat.

Saksan hallituksen hintapolitiikka lähtee siitä edellytyksestä, että on taloudellisesti terveempää voittaa tappiohinnat, jotka ovat syntyneet myynnin vähenemisestä, laajentamalla tuotteen menekkiä kuin niiden hintoja kohottaa liika korkeaksi. Vastakohtana maataloustuotteille pyritään teollisuustuotteiden hintoja säilyttämään vakavina, samoin muutetaan palkkoja hyvin vähän.

Tukkukauppahintaindeksi:

	Jouluk. 1932	Jouluk. 1933
Valmistuotteet	113,6	114,0
Raaka-aineet	87,3	89,3

Pääomamuodostus.

Vuosille 1931 ja 1932 oli ominaista, että niiden aikana raha- ja pääomaliike vaarallisesti pieneni. Kiinnityskirjoja ei ollut liikkeellä ja säästöönpanojen määrä väheni 2 miljardilla Rmk:lla. Talous ei työskennellyt ainoastaan ilman voittoa, vaan päinvastoin suurella häviöllä, sillä myyntimarkkinoiden yleinen huonontuminen ja vähäinen käyttökyky (Kapazitätsausnutzung) johtivat jatkuvaan kustannuslaskelmien huonontumiseen. Samanaikaisesti verotaakka suureni ja hintojen laskiessa velkaantuminen yhä lisääntyi. Tilastollisesti ei voi näyttää, miten suuri häviö kokonaisuudessaan oli. Osakeyhtiöihin nähden on pääoma v. 1932 vähentynyt 2.548 milj. markalla pääomapienentämisen, konkurssien ja liikkeen lopettamisien

vuoksi. Pörssissä kaupattujen osakkeiden arvo oli vuoden 1932 lopulla ainoastaan 6,96 miljardia Rmk., vastaavan määrän ollessa v. 1930 lopulla 9,84 miljardia ja v. 1929 lopulla 13,84 miljardia Rmk.

Vuonna 1933 oli eräänlainen parannus huomattavissa. Vieläkään ei voi puhua suuremmasta uudesta pääomanmuodostumisesta, mutta v. 1933 ei ole enää havaittavissa mainittavampaa pääoman pienenemistä. Säästöpankeissa on sisäänmaksujen ja ulosottojen puhdas saldo (ilman korko- ja n.s. Aufwertung-hyvityksiä) jonkun verran sisäänmaksuvoittoinen ja myöskin henkivakuutusyhtiöiden toiminta on kehittynyt edulliseen suuntaan.

Pörssin asema on myöskin v. 1933 huomattavasti parantunut, etenkin kiinteäkorkoisiin arvoihin nähden.

Pörssi-indeksi:

	Jouluk. 12-17 1932	Jouluk. 11-16 1933
Osakkeet	61,8	66,9
Kiinteäkorkoiset arvot	76,1	89,4

Liikenneyhteys.

Valtiorautateiden liikenne oli v. 1933 parempi kuin edellisenä vuonna (+5 -7 %); myöskin sisävesistöliikenteessä oli parannusta havaittavissa.

Lopetan otteella talousministeri Schmittin julkaisemasta kirjoituksesta Saksan taloudesta, josta selviää se kauppapolitiikka, jota ministeri pyrkii noudattamaan, millä menestyksellä, se jää nähtäväksi:

" Es bleibt daher neben und auf Grund der pfleglichsten Behandlung des Binnenmarktes und der Entwicklung einer starken Nationalwirtschaft die Pflege der Ausfuhr immer notwendig. Die Londoner Konferenz hat gelehrt, dass die Länder mit entwerteter Währung noch nicht willens oder in der Lage sind, ihre Währungen zu stabilisieren, und dass sie auf die Vorteile, die ihnen diese Entwertung für den Export gibt, nicht verzichten wollen. Wir haben also damit zu rechnen, dass zunächst noch die Zerrüttung der Preise durch das Valuta-Dumping dieser Länder andauert und für uns schwerste Schädigungen im Gefolge hat. Dazu kommt als für die Ausfuhr bedrohliche Tatsache das Anwachsen des Protektionismus in allen Ländern der Welt. Diese Tatsachen erschweren die Aufgabe für Deutschland ausserordentlich und zwingen es zu äusserster Vorsicht in seiner Handelspolitik. Deutschland wird sich darauf einstellen müssen, seinen Bedarf vorzugsweise aus solchen Ländern zu decken, die ihrerseits bereit sind, deutsche Waren als Gegenleistung und zur Abdeckung der Schulden aufzunehmen. Das Ziel muss also sein: nicht etwa Autarkie, sondern im Gegenteil Vertie-

fung der wirtschaftlichen Verflechtungen, aber nur gegenüber solchen Ländern, die bereit sind, Leistungen mit Gegenleistungen zu vergelten."

Amel Kottme —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Wuorimaa.

23/2-34.

Berliinissä, 23 p:nä helmikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n° 508/106/34.

13	81	Sl	34
26/2-34	0	-	1
5	C5		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiasainministeriölle kunnioittaen ohellise-
na lähetän raporttini n:o 11 aiheesta:

Keskustelu valtiosihteeri von Bülowin kanssa.

Ministeri:

Raimo Korte

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Berliini ssa 23 p:nä helmi kuuta 1934.

Asia:

Keskustelu valtiosihteeri

von Bülowin kanssa.

Eilen sain luonani tilaisuuden pitkään keskusteluun valtiosihteeri von Bülowin kanssa, jolloin tiedustelin hänen käsityksiään eri tapahtumista ja viime aikoina mieliä kiinnostaneista asioista. Seuraavassa mainitsen keskustelun tärkeimmät kohdat.

Juuri päättyneestä Englannin hallituksen jäsenen Edenin vierailusta kertoi hra von Bülow, etteivät neuvottelut olleet tuottaneet mitään käytännöllisiä tuloksia, sillä ministeri Edenillä ei ollut valtuuksia keskustella muusta kuin Englannin promemoriasta aseistuskysymyksessä. Mainituksessa asiakirjassa on useita kohtia, jotka Saksa voi hyväksyäkin tai ainakin asettaa keskustelujen pohjaksi, mutta se sisältää paljon sellaista, johon täällä ei voida suostua. Keskustelujen käytännöllinen merkitys on siinä, että hra Eden henkilökohtaisten neuvottelujen kautta kansleri Hitlerin ja ulkoasiainministeri

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluhjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

von Neurathin kanssa on saanut selvän kuvan Saksan kannasta. Italian tekemä ehdotus kysymyksen järjestämiseksi on Saksalle paljon helpompi hyväksyä, mutta siitä ei kannata vakavasti keskustella, ellei se ole saanut Ranskan ja Englannin hyväksymistä ja ellei, kuten hra von Bülowin sanat kuuluivat, "tämäntapaista ehdotusta saada Pariisin kautta".

Saksan-Puolan sopimuksesta huomautti hra von Bülow, ettei siihen liity mitään salaisia sopimuksia, mikä myös käy selville sopimusta tarkkaan luettaessa. Sopimuksen merkitystä on liioitellut ainakin se lehti, jonka kirjoitusta allekirjoittanutkin tätä asiaa koskevassa raportissaan "rajoitetulle piirille jaettuna julkaisuna" selosti ja josta m.m. Moskovan lehdet tekivät suuren numeron. Kuitenkin on sopimuksen päämerkitys siinä tyyntäytävässä mielialassa, jonka se Saksan-Puolan suhteisiin luo ja jonka kautta se helpottaa muiden saksalais-puolalaisten suhteiden järjestämistä. Niinpä on tämän sopimuksen vaikutuksesta noin viikon kuluttua odotettavissa saksalais-puolalaisen kauppasopimuksen syntyminen ja vuosia kestäneen kauppasodan loppuminen. Kauppasopimus ei saata kaupallisesti muodostua erikoisen suurimerkitykselliseksi, kun kumpikaan puoli ei voi ostaa toisen päävientituotteita, mutta kauppasotatilan lopettajana ja maiden välisten suhteiden sopimuksellisena järjestäjänä sillä on huomattava asemansa.

Saksan-Venäjän suhteet ovat edelleen kylmähköt. Saksan intressissä on näiden suhteiden ylläpitäminen hyvinä, mutta on Moskovan taholta vieroksumista ollut huomattavissa. "Litvinow on kyllä vastaanottanut lähettiläs Nadolnyn, mutta Chintchuk (Venäjän lähettiläs Berliinissä), joka jo 1 1/2 viikkoa sitten Moskovasta palatuaan lupasi käydä luonani, ei ole vielä tullut", mainitsi hra von Bülow. Saksan kansalaisia on viime päivinä Venäjällä vangittu ja syytetty sotilasvakoilusta, vaikkei heillä sotilaallisella alalla ole ollut mitään tekemistä Moskovassa. Täten on jälleen tulossa uusi poliittinen oikeusjuttu.

Itävallan oloja koskevaan tiedusteluuni vastasi valtiosihteeri, että Dollfuss olisi tšekäläisen käsityksen mukaan voinut toimia vähemmän verisesti ja muutaman päivän piirityksellä pakottaa vastustajansa antautumaan. Dollfussin jyrkkä menettely on aiheuttanut hänen kannuksensa tuntuva heikkenemistä. On tällä hetkellä vielä vaikea sanoa, miten kehitys tulee Itävallassa käymään ja kenen käsiin maan johto lopuksi joutuu. Tilanne ei olisi koskaan tällaiseksi kehittynyt, ellei Itävallassa olisi ollut niin paljon henkilökohtaisia valtapyyteitä. Dollfuss neuvotteli sopimuksen aikaansaamisesta kansallissosialistien kanssa, samoin tekivät Fey ja Starhemberg, mutta kukin toistensa selän takana ja omaan laskuunsa. Jos yksimielisesti olisi neuvoteltu, olisi sovinto aikoja sitten saatu aikaan ja paljon nyt tapahtuneesta voitu välttää.

Saksa-Ranska. Jos Ranskassa olisi ollut luja hallitus, olisivat saksalais-ranskalaiset suhteet paljon enemmän parantuneet. Heikkojen hallitusten tähden tilanne on jäänyt häilyväksi. Doumergue'in hallituskaan ei sinänsä ole luja, mutta pitää se parlamentin toistaiseksi kurissa, koska hallituksella on taskussaan parlamentin hajoitusvaltuus. Englanti pyrkii liiaksi välittäjän osaa näyttelemään ja estää sen kautta Saksan ja Ranskan välisten välittömien neuvottelujen nopeamman edistymisen. Sovinnon syntyminen Saksan ja Ranskan välillä on täysin mahdollinen.

Rune Ström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: f.

OSASTO: Es.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Vuorimaa.

2/3-34.

Berliinissä, 2 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

n. 642/128/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ			
14/82	Säl		34
5/3-34	9 -		1
5	CS		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasianministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 12 aiheesta:

Saksan varustautuminen.

Ministeri:

Raimo Korte

BERLIINISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Berliini:ssa 2 p:nä maaliskuuta 1934.

Asia:

Saksan varustautuminen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
14/82 Sal 34
5/3-34 20-
5 C5

Saksan aseistautumisesta vastoin Versaillesin sopimuksen määräyksiä samoin kuin sen sotilaallisesta järjestäytymisestä on paljon mustetta vuodatettu. Voitaneen jokseenkin varmasti sanoa, että näissä kirjoituksissa on paljon totta, mutta että niihin sisältyy myöskin runsaasti liioittelua. Mikä asema todellisuudessa on, siitä lienee mahdotonta saada selvää. Seuraavassa mainittakoon eräitä huomioita, jotka asiaan antavat jonkinlaista valaistusta.

Koko se järjestelytapa, jonka puitteisiin S.A., S.S. ja Stahlhelm-joukot ovat muodostetut, on kieltämättä sotilaallinen. Niissä tapahtuvat harjoitukset sisältävät hyvin suuren määrän sota-harjoituksia. Virallisestihan näitä järjestöjä sanotaan puoluejärjestöiksi, joiden tehtävänä on kansallissosialismin turvaaminen ja sisäisen järjestyksen ja puoluekurin säilyttäminen maassa, ilman että niillä olisi mitään tekemistä sotilaallisen toiminnan kanssa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nan kanssa, jonka tehtävänä on maan turvallisuuden valvominen ulospäin. Harjoituksissa saavat näiden järjestöjen jäsenet suuren määrän sitä koulutusta, jota sotaväessä tarvitaan ja ovat ne niin ollen puoli-valmiita sotajoukkoja, joilta lähinnä puuttuu suurempi käytännöllinen tottumus aseiden käytössä. Ampumaharjoituksia pidettäneen kuitenkin heidänkin keskuudessaan pienoiskivääreillä (ja mahdollisesti suurillakin), mutta on saksalaisten itsensä taholta kuulunut valituksia siitä, että ampumataito on ainakin toistaiseksi varsin puutteellinen. Sotilaallista arvoa, lienee tosiasiallisesti myöskin n.s. vapaaehtoisella työpalveluksella (Freiwillige Arbeitsdienst), jossa myöskin noudatetaan ankaraa sotilaallista kuria ja perehdytettäneen siinä olevia myöskin pioneeritoimintaan. Nuorta polvea taas kasvatetaan järjestyksen tuntuon Hitler-nuorisjärjestöissä, joissa komento näyttää myöskin olevan varsin luja.

Varsinaisen sota-aseistuksen käyttöön lienee sen sijaan edellämainittujen järjestöjen totuttaminen verrattain rajoitettua. Sen sijaan on Saksan varsinainen pieni sotaväki, Reichswehr, alusta saakka ollut sellaista valioväkeä, että jokainen sen mies pystyy tarpeen tullen johtajaksi ja on varmastikin perehdytetty kaikkiin nykyaikaisen sodan menettelytapoihin.

Parisen päivää sitten keskustelin näistä asioista Reichswehrin entisen ylipäällikön kenraali von Hammersteinin kanssa, joka viime helmikuun 1 päivänä jätti paikkansa (poliittisista syistä) kenraali von Fritschille. Mikäli kerrotaan, olisivat kansallissosialistit armeijan päälliköksi halunneet kenraalimajuri von Reichenauin, joka on puolustusministerin lähin mies, mutta olisi von Hammerstein valtakunnan presidenttiin vaikuttanut sen, että hän armeijan päälliköksi nimitti kenraali von Fritschin. Kenraalieversti von Hammerstein ei ollenkaan kieltänyt sitä, että Saksa on ryhtynyt varustamaan, vaan päinvastoin sanoi Saksan varustautuvan niin paljon kuin olosuhteet suinkin sallivat, ilman että se aiheuttaisi konflikteja. Samalla mainitsi hän, että armeijan lisääminen 300,000 mieheen samoin kuin Saksan vaatimukset riittävän nykyaikaisen puolustusaseistuksen hankintaan jo olisivat selvitettyt ja ettei niihin enää estettä olisi olemassa. Riita käy nykyään Saksan ilmapuimista, joita Englantikaan ei tahtoisi Saksalle myöntää, koska se pelkää Ranskan ilmalaivastoa, jota Ranska tällaisessa tapauksessa entisestään tulisi suurentamaan. "Että me ajan mittaan emme voi tyytyä ainoastaan puolustusaseistukseen, vaan tarvitsemme myöskin hyökkäysaseita, on itsestään selvää, mutta toistaiseksi riittää meille se, että meille myönnetään oikeus riittävän puolustusaseistuksen hankkimiseen".

Ilma- ja kaasupuolustuksen hyväksi tehdään jatkuvasti propagandaa. Väestön suojelua tällaisia hyökkäyksiä vastaan pidetään erinomaisen tärkeänä ja kaasusuojaipaikkojen rakentamista kaikkiin taloihin välttämättömänä. Niinpä on lähetystä jo pariin otteeseen saanut kaupunginhallituksen kehoituksen kaasusuojan rakentamiseen.

Englannin ilmailuasiamies puolestaan väitti lentolaitoksen kehityksen Saksassa huomattavasti edistyneen ja myös pieniä, nopeita hyökkäykseen soveliaita koneita valmistettavan.

Niinkuin edelläolevasta ilmenee, tehdään Saksassa työtä maan puolustuskuntoisuuden kehittämiseksi, mutta on tässä yhteydessä toistettava se, mitä jo eräässä aikaisemmassa raportissani mainitsin, että kestää vielä hyvän aikaa, ennenkuin Saksa on päässyt niin pitkälle, että se vakavasti voisi ruveta ajattelemaan hyökkäyssotaa. Siihen tarvitaan ensiluokkaisessa kunnossa oleva suuri armeija, ensiluokkaiset varustukset ja ennen kaikkea paljon rahaa ja hyvässä kunnossa olevat valtiofinanssit. Näitä asioita ei saada järjestykseen kädenkäänteessä. Kun sotilaallinen kehitys Saksassa kuitenkin on ilmeinen, olisi syytä saada sitä seuraamaan ammattimies, mitä nopeammin, sitä parempi.

Runeberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 13.

Ministeri Wuorimaa.

12/3-34.

Berlinissä, 12 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 684/146/34.

15	82	Sal	34
15/3-34	9	-	1
5	05		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähettän raporttini n:o 13 aiheesta;

Hallinnollisia uudistuksia.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Berliini ssa 12 p:nä maalis-kuuta 1934.

Asia: _____

Hallinnollisia uudistuksia.

15 82 Sal 34
15/3-34 2 -
5 C5

Eräs huomattava kansallissosialisti, joka hyvin usein on kosketuksissa valtakunnanakanslerin kanssa, kertoi minulle muutamia päiviä sitten seuraavia mielenkiintoisia seikkoja suunnitteilla olevista uudistuksista valtakunnanhallinnon alalla.

Kansleri oli lausunut, ettei nykyinen tilanne valtakunnan asiain hoidossa ole tyydyttävä, koska kaikki vanhat virastot ovat liian byrokraattisia ja hitaita toiminnassaan ja kaikki kansallissosialistiset laitokset taas liika aktiivisia ja energisiä. Siitä syystä on sellainen muutos saatava aikaan, että järjestetään puoluevirastot, jotka laativat suunnitelmat ja kaikki ehdotukset toimintaa varten ja niiden täyttäminen annetaan vanhoille virastoille puoluevirastojen valvonnan alaisena. Täten ei ole syytä pelätä liika radikaalia uudistuksia, koska vanhat virastot byrokraattisine koneistoinaan ja tapoineen riittävässä määrin hidastuttavat tehtävien uudistusten toimeenpanoa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tarkoitusta varten on toistaiseksi suunniteltu puoluevirastoiksi kolme päävirastoa:

1) Talouspoliittinen virasto, joka valmistelee kaikki taloudellista alaa koskevat asiat (Wirtschaftspolitisches Amt) ja jonka johtajaksi on määrätty valtakunnanministeri Rudolf Hess, Hitlerin sijainen puoluejohtajana

2) Aussenpolitisches Amt, joka käsittelee ulkopoliittiset kysymykset ja jonka johtajaksi tulee Lyypekin lähettiläs Daitz, nykyään Rosenbergin lähin mies.

3) Kulturpolitisches Amt, jota vielä ei ole järjestetty ja joka käsittelee kaikkia kulttuurikysymyksiä ja jonka johtoon tulisi Alfred Rosenberg, joka jo on nimitetty puolueen kulttuuripropagandan johtajan tehtäviin.

Talouspoliittinen virasto toimii jo, vaikkei ole täysin järjestetty. Ulkopoliittista virastoa johtaa vielä toistaiseksi hra Rosenberg siksi kunnes hänelle aiottu uusi toimisto on saatu käymään.

Mielenkiintoisinta asiassa tietenkin on se, että sikäli kuin aikomukset saadaan täysin määrin toteutetuiksi, vanhat virastot jäävät toisluokkaisiksi merkitykseltään ja ratkaisu ja vaikutusvalta tulee olemaan edellmainituilla puoluevirastoilla.

Aune Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Vuorimaa.

15/3-34.

Berliinissä, 15 p:nä maaliskuuta
1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 788 / 164 / 34.

16	82	Säl	34
19/3-34	5	—	1
5	C5		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiaiministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 14 aiheesta:

Saksan rahataloudellinen asema.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Berliini ssa 15 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia:

Saksan rahataloudellinen

asema.

16 82 Sal 34
19/5-34 -
OSAATO
5 C5

Saksan vaikea ja vaikeutuva rahataloudellinen asema on pakottanut julkisuudenkin enemmän kysymystä käsittelemään. Ulkomaankaupan huonontuminen tammikuussa 1934, jolloin passiivisuus ensi kerran useaan vuoteen ilmeni ja nousi 31 miljoonaan Rmk:aan, on pannut hallituksen huolestuneena ja vakavasti harkitsemaan taloudellisia olosuhteita. Toisessa yhteydessä olen jo kertonut, miten valtakunnanpankin presidentti Schacht on asiaa selostanut ja ennustanut nopeita toimenpiteitä valuuttasiain hoidossa. Tätä selostusta on toisilla tahoilla pidetty valmistuksena kullasta luopumiseen ja merkinä hra Schachtin aseman horjumisesta, toisilla tahoilla taas pelotteluna velkojamaille huhtikuussa alkavia transferineuvotteluja varten ja siis noiden neuvottelujen alkusoittona. Kuka on oikeassa, sitä on mahdollonta todeta ja näkee sen vasta asiain kehityksestä.

Seuraavassa on yksityiskohtaisesti selostettu eräs juuri ilmestyneessä kansallissosialistien taloudellisessa pääjulkaisussa "Die Deutsche Volkswirtschaft"

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

oleva kirjoitus samasta asiasta, mikä on varsin mielenkiintoinen, siinä kun harvinaisen rehellisesti tunnustetaan vaikea rahataloudellinen asema. Tarkoittaako tämäkin kirjoitus Rmk:n alennusta vai velkojain peloittamista, jää nähtäväksi.

Todisteena siitä, miten vaikea Saksan ulkomaankaupallinen ja valuuttataloudellinen tilanne nykyään on, on valtion valuuttatoimiston (Reichsstelle für Devisenbewirtschaftung) äskettäin yllätyksellisesti tekemä ilmoitus että sen on alennettava maaliskuun tuontia varten myönnettävä valuuttakontingentti nykyisestä 50:stä 45 prosenttiin. Tämän askeleen ottamista ei voitu välttää, ottaen huomioon ulkomaankauppataloudellisen kehityksen ja valtiopankin jatkuvat kulta- ja valuuttahäviöt. Ulkomaankauppatilanteelle on kuvaavaa, että Saksan ulkomaankauppa vuoden 1930 tammikuun jälkeen kuluvan vuoden tammikuussa ensi kerran oli jälleen passiivinen, ollen tuonti 31 milj.Rmk. suurempi kuin vienti. Joulukuuhun verrattuna oli tiliase- ma huonontunut 80 milj.Rmk:lla. Valuuttataloudellinen tilanne on marraskuun 7 päivän jälkeen 1933, jolloin valtiopankin kulta- ja valuuttavarat olivat 415 milj.Rmk. eli siis korkeimmillaan, sikäli muuttunut, että on oltu pakoitettuja käyttämään näitä kulta- ja valuuttavaroja 75 milj.Rmk. Kehityksen on siis tulevaisuudessa kuljetta- va siihen, että Saksan talouden on teollisuuden elvyttämi- sen kautta suurennettava vientiään. Elintarpeiden ja nau-

tintoaineiden tuontia voi tösän vielä jossain määrin vähentää, mutta täten saatu säästö muodostuisi kuitenkin hyvin pieneksi. Eniten vaikuttaa asiaintilaan se, että teollisuus käyttää yhä enemmän raaka-aineita, joita osaksi voi tuottaa ainoastaan ulkomailta, kuten esim. puuvillaa, rautamalmia, kuparia y.m. Jo vuonna 1933 oli raaka-aineiden tuontimäärä, verrattuna v. 1932 tuontiin, kohonnut n. 8 prosentilla, johtuen konjunktuurien paranemisesta. Raaka-aineiden tuonti ei siis ole aivan yhtä suuressa määrin kohonnut kuin teollisuuden tuotanto, mikä johtuu siitä, että talouselämän elpyminen on etenkin huomattavissa sellaisilla aloilla, jotka tarvitsevat vähemmän ulkomaista raaka-ainetta sekä että ulkomaisten raaka-aineiden käyttöä koetetaan vähentää, mikäli se suinkin on mahdollista. On kuitenkin laskettava, että vastaisuudessaakin raaka-aineiden tuonti yhä lisääntyy, luultavasti n. 10 prosentilla nettotuotannosta. Saksen talous tarvitsee näitä raaka-aineita, mutta valuuttapulaa vuoksi oli valtion valuuttatoimisto pakoitettu alentamaan valuuttakontingenttia 10 prosentilla.

Tämän toimenpiteen haitallisten vaikutusten ei tarvitse heti tulla näkyviin, koska maassa on jonkin verran raaka-ainevarastoja, joihin aluksi voidaan turvautua; sen vuoksi onkin tämä toimenpide aluksi vain varoitusmerkki. Mutta kohtalokkaaksi muodostuu tilanne, jos seuraavinkin kuukausina tämä 45 prosenttia säilytetään, puhumatta

kaan siitä, että sitä vielä kävisi tarpeelliseksi alen-
taa. Tämä ei muodostuisi kohtalokkaaksi ainoastaan
Saksan taloudelle, vaan myöskin niiden maiden taloudelle,
jotka näitä raaka-aineita Saksaan myyvät ja jotka tästä
elävät. Saksalle on tietenkin tärkeintä järjestää omat
huolensa. Saksa voi tosin kuukaudeksi, ehkä kahdeksikin,
rajoittaa sen tuontiin varattavia valuuttamääriä, mutta
määrätyn ajan jälkeen on sen ryhdyttävä toisiin toimen-
piteisiin, se ei voi tyytyä kaavamaisuuteen, vaan sen
on toimittava suunnitelmanmukaisesti ja tarkoin harkit-
tava, missä valuuttoja on helpoin säästää.

Vuoden 1934 valuuttatilanne muodostunee nähtä-
västi sellaiseksi, että nykyisen kehityssuunnan jatkuessa
vientikaupasta saatavat valuutat parhaimmassa tapauksessa
tulevat juuri riittämään tuonnin kattamiseen siten, että
laivaliikenteestä y.m. lähteistä saatavat valuuttatulot
käytetään tuonnin hyväksi. Mutta Saksa tarvitsee sitä
paitsi valuuttaa korkojensa maksuihin n. 700 milj.Rmk.
sekä mahdollisesti myöskin kuoletusmaksuihinsa. Viimeksi
käydyissä neuvotteluissa on Saksa tehnyt velkojilleen
erittäin kohtuullisen tarjouksen: se lupautuu transferoi-
maan n. 70-80 prosenttia koroistaan. Näin korkeaa trans-
feria voi Saksa tulevaisuudessa tuskin ottaa vastuulleen.
Myöskin on Saksan tarkoin harkittava, miten tuonnissa
voitaisiin säästää valuuttoja. Eräitä mahdollisuuksia on-
kin esitetty, mutta näitä valuutan säästämismahdollisuuksia

kahvin, teen, banaanien y.m. tuonnin suhteen lienee suuresti liioiteltu. Tämä valuuttaprobleemi on ainoastaan siten ratkaistavissa, että Saksan teollisuudelle avataan uusia vientimahdollisuuksia. Tästä johtuukin hallituksen suuri aktiviteetti kauppapoliittisella alalla. Tämä aktiviteetti onkin jo johtanut huomattaviin tuloksiin. Hollannin, Unkarin ja muiden valtioiden kanssa käytyjä tuloksellisia neuvotteluja seuraa nyt erittäin tärkeä Tanskan sopimus. Johtavatko nämä hallituksen pyrkimykset todella lopullisiin tuloksiin riippuu lähinnä ulkomaisten asenteesta niihin, siitä, ostavatko nämä saksalaisia tuotteita ja siten avaavat Saksan viennille uusia mahdollisuuksia. Tämä kysymyssikermä joutuu noin kuukauden kuluttua esille, kun Berliinissä käydään uusia transfer-neuvotteluja. Valuuttakontingentin alentaminen on ollut ulkomaalaisille velkojille varoitusmerkinä siitä, että tällöin ovat esillä Saksalle kohtalokkaat kysymykset.

Raimo Mörner

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi on helmikuun kauppatilasto julaistu ja käy siitä ilmi, että helmikuun ulkomaankauppa myöskin osottaa Saksalle 35 milj. Rmk. passiivisuutta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Wuorimaa.

20/3-34.

Berlinissä, 20 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 810 / 175 / 34.

17	82	34
23/3-34	90 -	1
5	95	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 15 aiheesta:

Liettuan asema .

Ministeri:

Raimo Stenroos

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Berliini ssa 20 p:nä maaliskuuta 1934.

Asia:

Liettuan asema.

17 82 Sal 34
23/3-34 - -
5 C5

Useampaankin otteeseen on Liettuan Berliinin-lähettiläs Saulys ottanut puheeksi Baltian maiden liittoajatuksen ja perustaan olosuhteiden viimeaikaiseen kehitykseen (Saksan-Puolan sopimus) ja yhteisiin etuihin ollut sitä mieltä, että tuo liitto olisi nyt saatava aikaan ja Suomenkin oltava siinä mukana. Näyttää siis siltä, että Liettuan lähettiläillä olisi ohjeet tässä asiassa, koska virkatoverini kiertoraportteina jaetuista tiedoituksista olen huomannut samanlaatuksia keskusteluja. Ministeri Saulys ei kuitenkaan ole sen lähemmin määritellyt millä pohjalla tuota liittoa olisi kehitettävä, onpa huomauttanut, että ajatuksen edistäminenkin on varsin vaikea niin kauan kuin Zaunius on Liettuan ulkoministerinä, koska hän on "liiaksi preussiläinen".

Liettuan asema ei Puolan-Saksan sopimuksen jälkeen ole helppo. Lienee varsin selvää, ettei Puola eikä Saksa tämän jälkeen asetu Liettuan tukemaan toistaan vastaan, vaan päinvastoin yrittävät kumpikin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sitä painostaa itse hyötyäkseen. Saksan suhtautuminen Liettuaan on viime aikoina, käyttäkseni hra Šaulysin sanoja, ollut shikanoivaa, pienet, vähäpätöiset tapahtumat puhalletaan suuriksi ja Memelin statuutin perusteella pyritään sekaantumaan Liettuan sisäisiin asioihin. Sanomalehdissä tehdään kaikesta suuri numero. Rajaliikenteessä tehdään kaikenlaisia rajoituksia samassa tarkoituksessa jne. Puolan kanssa taas Liettua yrittää kertojani mukaan neuvotella löytääkseen sovinnon pohjan, mutta eivät nekään neuvotteluyritykset tahdo edistyä, kenessä sitten syy lieneekään. Sovinnon mahdollisuudet Puolan kanssa lienevätkin hyvin heikot niin kauan kuin Liettua pitää kiinni Vilnasta. Saksalaisella taholla taas puhutaan Liettuasta nykyään usein hyvinkin ivallisessa sävyssä.

Arne W. Korma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Wuorimaa.

22/3-34.

Berliinissä, 27 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 852/189/34.

19 82 Sal	34
3/4-34 2 -	1
5	C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e l l i -
s e n a l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 16 a i h e e s t a :

Huomioita Saksasta.

Ministeri:

Raimo Korte

B E R L I I N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Berliini ssa 27 p:nä maaliskuuta 1934.

Asia:

Huomioita Saksasta.

19 82 Sal 34
3/4-34 0 -
5 C5

Seuraavassa koetan kuvata eri ilmiöitä nykypäivien Saksassa, yrittäen myös arvioida kehityksen suuntaa, mikäli sitä yleensä voi tehdä. Kertomani perustuu vaikutelmiin, joita olen saanut keskusteluista mitä erilaisimpien ihmisten kanssa, fanaattisimmista kansallissosialisteista heidän jyrkkiin vastustajiinsa saakka. Kun tällaisten henkilöiden käsitykset ovat jyrkästi vastakkaiset, on absoluuttista todellista tilaa esittävää kuvausta mahdoton saada, seuraava on tarkoitettu mahdollisimman lähelle totuutta pyrkiväksi tilannekatsaukseksi.

Saksan oikeistolaiset.

Eräs ranskalainen, "Le Jour"-lehden haastattelija, kysyi joku päivä sitten Preussin ministeripresidentti Göringiltä, mitä hän arveli huhuista, jotka koskevat monarkistista liikettä Saksassa. Saksalaisten lehtien mukaan on hra Göring vastannut seuraavasti: "Olin monarkisti. Nyt en ole enää

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

monarkisti enkä tasavaltalainen, olen vain Hitler-mies. Kun vanhan ruhtinassuvun kannattajat pyrkivät astumaan liiaksi esiin ja heidän tunnuksensa oli: Hitler on hyvin toiminut, tuokoon nyt keisarin takaisin -, silloin aloin jarruttamaan. Valtuutan teidät selittämään, että tulen kukistamaan monarkistiset vehkeilyt yhtä ankarin keinoin kuin vasemmistovehkeilyt, jos se kävisi tarpeelliseksi."

Tämä on viimeinen ja tuorein muistutus Saksan oikeistolle. Syrjäytettynä valtakunnan ja osavaltioiden eli "maiden" (Länder) hallituksista, näyttivät konservatiivit pyrkivän luomaan itselleen entistä lujemmat varustukset sotaväessä ja kirkossa. Kirkossa olikin todella Hitlerin valtakunnanpiispa Müller jonkun aikaa peräytymisasenteessa, mutta saatuaan puolueen ja "johtajan" tuen ryhtyi hän uudelleen hyökkääväksi, kuten eräässä aikaisemmassa raportissani jo edellytinkin käyvän. Tänään näyttää vastustajien (Pfarrernotbund) asema heikolta. Tuloksena tästä kirkkotalustelusta väitetään olevan sen, että lukuisasti protestantteja (ainakin oikeistomonarkisteja) suunnittelee siirtymistä katoliseen kirkkoon, joka toistaiseksi ja Saksan ulkopuolelta johdettuna, on valtion sekautumisen suhteen turvallisempi.

Sotaväessä taas on viime kuukausina suoritettu uusia muutoksia johtavilla paikoilla, ja sijoi-

tettu niille luotettavampia miehiä, joten kansallissosialistinen kanta sielläkin on lujittumassa. Sotalaitokseen vasta nyt sovellettu arialaispykälä on voimakas tunnusmerkki kansallissosialistisesta voitosta armeijassa. Arialaispykälän kerrotaan kohdistuvan noin 500 armeijassa palvelemaan henkilöön. Heidän sijalleen määrätään tietenkin taattuja kansallissosialisteja.

Kun protestanttisessa kirkossa, huolimatta vastustuksen nujertamisesta, oppositio sittenkin jokseenkin varmasti jää kytemään, on armeijan upseeristo todennäköisesti mukautunut uuteen systeemiin. Kuten ylempänä jo viitattiin on katolisen kirkon asema vielä toinen. Ettei siellä vielä kulttuuritaistelu ole leimahtanut, johtunee siitä, ettei aika sitä varten vielä ole kypsä. Jos siis tämän mahdollisen tulevaisuuden taistelun jättää syrjään, voitaneen sanoa, ettei tämän päivän Saksassa enää ole riittaisuuksia ulkopuolella hallitsevaa puoluetta, vaan ainoastaan sen sisällä. Kuinka vähän konservatismi tästä hyötyy, on ilmeistä. Kun liikkuu oikeisto (monarkisti) piireissä, huomaa hyvin alakuloisuuden. Ilmeinen laskelma sillä taholla on ollut Hitlerin kautta päästä valtaan. Nyt näyttää tämä laskelma pettävän tai ainakin lykkäytyvän pitkälle tulevaisuuteen ja alistuvasti suhtaudutaan kehitykseen. Kuvaavaa on erään entisen keisarilliseen hoviin kuuluneen rouvan allekirjoittaneelle sanoma lause: ainoa

ilomme on kuunnella radiossa ulkomaisia asemia, saada-
daksemme seurata, mitä maailmassa tapahtuu. Syytä heil-
lä näyttääkin olevan menetettyjen toiveidensa jälkeen
olla alakuloisia, sillä uuden suunnan miehet valloit-
tavat paikat toisensa jälkeen.

Yhdenmukaistuttaminen (Gleichschaltung).

Gleichschaltung kuuluu päätekijöihin kansallis-
sosialistisessa opissa. Kaikki on luotava yhdenmukai-
seksi, kaikkien on ajateltava samalla tavalla jne.
Tätä työtä jatketaan tarmolla. Luokkaero poistetaan
sitte, että työnantajat ja työntekijät yhdistetään yh-
teisiin järjestöihin, joiden toimintaan kaikkien sään-
nöllisesti on otettava osaa. Virastojen on meneteltä-
vä samoin. Säännölliset illanvietot, joissa virkamiehet,
vahtimestarit ja palveluskunnat ovat velvolliset yhdes-
sä olemaan mukana, ovat pakollisia. Ylioppilas- ja
työväennuorisojärjestöjen on määräajoin järjestettävä
yhteisiä kokouksia, keskustelutilaisuuksia ja juhlia
läheisen kosketuksen ja yhteenkuuluvaisuuden kasvatta-
miseksi. Kaikkien nuorten on käytävä työleireissä
(6 kk.), joissa eri kansankerrokset sijoitetaan täysin
sekaisin. Hitlernuoriso menettelee koulunuorison suh-
teen samoin. Hitlernuoriso kuulumien (ja vähitellen
siihen kuulumat kaikki) on uhrattava joka viikko
yksi arki-ilta ja sunnuntaipäivästä tietääkseni puolet
tähän toimintaan. Samoin ovat S.A. ja S.S:n järjes-

töihin kuuluvat velvolliset tekemään. Kaikissa näissä tilaisuuksissa taotaan päähän kansallissosialistisia oppeja (aivan samoin kuin kommunismia opetetaan ja propagoidaan Venäjällä) ja kasvatetaan nuorempi polvi ajattelemaan yksinomaan kansallissosialistisesti. Täten saadaan Saksan kansa muutamien vuosien kuluttua henkisesti muovatuksi yhteen yhdenmukaiseen muottiin, josta soraääniä ei saa kuulua. Tämä menettely tulee epäilemättä ajan mittaan hävittämään vapaan henkisen ajattelun ja pysähdyttämään henkisen kehityksen. Vanhemmassa polvessa tietenkin ilmenee vielä paljon arvostelua tätä kehityssuuntaa vastaan, mutta kun tuo polvi vähitellen alkaa olla vaikutusvallasta eliminoitu, ei sekään oppositio sanottavia merkinne. Eräs vanhempi yliopiston professori, tunnettu historioitsija, sanoi minulle kuvaavasti: "meidät vanhemmat on heitetty periferiaan ja ennen, virheellisesti kylläkin, periferiassa pitämämme nuoriso on vallannut keskuksen, kun emme sille sovinnolla halunneet siellä tilaa tehdä. Tämä on meille surullinen tosiasia, johon meidän on mukauduttava."

Lasten vanhempien keskuudesta olen kuullut useammankin kerran valituksia siitä, että lapsilta vaaditaan liian paljon aikaa Hitlernuorisotoimintaan ja että heitä siellä liiaksi rasitetaan, kun koulukin jo antaa runsaasti työtä. Täten vieroitetaan lapset kodista ja vanhemmista. Tähän puoleen näyttään viime

päivinä lehdistössäkin kiinnitettävän huomiota, koskapa kansallissosialistien lehti Essenissä eräässä kirjoituksessaan muistuttaa, liiaksi intoutuneita Hitlernuorison johtajia siitä, että kansallissosialistisen ideologian mukaan koti ja perhe tunnustetaan yhteiskunnan alku-soluksi ja lähtökohdaksi. - Edellämainittua valitusta liika paljosta rasittamisesta olen kuullut myös eräiden S.A. ja S.S. järjestöihin kuuluvien tai heitä lähellä olevien henkilöiden puolelta.

Talouselämän uudistuksia.

Huolestuminen talouspiireissäkkin näyttää olevan olemassa. Nekin saavat myös vähitellen tottua siihen, ettei hra Schmittin johtama valtakunnan talousministeriö ole enää entisen arvojärjestyksen turvapaikka ja tuki. Talousministeri on ryhtynyt tähän saakka vähän koskettua talouselämää järjestämään uuden systeemin mukaiseksi. Alku on tehty eri ammattikuntien (12) perustamiselle ja jatko tulee epäilemättä seuraamaan niin nopeasti kuin olosuhteet sallivat. Eräs liikemies huomautti niistä suurista muutoksista, joita uusien periaatteiden voimaantulon kautta kunkin yksityisen menetelmissään ja toiminnassaan on tehtävä, kun koko talouselämä joutuu valtion kontrollin alaiseksi yksityisritteliäisyydeksi, jossa rajoituksia toiminnalleen saattaa kohdata joka puolella. Saksan talouselämä on epäilemättä kulkemassa suunnitelmataloutta kohti, eivätkä

sitä johtavammatkaan henkilöt kiellä. Kansallissosialisteja kannattavat massat ovat suurelta enemmistöltään radikaalisia, vasemmalle kallistuvia aineksia, joita ainoastaan vasemmalle suuntautuva politiikka voi tyydyttää. Siitä syystä onkin ainakin Berliinin diplomaattikunnassa vallitsevana käsityksenä, että Saksan talous- ja sosiaalipolitiikka tulee vähitellen yhä enemmän sosialisoidumiseensa kehittyväksi. Valtakunnan kansleri Hitlerin sanotaan haluavan välttää liian radikaalisia uudistuksia, mutta vaikuttavat häneen varsin paljon ministeri Göbbels, työrintaman johtaja tri Ley, jota pidetään liian jyrkkänä, vaarallisena neuvonantajana, ja Hitlernuorison johtaja Baldur von Schirach, nuori, fanaattinen kansallissosialisti. Kansleri Hitlerin varsinainen talousasiainneuvonantaja on hra Keppler, jota olen kuullut mainittavan päteväksi mieheksi alallaan.

Saksanmarkka ja talouspolitiikka.

Tätä asiaa olen useissa kirjoituksissa koskettanut, mutta katson olevan syytä vielä seuraaviin huomioihin.

Valtakunnanpankin presidentin Schachtin vakuuksia siitä, että Rmk. säilytetään kullassa, ei ole syytä epäillä, vaan ovat ne rehellisesti annettuja. Suuressa työohjelmaa käsittelevässä puheessaan t.k. 21 päivänä vakuutti valtakunnankansleri Hitler samaa, lausuen, että inflatio Saksassa on mahdoton (undenkbar).

Kysymys on kuitenkin siitä, riittääkö yksinomaan tahto rahan säilyttämiseksi myöskin aikeen menestymiseen, kun muu talouspolitiikka puhuu sitä vastaan, mikä on tarpeen tarkoituksen saavuttamiseksi. Että Saksan ulkomaankauppabilanssi silminnähävästi huononee, ei liene satuma. Autarkiapolitiikallaan on Saksa itse ei vain estänyt tuontia, vaan myös sitonut vientinsä. Nyt on se alkanut käsittämään, että vientiä olisi edistettävä ja että tätä varten myönnytyksiä tuonnin suhteen on välttämättä tehtävä. Mutta kun tuonti säännöllisesti kasvaa ja vienti supistuu, riippunee tämä pääasiassa noudatetusta hinta- ja talouspolitiikasta. Ulkomaisten raaka-aineiden hintain pieni nousu ei liene tässä suuriarvoinen tekijä. Sen sijaan on siihen vaikuttanut kotimaisten markkinain vilkastuttamispyrkimykset, jota yritetään juuri alkaneen työnhankintataistelun kautta vielä lisätä, sillä tällaisen vilkastuttamisen täytyy johtaa tuonnin lisääntymiseen ja vientiharrestuksen vähenemiseen. Kotimaassa houkuttelee nyt suurempi voiton- saantimahdollisuus. Saksan varustautuminen osaltaan vaikuttaa varmaan myöskin tuonnin kasvuun. Tätä osuutta on kuitenkin mahdoton määritellä. Luulisi myös, että hidas luotonannon laajentaminen, joka on tarpeen työnhankintaan ja talouselämän vilkastuttamiseen, johtaisi sisäisen hintatason kohoamiseen. Kun Hitler, joka ilmeisesti tästä vaarasta on tietoinen, edellämäinitussa työnhankintaohjelmapuheessaan uhkasi työnantajia, että hän hintojen noustessa ryhtyy mitä jyrkempiin toimen-

piteisiin, niin on mahdollista, että taloudelliset tosiasiat osottautuvat kestävämmiksi kuin poliittiset uhkaukset. Ei ole mahdollista saada sisämaista korkeakonjunktuuria pitämällä hinnat matalalla. Mutta toiselta puolen korkeammat hinnat johtavat kasvavaan tuontiin ja supistuvaan vientiin.

Työttömyys.

Valtion toimenpiteillä viime vuoden kuluessa työttömyys väheni noin 2,5 milj. hengellä olosuhteissa, joista silloin tein selkoa. Sen jälkeen on tilanne pysynyt suurin piirtein muuttumattomana; tammikuussa työttömien luku lisääntyi lähes 200 tuhannella, mutta palautui helmikuussa entiselleen, vieläpä hiukan vähemmän. Nyt on uusi hyökkäys työttömyyttä vastaan aloitettu, ja avasi sen kansleri Hitler eräällä tietyömaalla Baijerissa 21. 3. pitämällään suurella puheella. Kuinka paljon kevään kuluessa työttömyys vähenee, jää nähtäväksi. Pyrkimyksenä lienee sen täydellinen hävittäminen. Se tapahtuu osittain ja pääasiallisesti valtion järjestämällä tällä (autotiet, suon kuivaukset, rakennustyöt, rautatiet y.m.), mutta myös työttömien sijoittamisella eri teollisuuksiin ja muualle, joiden työmahdollisuuksia pyritään lisäämään kotimaisten markkinain vilkastuttamisella.

Konsulimme Itä-Preussissa kertoi, että siellä kullekin työnantajalle, joka työttömän ottaa työhön,

suoritetaan valtion puolesta kutakin työhön otettua kohti Rmk. 2:50 päivässä, mikä on vähemmän kuin päivittäinen työttömyysavustus. Koskeeko tämä vain maataloutta vai kaikkia, jää epäselväksi.

Työttömyyden torjumiseksi tarvitaan runsaasti varoja. Hallitus onkin korottanut juuri vahvistamansa 1/4 alkavan talousvuoden menoarvion 500 milj. Rmk:lla viime vuotisesta juuri tässä tarkoituksessa. Lisäksi on järjestetty eräänlainen pakkolaina, jota tultaneen myös tähän käyttämään. Hallitus nim. hyväksyi pari päivää sitten lain, jolla osakeyhtiöt velvoitettiin muodostamaan reservirahastoja julkisia tarpeita varten. Sen mukaan on kaikkien osakeyhtiöiden, joiden osakepääoma on 100.000 Rmk. tai enemmän, ja jotka aikana 1. 11. 33 - 31. 12. 34 jakavat osinkoa yli 6 % edellisen vuoden toiminnasta, tuo 6 % ylittävä osinkomäärä jätettävä erikoiseen vararahastoon, joka käytetään valtion, osavaltioiden tai kuntien lainoihin. Tämän kautta tahdotaan, selitti kansleri Hitler yllämainitussa puheessaan, estää, ettei voittoja saa kuluttaa egoistiseksi hyödyksi ja siis kollektiviteetin vahingoksi. Varojen hankinnasta työttömyyden hävittämiseksi on rahaministeri antanut haastattelun, jossa hän, vastaten kysymykseen mistä varoja saadaan, m.m. sanoo: "das Geld wird gepumpt. Ich kann es aus laufendem Etat nicht geben. Wenn ich es aus den Steuern zahlen könnte, dann brauchten wir ein zusätzliches Arbeitsprogramm

nicht. Diesen Pump nehme ich durchaus nicht leicht, sondern erkenne an, welche schwere Vorbelastung für künftige Jahre darin liegt. Es ist so geregelt, dass ebenso wie die Steuergutscheine auch die kurzfristigen Kredite zur Unterstützung des Arbeitsbeschaffungsprogramms im Laufe von fünf Jahren abzudecken sind."

Yleistä.

Edellä olen maininnut erinäisiä huomioita, sekä poliittiselta että taloudelliselta alalta. Niistä, samoin kuin muistakin tiedoituksistani ilmenee, että Saksan vaikein kysymys nykyään on taloudellinen selvittely. Sisäpoliittinen puoli on jäänyt taaemmaksi, vahva hallitusvalta ja -systeemi säännöllisesti lujittunut. Taloudelliset seikat sen sijaan antavat paljon huolta, eivätkä vaikeudet suinkaan ole vähäiset, varsinkin jos vielä samalla on pyrittävä kansallissosialistisia taloudellisia oppeja toteuttamaan. Pessimistit ja nykyisen systeemin vastustajat ennustavatkin systeemin kukistumista tähän asian puoleen, optimistit ja varsinkin uuden suunnan kannattajat ovat vakuutetut asiain selviämisestä suotuisalla tavalla, vaikka se jonkun aikaa viekin. Viimemainituilla on epäilemättä puolellaan se tavaton optimismi, jolla he tulevaisuutta katsovat ja joka on levinnyt laajalle massoihinkin. Se on epäilemättä positiivinen tekijä, jota ei saa aliarvioida ja joka varmaankin auttaa monia vaikeuksia voittamaan.

Tarkastelijan, joka joutuu sellaisissa olosuhteissa toimimaan, kuin diplomaattinen edustaja nykyään Saksassa joutuu, on erinomaisen vaikea, sanoisinpa mahdoton, päästä asiain ytimeen käsiksi. Siksi ovatkin edelläolevat vaikutelmat vain viitteitä niistä mahdollisuuksista, minne kehitys voi kulkea ja tarkoitettu pilkkeiksi Saksan sisäisiin tapahtumiin.

Raimo Hämäläinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Vuorimaa.

28/3-34.

Berliinissä, 28 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 871/192/34.

20 82 Sal 34
3/4-34 - 1
5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/6
Ulkoasianministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 17 aiheesta:

Saksan taloudellinen tilanne maaliskuun
puolivälissä 1934.

Ministeri:

Ramellhorma

B E R L I I N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Berliini ssa 28 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia:

Saksan taloudellinen tilanne

maaliskuun puolivälissä 1934.

20 82 Sal 34
3/4-34 - -
5 C5

Oli odotettavissa, että yleisen konjunkttuurin elpymistä Saksassa ehdottomasti seuraisi suurempi rahanniukkuus. Tämä on jo vuoden 1934 ensimmäisinä kuukausina ilmennyt.

Tuotanto. Saksan teollisuustuotannossa on huomattavissa edistymistä. Työttömyys väheni tammikuussa 3,7 miljoonaan (- 285.000) ja helmikuussa 3,4 milj. (- 400.000) ja oli teollisuudella yleensä runsaasti työtä. Niinpä oli esim. terästuotanto tammikuussa 1934 58 % suurempi kuin tammikuussa 1933. Myöskin hiiliteollisuus on hyötynyt valtion työnhankintaohjelmasta. Automobiiliteollisuus on myöskin voinut lisätä tuotantoaan ja tekstiiliteollisuus pysyä vuoden 1933 saavutustensa tasolla. Koneteollisuudessa on etenkin maatalouskoneitten myynti ollut hyvä.

Tuotannon elpymistä Saksassa osoittaa myöskin sähkövirran käytön ja rautatieliikenteen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jatkuva lisääntyminen. Niinpä on helmikuussa lastattu päivittäisin 104.200 vaunua, ollen vastaava päivittäinen määrä tammikuussa 103.000 vaunua.

Mutta huolimatta tästä edullisesta tilanteesta Saksan sisäisillä markkinoilla ei vientiä voitu lisätä, vaikkapa Saksan hallitus ja liikepiirit parhaansa mukaan yrittivätkin kehittää suhteitaan ulkomaihin.

Ulkomaankauppa.

Vienti nousi tammikuussa 1934 350 ja helmikuussa 343 miljoonaan Rmk:aan, joten se siis on edelleen vähentynyt 7 miljoonalla markalla (elok. 1933 = 432, syysk. = 432, lokak. = 415 ja jouluk. = 424 milj. Rmk.). Tämä vähennys johtuu osaksi vientihintojen laskusta. V. 1933 verraten on vienti vähentynyt myöskin sen arvoon nähden. Mitä tulee määrään, oli vienti tämän vuoden helmikuussa vielä hieman edellisen vuoden määrää suurempi. Arvonmukainen eroitus helmikuuhun 1933 verraten on siten selitettävissä, että vientihinnat ovat laskeneet tasan 10 %:lla. Katsomatta siihen, että elintarpeiden vienti on jonkun verran pienentynyt, koskee kokonaisviennin väheneminen tammikuusta helmikuuhun yksinomaan raaka-aineita, ollen nim. hiilenvienti edelliseen kuukauteen verraten supistunut. Valmistusotteiden vienti ei sanottavasti ole muuttunut.

Vienti tammi- ja helmikuussa 1934 (milj:issa mk:issa)

Tavararyhmät	tammik.	helmik.	tammi/helmik.
1. Elävät eläimet	0,6	0,6	1,2
2. Elintarpeet ja juomat	13,0	11,6	24,6
3. Raaka-aineet ja puolivalm.	77,6	71,4	149,0
4. Valmistavarat	258,7	259,7	518,4
Yht. 1-4 1934	349,9	343,3	693,2
" 1-4 1933	390,5	373,6	764,1

Vähennys 71 milj. Rmk.

Tuonti nousi tammikuussa 1934 372 ja helmikuussa 378 miljoonaan markkaan, merkiten siis 6 miljoonan markan tuonnin lisääntymistä. Koska tuonnin kokonaisarvo on yleensä hieman laskenut, johtuu mainittu nousu yksinomaan tuontimäärien lisääntymisestä. Ennen kaikkea on helmikuussa lisääntynyt raaka-aineiden tuonti, joka jo kumpanakin edellisenä kuukautena osoitti noususuuntaa. Myyntikaudesta sinänsä tämä lisäys tuskin johtune. Koska helmikuu on tammikuuta lyhyempi, olisi pikemminkin vähentyminen ollut odotettavissa. Saksan lehdistö selittää siten, että "määrävässä tuonnin lisääntymiselle oli lisääntynyt raaka-aineen kysyntä, joka seurasi jatkuvasta suostuisasta tuotannon kehityksestä." Muilla aloilla on hintojen noususuunta viimeisten kuukausien aikana myöskin aiheuttanut tarpeen ylittävän hankinnan. Tämä koskee etenkin villaa.

Tuonti tammi- ja helmikuussa 1934 (milj:issa mk:issa).

Tavararyhmät	tammik.	helmik.	tammi/helmik.
1. Elävät eläimet	3,3	3,8	7,1
2. Elintarpeet ja juomat	88,7	79,2	167,9
3. Raaka-aineet ja puolivalm.	224,6	238,0	462,6
4. Valmistavarat	55,5	56,8	112,3
Yht. 1-4 1934	372,1	377,8	749,9
" 1-4 1933	367,6	347,1	724,7

Tuonnin lisääntyminen verrattuna v. 1933 tuontiin on 25,2 milj. markkaa. Raaka-aineiden ja puolivalmisteiden tuonti oli vuoden 1933 tammikuussa 213,6 milj. mk. ja helmikuussa 200,2 milj. mk., siis noin 50 milj. mk. pienempi kuin v. 1934.

Tämä tuonnin lisääntyminen viennin vähentyessä on vaikuttanut kauppabilanssiin romahdusmaisesti.

Bilanssi päättyi tammikuussa 1934 22 miljoonan tuonti-
ylijäämällä, ollen vientiylijäämä edellisessä kuukaudessa
49 milj. markkaa. Siten on Saksan ulkomaankauppa ensi ker-
taa v. 1930 jälkeen taasen osoittanut passiivisaldoa. Hel-
mikuussa seurasi uudelleen saksalaisen kauppabilanssin
huonontuminen ja nousi passiivisaldo aina 39 miljoonaan
markkaan.

Transferkonferenssi.

Transferkonferenssissa, joka pidettiin Berliinissä
joulukuussa 1933, lupasi Saksan hallitus ennen Hollannin
ja Sveitsin kanssa tehtävien kauppa- tahi transfersopimis-
ten ratifioimista antaa ulkomaalaisille velkojilleen tilai-

suuden lausua mielipiteensä näistä sopimuksista. Koska transferosuuden supistaminen 50 %:sta 30 %:iin, jonka valtakunnanpankki päätti, kohtasi useiden valtioiden taholta vastustusta, oli Saksan hallitus pakoitettu vielä kerran neuvottelemaan asiasta velkojiensa kanssa. Näissä neuvotteluissa, jotka käytiin Berliinissä 25 p. tammikuuta 1934, päästiin yksimielisyyteen seuraavasta: transferosuus jää 30 %:ksi, mutta skripseille on kulta-diskonttopankin maksettava entisten 50 % asemesta 67 prosenttia. Tällä tavoin tulevat Saksan ulkomaalaiset velkojat 75 %:n asemesta (50 % ulkomaalaisessa rahassa ja 25 % skripseinä) nyt saamaan 77 %. Huhtikuussa 1934 tullee uusi konferenssi kokoonkutsuttavaksi käsittelemään saksalaisten ulkomaavelkojen probleemia kokonaisuudessaan. Kauppasopimuksia Hollannin ja Sveitsin kanssa, jotka takaavat heille korkojensa 100 %:sen maksun, on pidennetty 30 päivään kesäkuuta 1934.

Myöskin Saksan lyhytaikaiset ulkomaanvelat järjestetään tänä vuonna uudelleen. Vanhan sopimuksen asemesta, joka meni helmikuussa umpeen, on helmikuun lopulla solmittu uusi luottosopimus (Deutscher Kredit-Vertrag 1934), joka lienee voimassa helmikuun 28 päivään 1935. Tämä on neljäs luotto-sopimus vuodesta 1931 pitäen. Näitten sopimusten kuluessa ovat Saksan lyhytaikaiset lainat vähitellen supistuneet 6,3 miljardista 2,8 miljardiin markkaan vuoden 1933 lopulla. Tänä vuonna ei luottosopimus sisällä mitään jatkuvia lainojen lyhennyksiä koskevia määräyksiä (5 % v. 1933).

Velkojien antamien tietojen mukaisesti on lyhytaikaisten lainojen kuoleetus rekisterimarkkojen avulla vuonna 1933 järjestäytynyt hyvin. Vuoden 1933 loppuun mennessä oli kaiken kaikkiaan kuoleutettu 406 miljoonaa markkaa, joista 102 milj. on jälleen siirretty Saksaan ja 304 miljoonaa käytetty matka- ja muihin menoihin. On odotettavissa, että jällelläolevat luotot, määrältään 2,8 miljardia markkaa, kohdakkoin supistuvat siihen minimimäärään, joka on tarpeen Saksan ulkomaankaupan rahoittamiseen.

Valtakunnanpankki.

Epäedullisen kauppabilanssin sekä skripseille korotettujen maksujen seurauksena on valtakunnanpankin tila tammi-helmikuussa tuntuvasti huonontunut.

Valtakunnanpankin tilan kehitys (milj.mk:issa)

	31.I.	28.II.	7.III.	15.III.	24.III.	Ero
Kulta	376,2	333,5	312,9	265,7	245,0	- 131,2
Katekelpoinen valuutta	6,9	6,7	6,4	8,7	17,3	+ 10,4
Vekselit	2844,8	2766,4	2861,8	2833,9	2760,9	- 83,9
Lombardit	80,8	248,2	78,3	77,3	79,1	- 1,7
Setelit liikkeessä	3458,4	3494,1	3386,0	3356,6	3293,0	- 165,4
Talletukset	497,6	530,2	-	-	-	+ 32,6
Setelikate	11 %	9,7 %	9,4 %	8,2 %	8,0 %	

Tammikuun lopusta maaliskuun 24 päivään 1934 on valtakunnanpankki menettänyt 131,2 milj.mk. kulta-katteestaan ja on yleinen setelikate maaliskuun 24 päivänä laskenut 8 %:iin. Tämä valtakunnanpankin kulta-

reservin kuluminen olisi vieläkin tuntuvampi, ellei Venäjältä olisi saapunut huomattavia kultalähetyksiä. Puolivirallisen tietojen mukaan on valtakunnanpankki helmikuun viimeisen viikon aikana saanut Venäjältä 40 milj. markkaa kultaa. Virallisen tilaston mukaan nousi Saksan kullan tuonti tammikuussa 1934 21,9 milj. mk:aan ja helmikuussa 49,8 milj. markkaan.

Tässä yhteydessä on mielenkiintoista merkitä, ettei kullasta luopuneita valuuttoja kuten puntaa ja dollaria lueta katekelpoiseksi valuutaksi, joten annettu kuva tilanteesta on todellista huonompi, kuinka paljon, on mahdoton sanoa.

Valtakunnanpankin kultavaraston supistuminen on, kuten taulukko osoittaa, jatkunut myöskin maaliskuussa. Saksan teollisuuden jatkuvat valitukset viennin epäsuotuisan kehityksen johdosta, kultavaraston nopea pienentyminen sekä viimeiset tiedot Tshekkoslovakian kruunun arvon laskusta ovat aiheuttaneet huhut, että Saksa aikoo luopua kultakannasta. Valtakunnanpankin presidentti, tri Schacht, on katsonut asian vaatimaksi kieltää näiden huhujen todenperäisyyden mitä jyrkimmin. Mutta kaikki ylläesitetty osoittaa, että Saksan rahan tila on erittäin vakava ja että nykyisissä olosuhteissa tuskin on odotettavissa tilanteen parantumista.

Valtakunnanpankin tilaa arvosteltaessa on kiintoisata huomioida, että pankin toiminta rahamarkkinoilla on kasvamassa. Pankin arvopaperit nousivat helmikuun kuluessa 299 milj. markasta 335 milj. Rmk:aan, kohoten siis

36 milj. Rmk:lla.

Pääomamarkkinoita Saksassa voidaan katsoa suotuisiksi, finanssiministeriö saattoi alentaa valtion kassasoitusten korkokannan $4 \frac{3}{8} \%$:sta $4 \frac{1}{4} \%$:iin, mikä merkitsee $\frac{3}{8} \%$:n alenemista vuoden alusta lukien. Saksan nykyisen luottotilanteen arvoituksellisuus on nyt niinkuin aikaisemminkin ei luoton puutteessa, vaan hyvien luoton ottajien puutteessa.

Tuotannon elpyminen ja korkeimpien osinkojen odottelu ovat vaikuttaneet parantavasti teollisuusosakkeiden hintaan. Osakkeiden hintojen indeksi kohosi joulukuussa olleesta 67,36:sta tammikuussa 1934 70,17 ja helmikuussa 1934 73,88:aan. Myöskin kiinteän koron tuottavien arvopaperien indeksi on kohonnut 91,97:ään, laskeakseen sittemmin helmikuussa jonkunverran.

Hinnat.

Ensimmäistä kertaa vuoden 1933 huhtikuusta lukien on tukkuhintojen indeksi laskenut tammikuussa 1934 96,3:een ja helmikuussa 95,8:aan. Tämä johtuu maataloustuotteiden hintojen laskusta (92,9:stä 91,0:aan).

Maataloustuotteiden hintojen aleneminen osottaa parhaiten, miten suuria vastuksia hallituksen politiikka kohtaa maataloudessa.

Kuten tunnettua, on Saksan hallitus syyskuussa 1933 määrännyt minimihinnat vehnälle ja rukiille, takamatta talonpojille tuotteidensa menekkiä. Koska viimei-

nen sato oli hyvä ja vehnän tarjonta erittäin runsas, eivät tilalliset voi sijoittaa vehnäänsä. Auttaakseen heitä on taasen otettu käyttöön vehnän vienti vientitodistuksia vastaan ja sitä paitsi saa vehnän viejä erikoisia todistuksia, joitten nojalla hänen hyväkseen tulee 25 markkaa tonnilta, jotka eivät ole mitään muuta kuin tavallista vientipalkkiota.

Tukeakseen eläinrasvojen hintoja on ne asetettu monopolijärjestelyn alaisiksi ja ovat viranomaiset oikeutettuja säännöstelemään eläinrasvojen tuonnin määrää. (Määrättyä tuontiosuutta määräämättä.)

Kauppapolitiikka.

Kuluvan vuoden alussa on Ranskan ja Saksan välillä syntynyt kiihkeä kauppapoliittinen ristiriita. Kuten tunnettua, asetti Ranska uudet Saksalle erittäin epäedulliset kiintiöt, minkä johdosta Saksa korotti tulleja ranskalaisille tavaroille. Ranska vastasi tähän sanomalla irti v. 1927 saksalais-ranskalaisen kauppasopimuksen 19/4.34. Kumpikin hallitus selitti kuitenkin olevansa valmis ryhtymään mahdollisimman pian uusiin neuvotteluihin. Koska Ranska on yksi Saksan parhaista ostajista, voi tällä riidalla olla erittäin vahingolliset vaikutukset Saksan ulkomaankauppaan, erittäinkin Saksan vientiin.

Chilen kanssa on tehty uusi sopimus ja toivoo Saksa sen vaikutuksesta mainittuun maahan jäätyneitten saatavainsa vapautumista (n. 40 milj. Rmk.).

Helmikuussa Saksa solmi uuden kauppasopimuksen Unkarin ja Tanskan kanssa. Myöskin Puolan kanssa on päästy sovintoon ja kauppasodan, joka on useita vuosia näiden maiden välillä jatkunut, voidaan katsoa päättyneen. Läpikulkukaupalle Hampurista ja Bremenistä on erittäin suuresta merkityksestä, että saksalaisia läpikulkutavaroita nyt voidaan viedä Puolaan. Myöskin merenkulkua koskeva sopimus on aikaansaatu, joka järjestee tämän kysymyksen osamäärä-perusteiden pohjalla.

Valtakunnan finanssit.

Valtakunnan raha-asiat osoittavat jatkuvaa suotuisaa kehitystä. Kuluvan fiskaalivuoden ensimmäisinä 9 kuukautena (huhti-jouluk.) päättyi tulo- ja menoarvio 162 milj.markan ylijäämään ja finanssiministeri toivoo, että tämä summa riittäisi kolmen edellisen kuukauden vajauksen peittämiseen.

Raimo Miettinen —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Wäörimaa.

29/3-34.

Berliinissä, 29 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 872/193/34.

21 83 Sul 34
3/4-34 - 1

5 Cs

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 18 aiheesta:

Oikeusopit "kolmannessa valtakunnassa" .

Ministeri:

Samuel Kormanen

B E R L I I N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Berliini ssa 29 p:nä maalis kuuta 1934.

21 P3 Sal

34

3/4-34

Asia:

Oikeusopit "kolmannessa

valtakunnassa".

5 C5

Kansallissosialismi on Saksassa pannut porvarillisen oikeusvaltion sijaan totalitäärisen valta- ja mielivaltavaltion, jossa hallitseva puolue on ainoa vallanhaltija ja -käyttäjä. Puolue ja valtio ovat identtiset. Kansallissosialistiset perusaatteet ovat tunkeutuneet oikeuselämään ja on niillä siellä huomattava vaikutus. Kun oikeus ja talous ovat riippuvaisuussuhteessa toisiinsa, vaikuttaa edellämainittu seikka luonnollisesti maan talouselämäänkin. Sodan ja sitä seuranneen talouspulan aikana ovat valtiot yhä enemmän sekaantuneet talouselämään, pyrkien sitä monin muodoin säännöstelemään ja tämä suunta jatkuu totaliteettivaltiossa entistä selvempänä ja jyrkempänä. Tähän tulee lisäksi, että uusia laillisia keinoja talouselämän ohjaamiseen ja siihen vaikuttamiseen on avautunut: hallintolaitokset ja puolue voivat huomattavassa määrässä rajoittaa yksityisten taloudellista vapautta joko rankaisu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toimenpiteillä tai alkujaan sovelletun ja myöhemmin laillistetun painostuksen kautta.

Kansallissosialismi on tuonut vähän asiallisia uudistusaatteita oikeuspolitiikkaan ja mikäli niin on tapahtunut, on se lähinnä koskenut rikosioikeutta, jossa se vaatii rikoksen tekijän eikä teon rankaisemista. Vaikka kansallissosialistinen juridiikka hylkääkin roomalaisen oikeuden, asettaen sen sijaan keskiaikaisen saksalaisen oikeuden (joka perustui feodaaliseen valtasuhteeseen), ei se ole voinut käytännössä tätä toteuttaa, vaan menettelee varsin varovasti.

"Kolmannen valtakunnan" lainsäädäntö on ollut tavattoman satoisa, Tähän on toiselta puolen vaikuttanut lainsäädännön yksinkertaistuttaminen (valtuuslaki), toiselta puolen totaliteettivaltion lainsäätämisinto.

Vaikuttavimmat muutokset esiintyvät julkisen oikeuden alalla. Vaikkakin Weimarin perustuslaki muodollisesti vielä on voimassa, on valtuuslaki ja yhdenmukaistuttaminen (Gleichschaltung) johtaneet siihen, että puolue täydellisesti hallitsee julkisen elämän. Muutokset virkamiesoikeuslaissa vahvistavat ja lujittavat puolueen vaikutusta. Puolueen muuttuminen julkisoikeudelliseksi henkilöksi avasi uusia vero-oikeudellisia teitä (Spendewesen), samoin Saksan työrintaman (Arbeitsfront) uusi sosiaalinen järjestely. Nämä verotavat ovat nyttemmin alistetut rahaministeriön valvon-

nan alaisiksi. Finanssioikeuden alalla on kansan myötävaikutus ja valvontavalta kansanedustuksen tosiasiallisen merkityksettömyyden tähden lakannut olemasta. Taloudellista lainsäädäntöä hallitsee pyrkimys mahdolliseen autarkiaan sodan varalta sekä oppi "kansallisesta edusta". Tässä lienee huomattava mielivaltaisuuden lähde, koska valtakunnan johto vapaasti voi määritellä, mikä kulloinkin on "valtakunnan etu".

Rikosoikeuteen on kohdistettu erikoista huomiota. On annettu laki ja asetuksia poliittisesta rikollisuudesta sekä tavallisista että raskaista rikoksista, sterilisatiosta ja rangaistusten täytäntöönpanosta. Huomattava tapahtuma on Preussin oikeusministerin ehdotus uudeksi rikoslaiksi, jossa ennenkaikkea pyritään seuraaviin seikkoihin: puolueen, johtajan, puolustusjärjestöjen ja kansan puolustusvoiman suojaamiseen ja turvaamiseen. Untuutena siinä on rotusuoja, jonka tarkoituksena on rodun puhtaana säilyttäminen. Ei kuitenkaan ole todennäköistä, että tästä ehdotuksesta koskaan tulee lakia. Talous- ja työrikoslain merkitystä lisäämään korottamalla rangaistuksia ja rangaistusuhkaa.

Siviiliprosessi -uudistuksen kautta on toteutettu käsittelyn suullisuus ja välittömyys, oikeudenkäynnin aloite on siirretty oikeusistuimelle, riitapuolien välisen oikeudenkäynnin jäykkyys on voitettu. Tämä menetelmä lienee otettu toisten maiden käytännöstä, joten

kansallissosialistinen uudistuspyrkimys ei sitä ole keksinyt. Viimemainitun ansiota sanotaan uudistuksessa olevan maataloudellisen velkasuojan laajentamista koskevan osan. Siviiliprosessimenetelmä on näiden uudistusten kautta tullut notkeammaksi ja lisännyt tuomarinvaltaa.

Tuomari on sen sijaan tullut valtiosta riippuvaisemmaksi. Huhtikuun 1 päivään voitiin hänet erottaa ja on hän maailmankatsomuksellisesti kansallissosialististen periaatteiden sitoma. Tässä puolella ilmeneekin oikeuselämän uusi politisointi. Tuomarien erottamattomuus palautuu 1. 4. lähtien, kun heidän poliittinen alistumisensa on kieltämätön tosiasia, mutta ei sittenkään enää jää olemaan täysin riippumatonta, vaipaata tuomarikuntaa. Eräät ei-kansallissosialistiset juristit, joiden kanssa asiasta olen keskustellut, ovat huomauttaneet, ettei tilanne "Weimarin tasavallasta" tässä suhteessa ole muuttunut, sillä niin silloin kuin nytkin, olivat tuomarit poliittisissa asioissa sidotut hallitsevan vallan tahtoon, muuten he joko menettivät paikkansa tai ainakin oli heidän kohoamiskarriäärinsa lopussa; sama on nytkin. Sen sijaan ovat he edelleen täysin riippumattomat ratkaistessaan ei-poliittisia asioita. Kansallissosialististen juristien radikaalisin aines ei tässä suhteessa ole saanut johtavien piirien kannatusta pyrkimyksilleen.

Talous- ja kauppaoikeuteen on uusi lainsäädäntö toistaiseksi vähemmän puuttunut, mutta tulee vielä senkin vuoro, kunhan aikaa riittää. Mainittavampi tapaus tällä alalla on perintötilalaki (Erbhofgesetz), joka tarjoaa laajan aineellisoikeudellisen velkasuojan yksityistapauksessa. Tulevaisuus näyttää kuinka suuri perintötilaoikeuden merkitys tulee olemaan. Toistaiseksi ei liene varsin lukuisia perintötiloja luotu.

Työoikeus muuttuu yhä enemmän julkisoikeudelliseksi asiaksi, kun valtio "työn luottamusmiesten" (Treuhand der Arbeit) kautta on ottanut tehtäväkseen työ- ja palkkaehtojen määräämisen. Tätä alaa koskeva lainsäädäntö on vielä aivan keskeneräinen, sillä raamilaki, "laki kansallisen työn järjestelystä", on vasta julaistu, toimeenpanoasetukset ovat vielä valmistelun alaisina.

Saksassa jo useita kymmeniä vuosia oikeudenkäytössä sovelletut n.s. yleisklausulit (Generalklauseln) kuten "hyvät tavat", "kohtuuton kovuus", "tärkeä peruste" y.m. tulevat kansallissosialistisista opeista varmaankin saamaan lisäyksiä kuten "yhteisetu", "yksityisetu", "kansallinen etu" y.m., joiden käyttö saattaa muodostua mielivaltaiseksi tai ainakin hyvin vapaasti tulkittavaksi.

Nämä yleiset huomiot lienee syytä panna merkille oikeusoppien kehityksestä kansallissosialistisessa Saksassa.

Raimo Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 19.

Ministeri Wuorimaa.

29/3-34.

Berlinissä, 29 p:nä maaliskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 873/194/34.

22 83 Sul 34
3/4-34 - 1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasianministeriölle kunnioittaen ohelli-
sena lähetän raporttini n:o 19 aiheesta:
Suomi ja Saksa .

Ministeri:

Rene Rönne

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Berliini ssa 29 p:nä maalisk. kuuta 1934.

22 83 Sul 34

Asia:

3/4-34

Suomi ja Saksa.

5 C 5

Kauppasopimuksen syntyminen on epäilemättä Saksassa edullisesti vaikuttanut mielialaan Suomea kohtaan. Julkinen sana on runsaasti tapahtumaa käsitellyt ystävällisessä äänensävyssä. Erikoisesti annetaan tunnustus sille, että Suomi on osottanut ymmärtämystä Saksan talouspolitiikan uudelle suuntautumiselle.

Tohtori Pitkäniemi on hallitukselle antanut yksityiskohtaisen selostuksen neuvotteluista. Seuraavassa haluaisin lyhyesti myös niihin kajota.

Jo alusta alkaen oli selvä, että neuvottelut muodostuisivat vaikeiksi, mutta kukaan ei liene uskonut, että ne tulisivat niin sitkeiksi, kuin ne tulivat. Olin neuvottelukuntamme kanssa yhtä mieltä siitä, että paras mahdollinen sopimus oli saatavissa vain mahdollisimman nopeiden neuvottelujen kautta, sillä toiselta puolen emme olisi menestyksellisesti voineet pitkää tullisotaa Saksan kanssa käydä ja toiselta puolen sen joh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

dosta Saksan asema olisi neuvotteluissa vahvistunut. Helmikuun kauppatilasto osoittaa, että Saksan vienti edelleen pysyi huomattavan suurena välittömänä vientinäkin Saksasta Suomeen, mutta on todellisuudessa paljon suurempi, sillä Saksan vienti Ruotsiin kasvoi kohtuuttomasti, mikä voitaneen selittää vain siten, että oli kysymyksessä peitetty kauttavienti Suomeen. Maaliskuun numeroita ei vielä tunneta, mutta olisi ihme, elleivät ne osottaisi samaa suuntaa. Helmikuun tilaston tunnetuksi tuleminen aiheutti neuvotteluissa saksalaisten taholta jyrkemman kannanoton, mikä meitä suomalaisia vain vahvisti siinä käsityksessä, että mahdollisimman nopea sovinto oli meille edullisin, tietenkin mikäli se saadaan aikaan ehdoilla, jotka voidaan hyväksyä. Puhumattakaan siitä, että jatkuva, pitkä tullisota olisi johtanut välien huonontumiseen tai rikkoutumiseen muillakin aloilla, poliittisesti ja sivistyksellisesti, mikä aikaa myöten olisi ollut vain vahingoksi. Varsinkin kun Saksan ja Venäjän välit ovat huononlaiset, kuten nykyään, on hyvien suhteiden säilyminen Saksan kanssa poliittiselta kannalta meille varsin merkityksellinen. Eikä niiden rikkoutuminen valtakunnan kanssa, joka Euroopan asioihin yhä enemmän tulee vaikuttamaan sen oman sisäisen aseman lujittuessa, muutenkaan olisi viimasta.

Neuvostovenäjän suurlähettiläs, jonka eräissä tilaisuudessa kauppasopimuksen allekirjoittamisen jälkeen tapasin, sanoi: "teitte viisaasti kun nyt saitte valmiik-

si sopimuksenne Saksan kanssa, sillä muutamien viikkojen kuluttua, kun Saksa on saanut velkakysymyksensä selvitettyksi, ja rahataloudelliset asiansa määritellyksi, olisi asemanne ollut paljon huonompi ja saksalaisten asenne paljon jyrkempi".

Muten täytyy todeta, että nykyisen hallitsevan suunnan taholla on Suomeen nähden hyvin suuret sympatiat olemassa. Sen huomaan lukuisista keskusteluista ja siitä halusta, mikä varsinkin kansallissosialistisella lehdistöllä on saada haastatteluja Suomen oloista. Tähän on olemassa käsittääkseni varsinkin kaksi aihetta. Ensimmäkin se, että saksalaiset joukot ottivat osaa Suomeen vapautukseen ja että Suomessa siitä saakka on ollut voimakkaat sympatiat Saksaa kohtaan. Toiseksi ja vielä enemmän siksi, että kansallissosialistit pitävät Suomea voimakkaan kansallishengen elähdyttämänä, esimerkillisenä maana, joka on pystynyt huolimatta ruotsalaisesta ja venäläisestä vallanalaisuudesta säilyttämään kaikki puhtaasti kansalliset ominaisuutensa, että sillä on kansallista voimaa (Urkraft). Urheilulliset saavutuksemme ovat myös osaltaan tätä kunnioitusta Suomea kohtaan ylläpitäneet.

Suomen kannalta katsottuna on siis asemamme Saksassa nykyään varsin edullinen. Mahdollisuudet propagandan tekoon kulttuurimme, turisminne, urheilumme y.m. hyväksi ovat mitä parhaat, mikäli niitä halutaan käyttää hyväksi.

Tämä kansallisssosialistien sympatia kävi myös ilmi kauppasopimusneuvotteluissa. Jo kunkausi sitten mainitsi Liettuan lähettiläs minulle kuulleensa, että puolue haluaa sopimuksen tehtäväksi. Ja kun parissa kriitillisessä vaiheessa neuvottelukunnan ulkopuolella olevana kiinnitin eräiden huomattavien johtomiesten, ennenkaikkea hra Daitzin ja Rosenbergin huomiota syn-tyneisiin vastakohtiin, vaikuttivat he toiminnallaan sen, että viralliset neuvottelijat muuttivat kantaansa sovinnollisemmaksi. Alfred Rosenberg, jonka tapasin noin viikko ennen neuvottelujen päättymistä ja jolle huo-mautin vielä esilläolevista vaikeuksista, lausui: olemme tehneet parhaamme sopimuksen aikaansaamiseksi.

Raimo Korte —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 20.

Ministeri Wuorinen

11/4 1934.

Berliinissä, 11 p:nä huhtikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 962/220/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
24/83	he.	37
14/4.37		
5	C5-	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 20 aiheesta:

Kirkkoriita Saksassa.

Ministeri: *Ramell*

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Berliini ssa 11 p:nä huhti kuuta 1934.

Asia:

Kirkkoriita Saksassa.

24 83 fac. 37
14/4.34
5 Cs

Saksan oloja käsittelevässä raportissani n:o 16 koskettelin myöskin otsakeasiaa huomauttaen, että valtakunnanpiispa Müllerin jyrkät otteet ovat hillinneet protestanttista oppositiota, mutta että se siitä huolimatta jää kytemään. Samoin huomautin siitä, ettei riita katolisen kirkon kanssa vielä kunnolla ole ennättänyt alkaa, mutta että kehitys näyttää kulkevan skismaa kohti.

Pari viimeistä viikkoa onkin nopeasti kehittänyt tilannetta sekä opposition jälleen virkistymisen kautta protestanttisessa että selvemmän riidan alkamisen kautta katolisessa kirkossa. Huolimatta siitä, että Suomen lehdistö näyttää runsaasti seuraavan asiaa, selostan seuraavassa hiukan eräitä ilmiöitä näissä kysymyksissä, sillä niillä saattaa olla huomattava merkitys Saksan tulevassa kehityksessä siihen ratkaisevastikin vaikuttamalla.

Protestanttisessa kirkossa on opposition taholla ryhdytty muodostamaan maallikkopiireissä n.s.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

"vapaita synoodeja" virallisen evankelisen kirkon keskuudessa, täten pyrkien välttämään julkista riitaa. Niiden tarkoituksena on "saksalaisia kristittyjä" vastaan, jotka hallitsevat kirkkoa, puolustaa evankelistaa oppia sellaisena kuin se Augsburgin uskontunnustuksessa 1530 hyväksyttiin. Vahvimmat oppositiokeskukset ovat Berliinissä, Reininmaassa ja Westfalenissa, siis erikoisesti niillä alueilla, joissa synodaalijähtyksellä kalvinismin vaikutuksesta on kannatusta. Valtakunnanpiispa Müllerin voimatoimenpiteet kuukausi sitten olivat erikoisesti iskuna reiniläis-westfalilaisia protestantteja vastaan, jotka reformeeratun käsityksen mukaan pitävät kiinni maallikkojen oikeudesta ottaa osaa kirkkoasiain käsittelyyn. Jokaisessa seurakunnassa järjestetään nyt maallikkojen synoodeja ja täten muodostuvat "vapaat synoodit", jotka vastustavat politiikan sekottamista kirkon toimintaan. Berliinissä on Dahlemin seurakunta opposition keskus ja on siellä myös mainitunlainen synodi muodostettu. Seurakunnan pastori Niemöller saarnaa edelleen Dahlemin kirkossa huolimatta siitä, että valtakunnanpiispa on hänet erottanut ja määrännyt komissaaripastorin seurakuntaa hoitamaan. Seurakunta ei kuitenkaan ole tähän taipunut, vaan ilmoittanut komissaarille, ettei häntä päästetä kirkkoon, jos hän yrittää tulla. Kun pastori Niemöller 8.4. jälleen saarnasi, oli kirkko tungokseen asti täynnä

ja mielenkiinto entistä suurempi. "Uskomme on tungettu puolustukseen", julisti valtakunnanpiispan erottama pastori. "Sen on sallittava, että sille määrätään uudet rajat ja että siitä tulee maallisen vallan uskollinen vasalli ja liittolainen. Kun veri ja maa (Blut und Boden) tulevat korkeimmiksi johtotähdiksi, on kristillinen usko loppunut."

Vastustavien pappien erottamiset jatkuvat. Äskettäin on lehtitietojen mukaan erotettu 14 superintendenttiä ja muuta johtavaa pappia Westfalenissa, m.m. maakuntasynoodin esimies Koch.

Riidan näin jatkuessa protestanttisessa kirkossa, on se katolisessa kirkossa vasta alkuasteillaan.

Jo joitain viikkoja sitten teki Münchenin piispa Faulhaber saarnoissaan huomautuksia natsioppeja vastaan, joihin puoluelehdistössä kiinnitettiin huomiota, ei kuitenkaan millään jyrkällä tavalla. Pääsiäisenä antoi paavi sitten huomautuksensa Saksan katoliselle nuorisolle pysyä uskollisena kirkolle, mikä kehoitus jo sinänsä sisältää varoituksen kansallissosialisteille. Samoihin aikoihin tapahtui pienempi kahakka Berliinin lähistöllä, kun noin 300-hitlernuorta hyökkäsi n. 200 katolilaisen nuoren kimppuun ja lienee siinä mellakassa käytetty tikarejakin. Asiasta ei Saksan lehdistö sen enemmän kuin kirkkoriidasta yleensäkin ole saanut hiiskua sanaakaan, mutta on tietojeni mukaan

tutkimus tapahtuman johdosta pantu toimeen. Huomattavin katolilainen hyökkäys on tähän mennessä tapahtunut Berliinin piispan Baresin saarnan kautta, jossa hän suorastaan nimitti natsien kirkollisia oppeja "saatanan sakramentiksi", joihin kuuluu kirjallisuus, "mikä silmiemme edessä kasvaa maasta kuin myrkylliset sienet, joka on synnissä siinnyt, synnissä kustannettu, synnissä myyty, mädättääkseen kokonaisen kansan." Samalla puhui hän kaikkien pelosta, "in der heutigen Zeit, den Tagen der Furcht und des Bangens, wo jeder mit Bangen in die Zukunft sieht". Tämä saarna on herättänyt myrskyn kansallissosialistisessa lehdistössä. Siellä syytetään katolista kirkkoa pyrkimyksestä sekaantua politiikkaan samoinkuin katolilaiset syyttävät natseja pyrkimyksestä politisoida kirkko omia oppejaan varten.

Katolinen riita on siis myös kiristymässä. Edellä oleva on tarkoitettu kuvan luomiseksi tilanteesta, mikä saattaa muodostua, jos asiain sallitaan omaa latuaan kehittyä, kohtalokkaaksi jommallekummalle. Historia kuitenkin osottaa, että uskonnon asioissa useimmiten valtio on vetänyt lyhyemmän korren.

Väitetään, ettei kansleri Hitler itse olisi halukas ryhtymään taisteluun kirkkoa vastaan, mutta että puolue häntä siinä ankarasti painostaa. Jos näin on, missä on silloin "Führerprinzip"? Jää mie-

lenkiintoiseksi nähdä, miten kehitys tulee kulkemaan, Niinkuin jo aikaisemmin olen huomauttanut, saattaa poliittinenkin oppositio helposti pesiytyä uskonnollisiin liikkeisiin, jos niille annetaan tuulta siipien alle.

Runekoski —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 21.

Ministeri Wuorimaa.

16/4-34.

Berliinissä, 16 p:nä huhtikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 1001/236/34.

25	83	Sal	34
19/4-34	3	-	/
5	C5		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

✓, Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 21 aiheesta:

Lähetystöalo.

Ministeri:

Aarne Miettinen

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Berliini ssa 16 p:nä huhtikuuta 1934.

Asia: _____

Lähetystöalo .

25/83 Sal 34
19/4-34 - -
5 C5

Kun lähetystöaloon kunto on sellainen, että se kaipaasi paljonkin korjauksia, mutta varojen saanti tarkoitukseen riittävässä määrin näyttää versin vaikealta, katson olevan syytä tehdä seuraavat huomiot ja saattaa ne Hallituksen tietoon.

Mikäli minulle on kerrottu, on se kaupungin osa, jossa lähetystö sijaitsee, rakennettu suoperäiselle maalle Spree-joen rannalle. Tästä syystä on rakennuspohjakin ollut pehmeä ja talot siihen aikaan vielä rakennettu puupaalujen varaan. Tästä syystä on lähetystöaloonkin perusta pehmeä, niin että talo vankasti tarvitsee suurempien kuorma-autojen sivuajassa ja on varmaankin yhtämittaisessa pienessä liikkeessä päättäen siitä, että eräässä asuinhuoneessani oleva peili herkeämättä liikkuu. Tämän olen maininnut vain osoitukseksi siitä, että tällainen rakennus vaatisi yhtämittaisia korjauksia, ettei se pääse siinä määrin rappeutumaan, että se luhistuu.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Talon nykyisistä puutteellisuuksista mainitsen lyhyesti seuraavaa. Talon seinistä, varsinkin pihanpuolella, on rappaus suurilta aloilta pudonnut ja putoaa sateen ja kylmän vaikutuksesta edelleen. Sama ilmiö on pienemmässä määrin huomattavissa myöskin kadun puolella, jossa se saattaa muodostua vaaralliseksi. Sitä paitsi on talo päältäpäin niin likaantunut, että se välttämättä tarvitsisi siistimistä, tullakseen saman näköiseksi kuin muut Alsenstrassen talot. Vesijohdot ovat täällä olo aikanani seinien sisällä jo kolme kertaa halenneet ja kiireellisesti korjattava. Asiantuntija, joka niitä on käynyt tarkastamassa, on pitänyt koko vesijohtoputkiston uudistamista välttämättömänä, koska vanhat lyijyputket jo ovat niin pullistuneet, että halkeamisia yhä useammin tulee tapahtumaan. Sisäisiä korjauksia ja puhdistustöitä kaikissa kerroksissa kaivattaisiin kipeästi, useat lattiat ovat vajonneet kuopalle, ikkunaraamit kaipaavat tiivistystä, katot ja seinät puhdistusta, sähköjohdot uudistusta j.n.e. Kaikkiin näihin tarkoituksiin olen jo viime vuoden lopulla pyytänyt, annettuani ammattimiesten eri aloilta tehdä kustannusarvioita, n. puoli miljoonaa suomenmarkkaa, millä määrärahalla välttämättömät korjaukset voitaisiin suorittaa. Ettei tämä meno-erä ole suinkaan kohtuuton, vaan päinvastoin varsin vaatimaton, sitä osoittaa se, että arkkitehti Armas Lindgren, joka talon aikoinaan tarkasti välttämättömiä

korjauksia silmälläpitäen, Ulkoasiainministeriölle 25 päivänä helmikuuta 1925 päivätyssä kirjeessään ehdotti korjauksiin 56,855 Rmk., siis jo silloisenkin kurssin mukaan enemmän kuin laatimani ehdotus. Arkkitehti Lindgrenin laaja arvostelu talon kunnosta on muuten varsin valaisevaa luettavaa. Pyydetystä määrärahasta myönnettiin silloin kuitenkin vain noin puolet, joka meni katon uudistamiseen ja talon lämpöjohtopattereitten uudistamiseen. Uuden tarkastuksen toimittivat talossa Yleisten Rakennusten Ylihallituksen arkkitehti Savonius ja dipl.insinööri T. Kranck toukokuussa 1929, jättäen lausuntonsa Yleisten Rakennusten Ylihallitukselle tammikuun 7 päivänä 1930. Tässäkin tarkastuksessa ehdotetaan lukuisa määrä korjauksia, jotka varojen puutteessa kuitenkin suurimmalta osalta ovat jääneet tekemättä.

Kun välttämättömien korjausten yhä jatkuva tekemättäjättäminen johtaa talon yhä suurempaan rappeutumiseen ja sitä mukaan myöskin nouseviin korjauskustannuksiin, olisi välttämätöntä niin pian kuin mahdollista saada käytettäväksi riittävä määräraha korjauksia varten.

Raimo W. Lommi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Vuorimaa.

18/4-34.

Berliinissä, 19 p:nä huhtikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 1026/287/34.

26	83 Sal	34
23/4-34	2 -	1
5	C5	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e i s e n a
l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 22 a i h e e s t a :

Saksanmarkka ja transferneuvottelut.

Ministeri:

Ramstedt

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Berliini ssa 19 p:nä huhti kuuta 1934.

26 83 Sal 34
23/4-34 -

Asia:

Saksanmarkka ja

transferneuvottelut.

5 C5

Saksan rahataloudellinen asema on edelleen yleisen huomion esineenä. Äskettäin julaistu valtakunnan menoarvio talousvuodelle 1934-1935, josta lähetystö on jo selostuksen Ministeriölle lähettänyt, osoittaa, että valtion tulot eivät riitä sen menoihin, vaan että tulevaisuutta rasitetaan tekemällä lainoja kotimaassa, tarpeellisten menojen peittämiseksi. Kuluvan talousvuoden lopussa tulee tulevaisuutta rasitetuksi noin 6 miljardilla Rmk:lla, johon myöskin on arvioitu tämän talousvuoden alussa ollut 2 miljardin vaje aikaisempien vuosien talousarvioista.

Saksan velkasuorituksista on parhaillaan ennakkoneuvotteluja käyty Baselissa ja alkavat varsinaiset neuvottelut t.k. 27 päivänä Berliinissä. Valtakunnanpankin presidentti Schacht on useaan otteeseen näitä neuvotteluja silmälläpitäen esittänyt Saksan taloudellista huonoa asemaa ja valtion rahaston katevarojen yhtämittaista supistumista sekä kulta- että

JAKELUOHJE:

Ainoastaan Hallitukselle ja
Suomen Pankille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

setelivarastoissa. Kateprosentti on nykyään 6-7 välillä. Tällöin on otettava huomioon, ettei kätteeksi ole laskettu kullasta luopuneita valuuttoja, kuten puntia ja dollareita.

Saksan rahataloudellisen aseman näin osoittaessa jatkuvaa huonontumista, ulkomaankauppakin kun näyttää yhä vain supistumisen merkkejä, kyselin luonani vierailleen amerikkalaisen pankkimiehen Henry Mann'in käsityksiä tilanteesta. Hän totesi aseman huonoksi ja oli sitä mieltä, että saksanmarkkaa on vaikea säilyttää kultapariteetissa. Prestigesyistä, kun yhä uudelleen ja uudelleen kullassapysymistä on vakuutettu, ei kuitenkaan luopuminen voi tapahtua aivan lähiaikoina eikä sen toimeenpanoaikaa voida määritellä. Asiain tilaan tulevat tietenkin paljon vaikuttamaan transferneuvottelujen tulokset ja vasta niiden päätyttyä on mahdollista tilannetta paremmin arvioida. Todennäköinen tulos transferneuvotteluista tulee olemaan se, ettei Saksa niiden jälkeen tule tekemään mitään velkasuorituksia toistaiseksi. Mitä taas markan alentamiseen tulee, arveli hra Mann Saksan tulevan toteuttamaan sen siinä muodossa, että Rmk:n kotimainen arvo tulee pysymään kultatasolla ja ulkomainen arvo laskettavaksi määräprosentin, toisin sanoen, tulee olemaan kaksi rahaa, kotimainen raha ja ulkomainen raha.

Aivan viime päivinä on julkisuudessa talou-

dellisissa ammattijulkaisuissa ruvettu puhumaan siitä, että Saksan on myyjiltään saatava lainaa ulkomaankaupan ylläpitämisekseen. Kun raaka-aineiden tuonti kotimarkkinateollisuuden vilkastuessa on tullut niin suureksi, ettei vienti enää riitä sitä peittämään, on edellämainitunlaatuinen ajatus herätetty, jonka mukaan raaka-aineiden myyjien siis olisi myönnettävä Saksalle luottoa, koska Saksa muuten ei pysty ostoja maksamaan.

Tämän kuun 18 päivänä luonani olleelta ulko-ministeri von Neurathilta tiedustelin, mitä hän ajatteli saksanmarken asemasta, koska meillä kauppasopimuksen ratifioinnin yhteydessä oli epäilty saksanmarken pysyvyyttä. Ministeri v. Neurath sanoi tuntevansa nämä Suomessa ilmenneet epäilykset ja vakuutti, ettei saksanmarkka missään tapauksessa tule luopumaan kultapariteetista, koska Saksan olisi mahdoton sellaista kestää. Seurauksena kullasta luopumisesta olisi, että kaikki välttämätön raaka-aineiden tuonti vastaavasti kallistuisi, mikä taasen luonnon pakolla nostaisi hintoja kotimaassa. Kun tämä seikka horjuttaisi maan taloudellista tasapainoa, ei siihen voida mennä. Tulevista transferneuvotteluista oli ministeri v. Neurath siinä käsityksessä, ettei Saksa niiden jälkeen enää tule suorittamaan minkäänlaisia velkamaksuja, siis sama käsitys kuin hra Mann'illa.

Luonani ollut Englannin suurlähettiläs Sir
Eric Phipps piti myöskin Saksan taloudellista asemaa
hyvin huonona, mutta ei halunnut lausua mitään ennus-
teluja kehityksen suhteen.

Runeberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 23.

Ministeri Wuorimaa.

19/4-34.

Berliinissä, 19 p:nä huhtikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no. 1034/249/34.

27	84	Sal	34
23/4	-34	100 -	1
5	C5		

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 23 aiheesta:

Aseistuksen rajoitus.

Ministeri:

Ramell-Huoma

B E R L I I N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Berliini ssa 19 p:nä huhti kuuta 1934.

27 84 Gal

34

Asia:

23/4-34

Aseistuksen rajoitus.

5 C5

Ajatus aseistuksen supistamisesta, joka vuosikausia on ollut kansainvälisen politiikan ja Kansainliiton ohjelmassa, lienee nyttemmin katsottava haudatuksi. Olojen kehitys on osoittanut, ettei kukaan halua supistaa sitä varustusta, mikä on olemassa, vaan päinvastoin kaikki pyrkivät sitä lisäämään. Siitä syystä voitaneen asian käsittelyä korkeintaan kutsua enää aseistusten rajoittamiseksi, jossa on kysymyksessä sen maksimimäärän määrittäminen, mitä kullakin aseistuksessa saa olla ja joka todennäköisesti on nykyisiä määriä suurempi. Todellisuudessa on siis kysymyksessä aseistuksen lisääminen.

Ne pitkäaikaiset keskustelut, joita viime kuukausien kuluessa asian johdosta on käyty suurvaltojen kesken ja joiden painopisteenä on ollut ranskalaisen ja saksalaisen teesin sovittaminen, lienevät nyt katsottava epäonnistuneiksi. Ranskan eilen (18/4) Englannille jättämä vastaus estää kaikki enemmät sovittelut. Englannin takainen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

suurlähettiläs Sir Eric Phipps, jonka mielipidettä asiasta tiedustelin, sanoi Ranskan tällä vastauksellaan sulkeneen kaikki portit vastaisilta neuvotteluilta ja asian tämän johdosta ajautuneen täydelliseen umpikujaan. Valittaen syntynyttä tilannetta ja suhtautuen verrattain pessimistisesti tulevaan poliittiseen kehitykseen hän sanoi:

"Herriot'n ja Tardieux'n edustama kanta näyttää saaneen Ranskan koko hallituksen puolelleen eikä tulevaa kehitystä suinkaan ole helppo arvioida."

Mitä Saksan kantaan tulee ei siinä ole odotettavissa mitään muutosta. Saksa tulee pitämään kiinni siitä, että se ainakin mahdollisesti tulee saamaan tasa-arvoisuuden ja tasaoikeudellisuuden ja että sille myönnetään riittävä puolustuskyky. Kansallissosialismi on tavattomassa määrässä, aivan liiaksikin, nostanut Saksan kansassa sekä kansallistuntoa että puolustustahtoa. Ei ole syytä vähintäkään epäillä seuraavia ministeri Röhm'in, S.A.-joukkojen esikuntapäällikön, sanoja, jotka hän 18.4. lausui diplomaattikunnalle ja ulkomeenlehdistön edustajille pitämässään S.A.-järjestöä selostavassa puheessaan, jossa hän keskitteli sitä mahdollisuutta, että joku hyökkäisi Saksan kimppuun: "Wieder und immer wieder hat Adolf Hitler der Welt erklärt, dass das neue

Deutschland zu dem gigantischen vor ihm liegenden inneren Aufbauwerke lange Jahre des Friedens brauche. Dieser bewusste Friedenswille Deutschlands lässt aber niemandem auch nur den Funken einer Hoffnung, ungestraft an die deutsche Zukunft rühren zu dürfen. Jeder Einbruch in die Reichsgrenzen wird nicht nur das Reichsheer, sondern das gesamte Volk bis zum letzten Mann zur leidenschaftlichen und fanatischen Abwehr bereit finden ! Und in diesem Sinne wird allein die Tatsache des Vorhandenseins der S.A. künftig jeglichen völkerrechtswidrigen Angriff auf das neue Deutschland zu einem derartigen Risiko machen, dass jeder Kriegstreiber gezwungen ist, sich ernsthaft zu überlegen, ob bei dem unbedingten und bis zum letzten entschlossenen deutschen Lebens- und Verteidigungswillen die Gewinnmöglichkeit für den Angreifer mit der Höhe des Einsatzes noch in Einklang zu bringen ist ! Unter diesem Gesichtspunkt kann man geradezu sagen, dass die S.A. der Garant für den Frieden in Mitteleuropa darstellt.

Das jedoch ist nur eine Begleiterscheinung - im Wesen der S.A. begründet und ihre Aufgabe ist es nicht ! "

Heinrich Himmler

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 24.

Ministeri Kuorimaa.

26/4 1934.

Berliinissä, 26 p:nä huhtikuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 1142/277/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	29/84	34
30/4.34		
5	25	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoesiaiministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 24 aiheesta:

Saksan ulkomaankaupan vaikutus sen
talouselämään.

Ministeri:

Raimo Korte

B E R L I I N I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Berliini ssä 26 p:nä huhti kuuta 1934.

Asia: Saksan ulkomaankaupan
vaikutus sen talous-
elämään.

ULKOASIAINL

28/84 fac.

34

30/8-34 No

OSASTI

5 05

Yhä suuremmalla levottomuudella ovat joh-
tavat ja vastuunalaiset piirit Saksassa seuran-
neet maan ulkomaankaupan kehitystä, joka Saksan
kannalta katsottuna on ottanut varsin murheellisen
suunnan. Seuraavassa olkoon näytteeksi otettu pari
taulukkoa kolmelta viime vuodelta, jotka osoitta-
vat kaupan kehitystä maaliskuussa ja tammi-maalis-
kuussa:

	<u>Maaliskuu</u>		
	1932	1933	1934
Tuonti (milj.Rmk.)	364	362	398
Vienti (- " -)	527	426	401
Aktiivi	+ 163	+ 64	+ 3

	<u>Tammi-maaliskuu</u>		
	1932	1933	1934
Tuonti (milj.Rmk.)	1245	1077	1148
Vienti (- " -)	1607	1191	1094
Aktiv.+ tai pass.-	+ 362	+ 114	- 54

Huolestuminen kehitykseen ei ole aiheeton
kun tietää, että Saksan maksukyky nykyään kokonaan
on riippuvainen ulkomaankaupan aktiivisuudesta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

Sentähden onkin vakavasti ruvettu harkitsemaan noudatettun talouspolitiikan edullisuutta ja autarkisten pyrkimysten haitallista vaikutusta ulkomaankaupan kehitykseen. Julkisissa tilaisuuksissa ovat maan johdosta vastuunalaiset henkilöt esittäneet hiukan muuttuneita mielipiteitä talouselämän hoidosta.

Ibero-Amerikanische Institutin ystävien vuosipäivillä Hampurissa t.k. 14 päivänä esiintyi ulkoasiainministeri v. Neurath. Puheessaan, jonka pääkonsuli Lundström laajemmin raportissaan n:o 7 on selostanut, hra v. Neurath toteaa, että iskusana "autarkia", joka useissa piireissä on näytellyt tärkeää osaa ja ulkomailla herättänyt suurta huomiota, kaikissa Saksan vaikutusvaltaisissa piireissä on voitettu kanta. Tosin koetetaan Saksa elintarpeissa ja raaka-aineissa saattaa mahdollisimman riippumattomaksi vastaavista ulkolaisista tuotteista, mutta maan keskeinen asema Euroopassa vaatii ymmärtävää ja vastavuoroisuuteen perustuvaa suhtautumista muihin maihin. Toisena huomattavana seikkana mainitsi ministeri välttämättömäksi harkita, onko vapaa tavaravaihto ja ehdoton suosituimmuus paras kauppapolitiikan periaate maailmassa. Se on epäilemättä ollut sitä Saksalle, mutta kauppapolitiikan viime vuosien kehitys on jo vienyt sivu tämän periaatteen. Eri puolilla toimeenpannut valuutta- ja kauppapoliittiset rajoitukset ovat myöskin pakoittaneet Saksan siirtämään

välttämättömät tuontinsa niihin maihin, jotka ovat valmiit ostamaan Saksan tuotteita.

T.k. 22 päivänä piti valtakunnan maatalousministeri Darré Baijerin talonpoikain suurkokouksessa Münchenissä, jossa useampia kymmeniä tuhansia Baijerin talonpoikia oli läsnä, puheen uudesta maatalouspolitiikasta, jossa hän myöskin kosketteli ulkomaankaupan umpikujan ajautumista sekä Saksan viimeaikaisen maatalouspolitiikan vaikutusta siihen. Tämä mielenkiintoinen puhe, jonka lähetystö erikseen laajemmin tulee selostamaan, on siitä huomattava, että maatalousministeri siinä tunnustaa välttämättömäksi luopua aikaisemmasta autarkiakannasta ja tekemään mahdolliseksi maataloustuotteiden tuonnin ulkomailta. Hän sanoo m.m.: "Juuri tänään, jolloin ulkomaan valuutan pula meidät pakottaa rajoittamaan tuontiamme, olemme me talonpojat tilaisuudessa ja myöskin valmiit ottamaan niskoillemme uusien ulkomaalaisten elintarpeiden ja erinäisten raaka-aineiden lisätuonnin, niin, vieläpä sitomaan ulkomaille heidän myyntimahdollisuutensa Saksan markkinoilla ja sen kautta luonnollisestikin vastavuoroisuuden perusteella jälleen lisäämään saksalaisten tuotteiden vientiä. Voimme tehdä tämän muuttamatta katsantokantojamme, koska olemme saaneet aikaan järjestyksen omassa talossamme. Voimme joka hetki tarkoin valvoa mitä meillä on, mitä me tarvitsemme ja mitä sen johdosta voimme laskea ulkomailta maahan."

Valtakunnanpankin presidentti Schacht selittää päivää ennen transferkonferenssin alkamista, että Saksan taloudelliseen asemaan on vain kahdelta taholta apua löydettävissä: toiselta puolen lisäämällä Saksan vientiä maailmankaupan vilkastuttamisen kautta ja toiselta puolen velkojain myöntymisen kautta korkomääriin nähden ja kuolletusten ja korkomaksujen lykkäämisen avulla.

Pyrkimystä vähemmän radikaalisiin toimenpiteisiin talouselämässä osoittaa myöskin seuraava seikka. Saksan teollisuus- ja kauppapäivien presidentti v. Rentelen, joka myöskin oli Saksan kauppa-ammattikunnan johtaja (Führer des Reichsstandes des deutschen Handels) on vapautettu kaikista toimistaan eli kuten täällä on sanottu "beurlaubt". Ollen ollut yksi tähän saakka vaikutusvaltaisimmista miehistä suhteiden järjestämisessä kansallissosialistisen valtion ja maan talouselämän välillä, joutuu hän nyt syrjään. Tämän äkillisen muutoksen sanotaan aiheutuneen erimielisyyksistä talousministeri Schmitt'in kanssa, joka ei ole pitänyt suotavana niin kiireellistä talouselämän ammattirakenteen voimaannuttamista, kuin v. Rentelen halusi. v. Rentelen'in pyrkimyksenä oli saada kauppakamarit lujasti käsiinsä ja käyttää niitä talouselämän ammattikunnallistuttamisen (ständische Aufbau) tukikohtina. Tällä kertaa on siis talousministeri Schmitt, joka ei pidä liian hätäisistä uudistustoimenpiteistä, vaan haluaa tervehdyttää talouselämän sen omilla voimilla, pystynyt hillitsemään liika radikaaleja uudistusyrityksiä.

Heikki Kinnunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä oleva lähetystön rap. n:o 25.

Ministeri Wiermaa.

2/5.34

Berlinissä, 2 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n° 1179/294/34.

29 84 ke. 34
5/5.34
5 05

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 25 aiheesta:
Baltianmaiden turvallisuustakeet.

Ministeri: *Raimo Wirtanen*

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Berliini:ssa 2 p:nä touko kuuta 1934.

Asia:

Baltianmaiden turvallisuus-

takeet.

2984 ke. 34
5/8. 34

5 C5

30/4 kävin valtiosihteeri von Bülowin luona tiedustelemassa, voisiko hän mainita jotain lisää siihen, mitä sanomalehdistössä oli näkynyt ja mitä Saksan lähettiläs Helsingissä Venäjän ehdotuksesta Saksalle Baltianmaiden itsenäisyyden turvaamisesta oli maininnut. Hän kertoi tällöin seuraavaan tapaan, kosketellen ei ainoastaan tekemääni kysymystä, vaan sen lisäksi Saksan ja Venäjän suhteita:

Saksan ja Venäjän suhteiden ylläpitäminen hyvinä on varsin vaikeaa niiden täysin erilaisten valtiosysteemien johdosta, jotka kummassakin maassa vallitsevat. Vähän sen jälkeen kun kansallissosialistinen suunta Saksassa oli saanut vallan käsiinsä, oli Saksa, edelläolevan seikan huomioonottaen, ilmoittanut Venäjälle, että huolimatta Venäjän kokonaan toisenlaisesta valtiollisesta struktuurista ja sisäpoliittisesta järjestelmästä, Saksa ulkopolitiikassaan tulee suhtautumaan Venäjään ystävällisesti eli samalla ta-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valla kuin aikaisemminkin ja odottaa, että Venäjä menettelee samoin. Venäjän suurlähettiläs Berliinissä Chintchuk onkin koko ajan täysin lojaalisti tätä periaatetta noudattanut; ovatko kaikki Venäjän suurlähetystön jäsenet menetelleet samoin, on toinen asia. Moskovassa ovat korkeat poliittiset järjestöt ja henkilöt myöskin suurin piirtein osoittaneet samanlaista suhtautumista, paitsi ulkoasiainkomissaari Litwinow, joka jo pitemmän aikaa on hyvin epäystävällisesti menettänyt Saksaan nähden, pyrkien suorastaan rettelöihin ja vaikeuksien aiheuttamiseen. Valtiosihteeri v. Bülow painosti useampaan kertaan, että tässä ovat kysymyksessä hra Litwinowin henkilökohtaiset saksalaisvastaiset mielialat.

Edelläoleviin tekijöihin perustuen on mahdollista, että hra Litwinow teki esityksensä Baltianmaiden turvallisuustakeista siinä mielessä, että Saksa siihen vastaisi kielteisesti ja saisi siitä harmia. Hra v. Bülow oli henkilökohtaisesti sitä mieltä, ettei suurlähettiläs Nadolnyn olisi pitänyt Litwinowin ehdotusta ollenkaan ottaa vastaan, vaan heti huomauttaa, ettei hän voi sitä hallitukselleen esittää, koska se Saksan kannalta oli mahdoton hyväksyä. Suurlähettiläs Nadolnyn argumentit kuitenkin ovat myöskin riittävän painavia hänen menettelynsä puolustukseksi, sillä hän vetoaa verattain kylmiin Saksan ja Venäjän välisiin suhteisiin,

joita olisi yritettävä parantaa ja tästä syystä tätäkin ehdotusta tarkoin harkittava, eikä sitä jossain muodossa, jonka Saksa voisi hyväksyä, olisi voitu käyttää. Ehdotusta olikin kaikin puolin ja perusteellisesti Berliinissä tutkittu, mutta huolimatta parhaimmasta tahdosta tultu kielteiseen tulokseen ja Moskovalle annettun mukainen vastaus kuin mitä ministeri Büsing Helsingissä Herra Ulkoasiainministerille on ilmoittanut.

Saksa ei ole voinut hyväksyä ehdotusta siksi, ettei se nykyään pidä Venäjää minkäänlaisena vaarana Baltian valtioille, että se itse monta kertaa on vakuuttanut, ettei se halua sekaantua asianomaisten maiden itsenäisyyteen sitä uhkaamalla ja ettei se myöskään näe mitään kolmatta valtiota, joka voisi mainittujen maiden turvallisuudelle olla vaarallinen. Ennen kaikkea ei Saksa kuitenkaan voinut ehdotusta hyväksyä, koska se periaatteellisesti ei koskaan voi suostua kahden (tai useamman) valtion väliseen sopimukseen, joka koskee kolmansia maita, jotka eivät ole asiassa mukana. Viimemainitun seikan merkitystä korosti valtiosihteeri useampaan kertaan.

Samalla kun hra v. Bülow valitti sitä, että Litwinow oli saattanut Saksan sellaiseen asemaan, joka pakotti kielteiseen vastaukseen, täten aiheuttaen Litwinowille toimenpiteissään tappion, tuntui siltä, kuin pitäisi hän Litwinowin yhä kasvavaa asemaa ja vaikutus-

valtaa Moskovassa tosiasiana. Ilmeisesti tuumitaan täällä vakavasti, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä Litwinowin mielialan parantamiseksi Saksaa kohtaan. Kun Saksa vuosi sitten ratifioi n.s. Berliinin sopimuksen Venäjän kanssa, pidettiin sitä täällä hyvin tärkeänä valtiotekona, jolla tahdottiin osoittaa, että Saksa huolimatta sisäisistä erilaisuuksista Venäjän olojen kanssa, haluaa sinnepäin ylläpitää hyviä suhteita ja huomautettiin tältä erikoisella painolla Moskovassa. Sielläpäin ei kuitenkaan tälle teolle annettu sitä arvoa, minkä se ansaitsee, vaan väheksyttiin sen merkitystä.

Kun Saksa on perustellut vastaustaan samoilla seikoilla, joilla Suomi aikaisemmin katsoi puolalais-venäläisen riippumattomuustakuun tarpeettomaksi, ei ollut ihme, että kun samana iltana kuin edellisestokeskustelu hra v. Bülowin kanssa oli tapahtunut, eräissä kutsuissa jouduin keskusteluun Auswärtiges Amtin poliittisen osaston päällikön Meyer'in kanssa, hän ensimmäiseksi iloisena huomautti: "nyt on varmaankin Suomi tyytyväinen Saksaan". Muuten ovat useat tällaiset virkatoverini olleet varsin uteliaita asian johdosta ja erikoisesti kiinnittäneet huomiotaan siihen seikkaan, että Venäjä on pyrkinyt sopimukseen asiaakoskevien mieltä kysymättä. Litwinowin Saksan julkaiseman kommuniquean johdosta antama lisäselitys katsotaan Saksassa hyvin heikoksi ja koko asia loppuunkäsittellyksi.

Ramelluoma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5,

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. nro 26.

Ministeri Wierman.

45.34

Berliinissä, 2 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 1180/243/34.

20 84 ke. 34
5/5.34
5 05

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 26 aiheesta:

Aseistuskysymys.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Berliini ssa 2 p:nä touko kuuta 1934.

Asia:

Aseistuskysymys.

30 84 he 37
57.34
5 05

Ranskan vastauksen johdosta aseistuskysymyksessä, joka näyttää sulkeneen portit jatkuville neuvotteluille ja joka Saksassa hämmästyksellä otettiin vastaan, on ulkoministeri von Neurath Saksan lehdistölle antanut saksalaista kantaa valaisevia tietoja. Tässä selostuksessa uudistetaan ne Saksan vaatimukset tasa-arvoisuudesta, jotka jo yleisesti ovat tunnetut ja huomautetaan, ettei Saksan suhtautuminen suinkaan ole antanut vähintäkään sitovaa perustetta äkilliselle paolle jatkuvista neuvotteluista. Vaikeudet ovat pääasiassa neuvotteluissa tulleet Ranskan taholta, joka joka kerta kun sovintoon on oltu pääsemäisillään, on vierittänyt esiin uuden kysymyksen uusine vaikeuksineen. Ei voida olettaa miltsään hallitukselta, että se jättää maansa turvallisuuden ja kohtalon epämääräiseksi ajaksi toisten valtioiden mielivallan ja harkinnan alaiseksi. Ultimatumien, diktaattien ja yksipuolisten järjestelyjen aika Saksaa vastaan on tietenkin jo ohi. Vain hyökkäyksiä vastaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

turvattu Saksa voi täyttää ne rauhantehtävät, jotka sille Euroopan keskustassa kuuluvat. Puolustuskäytön Saksan valtakunta johtaisi lopuksi historian kaikkien lakien mukaan valtataisteluihin ja Euroopan mannermaan sekasortoon. "Mögen die anderen Regierungen die grosse Chance benutzen, die ihnen die Reichsregierung unter ihrer starken und sicheren Führung bietet. Unsere Hand bleibt auch weiterhin zur Verständigung ausgestreckt; es kommt nur auf den Entschluss der anderen Regierungen an, diese Hand zu ergreifen."

30/4 kysyin valtiosihteeri von Bülowilta, oliko aseistuskysymyksessä Ranskan vastauksen jälkeen mitään uutta kuultavissa.

Herra von Bülow mainitsi tällöin, etteivät Suvichin keskustelut Lontoossa ole asiallisesti uutta tuoneet, vaan että sekä Lontoo että Rooma ovat edelleen epätietoisia siitä, mitä nyt olisi tehtävä. Toiselta puolen ovat molemmat edellämainitut paikat selvillä siitä, ettei ollut sallittava näinä päivinä suunniteltua komissionin kokoumistusta, jossa yksinomaan Ranskan kannalle olisi propagandaa tehty, vaan oli lykkääminen (toukokuun lopulle) tarpeellinen. Tällöinkään todennäköisesti ei muuta saavuteta kuin valitteluja neuvottelujen epäonnistumisesta. Näyttää hyvin epätodennäköiseltä, että mitään sovintoa voidaan saada aikaan, kun tilanne on sellainen, miksi se on kehittynyt, s.t.s., että Saksa on valmis englantilais-italialaisen ehdotuksen pohjalla saamaan sopimuksen aikaan, että Italia noin 100 prosenttisesti ja Englanti noin 80

prosenttisesti on suostunut niihin muutoksiin, joita Saksa on ehdotukseen halunnut, mutta Ranska kokonaan kieltäytynyt sillä pohjalla neuvottelemasta. Toiselta puolen taas on Ranskan ehdotus sellainen, että Saksalle on mahdoton sillä pohjalla keskusteluihin ryhtyä.

Muutama päivä sitten nimitti Saksan presidentti S.S.-joukkojen standarttikomentajan (vastaa rykmentin komentajaa) Joachim von Ribbentrop'in toimeen, jota kutsutaan "Beauftragter für Abrüstungsfragen". Tiedustelin valtiosihteeri v. Bülowilta merkitsikö tämä nimitys sitä, että aseistuskysymyksen käsittely otetaan pois Auswärtiges Amtilta ja siirretään mainitulle herralle, joka on kansleri Hitlerin luottamusmies. Herra v. Bülow huomautti tähän, ettei asia ollut niin, vaan että koska on osoittautunut vaikeaksi yhtä mittaa kutsua suurlähettiläitä kotiin suullisiin neuvotteluihin, he kun ovat asemapaikoissaan sidotut kaikenlaisten kutsujen ja muiden velvollisuuksiensa tähden, on pidetty tarpeellisena määrätä erikoinen henkilö, joka aina voidaan lähettää viemään ohjeita suurlähettiläille ja asettumaan yhteyteen asianomaisten vierasmaalaistenkin johtohenkilöiden kanssa. v. Ribbentrop on jo käynyt tällaisissa neuvotteluissa Varsovassa, Pariisissa ja Lontoossa ja ollut keskusteluissa myöskin asianomaisten maiden ulkoministerien kanssa, mutta kun hänellä tähän saakka ei ole ollut minkäänlaista virallista asemaa, on hänen toimintansa ollut vaikeampaa, mikä

estävä seikka edelläolevan nimityksen kautta nyttemmin on poistettu. v. Ribbentrop työskentelee Auswärtiges Amtissa, jossa hänelle on varattu työhuone. Hän on niin ollen kiinteässä kosketuksessa Auswärtiges Amtin kanssa, mutta on tosiasiallisesti katsottava kansleri Hitlerin luottamusmieheksi aseistusasiasiaa varten, mitä kysymystä kanslerin välittömän valvonnan ja ohjauksen alaisena hoidetaan. Herra v. Ribbentrop ei tule olemaan observaattorina Genèven aseriisuntakokouksessa toukokuun lopulla eikä sinne Saksasta ketään muutaakaan lähetetä. Saksan näkökanta tässä kysymyksessä on sama kuin aikaisemmin, joten sen suhtautumisessa asiaan mitään muutosta ei ole odotettavissa. Tämä oli hra v. Bülowin selitys. Kun hän lisäksi huomautti kansleri Hitlerin tulleen levottomaksi siitä, etteivät neuvottelut edisty sen nopeammin ja paremmin, lienee pidettävä selvänä, että kansleri suurin piirtein on ottanut asian hoidon välittömästi omiin käsiinsä, syrjäyttäen Auswärtiges Amtin väliasteena.

Epätietoisuus aseistuskysymyksen tulevan kehityksen suhteen näyttää olevan yleinen. Englannin, Ranskan ja Italian suurlähettiläät eivät kysymyksiini osanneet antaa edes olettamuksellisia vastauksia. Belgian lähettiläs oli ainoa, joka jokseenkin varmana käsityksensä esitti, että koska kukaan ei halua ryhtyä estesotaan (guerre preventive), ei ole muuta mahdollisuutta kuin jonkunlaisen sopimuksen aikaansaaminen. Tällöin on Rans-

kan taivuttava englantilais-italialaiseen ehdotukseen, joka ottaa huomioon Saksan tärkeimmät vaatimukset, niin katkeralta kuin se ranskalaisista saattaa tuntuakin.

Tässä yhteydessä voin myöskin mainita, ettei valtiosihteeri von Bülow pitänyt todennäköisenä Venäjän liittymistä Kansainliittoon sen jäsenenä, koska Kansainliiton paktin useat artiklat käyvät täysin vastoin niitä periaatteita, jotka Venäjällä vallitsevat. Sen sijaan piti hän hyvin todennäköisenä, että Venäjä enemmän kuin ennen tulee osallistumaan Kansainliiton toimintaan, olematta sen jäsenenä. Saksa on myöskin valmis palaamaan Kansainliittoon niin pian kuin Kansainliiton peruskirja uudistetaan tarkoitustaan vastaavaksi.

Raimo Wirtanen —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä oleva lähetystön rap. 2. ja 3 p.

Ministeri Werneriä.

2/5.34

Berliinissä, 2 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 1181/296/34.

31 84 he 34
5/5 34
5 05

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 27 aiheesta:

Barthoun matkan merkitys.

Ministeri:

Arne Mattson

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Berliinissä 2 p:nä touko kuuta 1934.

81 84 he. 37
5/8.34
5 C5

Asia:

Barthoun matkan merkitys.

Tiedustelin 30/4 valtiosihteeri von Bülowilta, mitä tietoja hänellä oli Ranskan ulkoministeri Barthoun matkasta Puolaan ja Tshekkoslovakiaan ja millaiseksi hän matkan merkityksen arvostelee. Vastaus kävi seuraavaan tapaan:

Barthoun matkan tarkoituksena oli lujittaa Ranskan vaikutusta Puolassa ja Pikku-Ententen maissa. Hänen vastaanottonsa Puolassa oli kylmän kohtelias ja sai hän siellä vakuutuksen, että Puola tulee noudattamaan liittosopimustaan Ranskan kanssa, mutta ei tule sitä laajentamaan. Samalla kun tästä on Saksalle ilmoitettu, on Puolan taholta lisäksi huomautettu myöskin ranskalaisille ilmoitetuksi, että Puola tulee tarkkaan noudattamaan sitä sopimusta, jonka se Saksan kanssa on tehnyt ja täyttämään sen määräykset. Herra v. Bülow sanoikin olevansa vakuutettu, että Puola tulee sanansa pitämään. Näin ollen ei ulkoministeri Barthou Puolan matkallaan saavuttanut mitään uutta eikä muutosta olevaan tilanteeseen.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tshekkoslovakiassa, jossa Beneš täydellisesti tekee sen, mitä Pariisi käskee, oli vastaanotto luonnollisestikin lämmin, mutta ei sielläkään matkan tuloksena voida mitään uutta ja aikaisemmasta poikkeavaa todeta.

Mitä Pikku-Ententen sisäiseen ehjyyteen tulee huomautti valtiosihteeri, ettei se niin erinomainen ole. Intressit ovat monessa suhteessa erilaiset ja tosiasiallinen tekijä, joka näitä valtioita yhdessäpitä on yksinomaan Unkarin kysymys. Herra v. Bülowin käsitys oli se, etteivät näiden maiden ulkoministeritkään ota pitämiään konferensseja varsin vakavasti, eihän niiden päätöksissä vuosikausiin mitään uutta ole ilmennyt, vaan kerrotaan aina samoja yleisiä asioita ja kokoonnutaan pääasiassa vaikutuksen tekemiseksi ulospäin. Kun Rumanian lähettiläs Auswärtiges Amtissa on käynyt keskustelemassa siitä, että Saksan ja Rumanian välit voisivat olla paljon paremmat kuin mitä ne ovat, jos Saksa olisi huvitettu kauppasuhteiden parantamisesta, on hänelle huomautettu, että Saksa mielellään on valmis kehittämään näitä suhteita valtioiden kanssa, jotka noudattavat itsenäistä politiikkaa, eivätkä anna toisten ohjata itseään. Jos Pikku-Ententekin itsenäisenä esiintyisi omalla politiikallaan, ottamatta ohjeita muualta päin, olisivat epäilemättä suhteetkin Saksan kanssa helpommin hoidettavissa.

Barthoun matkan tuloksista mainitsi Ranskan suurlähettiläs, ettei sen tarkoituksena ollut minkään uusien tarkoituserien saavuttaminen ja että hra Barthou siihen on ollut täysin tyytyväinen.

Ramstedt

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 98.

Ministeri Huorinen.

2/5 - 34.

Berliinissä, 2 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

no. 1182/297/34.

84 he. 34
5/5 - 34
5 05.

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 28 aiheesta:

Vapunpäivän vietto Saksassa.

Ministeri: *Runeberg*

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Berliini ssa 2 p:nä touko kuuta 1934.

Asia:

Vapunpäivän vietto Saksassa.

32 84 h. 34

57.34

5 C5

Toista kertaa juhli kansallissosialistinen Saksa kansallisjuhlakseen valitsemaansa päivää vapunpäivää. Moninaiset juhlallisuuudet oli kaikkialla valtakunnassa järjestetty. Berliinissä oli neljä pääjuhlaa, joihin kaikkiin ulkovaltojen lähettiläät oli kutsuttu. Klo 9 aamulla Hitler-nuoris juhla, jossa järjestön johtaja Baldur von Schirach piti pääpuheen ja valtakunnankansleri tervehti maan nuorisoa. Klo 2 päivällä sisäjuhla suuressa oopperassa, valtakunnan kulttuuri-kamarin järjestämä, jossa ministeri Goebbels oli puhujana. Klo 4 iltapäivällä varsinainen valtiojuhla (Staatsakt) Tempelhofer-kentällä, jossa valtakunnankansleri puhui. Ja vihdoin klo 7 illalla loppujuhla kuninkaallisen linnan edustalla, jossa ministeripresidentti Goering esiintyi. Diplomaattikunta oli jokseenkin tarkoin kokonaisuudessaan kokoontunut pääjuhlaan Tempelhofin kentälle, kun sen sijaan muissa juhlissa heitä oli vähemmän ja harvoja lähettiläitä. Niinpä osallistui allekirjoittanut ainoastaan pääjuhlaan, lähetystö-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

s sihteeri Niskasen edustaessa lähetystä sekä Hitler-nuorison juhlassa että kulttuurikamarin juhlassa.

Tempelhofin juhla muodostui piirteiltään valtavaksi, läsnä oli 2 miljoonaa ihmistä. Kenttä oli niin laaja ja sellaisen kansanpaljouden aiheuttama liike nostatti siksi paljon pölyä, ettei juhlaparvekkeelta sen toista äärtä juuri voinut eroittaa. Järjestys juhlassa oli erinomainen eikä mitään tiettäviä häiriöitä sattunut. Ohjelmaan kuului pari musiikkikappaletta ja valtakunnankanslerin puhe, jossa hän, kuten ministeri Goebbels tervehdyspuheessaan sanoi, teki toiminnastaan tiliä Saksan kansalle. Kuten kaikissa puheissa, moitittiin tässäkin aikaisempaa systeemiä ja sen vikoja, arvosteltiin ankarasti niitä kritikoita, jotka oloja arvostelevat pahansuopaisesti, antamatta tunnustusta sillekään, mitä positiivisia saavutuksia on ollut, huomautettiin työttömyyskysymyksen hoitamisen tällä hetkellä olevan hallituksen tärkeimmän tehtävän ja toisten kysymysten tulevan vasta sen jälkeen. Kansleri huomautti siitä, että miljoonat entiset vastustajat ovat liittyneet kansallissosialistiseen liikkeeseen ja ottavat siellä osaa valtakunnan uudestirakentamiseen yhtä tarmokkaasti kuin entiset puolueen jäsenet. Kuitenkin on vastustustakin olemassa, varsinkin negatiivisen kritiikin harjoittajana, mutta kansan ja valtakunnan menestykseksi on kaikki saatava liikkeen^{seen} mukaan. "Nur wenn es uns gelingt, die eminenten, schöpferischen

persönlichen Werte Aller zum Einsatz zu bringen und ausleben zu lassen, wird die Gesamtsumme unserer Nationalfähigkeiten zur Auswirkung kommen." Koko kansa on uudelleen kasvatettava uudessa hengessä, että se voisi menestyä. Vasarasta on tuleva taas saksalaisen työmiehen merkki ja sirpistä saksalaisen talonpojan tunnus. Suunnaten suurimman osan puhettaan täten kansallissosialistisena oppina Saksan kansalle, kosketti kansleri puheensa loppuosassa tunnetulla tavalla Saksan kansan tasa-arvoisuus oikeuksia kaikilla aloilla muiden kansojen rinnalla. Hän huomautti vielä, ettei Saksan kansa tunne kostoa eikä halua valloituksia, vaan tahtoo kaikille kansoille ojentaa sovinnon käden. "Es (Saksan kansa) wird vor allem niemals Verzicht darauf leisten, ein Volk mit gleichen Rechten zu sein, sowie es auch jeder Zeit gewillt ist, für die Erhaltung des Friedens und der Wohlfahrt auf dieser Welt nicht geringere Opfer zu bringen, als andere Nationen sie zu bringen ebenfalls bereit sind". Kanslerin puhe otettiin tietenkin vastaan tavattomin suosiosoituksin.

Kaupunki oli tietenkin miljoonien lippujen koristama ja kaikkialla ^{näkyi} yli kadun vedettyjä tunnuslauseita, sisältäen kansallissosialistisia iskulauseita, kuten "Vereinte Kraft - Grosses schafft", "Führer befehlt - wir folgen" y.m.m.

Koko tilaisuus Tempelhof-kentällä teki ääri-
viivoiltaan mahtavan vaikutuksen, mutta ei sisällöltään
tuonut mitään uutta eikä erikoista. Tilaisuuteen
kokoontuneet massat edustivat kaikkia ammattikuntia,
"Stände", ollen työnantajat, työntekijät, virkamiehet,
liikemiehet, kaikki sekaisin. Niinpä kerrotaan Göeringin
marssineen juhlakentälle tavallisena rivimiehenä
Siemensin tehtaiden työmiesten joukossa.

Ensimmäisenä päivänä toukokuuta astui hallitus
jälleen askeleen eteenpäin Saksan yhdistämisen merkeis-
sä. Tästä päivästä lähtien perustettiin uusi valta-
kunnanministeriö: Tiede-, kasvatus- ja kansanvalistus-
ministeriö. Nämä asiat ovat ennen olleet eri ^{osavaltioiden} ~~maiden~~
omina hoidettavina. Ensimmäiseksi valtakunnanministerik-
si uuteen ministeriöön nimitettiin Preussin opetus-
ministeri Rust. Toisella toimenpiteellä lakkautettiin
itsenäinen Preussin sisäministeriö ja siirrettiin
Preussin sisäministerin tehtävät valtakunnan sisäasi-
ainministerille. Hallitus jatkaa näin ollen johdon-
mukaisesti yhdistämistyötään.

Paul H. Rottma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: f.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 29.

Ministeri Wuorimaa.

18/5-34.

Berlinissä, 22 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 1428/347/34.

34 85 Sal		34
26/5-34	—	1
5.	85.	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e i s e n a
l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 29 a i h e e s t a :

Saksalaisia mielialoja.

Ministeri:

Raimo Hiltunen

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Berliini ssa 18 p:nä touko kuuta 1934. 34 85 Sal 34

Asia: 26/5-34

Saksalaisia mielialoja.

5. 85.

Tämän kuun kuluessa olen pariin otteeseen käynyt lyhyillä virkamatkoilla Rostock'issa, Lyypekissä, Kielissä, Dresdenissä ja Leipzigissä, tutustuakseni mainituissa kaupungeissa sijaitseviin konsuleihin ja konsulaatteihin sekä saadakseni jonkunlaisen kuvan vallitsevista mielialoista. Konsulaattien ja konsulien toiminnan suhteen ei ole erikoisempaa mainittavaa, sen sijaan oli mielenkiintoista saada asianomaisen konsulin kuvaus olosuhteista kussakin konsulipiirissä. Vaikkakin kuvaukset useissa seikoissa kaikkialla käyvät yhteen, on niissä kussakin oma omalaatuisuutensa, josta syystä annan sanan kullekin konsulille vuoronsa jälkeen.

Varakonsuli Junge Rostockissa sanoi mielialan sekä maaseudulla talonpoikaissäestön että yhdyskunnissa työväestön keskuudessa yleensä olevan hyvän ja arvostelun ja tyytymättömyyden, mikäli sitä esiintyy, keskittyvän intelligenssiin, josta suuri osa uuden

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

systeemin aikana ennen johtoasemissa ollutta ainetta, on joutunut syrjäytetyksi, vieläpä suoranaisesti taloudellisiin vaikeuksiin. Maataloustuotteiden hintain nousu aikaisempiin aikoihin nähden on epäilemättä suuressa määrin tyydyttänyt talonpoikia ja työväestön keskuudessa on myöskin edullisesti vaikuttanut se seikka, että työmahdollisuudet suuressa määrin ovat lisääntyneet ja työväki saanut ansiota. Niin kauan kuin tätä suuntaa jatkuu, ei konsulin käsityksen mukaan hallitus tule menettämään joukkojen kannatusta.

Lyypekin konsuli Kroeger sanoi, ettei Lyypekissä kansallissosialistinen innostus koskaan ole ollut kovin suuri ja ettei viime vuosi eikä tämänkään vuoden alkupuoli näytä Lyypekissä minkäänlaista taloudellista elpymistä. Tämä onkin joksenkin luonnollista, koska Lyypekki elää ulkomaankaupasta ja merenkulusta ja kumpikin näistä on yhtä mitta taantumassa. Henkiläkohtaisesti konsuli arvosteli hyvin ankarasti kansallissosialistista talouspolitiikkaa, joka ei ollenkaan vastaa Hansakaupunkien etuja, joiden intressissä on vapaakaupan säilyttäminen. Konsuli väitti kansallissosialistisessa politiikassa olevan runsaasti kommunistisia pyrkimyksiä.

Kielin konsuli Arp kertoi väestön Schleswigissä edustavan ehkä innokkainta kansallissosialismia koko maassa. Schleswigiläinen kansa on jonkun verran

juroa ja hidasta sekä hitaasti innostuvaa, mutta kun sen saa jostakin vakuutetuksi, pysyy se siinä lujasti kiinni, menköön sitten vaikka päin seinää. Kieliläisissä talouspiireissä ollaan noudatetun talouspolitiikan suhteen varsin levottomia ja yhtä mittaa kysytään mistä kaikkeen taloudelliseen ja valtiolliseen uudistukseen rahat saadaan. Veroja tosin on useissakin tapauksissa alennettu, mutta kaikenlaiset pakolliset avustukset y.m. rasittavat sensijaan entistä enemmän ja ne yhdessä verojen kanssa raskaammat kuin entiset korkeat verot. Hän valitti myös, että Hitler-nuorisjärjestö rasittaa lapsia aivan liika paljon, häiriten tavattomassa määrässä koulutyötä ja riistäen lapset suureksi osaksi kodilta.

Konsulien kuvaukset käsittävät huomattavaa alaa Saksan valtakunnasta, edustavathan ne Mecklenburgia, Lyypekkiä ja Schleswig-Holsteiniä. Omina matkahavaintoinani olisi edelliseen lisättävä, että harrastus kansallissosialistiseen liikkeeseen todella ulko-naisesti näytti verrattain suurelta pitkin maaseutuakin. Useissa kylissä ja kaupungeissa matkan varrella näin S.A.-joukkoja ja Hitler-nuorisoa arkipäivästä huolimatta harjoituksissa marssimassa. Suorastaan säälikäsi kävi katsella pieniä 6-8 vuotisia poikasia, joita marssitettiin pitkiä matkoja, eivätkä lyhyet jalat tahtoneet riittää tahdissa pysymiseen suurempien rinnalla. Kysyin eräältä 14-vuotiaalta Hitler-nuorukaiselta,

paljonko hänen on oltava mukana toiminnassa. Hän sanoi yhden illan viikossa kuluvaan illanviettoon, toisen illan johonkin kansallissosialistiseen opetustar-koitukseen ja sunnuntait marsseihin. Kun kaikki nämä tilaisuudet ovat pakollisia ja vaativat epäilemättä valmistustakin, ei ole ihmeteltävää, jos vanhemmat yhä enemmän alkavat valittaa. Samaa kertoi Lyypekin konsuli S.A.-järjestöihin kuuluvien, toimestaolevien henkilöiden valittavan.

Dresdenin konsuli v. Frenckell mainitsi olo-suhteista toimintapiirissään seuraavaan tapaan:

Taloudellinen elpyminen viime vuodesta lähti-en on Saksissa ollut hyvin huomattava. Sen huomaa pankkialalla, jolla konsuli itse toimii siitä, että pankkitoiminta on paljon vilkastunut, samoinkuin siitä-kin, että säästöönpanijain panot ovat kasvaneet. Eri-koisen edullisissa olosuhteissa on Saksin tekstiili-teollisuus toiminut, saaden hyvää ansiota, mutta myös-kin muilla teollisuusaloilla on huomattava vilkastumi-nen todettavissa. Mieliala sekä maaseudulla että var-sinkin työväestön keskuudessa on hyvä ja maan halli-tukseen nähden luottavainen. Konsuli väitti Saksin olevan kansallissosialismin päätukikohtia valtakunnassa.

Konsulimme Leipzigissä, v. Hase, valitti sitä, että suomalaiset opiskelijat jokseenkin tarkoin olivat hävinneet Leipzigistä, kun heitä siellä ennen oli ol-

lut runsaasti. Hän käsitti kuitenkin taloudellisten seikkojen olevan päävaikuttimena tähän olotilaan. Mitä sisäiseen tilanteeseen tulee, ei konsuli v. Hase näyttänyt olevan yhtä optimistinen kuin hänen virkaveljensä Dresdenissä. Itse toimien kirjateollisuus-alalla ja omistaen ehkä Saksan suurimman kirjaintukku-myyntiliikkeen, valitti hän sitä, ettei kirjallisuuden ja kirjapainotyön tukemiseksi hallituksen taholta oltu mitään tehty, kuten muilla teollisuusaloilla, vaan oli se jätetty omin voiminsa selviytymään, mikä seikka on kirjamarkkinoita huomattavasti supistanut. Kirjamarkkinateollisuus ei viennissä nauti niitä helpoituksia ja etuisuuksia, joita muille aloille on suotu ja kuitenkin pitäisi kirjallisuuden merkityksen propaganda-välineenä olla suuren. - Kommunistinen salainen toiminta työväestön keskuudessa Leipzigin alueella on konsulin mukaan varsin intensiivistä, vaikkei sitä todennäköisesti voida minkäänlaisena vaarana pitää, ei ainakaan toistaiseksi. Kuinka Saksan yleinen taloudellinen asema olosuhteissa, joissa ulkomaankauppa on varsin tyrehtynyt, kehittyä, siitä näytti konsuli olevan huolissaan. Arvostelussaan osotti hän yleensä huomattavaa varovaisuutta.

Nämä lausunnot osottavat, kuinka käsitykset ja mielialat ovat erilaiset, riippuen yleisistä olosuhteista eri seuduilla, asianomaisen mentaliteetista

tai henkilökohtaisista eduista. Kieltämätöntä kuitenkin on, että tyytymättömiä oleviin oloihin on runsaasti olemassa, osottavathan sen Saksassakin julkisuuteen päästetyt tiedot vastakohdista, kuten suuri, yhä kiristynvä kirkkoriita, kommunistinen maanalainen toiminta, vastakohtat S.A.-järjestön ja entisen Stahlhelmin välillä, (huhutaan viimemainitun lakkauttamisesta ja Seldten erosta hallituksesta), vähemmän julkisuudessa tapahtuva taistelu noudatettavasta talous- ja finanssipolitiikasta, y.m. Näitä kaikkia ilmiöitä on kuitenkin arvosteltava todellisia valtasuhteita silmäläpikäen, sillä hallitsevan suunnan voimakeinot näyttävä toistaiseksi riittävältä kaikenlaisten yritysten nujertamiseksi. Luulisi, että niin kauan kuin kyetään talonpoikais- ja työläisväestölle osottamaan, että heidän hyväkseen ja olojen parantamiseksi jotsain koureaantuntuvaa tehdään (maataloustuotteitten hintatason kohottaminen ja työmahdollisuuksien luominen), ei ole syytä odottaa massojen asettuvan vastarintaan. Oppositio keskittyneekin nykyään pääasiassa intelligenssiin. Eräs S.A.-johtoon kuuluva henkilö huomautti, että joskus näitä oppositioilmiöitä myös hallitustaholla suurennellaan tarkoituksellisesti, että ne sitä paremmin pelotuksen ja varottavain esimerkkien kautta saataisiin kukistetuiksi. Seikka, josta on syytä mainita on se, että väitetään puolueen sisällä tyytymättömyyttä esiin-

tyvän niiden ryhmien taholta, jotka eivät ole päässeet toimiin tai saaneet tehtäviä, ja tämä tekijä saattaa ajan mittaan muodostua vaarallisemmaksikin kuin ulkoapäin tuleva oppositio. Tämän mielialan vahvuudesta on kuitenkin mahdoton saada mitään varmaa kuvaa. Eräs korkeassa asemassa ollut sotilashenkilö mainitsi kerran lukuisten tyytymättömien puoluejäsenten käyneen ent. kansleri von Schleicherin luona, asettuen hänen kanssaan yhteyteen.

Niinkuin edelläkerrotuista konsulien puheista ilmenee, keskittyy miltei koko heidän arvostelunsa noudatettuun talouspolitiikkaan. Rahataloudellinen puristus onkin ankara ja osottaa vain vaikeutumisen merkkejä, transferneuvottelut näyttävät hyvin vähäisiä sovinnomahdollisuuksia, samoin käy ulkomaankauppa yhä epäedullisempaan suuntaan, mutta sisämainen talouselämä osottaa päinvastaista ja elpyminen on ulkonaisesti silminnähtävä liikenteen vilkastumisessa. Kuinka paljon tämä vilkastuminen on keinotekoisen elvytyksen vaikutusta, sillä suurelta osalta se sitä on, jääköön lähemmin määrittelemättä, todettakoon vain, että viime syksystä tähän päivään ero on merkillepantava. Viime vuoden lokakuussa puolikuollut Berliini on nykyään varsin vilkasliikenteinen.

Jo se seikka, että hallitus vappuna julisti sodan "repiviä" arvostelijoita "Kritikaster und Mies-

macher" vastaan osottaa, että tyytymättömyyttä on olemassa varsin laajassa mittakaavassa, koskei näin voimakkaaseen toimenpiteeseen muuten olisi tarvittu ryhtyä, eikä tri Göbbelsin ja muiden hallituksen jäsenten tehtävä tässä hengessä propaganda- ja esitelmämatkoja viikkokaupalla. On ilmeisesti niin, että ihmiset kylästyvät alituisen pakolliseen juhlimiseen, samanlaisiin suurisanaisiin juhlapuheisiin, joihin mitään asiallisesti uutta ei tule lisää, yhtämittaisiin keräyksiin, uudelleenorganisointiin ja yliorganisointiin. Ja lisäksi kaivaa taloudellisesti ajattelevien, myös kansallissosialististen piirien mieliä kysymys, kuinka maan rahataloudellinen asema kykenee kestäämään ne ankarat rasitukset, jotka tuottamattomat työt työttömyyden estämiseksi aiheuttavat. Kestääkö systeemi kaiken tämän painon, jää nähtäväksi, lienee parasta olla ryhtymättä ennusteluihin.

Raimo Wirtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 30.

Ministeri Vuorimaa.

19/5-34.

Berlinissä, 19 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 1378/325/34.

ULK.	10
N ^o 33/85 Sul	• 34
23/5-34	- 1
J. E.	

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 30 aiheesta:

Latvian tapahtumat ja Saksa.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Berliini ssa 19 p:nä touko kuuta 1934.

Asia:

Latvian tapahtumat ja Saksa.

On luonnollista, että Saksassa Latvian viimepäivien tapahtumat ovat herättäneet huomiota. Kun kansallissosialistinen suunta yleensä on asettunut parlamentarismia vastaan, ei ole ihme, että Latviassa tapahtunutta vallankeskitystä on täällä tervehditty tyydytyksellä, riippumatta siitä, mitkä motiivit Latviassa olosuhteiden muutokseen ovat vaikuttaneet. Latvian lähettiläs, joka minulle verrattain yksityiskohtaisesti tapahtumista on kertonut, mainitsi saksalaisten joka puolella, jossa hän niitä tapaa, häntä onnittelevan tapahtuneen johdosta. Itse hän myöskin näkyy saksalaisten keskuudessa siitä tekevän numeron. Parhaillaan Saksassa vierailevia latvialaisia sanomalehtimiehiä on kuuleman mukaan hyvin juhlittu. Tyydytyksellä on todettu myöskin Latvian hallituksen viimepäiväiset toimenpiteet saksalaista boikottia vastaan maassa. Tapahturien tuloksena voitaneen sanoa olevan suurempi ymmärtämys Saksassa Latviaa kohtaan.

Miten lehdistö on suhtautunut Latvian tapah-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tumiin, siitä mainittakoon seuraavat Berliner Tageblatt'in ja Börsen-Zeitungin kirjoitusten pääkohdat.

T.k. 16 päivän Berliner Tageblattissa kirjoitti lehden päätoimittaja Paul Scheffer, että tieto Latvian hallituksen päätöksestä syrjäyttää parlamentti tulee äkillisenä, mutta ei yllättävänä. Kirjoituksessa lausutaan, että lakkaamaton puoluetäistelu tuli näkyviin parlamentaarisen ajatuksen kokoonkuivumisessa. Kirjoitus jatkuu: Riian hallituksen toimenpiteet merkitsevät uutta etappia liberaalis-demokraattisen hallitusmuodon häviämisessä Euroopasta. Suurin Wilson-valtio on joutunut nyt tähän kehityksen tielle. Maailma voi sitä tervehtiä tai paheksua. Joka tapauksessa se on meidän päiviemme olemusta. Wilson-valtio perustettiin demokratian esitelmäijäksi. Mutta se saattaa säilyä vain, jos se kulkee toista tietä.

T.k. 16 päivän Börsen-Zeitungin kirjoituksen pääsisältö on seuraava: Poikkeustilan valmistaminen on tapahtunut huolellisesti ja varovaisesti. Latvian hallitus näyttää saaneen siinä oppia muista maista. Tyytymättömyys parlamenttiin ja pelko sisäisten levottomuuksien vaarasta, joihin molempiin seikkoihin Latvian hallitus vetoaa aktionsa tueksi, muistuttavat mieleen Saksan vallankumouksen samanlaiset tunnussanat. Marxilaisten vaara on viime kuukausien kuluessa ollut Latviassa suuri. Muistettakoon vain marxilaisten hyökkäykset ulkoministeri Salnaisia vastaan, hänen tuomitessaan

sosialistien saksalaisvastaiset toimenpiteet. Marxilais-
ten kiihoitus vaaransi myös saksalais-latvialaisia
suhteita. Muutamia viikkoja sitten Saksan Riian-lähet-
tilään oli protesteerattava Latvian kommunistisen ja
sosialistisen lehdistön Hitleriin kohdistamien solva-
usten johdosta. Kirjoitus loppuu: "Jos Latvian halli-
tukselle nyt onnistuu tarttua lujalla kädellä asi-
oiden kulkuun ja toteuttaa valtion auktoriteetti tais-
telussaan parlamentarismia ja marxismia vastaan, niin
suhtaudumme tähän alkuun sympatialla, sillä viime kuu-
kausien kokemuksethan ovat osoittaneet, että marxilai-
set vaikutukset ulkopolitiikkaan eivät palvele korke-
ampia intressejä, vaan mitä brutaalisinta egoismia sen
vastenmielisimmässä muodossa."

Venäjän tšekäläinen asiainhoitaja (suurlähet-
tiläs Chintshuk on lomalla ja tulee lomalta palat-
tuaan jättämään toimensa Berliinissä, palatakseen
Moskovaan. Uudeksi suurlähettilääksi tulee Venäjän lä-
hettiläs Ankarassa) näytti olevan kovin kiinnostunut
Latvian tapahtumista, koska minulta tiedusteli, merkit-
seekö muutos Latvian siirtymistä Saksan vaikutuksen
alaiseksi. Vastasin, etten tietenkään lähemmin tunne
olosuhteita Latviassa, mutta että kokemukseni Virosta
panevat minut oletttamaan, ettei näin ole asiain laita.
Pikemminkin lienee tarkoituksena ollut estää sekä oike-
alta että vasemmalta tulevat väkivaltaiset yritykset.

Ramelluoma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 31.

Ministeri Vuorimaa.

24/5-34.

Berliinissä, 24 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n. 1429/348/34.

MINISTERI	
35 85 Sal	12 34
26/5-34	- 1
5.	65.

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 31 aiheesta:

Saksen ulkopoliittinen asema.

Ministeri:

Ramell-Romma

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Berliini:ssa 24 p:nä touko kuuta 1934

35 85 Sal - 34

6/5-34

Asia:

Saksan ulkopoliittinenasema.

5. 85.

Ei voitane tätä nykyä suurestikaan kehua Saksan ulkopoliittista asemaa. Hitler ja hänen systeeminsä ovat saaneet purjehtia koko ajan kovaa vastatuulta. Berliinistä käsin asioita arvioitaessa näyttää siltä kuin se ymmärtämys, jota muutama kuukausi sitten englantilaisella taholla Saksaa kohtaan ilmeni, olisi jälleen muuttunut pidättyvämmäksi. Päävaikuttimena tähän lienee ollut Saksan varustautuminen, jota ei voida kieltää.

Tässä yhteydessä pari sanaa aikaisempien tiedoitusten lisäksi Saksan varustautumisesta. Versaillesin sopimushan edellyttää, ettei Saksan armeija saa olla suurempi kuin 100.000 miestä. Kun viime viikkoina olen eri puolille Saksaa tehnyt pikamatkoja autolla, olen kiinnittänyt huomiota siihen, että Reichswehrgarnisoneja on hyvin runsaasti ollut eri puolilla maata, lukuisilla

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pikkupaikkakunnillakin. Niitä on ollut todella niin runsaasti, että itsestään on herännyt kysymys, voiko 100.000 miehestä riittää niin monelle taholle. Olen asiaa eräiltä sotilasasiamiehiltä tiedustellut ja ovat he maininneet Reichswehrin miesluvun jo olevan 2-3 kertaa niin suuren kuin Versaillesin sopimus edellyttää. Kielissä käydessäni kerrottiin, että sinne parhaillaan perustetaan suurta maa- ja merilentotukikoh-
taa. Eisenachissa mainittiin ja näytettiin juuri valmistunutta suurta lentokonemoottoritehdasta, joka on yhteydessä erään automobilitehtaan kanssa ja jonka palvelukseen on palkattu 400 uutta ammattityöläistä. Viimeaikoina olen niinikään useammankin kerran huomannut suuria S.S.-osastoja marssivan sotilaskiväärit olalla, seikka, jota aikaisemmin ei juuri huomannut. Valtion poliisivoimaa on tuntuvasti suurennettu ja saavat poliisit sotilaallisen koulutuksen. Tässä lienee riittävä määrä suurimmalta osalta näkemiäni, mikä osoittaa sotilaallisen toiminnan kasvua. Sellaisista seikoista kuin aseiden hankinnasta, ei tietenkään ole niin helppoa päästä selville ja kuuluukin se ammattimiesten tehtäviin.

Jos edelläolevaan vielä lisätään yleisesti tunnetut Saksan varustautumisbudjetin suurentamiset, niin voi ymmärtää, että naapurit ovat tulleet levottomiksi. Ranskalais-saksalaiset suhteet ovat viime aikoi-

na huomattavasti kiristyneet ja saksalainen lehdistökin alkanut käyttää verrattain terävää kieltä. Englantia näyttää lähinnä Saksan lentovoimien lisääntyminen peloit-tavan. Italian ja Saksan suhteet ovat tuntuvasti jääh-tyneet , erikoisesti Itävallan kysymyksen johdosta. Venä-jän ja Saksan välit ovat kaikkea muuta kuin hyvät ja huononsi niitä vielä kansleri Hitlerin jyrkkä puhe työ-rintaman kokouksessa noin viikko sitten, mikä Venäjän asiainhoitajan sanojen mukaan on herättänyt Moskovassa suurta närkästystä. Ainoa maa, johon Saksa on pystynyt jonkun verran parantamaan suhteitaan, on Puola, jonka kanssa mitään suurempia hankauskohtia ei liene nykyään olemassa. Saksassa elettiin hallituspiireissä siinä opti-mistisessä toivossa, että sopimus Puolan kanssa rikkoisi sen poliittisen sulkupiirin, johon Saksa oli joutunut ja avaisi sille tien väljemmille vesille. Näin ei kui-tenkaan ole tapahtunut, vaan päinvastoin näyttää siltä, kuin jossain määrin jo hälventynyt epäluottamus Saksaa kohtaan olisi jälleen kasvamassa. Saksan asettamat es-teet finansi-, ulkomaankauppa- ja valuutta-aloilla ovat tietenkin johtaneet siihen, että muualla Saksalle aletaan tehdä vastaavanlaisia vaikeuksia, mikä seikka on aiheuttanut katastrofimaaisen suunnan Saksan kuluvan vuoden ulkomaankaupassa. Että kaikki nämä seikat vah-vasti hermostuttavat vastuunalaisia hallituspiirejä, ei ole ihme. Pakottavatko ne Saksan markan luopumaan

kullasta (mikä kysymys jälleen on yleisenä puheenaiheena) ja muuttamaan koko tähän saakka noudatetun talouspolitiikkansa, jää nähtäväksi.

Edellä ei ole kosketeltu sitä suurempaa ja pienempää epäluottamusta, mikä Saksaa kohtaan vallitsee sen pienemmissä naapureissa ja osittain kauempanakin, olkoon siihen vain näin viitattu. Mainittakoon kuitenkin parilla sanalla Saksan suhtautumisesta Itävaltaan. Julkisuudessa tästä kysymyksestä näkyy vähän tietoja eikä sitä virallisesti sanottavasti käsitelläkään, sillä kansallissosialistisissa piireissä näyttää se varma vakaumus olevan vallalla, ettei Saksan taholta Itävallan suhteen tarvitsekaan erikoisemmin toimia, sillä kehitys tulee kulkemaan siihen, että Itävalta kypsänä hedelmänä ennenmin tai myöhemmin putoaa kansallissosialismin syliin, aluksi itsenäisenä kansallissosialistisena valtiona ja myöhemmin ulkopoliittisten olosuhteiden salliessa, yhdistymällä Saksaan. Itävallan lähettiläs valitteli niitä ohikaaneja, joita yhtämittaa rajalla tapahtuu rajoitettelöinä, yli rajan ampumisina y.m., joiden johdosta hänen yhtämittaa on Berliinissä esitettävä protesteja ja saa kaikenlaista harmia. Saksan sanomalehdistö puolestaan suhtautuu hyvin terävällä ja ironisella tavalla nykyiseen Itävaltaan ja sikäläisiin tapahtumiin.

Yleisenä Berliinistä käsin saatuna vaikutelmana täytyy sanoa, että Saksan asema kansainvälisesti edelleen on huono ja isolatio suurempi kuin mitä se muutamia kuukausia aikaisemmin eli vuodenvaihteen tienoilla näytti olleen. Mihin toimenpiteisiin tämän kehityksen aiheuttaman suunnan vaikutuksesta Saksassa ryhdytään ja mitä aseman parantamiseksi yritetään tehdä, sitä harkittaneen hallituspiireissä varsin vakavasti.

Rune Kuoruma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 32.

Ministeri Huoremaa.

28/5 1934.

Berlinissä, 28 p:nä toukokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 1457/354/37.

26/85		37
1/6.37	2	
5	CS	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 32 aiheesta:

Bulgarian tapahtumain merkitys.

Ministeri:

Raimo Korte

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Berliini ssa 28 p:nä touko kuuta 1934.

Asia:

Bulgarian tapahtumain
merkitys.

Bulgariassa tapahtunut siirtyminen diktatuuriin on Saksassa herättänyt suurta huomiota, koska tapahtuneessa nähdään Ranskan politiikan voitto sekä Saksa että Italiaakin vastaan. Asiasta olen saanut seuraavanlaatuisia selityksiä, jotka mielestäni ovat yleiseurooppalaista tilannetta kuvaavina riittävän mielenkiintoisia paperille merkittäviksi.

Poliittinen keikaus Bulgariassa t.k. 19 päivänä on varsin huomattava ilmiö eurooppalaisessa politiikassa. Että kysymyksessä on Ranskan politiikan voitto, on ilmeistä. Bulgarian lähettiläs Pariisissa on kutsuttu ulkoasiainministeriksi, kuningas on julistuksessaan ilmoittanut pyrkivänsä ystävyysuhteisiin ennenkaikkea välittömien naapuriensa kanssa ja suhteet Venäjään aiotaan ensi tilassa järjestää. Uusi pääministeri ja tärkeimmät hallituksen jäsenet kuuluvat poliittiseen "Zveno"-ryhmään, joka harrastaa lähentymistä Jugoslaviaan ja taistelee Michailowin johtamaa "Imro"-järjestöä (sisäinen makedonialainen vallankumousjärjestö)

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vastaan. "Imro'n" toiminta on ollut pääesteenä Bulgarian liittymiseksi Litvinovin Lontoonpöytäkirjaan hyökkääjän määrittelymiseksi, jossa hyökkäykseksi käsitetään myös aseistettujen bandiittijoukkojen rajan yli tapahtuvat retket. Liittymisen tähän pöytäkirjaan sanotaan kuitenkin olevan ensiluokkaisen tärkeä bulgarialais-venäläisten suhteiden järjestämiseksi ja olisi sekä Rumanian että Turkin taholta muutamia päiviä sitten Bulgarialle huomautettu, että tällainen toimenpide avaisi myös tien Bulgarian liittymiseksi Balkanin sopimukseen, samoinkuin Albaniankin. Täten olisi vihdoin koko Balkanin alue saatu liitettyksi venäläiseen turvallisuussopimussysteemiin, mihin Ranska niin vakavasti on pyrkinyt, koska Pariisin ja Moskovan välillä solmittava "molemminpuolinen avustussopimus" perustuisi tällaiseen "Itä- ja kaakkoiseuroopan Locarnoon". Tätä tietä pyrkii Venäjä toiseenkin tulokseen, "Mustanmeren Locarnoon", Dardanellien kollektiiviseen turvaamissopimukseen kaikkien Mustan- ja Egeanmeren ranta- valtioiden kesken. Tästä renkaasta puuttui vielä Bulgaria.

Bulgarian tapahtumilla on toinenkin puoli. Englannin lehdistö kuuluu mainitsevan Sofian keikausta Italian tappioksi. Julkisuudessa ei ole ollut tunnettua, että ent. ministeripresidentti Muschanoff Euroopan-matkallaan vakavasti oli suunnitellut Bulgarian paluumista Italianlinjalle. Tärkeimmät diplomaattiset asiansa

olivat Bulgarian velkajärjestelykysymys, Sofian suhtautuminen Balkansopimukseen ja kauppavaihtokysymys. Ellei hän Lontoossa ja Pariisissa saanut tukea, saattoi hän kääntyä Roomaan ja liittyä roomalaiseen Tonavansopimukseen. Ei ole selvyyttä siitä, millaisin ratkaisuin hra Muschanoff palasi Sofiaan, mutta jo puhdas mahdollisuus Bulgarian liittymisestä Italiaan sisälsi riskin. Vielä vuosi sitten oli bulgarialais-italialainen ystävyys tasapainomomenttina Balkanilla, nyt olisi se vienyt kahdenlaisen vihamielisen koalition yhteentörmäykseen. Se olisi ollut viimeinen askel Italian aikaansaamassa Jugoslavian piiritysrenkaassa sen jälkeen kuin Albanian lisäksi maaliskuussa Itävalta ja Unkari olivat liittyneet italialaiseen vaikutuspiiriin. Täten olisi syntynyt sellainen tilanne, jota silmälläpitäen Balkansopimus tehtiin puhtaasti italialaisvastaisena voimaryhmänä Jugoslavian vaikutuksesta syntyneine salapykälaineen. Tämä tilanne olisi melkein välttämättömyydellä tuonut esiin koko Adriankysymyksen, mikä on ollut se kohta Italian poliittisessa asemassa, joka on ajanut sen etsimään tukea Saksasta. Tässä paljastuu tähänastisen Balkanpaktimekanismin koko vaara ja ranskalais-italialaisen lähentymisen takakylki. Bulgarian kannasta on niinollen tosiasiallisesti riippunut, muuttuisiko tämä kahden suurvallan lähentyminen akuuttiseksi sodanvaaraksi.

Ranskan politiikan pääpyrkimyksenä Balkanilla on Adrian kysymyksen vaimentaminen. Kun tässä kysymyksessä sovittelu ei ole mahdollinen, voi Ranska vain jyrkällä Italian eristämällä Balkanilta pitää asian latenttina. Tähän kuuluu Italian aseman likvidointi Albaniassa, josta Rooma, mielenkiintoista kyllä, kolme päivää Bulgarian keikahduksen jälkeen kutsui pois sotilaslähetystönsä. Vasta sitten, kun Italia tulee vakuutetuksi, että sen ovet Balkanille sille lopullisesti ovat suljetut ja jos Ranska osottaisi valmiutta riittäviin korvauksiin Italialle Afrikassa, tekisi Italia arvatenkin suhteissaan Jugoslaviaan 180° kulman, mikä on välttämätöntä ranskalais-italialaisen ystävyyden ja yhteistyön saattamiseksi efektiiviseksi. Tästä ollaan vielä kaukana, mutta epäillä ei sovi, että Pariisissa ja Roomassa tähän suuntaan toimitaan. Kansainvälinen aseistautumiskysymys ei tässä yhteydessä kauppaobjektina suinkaan näyttele pienintä osaa.

Saksan toimintaan ovat Bulgarian tapahtumat sikäli vaikuttaneet, että ministeripresidentti Göring, joka parhaillaan on matkalla Jugoslaviassa ja Kreikassa, Saksan hyväksi propagandaa tekemässä ja jonka piti vierailla myös Sofiassa, on tämän vierailun äkkiä peruuttanut ja palaa suoraa tietä kotiin.

Arne Hoffmann

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: f.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti: n:o 33.

Ministeri Mörimaa.

5/6-34.

Berliinissä, 5 p:nä kesäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

nr 1602/386/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
N:o 38/85 Sal.	n:o 34
8/6-34	- LIL 1
5.	85.

Ulkoasiainministeriölle.

1/
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 33 aiheesta:

Saksan ulkopolitiikka.

Ministeri:

Raimo Wirtanen

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Berliini ssa 5 p:nä kesä kuuta 1934. 18 85 Sal - 34

Asia:

Saksan ulkopoliitiikka.

Raportissani n:o 31 käsittelin Saksan ulkopoliittista asemaa, osottaen sen eristyneisyyden, jossa maa muuhun maailmaan nähden nykyään on. Seuraavassa tarkastellaan, mitkä ovat olleet ne syyt, jotka tähän olotilaan ovat johtaneet ja missä määrin Saksa itse on siihen antanut aihetta.

Pohjimmalsena tekijänä Saksan eristyneisyyteen on tietenkin kansallissosialismin vallassa-olo, joka Hitlerin ja hänen apulaistensa julistaman ulkopoliittisen ohjelman kautta kaikkien saksalaisten yhdistämisestä on herättänyt epäilyjä Saksan valtauspyrkimyksistä ja joita Hitler huolimatta kaikista vakuutuksistaan ei ole kyennyt hahduttamaan. Näin syntyneitä epäluottamusta eivät suinkaan ole vähentäneet ne epäonnistuneet ja sopimattomalla ajalla tapahtuneet otteet, joista Saksan ulkopoliitiikka on saanut kärsiä. Juu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ri kun suurvaltainväliset aseistusneuvottelut olivat arimmalla asteellaan, julaistiin Saksan lisätty meno-arvio sen armeijaa, laivastoa, ilmavoimia ja S.A:ta varten. Pari päivää huhtikuun 17 päivänä julaistun Ranskan nootin jälkeen, jossa Ranska, viitaten Saksan aseistautumiseen, hylkäsi välittömien neuvottelujen jatkamisen, tiedotettiin Saksassa asetus valtakunnan ilmailuministeriön laajentamisesta ja useiden ilmailuvierastojen perustamisesta eri puolilla maata. Ja nyt, kun yleiskomissioni ja Kansainliiton neuvosto Genève:ssä ovat koolla, järjestetään Berliinissä suuri mielenosoitus afrikalaisten siirtomaiden takaisinsaamiseksi, minkä erikoisesti Englannille pitäisi olla epämieluisia. Saarín alueen saksalaisuuden hyväksi järjestetyt mielenosoitukset näyttävät myös ylittävän tarkoituksenmukaisuuden rajat, eivätkä suinkaan ole edistäneet sovinnon syntymistä. Itävallan suhteen noudatettu ärsyttävä politiikka on myös tähän lajiin kuuluva ilmiö.

Tällaisiin epäonnistuneisiin otteisiin tulee lisäksi se, että Saksan ulkopolitiikkaa hoidetaan useammalla taholla. Ulkoasiainministeriö näyttää joskus joutuvan syrjäytetyksi kanslerin välittömästi johtaman ulkopolitiikan kautta, jonka edustajana ulkomailla matkustaa hra von Ribbentrop. Sitten tulee yht'äkkiä ylimääräisiä emissarioita, kuten Göring, joka viimeksi lenteli Balkanilla, kuten minulle vakuutettiin, osot-

taakseen mieltään Italialle, jonne hän oli ensin aikonut mennä, mutta josta huomautettiin, ettei tällä kertaa olisi sopivaa tulla. Tällaiset seikat eivät ilmeisestikään helppoita asiain hoitoa, vaan luulisi tekevän niiden johdonmukaisen käsittelyn epäselväksi.

Miten on sitten ulkopoliitiikka maan sisäiseltä kannalta katsottuna? Kansalle näytetään ulkopoliittinen asema vain virallisessa valaistuksessa ja niin, ettei varjo lankea hallitsevalle suunnalle. Ei julkista eikä yksityistä arvostelua saa esiintyä. Täten puuttuu täydelleen mielialojen astemittari, miten kansa seuraa ulkopoliittista kehitystä ja kuinka se siihen suhtautuu.

Saksan hallitus on viime vuoden marraskuussa tapahtuneesta ulkopoliittisesta kansanäänestyksestä, joka sille tuotti tavattoman voiton, kaikesta päättään tullut liian luottavaiseksi noudattamaansa suuntaan, eikä riittävästi ottanut huomioon sitä, että ulkopoliitiikkaan vaikuttavat, usein ratkaisevastikin, muutkin tekijät kuin mielialat omassa maassa.

Aune Kivimäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 34.

Ministeri Wuorimaa.

28/6-34.

Berliinissä 28 p:nä kesäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 1883/457/34

39	85	Sal	34
2/7-34	2	-	1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen
ohjeisena lähetän raporttini n:o 34 aiheesta:

Jännitys Saksassa.

Ministeri:

Aune Kinnunen

Suomen Berliini SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Berliinissä 28 p:nä kesä kuuta 1934.

Asia: Jännitys Saksassa.

39 / 85 Sal 37

2/7-34

5 C 5

Viimeaikaiset ilmiöt ovat tuoneet voimakkaammin julkisuuteen sen sisäisen jännityksen, mikä nykyään Saksassa vallitsee ja johon jo edellisessä Saksan sisäistä tilannetta käsittävässä raportissani viittasin. Taloudellinen vaikea tilanne jo puolestaan ylläpitää hermostuneisuutta ja levottomuutta laajoissa piireissä, mutta poliittinen jännitys näyttää samassa suhteessa kasvavan. Siitä seuraavassa muutamia näytteitä.

Onhan jo pitemmän aikaa ollut huomattavissa vastakohtia puolueen sisällä, kuten olen kertonut, mutta niitä on koetettu mahdollisimman paljon peittää. Ne, jotka ovat esittäneet arvosteluja, on leimattu maanpettureiksi ja kesäkuu julistettiin hyökkäyskuukaudeksi näitä arvostelijoita, "Kritikaster, Nörgler und Miesmacher" vastaan. Tarmolla on ministeri Göbbels apureineen tätä taistelua hoitanut, mutta siitä huolimatta näyttää arvostelu kaikilla tahoilla vain kasvavan.

Huomiota herättävin ilmiö on ollut sanoma-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lehdistöstä tunnettu varakansleri v. Papenin kuuluisa Marburgin puhe, jossa hän erittäin terävästi arvosteli noudatettua vasemmistopolitiikkaa. "Olemmeko tehneet marxilaisvastaisen vallankumouksen toteuttaaksemme" marxismin" huudahti hän. Hän puhuu vielä liika-intoutuneista nuorista vallankumouksellisista ja kirkkoriidasta, joka saattaa johtaa Saksan eristymiseen muusta kristillisestä maailmasta. "Suuret miehet eivät synny propagandan avulla, vaan kasvavat omista teoistaan ja historian antamasta tunnustuksesta". Tässä suhteessa ei bysanttilaisuuskaan auta. Hallitus tietää hyvin, kuinka paljon itsekkyyttä ja omanvoitonpyyntiä vallankumouksen suojakatteen alla harjoitetaan. Saksan kansa tietää, että sen asema on vakava ja tuntee herkästi väkivallan ja vääryyden. Ei mikään järjestö eikä sotaväki pysty ajanmittaan ylläpitämään luottamusta. Ei nuorison yllyttämisellä eikä uhkauksilla avuttomia kansanosia kohtaan ylläpidetä luottamusta, vaan luottamuksellisella kosketuksella. Kansa kantaa kaikki uhrit, kun vaan ei heti jokaista arvostelun sanaa katsota pahanilkiseksi teoksi eikä epätoivoon joutuneita patriotteja julisteta maanpettureiksi. Yksipuoluesysteemillä on oikeutuksensa vain niin kauan, kuin kumouksen vakiinnuttaminen sitä vaatii.

Varakanslerin sanoista huokuu sitä tyytymättö-

myyttä, joka on levinnyt laajalle sivistyneistön keskuudessa. Mutta tyytymättömyyttä näyttää esiintyvän myös työväestön ja maalaisväestönkin keskuudessa, vaikk' ei sen laajuutta voida sen tarkemmin määritellä.

Tavallaan varakanslerin arvosteluun voidaan sanoa ministeripresidentti Göringinkin viime päivinä pitämässä puheissaan Berliinissä ja Hampurissa yhtyneen, vaikka tämä onkin tapahtunut varovassa muodossa ja erinäisin varaumin. Hän tunnustaa tyytymättömyyttä olevan olemassa. Hän sanoo tahtovansa puolustaa Preussin valtion auktoriteettiä nykyisenä ratkaisevana hetkenä ja täten turvata kansallissosialistinen valta konservatiiviselle pohjalle, asettuen täten Göbbelsin vasemmistosuuntautumisista vastaan. Tästä ei kuitenkaan ole syytä vetää johtopäätöstä yhteistoiminnasta von Papen - Göring, mutta voidaan ehkä johtua siihen ajatukseen, että oikeistoainekset turvautuvat tästä lähin enemmän Göringiin, jolla on valtaa, kuin v. Papeniin, jonka asema on heikko. Jos kansleri Hitler jonain päivänä asettuu vasemmistosuuntaa vastaan, saa hän varmaankin voimakaimman tukensa juuri Göringin puolelta, jonka käsissä on koko poliisi ja valiojoukkoja S.A. ja S.S. järjestöistä.

Että v. Papen puheelleen olisi saanut valtakunnanpresidentin siunauksen ennen tai jälkeen sen pitämistä, ei luotettavalta taholta saamieni tietojen

mukaan pidä paikkaansa. Hän on pitänyt sen omasta alotteestaan tarkoituksella estää liukumista vasemmalle ja luultavasti tuntien pettymystä ja vastuunalaisuutta asiain kehityssuunnasta. Olihan aikoinaan oikeisto-monarkistisissa piireissä kansallissosialisteja tuettu tarkoituksella heidän kauttaan itse päästä valtaan, mutta laskelmat rupeavatkin pettämään. Syvästi pettuneitä kuuluvat olevan nekin suuret liikkeen rahoittajat ja tukijat, kuten Thyssen ja Hugenberg, jotka nyt huomaavat olevansa tunkiolle heitettyjä tarpeettomia koryfeoja.

Tohtori Göbbels onkin varakanslerille heti antanut vastaiskun ei ainoastaan kieltämällä hänen puheensa julkaisemisen, vaan vastaamalla siihen useissa puheissa, joissa hän nimenomaan huomauttaa, ettei kansallissosialismin vihollinen ole työväestön joukoissa, "vaan niiden ylhäisten herrojen piirissä, joille kansallissosialismi on vain ajan ilmiö". Nämä ovat löydettävissä reserviupseerien (m.m. von Papen), sivistyneistön ja sanomalehtimiesten keskuudesta. Vain kansallissosialismilla on arvostelun oikeus, muut arvostelijat on kukistettava. "Sen laatuisiin ihmisiin vaikuttaa vain voima, itsetietoisuus ja lujuus", selitti herra Göbbels. "Me kuljemme heidän ylitsensä ja historia tulee puhumaan meistä, eikä heistä. Ylpeydellä voimme sanoa: me olemme uuden valtakunnan parempi nuoriso ja

meillä on sentähden yksinomainen oikeus tätä valtakuntaa edustaa. Sillä uusi aika kulkee meidän mukamme". Tällainen kehoitus osottaa, että tri Göbbels on vastaanottanut taisteluhaasteen eikä tule taipumaan. Herrojen von Papenin ja Göbbelsin välistä julkista sovintoa lienee pidettävä vain ulospäin tarkoitettuna peittelemisenä, eikä todellisena.

Miltei joka taholla, jossa Saksassa liikkuessaan sattuu politiikasta puhumaan, saa kuulla vain arvostelua. Tyytyväisiä näyttävät olevan vain ne kansallissosialistit, jotka ovat saaneet virka- tai toimipaikkoja. Olenpa varsin huomattavien henkilöiden kuullut lausuvan sellaistaikin, ettei Saksassa koskaan ole ollut niin vähän auktoritääristä hallitusta kuin nykyinen, sillä jokainen pikku päällikkö tekee suurin piirtein mitä haluaa. Tätä valitettiin jo viime syksynäkin m.m. Ruhrin alueella käydessäni. Kuuluisaksi tottelemattomuudestaan ja omavaltaisuudestaan on tullut Itäpreussin maakunnan johtaja Koch, joka on täydessä oppositiossa m.m. maatalousministeri Darréta vastaan eikä täytä viimeainitulta saamiaan määräyksiä, eikä muidenkaan ohjeita.

Kun ottaa huomioon kaikki eri tekijät: valtakunnan ulkopoliittinen yhä suurempi isolatio, kirkkoriidat sekä protestanttisessa että katolisessa kirkossa valtiovaltaa vastaan, finanssipula ja taloudelliset

yhä kasvavat vaikeudet, varsinkin vanhemman sivistyneistön syrjäytetty asema, kommunistinen salainen toiminta y.m. niin ei ole ihme, että tyytymättömyyttä esiintyy monilla tahoilla. Eräät väittävät Hitlerin asemaa siksi heikoksi, että hän vapaissa vaaleissa enää saisi korkeintaan 1/3 äänistä. Tätä sisäistä heikkouttaan pyrkii hallituksen vasemmisto voittamaan sillä, että se koettaa suosia sitä osaa kansasta, joka muodostaa massan: työväestöä. Toivo heidän voittamiseksi on kuitenkin vain silloin olemassa, jos pystytään lähestyvät kärsimysten ajat ja vaikeudet peittämään luottavaisiin fraaseihin kommunistien tapaan. Konservatiiviset ainekset toteavat aliführerien puheista kauhulla sen nopeuden, jolla tätä rataa vasemmalle luisutaan ja v. Papen astuu esiin. Hän antaa puheellaan jonkunlaisen merkin oman suuntansa joukkojen kokoamisesta. Ja herra Göring antaa oman varoituksensa liiallisesta vasemmistoradikalismista. Kaikessa tässä sekavuudessa ei ole mahdotonta, että kansleri Hitler jonain päivänä liittyy konservatiiviseen suuntaan ja pelastaa itsensä vapautuen (Reichswehrin avulla?) kansallisbolševistisistä aliführereistään.

Nämä ovat vain arvioita, joista olen halunnut mainita osotukseksi, minkälaisia käsityksiä on liikkeellä tulevan kehityksen suhteen. Miten se todella tulee kulkemaan, jää nähtäväksi. Ilmeisenä voitaneen kuitenkin

pitää, että taistelu puolueen sisällä on v. Papenin puheen kautta saanut uutta virikettä. Mikä suunta siinä lopuksi tulee voittamaan ja kuinka nopeasti se kehittyy, muutamassa kuukaudessako vai vuosienko kuluessa, on kysymys, johon kukaan tällä hetkellä ei pystyne antamaan vastausta. Tosiasiana voidaan toistaiseksi pitää sitä, että alkuaajan innostus alkaa haihtua. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että kansallissosialismi jo lähestyisi loppuaan, mutta saattaa olla oireena sen rappeutumisesta, ellei se pysty kehittymään, muuttamaan ja mukautumaan olosuhteita vastaavaksi.

Raimo Hänninen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 35.

Ministeri Wuorimaa.

29/6-34.

Berliinissä 29 p:nä kesäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N: 1892/461/34

40/86 Sal	34
5/2-34 2 -	1
5 C5	

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheise-
na lähetän raporttini n:o 35 aiheesta:

Venezian jälkeen.

Ministeri:

Aune Malmgren

Suomen Berliinissä OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Berliinissä 29 p:nä kesä kuuta 1934.

Asia: Venezian jälkeen.

40/86 Sal 34

3/7-34 2

5 C5

Valtakunnan kansleri Hitler on ilmeisesti yhä raskaammin tuntenut Saksan isolation painon itseään rasittavan huolimatta kaikista optimistisista selityksistään ja hakee teitä siitä vapautumiseksi. Siksi pyysi hän, aseistuskysymyksen kehityttyä Genèvessä tunnettuun suuntaan, saada tavata Italian hallituksen päämiehen ja lähetti samanaikaisesti luottamusmiehensä von Ribbentropin Pariisiin ja Lontooseen maaperää tutkimaan. Onko tri Göbbelsin samaan aikaan tapahtuneella Varsovanmatkalla välitön yhteys kanslerin ulkopoliitiikan kanssa, ei ole täysin selvä, mutta epäilemättä sekin tarkoitti puolalais-saksalaisten suhteiden laajentamista.

Mitä tuloksia neuvottelut Veneziassa ovat antaneet, siitä on lehdistö ollut hyvin pidättyväinen tai oikeammin sanoen se ei ole lausunut mitään muuta kuin osottanut yleistä tyytyväisyyttä tapaamisen johdosta ja kertonut ulkonaiset seikat hyvin tarkoin. Aus-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

wärtiges Amtissa ollaan siinä määrin pidättyväisiä, että mainitaan vain ylimalkaisia fraaseja. Erinäisillä tahoilla diplomaattikunnan keskuudessa, joilla joitain tietoja pitäisi olla, väitetään tuloksia Hitlerin kannalta hyvin laihoiksi, sillä Mussolini ei ole suostunut sitomaan käsiään missään tärkeissä kysymyksissä, vaan ainoastaan luvannut koettaa Saksan näkökohtia aseistuskysymyksessä tukea ja antanut Hitlerille erinäisiä neuvoja kotoisten asiain suhteen. Kukaan ei kiellä sitä, ettei neuvotteluissa olisi keskusteltu Itävallasta, Kansainliitosta ja Itälocarnosta, mutta millä tuloksilla, siitä vaietaan. Ottaen huomioon kaikki vallitsevat kansainväliset olosuhteet, onhan Italialla varsin suuria etuja valvottavana suhteissaan Ranskaan ja Englantiin, joita liittyminen Saksaan ei korvaisi, oli ilmeistä, että Veneziassa kahdesta keskustelijasta Hitler oli heikompi ja hänen pyrkimyksensä ulospääsy isolation umpikujasta. Mutta, kuten sanottu, ei hän tässäkään suhteessa liene saanut kovinkaan pitkälle meneviä sitoumuksia Mussolinin taholta. Sen sijaan on varsin todennäköistä, että Hitlerin oli annettava lupauksia Itävallan asioihin sekaantumisen suhteen, kuinka pitkälle meneviä, on toinen kysymys. Ainakin on Berliinissä peruutettu 26/6 pidettäväksi määrätty Itävallan kansallissosialistien rohkaisemiseksi järjestetty jätti-

läiskokous, jossa Itävallasta paenneen kansallissosialisti Frauenfeld'in piti esiintyä pääpuhujana.

Kysymys, jossa Veneziassa todennäköisesti yksimielisyys saavutettiin, koskee kielteistä suhtautumista itäeurooppalaisiin regionaalitakuusopimuksiin, koska sellaiset eivät vastaisi kummankaan etuja. Saksan kannaltahan tällaiset sopimukset vaikeuttaisivat tulevaisuudessa esim. mahdollisia revisionivaatimuksia. Erät väittävät, että tässä suhteessa Veneziassa olisi sovittu ehdottaa takuusopimusta, johon kaikki Euroopan vallat liittyisivät Kellogg-paktin tapaan.

Hra von Ribbentropin matkan tarkoituksena taas ei ollut muu kuin sondeerata mielialoja Pariisissa ja Lontoossa eikä hän liene mitään uutta tässä suhteessa voinut tuoda. On varsin mahdollista, että Hitler uudelleen koettaa saada käyntiin välittömät saksalais-ranskalaiset neuvottelut, sillä näissä suhteissahan koko poliittinen painopiste todellisuudessa lepää.

Alkaa näyttää siltä, kuin ruvettaisiin Saksassa huomaamaan Kansainliitosta poisjäämisen varjopuolia-kin, eikä vain sen etuja. Viime neuvoston kokouksessa käsiteltiin eräitä Saksaa läheisesti koskevia kysymyksiä, kuten Saarín kysymys, ja luulen, että useammallakin taholla pahoiteltiin sitä, ettei oltu läsnä, eikä välittömästi asian kulkuun voitu vaikuttaa. Tosin-

han Saarín asiassa sittemmin laitettiin erikoinen komitea, johon Saksa sai lähettää edustajansa, vapaa-herra von Lersnerin, mutta aserajoituskeskustelussa olisi varmaankin läsnäollut Saksan edustaja ehkä voinut jotain vaikuttaakin. Luonnollista on, ettei täällä millään taholla julkisesti ole valitettu poissa-oloa Genèvestä, mutta rivien välistä on sellaista voinut lukea tai tuntea.

Palatessaan Genèvestä kävi hra Litvinoff vierailulla ulkoministeri von Neurathin luona. Tästä käynnistä on Auswärtiges Amtissa kerrottu, että Litvinoff keskusteli n.s. Itälocarnon sopimuksesta, mutta ei tehnyt sellaisen solmimisesta välitöntä ehdotusta. Sen sijaan oli Ranskan ambassadööri aikoinaan sondeeratesaan Saksan suhtautumista mainitunlaiseen sopimukseen nimenomaan painostanut, että ajatuksen isä on hra Litvinoff. Mitään kehitystä asiassa ei toistaiseksi liene Saksan suhteen tapahtunut.

Raimo Hämäläinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 65.

ASIA: _____

Bertinissä olevan lähetystön rap. n:o 36.

Ministeri Huorimaa.

3/7-34.

Berliinissä, 3 p:nä heinäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

no 1926/477/34.

41	86 Sal.	34
5/7-34	2 -	1
5	C5	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 36 aiheesta:

Saksan tapahtumat.

Ministeri:

Raimo Keronen

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Berliinissä 3 p:nä heinä kuuta 1934.

Asia:

Saksan tapahtumat.

41/86 Sal 34
5/7-34 2 - -
5 C5

Nopeammin kuin kukaan saattoi aavistaa ovat tapahtumat Saksassa kehittyneet näkyviksi teoiksi. Olihan ilma jo muutaman kuukauden ajan ollut sähköistä, kuten olen raportoinutkin, ja saattoihan milloin tahansa purkaus tulla, mutta yleensä oltiin siinä käsityksessä, että vakavampia tapahtumia olisi odotettava vasta myöhemmin. Isku tuli kuitenkin nyt jo vallanpitäjätaholta tarkoituksella murskata rajulla otteella varsin pitkälle kehittyneeksi väitetyt suunnitelmat vallansiirtoaikaisista. Riittävä todistusaineisto ilmoitettiin saadun kootuksi ja sen perusteella katsottiin voitavan iskeä. Tapahtumain kulku on sanomalehdistä tunnettu, en sitä tässä kertaakaan tahdon sensijaan seuraavassa esittää eräitä täydentäviä tietoja ja näkökohtia, joita ei ole julkisuuteen laskettu, jättäen kuitenkin vastuun kertojille, sillä kukaan ei näytä omaavan täsmällisiä tietoja ja joilla niitä mahdollisesti

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

on, eivät uskalla mitään puhua. Täsmällisiä tietoja on sitä paitsi varmaankin vain harvalla henkilöllä, eivätkä nekään ole halukkaat niitä antamaan. Kerrotaan nimittäin, että suunnitellun iskun valmistukseen ottivat osaa vain Hitler, Göring, Göbbels, Frick, Rosenberg.

Kun Preussin ministeripresidentti Göring lehdistölle antamassaan tapahtumain selostuksessa sanoi, että Führer toimenpiteellään on halunnut murskata sekä vasemmalta että oikealta tulevat yritykset kansallissosialistisen systeemin kaatamiseksi, lienee hän tässä oikeassa. Olihan entinen S.A.-päällikkö ja osa hänen apulaisiaan radikaaleja, kun taas kenraali v. Schleicher on katsottava konservatiiviseen suuntaan kuuluvaksi. Raportissani n:o 29 viime toukokuun 18 päiväältä olen jo maininnut, että tyytymättömät puolueen jäsenet olivat asettuneet yhteyteen kenraali v. Schleicherin kanssa. Kenraali v. Schleicher oli hallituksessa ollessaan pyrkinyt kehittämään saksalais-venäläisiä suhteita läheisiksi, väitetään, että liittosopimusluonnos maitten välillä oli jo olemassa ja estyi toteutumasta vain kansallissosialistien valtaantumisen kautta. Näitä ajatuksia ja suunnitelmia väitetään hänen edelleen valmistelleen ja saaneen mukaansa niihin S.A.-järjestöön kuuluvia tyytymättömiä vallanhimoisia aineksia. Että kehitys oli vienyt S.A.-joukkojen esikuntapäällikönkin tälle tielle, sitä tuskin ulkopuolella tiedettiin ja nyt väitetään sen johtuneen Röhm'n vallan- ja kunnianhimosta, jota

sekä v. Schleicher että Röhm'n lähimmät vain ylllyttivät. Röhm'n epänormaalit taipumukset ovat nyt vedetyt esiin hallitsevien taholta, tarkoituksessa mustata hänet kannattajiensa keskuudessa, joita väitetään olleen varsin huomattavat määrät S.A-joukoissa. Jos tämä epämoraalinen puoli olisi ollut erottamisen syynä, ei Röhm'iä olisi koskaan ollut hyväksytty toimeensa, sillä koko Saksa näytti niistä olevan tietoinen jo Röhm'n ilmestyessä näyttämölle. v. Schleicherin tarkoituksena taas sanotaan olleen Röhm'n avulla hajottaa kansallissosialismi ja käyttää häntä astuinlautana omia suunnitelmiaan varten. Kauemman aikaa täällä olleet virkatoverini ovat taas kuvanneet v. Schleicherin kunnianhimoiseksi, juonittelevaksi ja epäluotettavaksi henkilöksi. Ulkovallan, joka oli kiinnostettu ja sekaunut asiaan, väitetään olevan Venäjän, jonka sanotaan käyttäneen suuria summia nazipäälliköiden lahjomiseksi. Eräs diplomaatti väittää kuulleensa, että kysymyksessä olisi Ranska. Kun tilanne oli kehittynyt tällaiseksi ja kansleri Hitler kaikesta oli tietoinen sekä virallisten tiedonantojen mukaan saanut riittävästi todisteita, iski hän yllättäen tuloksella, joka toistaiseksi ilmeisesti on lujittanut hänen valta-asemaansa.

Kapinassa surmattuja ei ole vain Röhm, Schleicher ja 7 korkeampaa päällikköä, joista virallinen tieto on annettu, vaan on heitä enemmän. Vangittuina lienee satoja sekä oikeisto- että vasemmistopiireistä. Ammutuksi väitetään Hitlerin aikoinaan kansallissosialistisesta puolueesta poispotkima Gregor Strasser, joka olisi ollut välittäjä Röhm'n ja v.

Schleicherin välillä. Väitetään varakansleri v. Papeninkin olevan valvonnanalainen. Kapinaliikkeen pesäpaikka lienee ollut varsinaisesti Münchenissä, mutta oli se levinnyt varsin laajalle, päättäen ammutuista piiripäälliköistä, joita oli Saksissa, Baijerissa, Pommerissa, Brandenburgissa, Slesissä ja Berliinissä. Saksan kruununprinssi kuuluu myös olevan sekutunut juttuun, kertoo huhu. Että liike Etelä-Saksassa oli vahvimmin levinnyt, osottaa sekin, että rautateillä sillat y.m. muut olivat S.S.-joukkojen vartioimat ja junat pysähdytettiin matkan varrella avonaisella radallakin. S.A.-joukkoihin ei hallitus nähtävästi ole luottanut, koska yksinomaan S.S.-joukkoja sekä sotaväkeä ja poliiseja käytetään valvontaan ja vartiointiin. Virallisesti on S.A.-järjestö heinäkuussa lomalla. Pohjois-Saksassa oli kaikki sensijaan rauhallista, eikä siellä matkustaessani vartiointia eikä mitään muitakaan ulkonaisia merkkejä levottomuudesta huomannut.

Kun virallisella taholla tietojen antamisessa ollaan erittäin pidättyväisiä, leviävät kaikenlaiset huhut kulovalkean tavoin. En niitä sen enemmän rupea kertomaan, aika tulee osottamaan, paljonko niissä on perää ja mitä liioiteltua. Vaikka suunnilleen saatoinkin arvata vastauksen jo etukäteen, halusin kuitenkin koettaa, mitä Auswärtiges Amtissa virallisesti tapahtumista kerrotaisiin julkaistujen tietojen lisäksi ja kävin ministeriaalitirehtööri Meyerin luona tiedustelulla. Hän sanoi, kuten olin odottanut, että sekä valta-

kunnankanslerin viralliset julistukset että Göringin ja Göbelsin puheet ovat niin avomieliset ja yksityiskohtaiset, ettei niihin mitään ole lisättävää. Kaikki huhut ovat valheita ja hallitus on niin luja ja ehyt, ettei ole pienintäkään perustusta epäillä sen pysyväisyyttä nykyisessä kokoonpanossaan. Kun sain näin "tyhjentävän" vastauksen, jossa siis kiellettiin nekin ampumiset, jotka nazitaholta on yksityisesti myönnetty tapahtuneen, kuten v. Papenin sihteerien v. Bohsen ja Tschier-skin sekä edellämäinitun Gregor Strasserin, en katsonut kannattavan kysellä pitemmältä. Hallituksen päämiesten rajut otteet ovat epäilemättä tehneet vaikutuksensa myöskin virkamiehiin. Valtakunnankansleri on luvannut aikanaan tehdä yksityiskohtaisesti selkoa tapahtumista ja täytyy jäädä tätä tiedoitusta odottamaan. Lehdistö suitsuttaa ylistystä kanslerin tarmolle, lujuudelle ja nopealle toiminnalle, joka on pelastanut Saksan valtakunnan.

Mikä olisi sitten tilanne? Tähän kysymykseen lienee parasta vastata varovasti, sillä vastainen kehitys näyttää arvaamattomalta. Hitler ei ole mennyt oikealle eikä vasemmalle, vaan iskenyt molemmille puolille ja poistanut joukon häntä häiritseviä esteitä. Hän on toistaiseksi kulkenut "omaa linjaansa" ja lujittanut omaa asemaansa, jota yritettiin horjuttaa. Uutta poliittista suuntautumista ei vielä voida huomata mihinkään päin. Toiselta puolen luulisi jyrkän menettelyn joksikin aikaa hillinneen vastustajain intoa, ja kuitenkin ei voi olla kysymättä, eikö terrori synnytä vastaterroria, joka voi ilmetä monissa muodoissa ja taas vaatia uusia uhreja, jotka vähäksi aikaa taltuttavat heränneet intohimot ja kostonhalun.

Määrätessään uuden miehen Lutzen Röhm'n sijaan S.A.-joukkojen esikuntapäälliköksi, jotka todennäköisesti tullaan uudelleen organisoimaan, ehkäpä suureksi osaksi hajoittamaan-kin, antoi Hitler 12 moraalista käskyä uudelle päällikölle noudatettavaksi. Niissä hän vaatii kaikilta sokeaa tottelevaisuutta ja ehdotonta kuria, päälliköiltä hyvää käytöstä ja esimerkillistä esiintymistä ja jotka tätä vastaan rikkovat, heti eroitettaviksi S.A:sta ja puolueesta. Tähän saakka tapahtunut juopottelu ja juhliminen on kokonaan lopetettava, eikä "diplomaattisia kutsuja saa järjestää eikä ottaa vastaan". Valtion virallinen edustus kuuluu yksinomaan valtakunnanpresidentille ja ulkoasiainministeriölle. S.A-johtajat eivät saa matkustaa kalleissa limusini- tai kabrioletautoissa eikä sellaisten hankkimiseen saa valtion varoja käyttää. Jokaisen S.A-päällikön on työskenneltävä omalla alallaan eikä sekaannuttava toisten asioihin, samoin on heidän osoitettava ehdotonta lojaalisuutta ja uskollisuutta käytöksessään valtakunnan sotavoimia kohtaan (väitetään nimittäin, että Röhm olisi pyrkinyt liittämään valtakunnan armeijankin S.A-järjestöihin, saadakseen siten armeijankin päällikkyyden käsiinsä). Päälliköt eivät saa vaatia alaisiltaan enempää kuin minkä he itse ovat valmiit uhraamaan.

Adolf Hitler

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Vuorimaa.

11/7-34.

Berliinissä, 11 p:nä heinäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 2074/503/34.

42	86	Sal.	34
17/7-34	2	-	1
5	65		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaan ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 37 aiheesta:

Saksan tapahtumain erittelyä .

Ministeri:

Aame Ahlroos

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

Berliini ssa 11 p:nä heinä kuuta 1934.

42 86 Sal. 34
17/7-34 3 -
5 C5

Asia:

Saksan tapahtumain erittelyä.

Edellisessä raportissani n:o 36 kuvailin Saksassa toimitettua "puhdistusta" ensi vaikutelmien valossa ja niihin tietoihin perustuen, joita silloin oli saatavissa ja jotka kaikilta yksityiskohdiltaan eivät näytä pitäneen paikkaansa (v. Papenin sihteeri Tschirsky ei ollut ammuttu, vaan vangittu ja nyttemmin virallisen tiedon mukaan vapautettu). Seuraavassa yritän vähän laajemmin eritellä puolentoista viikon huomioimisten jälkeen tapahtumien todennäköistä merkitystä.

Virallisella taholla on lukuisia kertoja huomautettu, että kansleri Hitlerin häikäilemätön menettely on puolustettavissa siksi, että ellei hän näin olisi toiminut ja uhrannut niitä henkilöitä, jotka menettivät henkensä ja joiden todellisesta lukumäärästä ei vielä ole mitään tietoa, olisi sisällissota päässyt puhkeamaan ja tuhansittain ihmisiä saanut surmansa verisissä yhteenotoissa. Hallitus ilmoittaa omistavansa riittävän todistusaineiston asiassa, mutta ei ole siitä mitään vielä laske-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nut julkisuuteen. Kun virallisella taholla pysytään niin täysin vaiteliana, ovat hallituksen selitykset edelleen jääneet epäilyksenalaisiksi ja täytyy tietojen hankinnassa turvautua erilaisiin lähteisiin, joiden todenperäisyyteen ei tietenkään ehdottomasti voi luottaa, mutta joiden tiedot todennäköisyyskannalta ovat uskottavia.

Röhmmin pyrkimys koski ensi sijassa myös puolustusministerin paikan saamista omiin käsiinsä ja täten maan koko puolustusvoimien yhdistämistä ja sen johdon ottamista haltuunsa. Hän halusi jonkunlaista SA-valtiota. Korkeimpia SA-päälliköitä oli samoin sijoitettava johtaville paikoille Reichswehriin. Oliko hän todella minkäänlaisissa suhteissa von Schleicheriin, siitä on aivan vastakkaisia käsityksiä olemassa. Tosiasiaksi jäänee, että joitain salahankkeita on ollut tekeillä joko yhdessä tai erikseen eri tahoilla ja on ne jyrkästi ja sääli-mättä nujerrettu, jolloin todennäköisesti erinäisiä yksityisiä välienselvittelyjä ja kostoja samalla kertaa on kuitattu. Ovatko nämä salaiset suunnitelmat todella olleet niin laajakantoisia kuin väitetään, on hämärän peitossa.

Kun ottaa huomioon, että suuri SA-järjestö on joutunut korkeimpien johtajien epäsuosioon ja epäluottamuksen alaiseksi, on todennäköinen seuraus se, että järjestö kokonaan uudistetaan ja supistetaan valiojoukoksi, ehkäpä lakkautetaankin. Väitetäänkin Hitlerin antaneen Edenille ja Mussolinille supistavaan suuntaan käyviä lupauksia. Mitä poissuljettava SA-massa, joka toimenpiteessä varmaankin näkee radikaalisen suunnan heikentämistä ja

joka pääosaltaan lienee vasemmistolaista , tästä tulee ajattelemaan, jää nähtäväksi. Kesäkuun 30 päivän "puhdistuksen" kautta nousi arvossa ennenkaikkea Reichswehr, pysyen Hitlerin takana, vaikkei itse toimintaan juuri ollenkaan liene sekautunut. Völkischer Beobachterin kesäkuun 29 päivän numerossa, siis päivää ennen SA-johtajain murhamista, julkaisi puolustusministeri von Elomberg kirjoituksen, jossa hän ilmoitti Reichswehrin uskollisuuden Hitlerille. Tämä uskollisuus on kuitenkin ehdollinen, sillä se koskee Hitleriä, "jonka Tasavallan Herra Presidentti on kutsunut johtajaksi valtakunnan johtoon". Presidentti voisi tällaisen johtajan poistaakin ja silloin loppuu velvoitus uskollisuuteen. Reichswehrin voidaan oikeastaan sanoakin kesäkuun 30 päivän jälkeen muuttuneen päävoimatekijäksi valtakunnassa ja sikäli suunnan siirtyneen enemmän oikealle. Presidentti Hindenburgin auktoriteetti on tapahtumain ja Reichswehrin vaikutuksen lisääntymisen kautta myös noussut, mitä osottaa m.m. sekin, ettei Hitlerin käynnin jälkeen presidentin luona v. Papenin erosta enää kuulu mitään, vaikka viimeksimainitun asema hallituksen sisällä lienee miltei yhtä nollan kanssa ja hänelle itselleen vastenmielinen. Voihan olla, että v. Papen myöhemmin vetäytyy hallituksesta pois, kun julkisuuteen laskettava sopiva aihe, joka ei ole yhteydessä "puhdistuksen" kanssa, löytyy tai muut seikat siihen antavat aihetta. Edellämainittujen olosuhteiden johdosta presidentti v. Hindenburgin olettaisi nyt voivan Hitlerin suhteen esiintyä koko lailla toisessa äänilajissa kuin aikaisemmin.

Eräs ulkomainen julkaisu kuvaa Saksan sisäistä tilannetta seuraavasti:

"Mutta vaikka Hitlerin kansansuosio säilyykin kaiken tämän jälkeen, jää kuitenkin ratkaiseva kysymys, mikä mielialojen muutos SA-joukoissa kesäkuun 30 päivän jälkeen tulee olemaan. Onko kansallisbolshevismi, joka ei ole muuta kuin uskollisuutta kansallissosialistiselle ohjelmalle, sillä tuhottu, että muutamia johtajia ammutaan?

Tuleeko yksinkertaisen SA-miehen antaumus Hitleriä kohtaan olemaan suurempi kuin halu kostaa ihaillun päällikön kuolema? On varsin merkillepantavaa, että Göring nimenomaan lykkäsi vastuun ampumisista valtakunnankansleerille. SA-joukkojen heinäkuun loman tarkoituksena on marxilaisten erottaminen niistä. Erotetaanko silloin myös kansallissosialistiselle ohjelmalle uskolliset SA:sta ja paljonko niistä sen jälkeen jää jällelle? Ja riittääkö täten jällelle jäänyt osa "valtion vihollisissa" ylläpitämään pelkoa ja kauhua? Näihin kysymyksiin ei löydy vastausta. Kun joku Reichswehrin kenraali sanoo: Hitlerin kanssa neljänteen valtakuntaan!, niin pitääkö tämä tunnus vielä silloin, jos avautuu mahdollisuus, että Hitleristä tulisi valtakunnanpresidentti. Tämän luulisi olevan konservatiivien ja monarkistien lopun, sillä he eivät voisi laskea siihen, että presidentti Hitler silloin kulkisi heidän mukanaan. Vaikeasti ratkaistava on myös kysymys, suosisiko Reichswehr Hitlerin kansansuosion vähentämistä, joka sallisi hänen poistamisensa, vaiiko kansansuosion yllä-

pitämistä, mikä olisi suojana mahdollista bolshevismia vastaan, minkä Reichswehr tosin pystyisi kukistamaan, mutta raskain uhrein. Toistaiseksi lienee viisainta, ettei katso suhdetta Reichswehr-Hitler liian yksipuolisesti. Tosin on Reichswehr epäilemättä Hitleriä vahvempi, mutta ilmeisesti se vielä haluaa kulkea Hitlerin mukana, niin että viimemainitulle vielä jää runsaanlaisesti liikuntavapautta."

Maassa on nyt ulkonaisesti absoluuttinen rauha. Mitä tämän ulkonaisen kuoren alla liikkuu, sitä ei tällä hetkellä ole mahdollista tarkemmin määritellä. Kaikki aiemmin mainitsemani vastakohdat lienevät todellisuudessa vain tulleet terävämmiksi. Rauhan ylläpitämiseksi on evankeelisessa kirkossa 9/7 lähtien kaikkinaisen julkinen kirjallinen tai suullinen kirkkoriidan arvostelu kielletty, katolisessa kirkossa lienee oppositio ja katkeruus hra Klaussnerin murhaamisen kautta yltynyt, SA-järjestön jäsenissä, jotka eivät enää pääse siihen mukaan, voi levottomuuden ja tyytymättömyyden olettaa lisääntyvän. Taloudellinen ja rahallinen tilanne muuttuu yhä huolestuttavammaksi ja talouspiirien hermostuneisuus kasvaa, kun ei tiedetä, mitä on tulossa. Maan ulkopoliittinen asema on täysin mahdoton. Talousministerille on annettu diktatoriset valtuudet talouselämän alalla, oikeudella muuttaa kaikkia voimassaolevia taloudellisia lakeja. Tämän arvellaan pääasiassa tapahtuneen viennin edistämistarkoituksessa sekä raaka-aineiden jaon

valvonnan keskittämiseksi. Kun uusia raaka-aineita ei juuri ollenkaan sallita tuoda maahan, on kaikkien ilmoitettava varastonsa ja talousministerin määräyksestä luovutettava osa niistä sellaisille tehtaille, joilta ne kokonaan ovat loppuneet. Erään tehtailijan mainitaan kertoneen (hänen tehtaassaan on 2000 työmiestä), että jos heiltä tullaan raaka-ainevarastoja jakamaan, työväestö aikoo sen väkivallalla estää. Jos tällä tavoin maassa olevat raaka-aineet jaetaan ilman, että uusia lasketaan tulemaan, on täydellinen pysähdys pian käsissä ja noudatettavan talouspolitiikan romahdus edessä. Mutta laki talousministerin valtuuksista, joka on voimassa syyskuun loppuun, on siksi laaja, että se sallii myös täyskeikahduksen koko talouspolitiikassa ja siksi on syytä olla varuillaan tapahtumien suhteen Saksassa, jotka voivat tuoda mukanaan mitä yllätyksiä tahansa.

Viimemainittu seikka on sanottu taloudellisista olosuhteista, mutta poliittiseen tilanteeseen soveltuu suurin piirtein sama väite. Jos presidentti ja Reichswehr todella ovat saaneet lujemman otteen tilanteesta, niinkuin tällä hetkellä näyttää, merkitsee se epäilemättä yleistä hiljaista siirtymistä oikealle. Tämä saattaa tapahtua hitaasti, vieläpä Hitlerin yrityksellä ylläpitää kansallissosialistista linjaa, mutta mitä enemmän viime mainittu alkaa pettämään, sitä enemmän on siirtyminen jonkunlaiseen sotilasdiktatuuriin yleisen sekasorron välttämiseksi mahdollinen. Mitä tietä ja missä muodoissa

tällainen kehitys mahdollisesti tulee kulkemaan, sitä ei voitane arvioida, mutta sen uutena asteena tunnutaan monella taholla pidettävän sotilasdiktatuuria, kenen johdolla, Hitlerinkö vai jonkun muun, sitä ei ole mainittu.

Yhdysvaltain suurlähettiläs oli siinä käsityksessä, että edellämainitun taloudellisen valtuuslain avulla vielä yritettäisiin toteuttaa kansallissosialistista autarkiapolitiikkaa, mutta että se lyhyessä ajassa tulisi osottautumaan mahdottomaksi, minkä jälkeen suunnan pakosta on muututtava ja hallituksessa oleva varovan kannan ministeriryhmä von Neurath - Schwerin-Krosigk (finanssi) - Schmitt (talous), saisi suuntaa määräävän aseman.

Kaikkiällä tuntuu, huolimatta sanomalehdistössä suitsutetusta optimismista, vallitsevan masentunut ja hermostunut mieliala, jota mitkään puheet eivät pysty nostamaan. Hitler on t.k. 13 päiväksi kutsunut Reichstagin koolle hallituksen deklaration esittämistä varten, mikä myös osottaa, että kansleri hakee tukea toiminnalleen. Kysymyksenalaista on, parantaako se millään tavalla tilannetta. Mielenkiintoiseksi jää nähdä, antaako kansleri silloin yksityiskohtaisen ja perustellun selostuksen kesäkuun 30 päivän tapahtumista, vai haudataanko ne sen verhon peittoon, jossa ne tähän saakka ovat olleet.

T.k. 10 päivän illalla piti ministeri Göbbels radiopuheen ulkomaisia sanomalehtireporttereja vastaan tapansa mukaan erittäin räikeässä muodossa, mikä tulee todennäköisesti ulkomailla herättämään yhä lisääntyvää

vastennieliisyyttä Saksaa kohtaan. Sen mukaan tullaan joukko sanomalehtimiehiä karkoittamaan Saksasta. Kun hallitus ei anna tapahtumista tyhjentyviä asiallisia tietoja, on se itse syypää, jos niiden puutteessa koetetaan hakea tietoja muualta ja ne sitten ovat epäluotettavia tai suorastaan vääriä.

Seuraavia esitettyjä näkökohtia ulkopoliittiselta kannalta haluaisin lopuksi selostaa. Vaikkakin kesäkuun 30 päivä oli puhdistustoimenpide, on se kuitenkin säästävästi sivuuttanut ne, jotka kantavat vastuun valtakunnan talous- ja ulkopoliitiikasta. Göbbels, joka niin usein on ollut kansallisbolshevistisen suunnan yllyttäjä, onnistui pelastautumaan, Rosenberg, Darré, Ley, Schirach, Streicher ovat kaikki toimissaan. He ovat tietenkin henkilöitä, jotka eivät voisi estää syrjäyttämistään asevoimalla. Mutta vaikka heidänkin poistamisellaan osotettaisiin, että ulko- ja talouspoliittinen suuntaus kokonaan muutettaisiin, jää kysymyksenalaiseksi, tyytyisikö muu maailma Hitlerin jäämiseen, vaikka hän jäisikin ainoaksi muistoksi kolmannesta valtakunnasta. Suurempi todennäköisyys puhuu siihen suuntaan, että Reichswehr jonain päivänä saa etsiä Hitlerille seuraajaa, ennenkuin Saksan iso-
lointi on voitettu.

Ramchormia

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Wuorimaa.

14/7-34.

Berliinissä, 14 p:nä heinäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 2081 / 506 / 34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
43	186	Salv. 34
17/7-34	2	1
5	CS	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiaiministeriölle kunnioittaan oheisena
lähetän raporttini n:o 38 aiheesta:

Kansleri Hitlerin puhe .

Ministeri:

Ramstedt

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Berliini ssa 14 p:nä heinäkuuta 1934.

Asia:

Kansleri Hitlerin puhe.

48 86 Sal 34
17/7-34
5 C5

Raporttissani n:o 37 mainitsin, että Reichstag t.k. 13 päiväksi oli kutsuttu koolle kuulemaan ja hyväksymään hallituksen selostusta Saksan viimeaikaisista olosuhteista, mikä tapahtuikin.

Mielenkiinnolla odotettiin kanslerin selostusta ja paljonko hän olosuhteista mainitsisi. Diplomaattiaitio oli täysi. Valtakunnanhallitus oli, lukuunottamatta varakansleri von Papenia, jonka sanotaan olevan lomalla, kokonaisuudessaan saapunut tilaisuuteen. Edustajain joukossa kiinnittivät erikoista huomiota kenraali Litzmann, Preussin prinssi August Wilhelm ja hra Hugenberg, joka viimeainittu ensi kertaa saapui Reichstagiin. Mieliala näytti poikkeuksellisen vakavalta ja se voimakas suosio, jonka kansleri vähän väliä selostuksensa aikana osakseen sai, oli välitön.

Kun Hitlerin selostus tapahtumista varmaankin on verrattain yksityiskohtaisesti ollut leh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

distössämme selostettuna, en siihen sen yksityiskohtaisemmin kajoa. Kansleri ilmoitti laajassa kuvauksessaan riittävästi todisteita, sekä suullisia että kirjallisia, olevan olemassa siitä, että todellinen vallankaappaus oli kysymyksessä SA-esikuntapäällikkö Röhm ja kenraali von Schleicherin yhteistoiminnan johdosta ja että ainoastaan nopea isku esti sellaisen puhkeamisen. Kapinaan osallisuudesta on ammuttu 77 henkilöä. Puheen vaikutus tullee ainakin olemaan se, että kaikenlaiset huhut ja fantastiset jutut ulkomaan lehdistössä lakkaavat. Väitettyä vastaan, ettei ammuttuja tavallisessa oikeusistuimessa tuomittu huomauttaa kansleri, että "hän oli sillä hetkellä vastuussa Saksan kansan kohtalosta ja siitä syystä Saksan kansan korkein tuomari".

Erikoisen mielenkiintoinen oli se Hitlerin selitys, että Reichswehr on säilytettävä valtakunnan epäpoliittisena välikappaleena, lupaus, jonka hän on antanut valtakunnanpresidentille. Samalla antoi hän suurimman tunnustuksen puolustusministerilleen von Blombergille, mikä aiheutti Reichstagissa suosionosoitukset viimemainitulle, jotka olivat miltei voimakkaammat kuin kanslerille itselleen osotetut.

Tässä yhteydessä siteeraan osan kenraalieversti von Blombergin 29/6 Völkischer Beobachterissa julkaisemasta kirjoituksesta, johon jo raportissani n:o 37 viittasin ja josta käy ilmi hiukan toisenlainen käsitys armeijan epäpoliittisuudesta, kuin mitä eilisessä Hitlerin puheessa oli. Kenraali von Blomberg sanoo siinä m.m.:

"Puolustusvoimain osuus on yksinkertainen ja selvä. Ne palvelevat tätä valtiota, johon ne sisimmältä va-
kaumukseltaan suhtautuvat myönteisesti ja ne tukevat
tätä johtoa, joka puolestaan niille myöntää ylevän
oikeuden olla ei ainoastaan aseenkantaja vaan myös-
kin valtion ja kansan tunnustama rajattoman luotta-
muksen kohde. Kun puolustusvoimat kerran eroittautuivat
piireistä, jotka olivat korottaneet heikkouden ja oikeuk-
siensa uhraamisen korkeimmaksi valtioviisaudeksi, niin
oli se luonnostaan selvä asenteen ottaminen. Ne ei-
vät voineet suhtautua myönteisesti valtioon, joka kiel-
si itsensä ja tulevaisuutensa. Tänään tunkee soti-
laallinen käsitys läpi koko Saksan kansan ja sen
johdon. Se voima, joka puolustusjoukkoja elähdyttää,
virtaa alkujaan lujan luottamuksen lähteestä Saksan
kansaan ja sen elinoikeuteen. Pasifismi on voitettu
kanta. Puolustusvoimat ja valtio ovat sulaneet yhdek-
si. Jos sotilaalla on kerran vaara edessään joutua
käytettäväksi sisäpoliittisena voimakeinona tarkoituk-
siin, jotka ovat hänen tulevaisuuden tehtävänsä ulko-
puolella, niin syrjään vetäytymisellä ^{on} hänen kannaltaan
sisäinen oikeutuksensa. Puolustusvoimille on kylliksi
varautua käyttökuntoiseksi aseeksi tulevaisuutta varten.
Nykyisin ovat jo sairaan ajan edellytykset ja merkit
hävinneet. Tänään seisoo sotilas tietoisesti kokonaisu-
deksi sulautuneena kansan poliittisen elämän keskellä.
Hän ottaa vilkkaasti osaa tapahtumiin, jotka kaikkialla

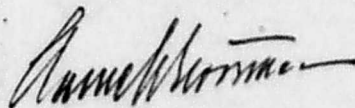
uusien elämänmuotojen ympärillä vyöryvät, ei erikoistehtävänsä edustajana, vaan kokonaisuuden myötävaikuttavana jäsenenä, sen kansanyhteisyyden hengen elähdyttämänä, joka tunkee nykyisin Saksan kansan lävitse."

Puhuessaan niistä raskaista taloudellisista vaikeuksista, joihin maa on joutunut, kansleri huomauttaa, että jollei kyetä ulkomaisia raaka-aineita hankkimaan, ryhdytään käyttämään korvikkeita. Tämä kohta puheesta kuului seuraavasti: "Kaikki tiedämme, että todella tunnollisessa valtionhoidossa ei huolista vaapaata aikaa voi olla. On voitettava yhä uusia pulmia, ratkaistava yhä uusia kysymyksiä, täytettävä uusia tehtäviä. Vapautettuaamme 4 1/2 miljoonaa ihmistä työttömyydestä, jolloin heidän elintasonsa saattoi kohota, tuli myöskin tavaroitten kysyntä suuremmaksi, mikä samalla aiheutti ulkomaisten raaka-aineitten suurempaa tarvetta. Me näemme nämä vaikeudet ja voim Saksan kansalle vakuuttaa: me tulemme ne voittamaan. Kun kauppabilanssimme ulkolaisten markkinoitten taloudellisen sulun tahi poliittisen boikotin seurauksena käy passiiviseksi, tulemme keksijämme ja kemistiemme nerokkuuden ja oman työtarmomme ansiosta löytämään keinot vapautuaksemme näitten aineitten maahantuonnista ja valmistamme nämä aineet itse tahi löydämme niille vastikkeita. Kaikki nämä tehtävät ratkaisemme ehdottomalla päättäväisyydellä, huolehtiessamme kansamme auttamisesta sen taistelussa olemassaolonsa puolesta."

Näyttääpä siis siltä, kuin olisi raportissani n:o 37 mainittu Amerikan suurlähettilään olettamus oikea, että koetettaisiin jatkaa talouspolitiikkaa autarkiseen suuntaan.

Reichstag hyväksyi kanslerin puheen kuultuaan ilman äänestystä puhemies Göringin ehdotuksesta seuraavan lausunnon: "Reichstag hyväksyy valtakunnan hallituksen selostuksen ja kiittää valtakunnankansleria isänmaan lujakätisestä ja päättävästä pelastamisesta kansalaissodasta ja sekasorrosta."

Hitlerin puhe, joka radioitiin kaikkien asemien kautta ja jonka kuulemiseksi ympäri koko maan oli sijoitettu keskuksiin ja toreille kovaäänisiä, levitettiin täten välittömästi koko Saksan kansalle. Että se Hitlerille ominaisen vakuuttavan tyyliinsä kautta laajoihin piireihin on vaikuttanut, lienee pidettävä varmana. Mutta kun kaikkien tekijöiden perussyy on etsittävä yhä kasvavista taloudellisista vaikeuksista, jää nähtäväksi, kuinka kauaskantoinen ja kestävä sen vaikutus tulee olemaan. Neutraaliin kuulijaan puhe, huolimatta sen sisältämistä lukuisista mielenkiintoisista kohdista, ei jättänyt erikoisen voimakasta vaikutusta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 39.

Ministeri Huorimaa.

19/7-34.

Berliinissä, 19 p:nä heinäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no. 2132/523/34.

KOASIAINMI	
44/86 Sal.	34
27/7-34 No -	1
CSA 10	
5	C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 39 aiheesta:

Itä - pakti .

Ministeri:

Runeberg

Berliinissä OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Berliinissä 19 p:nä heinä kuuta 1934.

Asia:

Itä - pakti .

ULKOASIA

44/86 Pal. 34

27/7-34 No -

OSA - ASIA

5 C5

Kirjeessä n:o 2086 minulla oli kunnia Herra Ulkoasiainministerille selostaa keskusteluni ulkoministeri von Neurathin kanssa, joka koski Englannin Saksalle suosittamaa n.s. Itä-paktia, johon myöskin Suomen pitäisi osallistua. Tästä selostuksestani kävi jo ilmi Saksan ulkoministerin kielteinen suhtautuminen esitettyyn sopimukseen, niine perusteluineen, jotka kirjeessä mainitsin. Kirjettä seurasi myöskin Englannin suurlähettilään jättämä englanninkielinen tekstiehdotus samoin kuin Saksan ulkoasiainministeriön siitä laatima saksannos.

Jos ulkoministeri v. Neurathin kantaa jo voitaisiin pitää lopullisena Saksan hallituksen kantana, tullee sopimusehdotus vuotamaan hiekkään, sillä Saksan yhtyminen tulee tällöin riippumaan ehdottomasta tasa-arvoisuusperiaatteen hyväksymisestä ja sen mukaisesta Saksan aseistuksen lisäämisestä. Eräillä tahoilla täällä väitetäänkin sitä, ettei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ranska ehdotuksellaan tarkoittakkaan sopimuksen syntymistä, vaan sen epäonnistumisen kautta tilanteen luomista, jossa se voisi sormellaan osoittaa Saksan rauhanrakkauden puutetta ja sen perusteella tehdä sotilasliiton Venäjän kanssa. Saksassa luotetaan kuitenkin siihen, ettei Italia antaisi suostumustaan mainittuun sopimukseen muuta kuin siinä tapauksessa, että Saksan tasaveroisuus täysin määrin myönnetään samoin kuin siihen, että Puola kieltäytyy sopimuksesta sille merkityksettömänä, koska sillä on hyökkäämättömyyssopimukset sekä Venäjän että Saksan kanssa olemassa. Odotetaan jännityksellä Italian lopullista kannanilmaisua, samoin kuin ollaan yhteydessä Varsovan kanssa.

Kun ministeri v. Neurath keskustelussaan ulkoministeri Hackzellin kanssa oli saanut kuulla Suomen kielteisen kannan aikaisempiin sopimusehdotuksiin samoin kuin sen, että useat Suomen kielteiset motiivit kävivät yhteen Saksan perustelujen kanssa, kutsui hän minut luokseen vielä kerran selittäen saksalaiset näkökannat ja toivoen, että yhteistoiminta Saksan ja Suomen välillä yllämainituilla perusteilla syntyisi.

Saksan lehdistö on siitä saakka kuin herra Barthoun matka Lontooseen tuli tunnetuksi, käsitellyt tätä kysymystä. Koko ajan on suhtautuminen ollut jyrkästi kielteinen eikä näy muuttuneen senkään jälkeen, kun Englanti suosituksensa teki. Seuraavassa tahdon muutamista tärkeimmistä lehtilausunnoista tehdä lyhyitä otteita.

Kanslerin äänenkannattaja Völkischer Beobachter 18/7 kirjoittaa otsikolla "Gleichberechtigung durch Ost-Pakt?", erikoisesti viitaten englantilaisen ehdotuksen 3. kohtaan, jossa puhutaan vain neuvotteluihin ryhtymisestä Saksan tasa-arvoisuusperiaatteen järkevästä käyttämisestä Itä-paktin solmimisen jälkeen, että jos sanalla "järkevä" jotain merkitystä on, niin voi se olla ainoastaan erotukseksi todellisesta efektiivisesta tasa-arvoisuudesta (jota siis ei olekaan aikomus myöntää). Lehti viittaa myöskin niihin erilaisiin selityksiin, joita Lontoon keskustelujen jälkeen hra Barthou Ranskassa ja Simon Lontoossa ovat asiasta antaneet ja sanoo, että Saksan taholta kohtuudella voidaan vaatia, että sopimussysteemin isien ja suositelijain ensin pitäisi selvittää keskenään, mitä he tahtovat, ennen kuin voivat odottaa Saksalta sen käsityksiä.

Berliner Tageblattissa 16/7 kirjoittaa sen päätoimittaja Paul Scheffer otsakkeella "Ein Wendepunkt. Der Sieg der französischen Pakt-Idee". Kirjoitus käy varsin iroonisessa äänilajissa ja käydään erikoisesti hra Simonin kimppuun siitä, ettei hän olisi kyennyt pitämään puoliaan hra Barthouta vastaan. Samalla huomautetaan, ettei Englanti näytä suositustaan erikoisen voimakkaalla painostuksella ajavan ja että Sir John nimenomaan on sanonut, että toistaiseksi vaan on kysymys ehdotuksista, jotka vielä vaativat

paljon työtä. Tästä syystä Saksan ei ole syytä kii-
rehtiä vastaustaan. Puolalaiset näyttävät myöskin perus-
teellisesti asiaa harkitsevan. Lehti kirjoittaa: "Am
wenigsten haben wir Veranlassung, anders als mit Eises-
kälte die Lage zu betrachten und Verwischung unserer
Interessen zuzugeben oder den Verlockungen des kleine-
ren Übels nach dem Vorbild anderer Staaten uns zu
überantworten, nachdem Herr Barthou gestern erklärt hat,
der Abschluss der Regionalpakte - mit diesem Plural
steht vorläufig Frankreich noch allein - müsse der
eventuellen, wohlgemerkt eventuellen Ordnung der Wehr-
fragen vorangehen. Ein Sextaner kann begreifen, dass
die allerengste Verbindung zwischen der Wehrfrage und
der diplomatischen Frage besteht. Deutschlands Stellung
in Europa ist nicht leicht. Gesetzt, dass die Paktidee
Frankreichs sich um uns herum, uns ausschliessend, sich
verwirklichte, so kann kein Euphemismus der Welt die
Tatsache verschwinden machen, dass wir umstellt sind.
Umgekehrt, treten wir bei, so sinkt die Hoffnung auf
eine Wehrregelung auf ein äusserst geringes Mass. Die
Lage, in der wir uns seit Freitag befinden, ist über-
aus ernst. Wir können nur dann hoffen, sie zum Guten
zu wenden, wenn wir nicht um augenblicklicher Erleichte-
rungen willen sie für die weitere Zukunft belasten.
Je klarer wir unser Recht, unsere Lebensinteressen und
unseren Willen zu einem einheitlichen Europa herausstel-
len, je mehr wächst die Aussicht, dass Wahrheit und
Vernunft das letzte Wort haben werden."

Enemmän tai vähemmän samanlaisessa äänilajissa kirjoittavat kaikki lehdet, toiset jyrkemmin, toiset lievemmin. Katkeruus kehityksen saamasta suunnasta tuntuu niissä kaikissa. Näytteeksi tästä otettakoon pala Berliner Börsen-Zeitungista 17/7, jonka otsakkeena on "Auf-ruhr und Zersetzung": "Itä-Locarnopaktin luoja ja kustantajat, jotka tahtoivat lähettää "tekeleensä" maailman-näyttämölle jonkinlaisena poliittisena rikosromaanina, lienevät jonkunverran hämillään siitä, että Moskovan III. internationaalin nokkelat päät ovat tähän niin perin rauhanomaiseen tekstiin tehneet muutamia schlagereja päivän polttavista kysymyksistä ja siten siitä muovailleet koko maailmaa huvittavan ja vaikuttavan kommunistisen revyyyn. Tämän schlagerin eri soittimet soivat tosin hiukan liian kovaäänisinä. Päärumpuina toimivat koneki-väärit ja kenttätykit. Mutta tämä ei ole haitaksi, sillä muuten ei huonokuuloinen yleisö, jonka korvat ovat tottuneet kuulemaan vain saksalaisvastaista suitsutusta, lainkaan huomaisi, että soitetaan. Amsterdamissa, Wienissä ja nyt San Franciscossa sekä muissakin Pohjois-Amerikan kaupungeissa parhaillaan kommunististen johtajien johdolla ryöstetään, lakkoillaan ja ammuskellaan ja täten osoite-taan maailmalle, jossa nykyisissäkin oloissa elämä näyt-tää tuntuvan pitkäveteiseltä, millaisten aloitekykyisten kujeilijain kanssa Locarnosopimus vie heidät yhteen. Ajan mittaan käynee myöskin Lontoossa ja Roomassa sel-ville tämän Moskovan revyyyn pohjimmainen tarkoitus, mutta

voi olla mahdollista, että silloin kun vastuunalaiset miehet tämän lopulta tajuavat, on jo liian myöhäistä jälleen muuttaa ohjelmistoa. Ranskassa tehdään jo haus- kasti ja tarmokkaasti johtopäätöksiä sen poliittisen ryhmittelyn perusteella, joka Itä-Locarnopaktin ja sen kannattajien kautta on syntynyt. Ranskan sosialidemokraa- tit vainuavat raikkaita tuulahduksia ja Léon Blumin iskulauseen: "Ranska on nykyään kommunistisen ulkopoliitiikan shakkilaudan päähenkilö" merkeissä he työntävät luotaan kaiken tähänastisen hurskaan arkuutensa ja liittoutuvat veljellisesti "yhteiseen rintamaan fascismia - (Rooma raukka!) ja sotaa (!) vastaan" bolshevistisen liittolai- sensa kanssa. "Kaikkialla loimuavat kapinan liekit yli kansojen, yhteenotot kaduilla ja barrikaaditaistelut, joukkoterrori ja yksilöllinen hävittämispropaganda aikaan- saa rauhattomuutta kaikkialla eri maissa", nämä olivat Führerin sanat hänen suuressa eduskuntapuheessaan samaan aikaan, kun Lontoossa ja Roomassa tunnustauduttiin Pa- riisin ja Moskovan väliseen liittoutumaan. Kapinat ja hävitykset tulevat olemaan ne hedelmät, jotka kansat tulevat korjaamaan tästä keinottelevien politikoitsijain houreesta. Uusi Saksa seisoo sitä vastoin tässä tais- telussa entistään lujempuna, sisäisen rauhan ja sisäisen järjestyksen linnakkeena."

Deutsche Allgemeine Zeitung, joka edustaa samaa kantaa asiassa kuin muutkin lehdet, julkaisee 19/7

graafillisen taulukon "das Labyrinth des französischen Sicherheitssystems". Taulukko myötäseuraa liitteenä.

Antti Hiltunen

24/7.

Edelläoleva raportti on jäänyt muutamia päiviä odottamaan kuriiria, joten voin siihen vielä lisätä erään 23/7. Deutsche Allg. Zeitung'issa olleen kirjoituksen "Deutschland in der "Prüfung" " selostuksen, joka muuten käy samaan kielteiseen suuntaan kuin kaikki asiaa käsittävät artikkelit Saksan lehdistössä. Siinä viitataan sekä Baldwinin että lordi Hailshamin puheisiin. Hra Baldwinille huomautetaan, kun hän sanoo, että liittymisen itäpaktiin helpottaa Saksan paluuta Kansainliittoon m.m.: "So weit ist es also gekommen! Als ob wir schon wie ein reumütiger Sünder um die Gnade zu bitten hätten, in die Gemeinschaft der Völker wieder aufgenommen zu werden, und durch gutes Benehmen zunächst einmal zu zeigen hätten, dieses Gnadenbeweises auch würdig zu sein!"

Lordi Hailshamin puheen johdosta lausutaan m.m.: "Seine Ratgeber werden sich keinen Augenblick darüber im Unklaren sein, dass der Ostpakt durch die Verbindung mit der sowjetrussisch-französischen Garantie den Charakter der Regionalpakte verloren hat, für die sich England auch früher schon einsetzte. Unter der Voraussetzung, dass seine kontinentalen Verpflichtungen nicht vermehrt würden, hat England schon immer den Abschluss eines Ost-Locarnos empfohlen, nicht weil es Frankreich und Sowjet-Russland bedroht glaubte, sondern um das Pulverfass unter Wasser zu setzen, das die Engländer irgendwo an der Weichsel vermuteten. Durch den deutsch-polnischen Vertrag

sind solche englischen Befürchtungen längst gegenstandslos geworden, und doch reichen sie jetzt die Hand dazu, die Unsicherheit Europas durch ein raffiniertes System gegenseitiger Durchmarschrechte und kriegerischer Verpflichtungen zu vermehren." Kirjoitus loppuu seuraavin sanoin: "Wir haben keine Eile und können die Entwirrung der reichlich konfusen Paktpläne den Urhebern und ihren Helfershelfern überlassen, aber das Recht, aus dem Ausgang der Affäre eine Prüfung für das zu spät hinzugezogene und auch jetzt noch unzulänglich unterrichtete Deutschland zu machen, - das streiten wir ihnen schon heute ab."

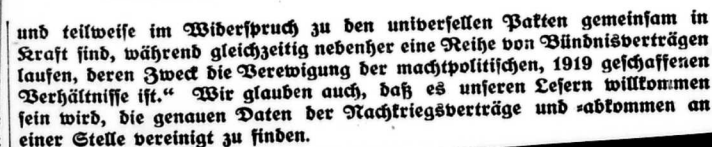
Edelläoleva osoittaa, että kielteinen kanta julkisuudessa pysyy edelleen yhtä jyrkkänä ja todennäköisintä onkin, ettei Saksaa saada taipumaan muuten kuin todella myöntämällä sille sen vaatiman tasa-arvoisuuden.

A.W.

und theilweise
Kraft sind, zu
laufen, deren
Verhältnisse
sein wird, da
einer Stelle

Byrinth Sicherheitssystem

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 25.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 40.

Ministeri Wuorimaa.

23/2-34.

Berliinissä, 23 p:nä heinäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 2153/524/34.

45	86	Sal.	34
27/7-34	5	-	1
	OSASTO	AKTIA	
5	CS		

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisenä lähetän raporttini n:o 40 aiheesta:

Suomi ja n.s. Itäpakti.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Berliini ssa 23 p:nä heinä kuuta 1934.

Asia:

Suomi ja n.s. Itäpakti.

45 86 Sal 34
27/7-34 -
5 C5

Paljon puhuttu itäpaktiehdotus, jonka Englannin suurlähettiläs sir Eric Phipps 13/7. jätti Saksan ulkoasiainministerille edellyttäen, että Suomi mainitussa sopimuksessa on mukana allekirjoittajana. Sallittakoon minun seuraavassa esittää eräitä henkilökohtaisia käsityksiäni asiasta.

Ehdotuksen mukaan Ranska ei osallistu takuusopimukseen muuta kuin välillisesti. Suomen ja Baltianmaiden turvallisuus jää siis asiallisesti riippuvaksi Saksasta, Puolasta ja Venäjästä. Jos syntyisi tilanne, jossa Saksa ja Venäjä yhteisetujensa kannalta päättäisivät jakaa nuo pienet maat intressipiireihin, ei Puolan takuu enää merkitsisi kovinkaan paljoa. Jos taas Venäjän etujen mukaista olisi hyökätä maihimme, joiden turvallisuutta Ranska ei ole taannut, olisi Saksa siis puolustajamme, mutta eikö Ranska silloin olisi oikeutettu hyökkäämään Saksa vastaan, kun viimeainittu on ryhtynyt vastustamaan Venäjää. (Katso Ranskan-Venäjän takuusopimus). Ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

todennäköisin olisi sellainen mahdollisuus, että määrätyissä olosuhteissa Venäjä voisi lähettää sotaväkeään maahamme muka sopimuksen perusteella itsenäisyyttämme suojaamaan. Näistä ovat ainakin kaksi ensimmäistä näkökohtia, jotka sopimusta juriidisesti selitettäessä eivät tulleet kysymykseen, mutta käytännöllinen politiikka on osottanut, etteivät juriidiset määrittelyt aina käy yhteen käytännön kanssa (kuten esim. Belgian neutraliteetin rikkominen, Italian luopuminen kolmiliitosta y.m.).

Tällaisenaan ei sopimuksella siis näytä olevan meidän kannaltamme suurtakaan käytännöllistä merkitystä, painanevatpa itse asiassa sen negatiiviset puolet enemmän kuin positiiviset. Kun Englanti on jyrkästi kieltäytynyt minkäänlaisista takuista ja Ranskan takuut itse asiassa voitaneen katsoa koskevan Venäjää, sillä ei voi kieltää, että koko sopimus näyttää jonkunlaisen ranskalais-venäläisen puolustusliiton maskeeraukselta, niin on meillä siitä varsin pieni ilo ja siihen liittyminen perusteltavissa kokonaan muilla, kuin sopimuksen merkityksen syillä, s.o. poliittisilla näkökohdilla. Ja lisäksi, se valtio, joka meille hädän hetkellä ensi tilassa voisi apua antaa - Ruotsi, puuttuu kokonaan. Ovathan Ruotsin lentovoimat ja laivasto tekijöitä, jotka heti käytettävissä olevina merkitsisivät suurta voimanlisää meitä vastaan tapahtuvan ensi hyökkäyksen torjumisessa. Siitä

syystä olisi ensimmäinen ehto Suomen liittymiseksi Ruotsin mukeantulo ja sitominen muuhunkin kuin platoonisiin rakkaudentunnustuksiin. Lisäksi olisi Ranskan antama takuu, joka nyt esitetyissä asiakirjoissa näyttää varsin hämäräperäiseltä, saatava niin sitovaksi, ettei epäilyksiä voi syntyä. Muussa tapauksessa voimme joutua sitoumuksiin, jotka saattavat muodostua meille varsin kiusallisiksi.

Mikäli voin asiaa tähänastisten tietojen perusteella arvostella, näyttää ehdotetun sopimuksen päämerkitys rajoittuvan kahteen seikkaan, Ranskan-Venäjän liittoon ja sopimusvaltojen velvollisuuteen kannattaa Venäjän liittymistä Kansainliittoon, muiden tekijäin jäädessä varjoon.

Eiköhän meidän kannaltamme liittymisen ehdoksi, mikäli siihen ollenkaan katsotaan välttämättömäksi mennä, voisi myös asettaa "assistance financière"-sopimuksen käytäntöön soveltamista.

Aune Wirta

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä oleva lähetystön rap. n:o 41.

Ministeri Kuorimaa:

30/7 1934.

Berliinissä, 30 p:nä heinäkuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2217/540/34.

4787	hac	34
3/8.34	2	
5	C5	

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 41 aiheesta:

Itävallan tapahtumat ja Saksa.

Ministeri:

A. Rönkä

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

Berliini ssa 30 p:nä heinäkuuta 1934.

Asia:

Itävallan tapahtumat ja Saksa.

4287
3/8.34
5 C5

Niinkuin kaikkialla muuallakin on Wienissä toimitettu, epäonnistunut putshiyritys ja liittokansleri Dollfussin murha Saksassa herättänyt tavatonta huomiota. Koko lehdistö tuomitsee tapahtuman mitä jyrkimmin ja valittaa tehtyä murhaa. Valtakunnan presidentti on lähettänyt Itävallan presidentille valittelusähkösanoman, samoin ulkoasiainministeri von Neurath Saksan hallituksen nimessä Itävallan hallitukselle. Saksa sulki rajansa pakolaisilta ja esti Saksassa olevat itävaltalaiset natsijoukot, mikäli ne olisivat yrittäneet, pääsemästä Itävaltaan. Täällä väitetään virallisesti, ettei tänne internoiduilla itävaltalaisilla natsijoukoilla ollut minkäänlaista tietoakaan nyt tapahtuneiden asioiden suunnitteluista. Valtakunnankansleri on erottanut toimestaan Münchenissä toimineen Itävallan asioita hoitavan puoluekomissaari Habichtin, joka ainakin ulospäin on esiintynyt sinä päähenkilönä, joka kansallissosialistista propagandaa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Itävaltaan päin on johtanut. Samoin erotettiin heti Saksan lähettiläs Wienissä tri Rieth, joka oli luvannut kapinallisille pääsyn Saksan rajan yli, neuvottelematta siitä hallituksensa kanssa. Uudeksi lähettilääksi on määrätty varakansleri v. Papen ja on kansleri Hitler antanut hänelle ohjeeksi pyrkiä parantamaan saksalais-itävaltalaisia suhteita. Samalla ilmoittaa valtakunnankansleri, että hra v. Papen tässä erikoislähettilään ominaisuudessaan tulee olemaan välittömästi hänen alaisensa. Itävallassa ollaan tyytymättömiä siihen, että v. Papenin nimityksestä annettiin tietoja julkisuuteen, ennenkuin edes Itävallan hallitukselle oli tehty esitys agrementin myöntämisestä. Eräillä tahoilla täällä kerrotaan, että agrementin myöntämiseen tullaan Wienissä asettamaan eräitä ehtoja.

Kun Saksan hallitus vannoo ja vakuuttaa, ettei sillä ole mitään yhteyttä nyt tapahtuneen kapinan kanssa, niin on tätä seikkaa pidettävä todennäköisenä. Tämä ei kuitenkaan estä pitämästä Saksan kansallissosialismia moraalisesti syyllisenä asiain kehitykseen. Se häikäilemätön kansallissosialistinen propaganda, jota koko Hitlerin vallassaoloajan Itävaltaan käsin on Saksasta harjoitettu, samoin kuin se mitä siivottomin liittokansleri Dollfussin ja hänen miestensä mustaaminen ja parjaaminen, jota Saksan lehdistä on näkynyt, ovat olleet se pohja, joka itäval-

talaisten kansallissosialistien mieliä on yllyttänyt ja ajanut ne terroristisiin tekoihin, jotka lopuksi ovat vieneet nyt puheenaoleviin tapahtumiin. Väitetään hän Saksasta tapahtuneen räjähdysaineidenkin kuljetusta Itävaltaan, kertovathan lehdet ainakin Sveitsin viranomaisten saaneen erään tässä tarkoituksessa liikkueneen moottoriveneen takavarikkoon.

Kansleri Hitler näyttää vasta nyt rupeavan heräämään huomatakseen, mihin asiat ovat menneet. Hän ei ehkä ottanut riittävän vakavasti Mussolinin hänelle Venetsiassa ^{tekemiä} tätä kysymystä koskevia huomautuksia. Mahdollisesti virallinen Saksa siitä lähtien on ollut pidättyväinen, mutta puoluejärjestö jatkanut toimintaansa. Olosuhteet siis samantapaiset kuin Venäjällä, jossa hallitus toimii erikseen ja puolue erikseen. Väitetään kuitenkin muutamia päiviä sitten Italian hallituksen antaneen Saksan hallitukselle hyvin jyrkkäsanaisen nootin, jossa se ilmoittaa, että jos kansallissosialistit Itävallassa pääsevät valtaan, Italia ei tule sitä sallimaan, vaan miehittää koko maan. Lienee tämän nootin ansiota, että Saksan taholta reaktio on ollut niin voimakas kuin edellä on kerrottu. Tällaista kehitystä on pidettävä suurena tappiona Hitlerin politiikalle, joka saa nyt näin vetää sormensa kokonaan pois hänelle niin rakkaasta Itävallan kysymyksestä. Jo aikaisemmin kerrottiin,

että eräät Hitlerin lähellä olevat henkilöt olisivat häntä varottaneet, mutta oli hän kieltäytynyt varotuksia ottamasta huomioon, vedoten siihen, että hän itse entisenä itävaltalaisena parhaiten tuntee itävaltalaisen luonteen ja tietää, miten siellä on meneteltävä, eikä tarvitse asiassa kenenkään neuvoja. Viimemainitun jutun todenperäisyys jääköön kertojansa vastuulle.

Dollfussin murhatapaus, joka olisi hyvin helposti voinut tulla uudeksi Sarajevoksi, näyttää tällä hetkellä käsillä olevien tietojen perusteella kuitenkin selviävän kansainvälisesti rauhallisella tavalla, mutta on Saksalle tuonut toisenkin tappion, pilannut Italian ja Saksan välit.

Henkilökohtaisesti voi kansleri Hitler tämän asian yhteydessä todeta saavuttaneensa pienen helpotuksen: hän on löytänyt sopivan paikan v. Papenille. Mikäli luotettavalta taholta olen saanut kuulla, oli v. Papen kesäkuun 30 päivän tapahtumien jälkeen kieltäytynyt ottamasta osaa hallituksen toimintaan niin kauan kunnes hänelle asiakirjoilla osoitetaan, että hänen murhattu sihteerinsä v. Bohse oli syyllinen valtiopetoksellisiin tekoihin. Tätä ei liene tähän päivään saakka tehty.

Italian sotajoukkojen keskitys Itävallan rajalle alkaa saksalaisia kiukuttaa. Sitä kutsuu Börsen-

Zeitung "teatteriukkoseksi Brennerissä" ja kirjoittaa purkauksen Italiaa vastaan, josta otettakoon seuraava, mahdollisen miehityksen vaikutuksia kuvaava kohta:
"Also ist die Truppenkonzentration Italiens an der Grenze Österreichs, politisch gesehen, eine Angelegenheit erstens der Wiener Regierung, die über eventuell bestehende Abmachungen zwischen Italien und Österreich wohl unterrichtet sein wird, und zweitens der Mächte, die das Problem des "europäischen Gleichgewichts" von der anderen Seite her verstehen. - Die italienische Presse irrt, wenn sie glaubt, durch ihre alle Grenzen des Anstandes überschreitende, niedrige Hetze gegen Deutschland Frankreich dupleiren zu können, indem sie eine "deutsche Gefahr" konstruiert, die die Notwendigkeit einer militärischen Intervention Italiens in Österreich sanktionieren soll. Wir glauben dass diese bewaffnete Einmischung Italiens in die inneren Verhältnisse Österreichs eine letzten Endes für Rom recht peinliche Angelegenheit würde, aus der sie sich ohne Siegeslorbeeren in absehbarer Zeit herauswinden müsste. Denn ein "längerer Aufenthalt" an der Donau würde in Europa eine Lage schaffen, der unserer Meinung nach auch die italienischen Streitkräfte nicht gewachsen wären."

Ramisch

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: δ

OSASTO: Cδ.

ASIA: _____

Berlinissä olevan Calcypton raportti n:o 42.

Ministeri Uusimaa.

8/8 1934.

Berliinissä, 3 p:nä elokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2257/502/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Rs	48/87	34
7/8.34	2	
TYÖKÄ	ULKO	ALIA
5	CS	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 42 aiheesta:

Valtakunnanpresidentin kuolema.

Ministeri:

Raimo Vartiainen

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

Berliini ssa 3 p:nä elo kuuta 1934.

Asia:

Valtakunnanpresidentin
kuolema.

48 87 he 39
7/8 34
5 C5

Valtakunnanpresidentti von Hindenburgin elokuun 2 päivän aamuna tapahtunut kuolema ei siltä kannalta tullut odottamatta, että hänen iänsään elämänlangan katkeamista voitiin odottaa oikeastaan milloin tahansa, mutta se tuli kuitenkin yllätyksenä siltä kannalta, että n. puolitoista viikkoa ennen kuolemaansa presidentti, joka viime talvena usein oli puhunut elämänsä katkeamisesta, oli tuntenut itsensä siinä määrin virheksi, että hän ulkoministeri v. Neurathilta oli tiedustellut, joko hänen syyskuun alussa tarvitsisi tulla Berliiniin ja samalla suunnitellut, mitä kaikkea hän syksyn kuluessa tekisi. Sydämen toiminta rupesi kuitenkin yhtäkkiä osoittamaan epäsäännöllisyyden merkkejä ja sen mukana heikkous kasvamaan. Vielä heinäkuun 31 päivänä presidentti oli noussut ylös ja täyttänyt virkatehtäviään allekirjoittamalla asetuksia ja määräyksiä, mutta elokuun 2 päivän aamu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

na oli jo loppu käsissä.

Edelläolevan kertoi minulle ulkoasiainministeri v. Neurath, jolle henkilökohtaisesti esitin Tasavallan Presidentin, Suomen Hallituksen ja lähetystösurunvalittelut, joista ulkoministeri v. Neurath lämpimästi kiitti, huomauttaen, että vainajalla oli Suommessakin suuri arvonanto.

v. Hindenburgin elämän päättymisen muodostaa taitteen Saksan historiassa. Kun oli käynyt selväksi, että kuoleman saapuminen oli vain tuntien kysymys, ryhtyi hallitus harkitsemaan tilannetta ja heti presidentin kuoleman jälkeen julaistiin laki, jonka mukaan presidentin toimivalta yhdistetään valtakunnankanslerin toimipiiriin ja Adolf Hitler määrätään presidenttikansleriksi, oikeudella määrätä itselleen sijainen. Tämä laki alistetaan tämän kuun 19 päivänä kansanäänestykseen, joten siis Saksassa presidentti-instituutti tulee lakkautettavaksi ja Saksan valtakunnan korkein johto järjestetyksi sillä tavalla, kuin se Virossa ennen oli. Julistuksessa Saksan kansalle on Hitler sanonut, että Hindenburg oli niin suuri presidentti, ettei toista presidenttiä hänen jälkeensä enää voi olla. Tästä syystä ei Hitleriäkään saa kutsua presidentiksi, vaan Führeriksi ja valtakunnankansleriksi.

Valtiopoliittisesti on näin ollen tapahtunut

tavaton mullistus. Mitä kaikkea tämä tuo mukanaan ja kuinka jatkuva kehitys tulee käymään, jääköön ennustamatta. Mielenkiintoiseksi tulee myöskin kansanäänestyksen tulos, ennenkaikkea siltä kannalta, kuinka suuri äänestäjien ja äänestämättömien suhde tulee olemaan, seikka, josta todennäköisesti voidaan vetää erinäisiä johtopäätöksiä mielialoista maassa. Kun ottaa huomioon kaikki viimeaikaiset ilmiöt, joista aikaisemmin Hallitukselle olen tiedoittanut, ja niihin vielä lisää, että Hindenburgin kaaduttua, jota kuitenkin pidettiin jonkunlaisena tasapainon ylläpitäjänä Saksassa, epäluottamus ulkomailla Saksaa kohtaan entisestään tullee lisääntymään, ei vastaista kehitystä voitane katsoa erikoisen valoisin toivein.

Tässä yhteydessä on vielä syytä mainita se jo lehdistäkin tunnettu seikka, että talousministeri Schmitt, joka yllirasituksesta n. kuukausi sitten vakavasti sairastui, on siksi huonossa kunnossa, että hän tuskin pystynee enää toimeensa palaamaan. Valtakunnanpankin presidentti Schacht on määrätty toistaiseksi kuudeksi kuukaudeksi oman toimensa ohella Saksan talousministeriksi. Mikäli minulle on kerrottu, oli presidentti Hindenburg antanut suostumuksensa tähän asian järjestelyyn.

Presidentti v. Hindenburgin maallinen tomu kätketään maan multa elokuun 7 päivänä hänen

suurimman voittamansa taistelun taistelukentälle Tannenbergiin Itäpreussissä. Siellä tulevat olemaan myöskin läsnä kaikki erikoislähetystöt ja Berliinissä akkreditoidut lähettiläät. Ennen sitä pidetään Berliinissä surujuhla Reichstagin suruistunnossa tämän kuun 6 päivänä. Molemmissa tilaisuuksissa tulee saatujen tietojen mukaan kansleri Hitler puhumaan.

Pauli Wimmer

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 43.

Ministeri Wierinmaa.

10/8 1934.

Berliinissä, 10 p:nä elokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2298/579/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
14/8.34	14/87 fac. 34
5	C5.

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 43 aiheesta:

Lähetystötalon korjaukset.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 43.

Berliini ssa 10 p:nä elokuuta 1934.

Asia:

Lähetystötalon korjaukset.

14/8.34
49 87 ke. 39
5 05

Kun lähetystölle myönnetyt vakinaiset varat eivät riitä minkäänlaisiin korjauksiin eikä edes säännöllisiin, juokseviin menoihinkaan koko vuodeksi, pyysi lähetystö aikanaan lisämäärärahaa korjauksia varten ja saikin tarkoitukseen Ulkoasiainministeriön käytettävissä olevista varoista Smk. 50.000:- ilmoituksella, ettei kuluvana vuonna enempää ole saatavissa.

Raportissaan n:o 21, 16/4 1934, on allekirjoittanut kiinnittänyt Hallituksen huomiota siihen rappio-tilaan, jossa lähetystön kiinteistö on. Nyt myönnettyillä rahoilla on pitkien neuvottelujen jälkeen onnistuttu tinkimään korjauskustannuksia niin, että niillä voidaan saada rakennuksen pihanpuoleinen seinä kokonaan rapatuksi ja maalatuksi ja sisällä lähettälään vastaanottohuoneustossa salonki ja herrainhuone undistetuiksi sekä eräitä muitakin pienempiä välttämättömiä korjaustöitä suoritetuiksi. Sellaisiin suuriin perustaviin parannuksiin, jotka rakennuksessa ovat aivan välttämättömiä, kuten tuon tuostakin halkeilevien

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vesijohtojen uudistaminen, talon ulkofasaadin korjaaminen, talon miltei joka sateen jälkeen puhkeavan katon uudistaminen y.m.m., ei mainitusta pienestä summasta tietenkään riittänyt mitään. Nyt tehdyt pienemmät korjaukset eri huoneissa ovat osottaneet talon olevan vieläkin huonommassa kunnossa kuin mitä päältäpäin näyttää. Niinpä salonkia ja herrainhuonetta korjattaessa osottautui, että tapettien alla oleva rappaus suureksi osaksi oli irtautunut ja tuli alas vanhoja tapetteja poistettaessa. Seinissä olevat sähköjohdot, jotka lienevät suurimmaksi osaksi sodanaikaisia Ersatz-tuotteita, ovat myöskin niin täysin piloilla, että ne olivat kokonaan uudistettavat ja on suorastaan ihmeteltävää, ettei lähetystössä ole jo lukuisia tulipaloja tapahtunut, kun johtojen isolatioaine pitkin linjaa oli kutistunut, halkeillut ja murentunut hienoksi, niin että sähköjohdot kulkivat rinnakkain paljaina. Kun tilanne koko talossa ilmeisesti on samanlainen, on puhdasta onnenkauppaa, selvittääkö ilman tulipaloja ensi vuoteen saakka, jolloin vasta on mahdollisuutta korjausvarojen saantiin.

Kun talon kunto siis on tällainen, on itsestään selvää, etteivät laaditut kustannusarviot ollenkaan pidä paikkaansa, vaan on korjausten laskettava nousevan huomattavasti suurempiin summiin, kuin alkujaan on arvioitu, joten Ulkoasiainministeriön lähetystölle

ilmoittama ensi vuoden menoarvioon otettu määräraha, joka ei edes edustanut puoltakaan lähetystön pyytämästä määrästä, tulee olemaan aivan riittämätön. Olisi näin ollen välttämätöntä, että kun kerran tarkoitukseen rahaa pyydetään, sitä tosiaan varattaisiin niin paljon, että valtion omaisuuden säilyminen todella voitaisiin kohtuullisella tavalla turvata. Tähän tarkoitukseen ei missään tapauksessa puolen miljoonan markan määräraha olisi liikaa, vaan varsin kohtuullisesti laskettu. Jollei lähetystön ehdottamia arvioita pidetä riittävän luotettavina, olisi välttämätöntä, että Hallitus lähettäisi asiantuntijansa lähetystökiinteistöä tarkastamaan ja antamaan siitä lausuntonsa.

Raimo Kuitman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan Väestystori rap. n:o 44.

Ministeri Woremina.

16/8 1934.

Berliinissä, 16 p:nä elokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 2335/593/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
50/82 h.e.	34
17/8.34	
5	C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 44 aiheesta:
v. Hindenburgin kuoleman jälkeen.

Ministeri:

Raimo W. Korte

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Berliini ssa 16 p:nä elo kuuta 1934.

Asia:

v. Hindenburgin kuoleman jälkeen.

Koko maailma on jännityksellä seurannut ja odottanut mitä v. Hindenburgin kuolema Saksan kehityksessä sisään ja ulospäin tulee vaikuttamaan. Heti kuolemantapauksen jälkeen kirjoittamassani raportissa n:o 42 jo mainitsin niistä järjestelytoimenpiteistä, jotka Saksassa toimeenpantiin yhdistämällä presidentin ja kanslerin tehtävät Hitlerin käsiin, mikä toimenpide lienee pidettävä vallankumouksellisena ja jolle tämän kuun 19 päivänä pyydetään kansan siunausta. Suorastaan tavaton agitatiokoneisto on pantu käyntiin tätä kansanäänestystä varten ja mitä erilaisimmissa piireissä olevia huomattavimpia henkilöitä, jotka viimeaikojen tapahtumiin eivät yleensä ole ottaneet osaa, on ajettu liikkeelle. Sellaisista mainittakoon kenr.sotamarsalkka v. Mackensen, kenraali v. Kluck, Wagnerin tytär, kenr. Lettow-Vorbeck y.m. Koko Saksan radioverkosto agiteeraa miltei yötä päivää. Sanomalehtikirjoituksissa ja radiopuheissa (Göbbelsin puhe) toimitetaan kansalle koko maailman vihamielisyyttä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Saksaa vastaan ja osotetaan se sillä suurella määrällä valhetietoja, joita juutalaiset ja saksalaiset emigranttikeskukset ulkomailla levittävät, seikka, joka luonnon pakolla ajaa saksalaiset yhä lujemmin yhteen ja turvautumaan siihen ainoaan mieheen, joka heillä tällä hetkellä on käytettävissä kohtalojaan johtamassa. Ei näin ollen olisi ihme, vaikka Hitler saavuttaisikin entistä valtavamman äänimäärän puolelleen, ilman minkäänlaista pakotusta.

Huomattavimmat julkisuudessa esiintyneet ilmiöt, jotka kuvaavat Saksan sisäistä kehitystä, ovat olleet kansleri Hitlerin haastattelu Daily Mailille ja puolustusministeriön valtiosihteeri kenraali von Reichenauin haastattelu Petit Journalille. Vaikkakin näistä haastatteluista ainakin edellinen on ollut Suomen lehdistössä selostettuna, katson tarpeelliseksi tähän raporttiini tehdä siitä seuraavat otteet.

"Mikäli Saksasta riippuu, ei uutta sotaa tule olemaan. Saksa tuntee sodan huonot seuraukset paremmin kuin kukaan muu. - - - Teille englantilaisena sanon: ellei Englanti hyökkää kimppuumme, ei meillä koskaan tule olemaan riitaa Englannin kanssa sen enemmän Reinillä kuin muuallakaan. Emme halua mitään Englannilta. - - - En uhraisi yhtään saksalaista henkeä, saavuttaakseni joitain siirtomaita. - - - Sodanvaaraa ei synnytä varustusten suuruus, vaan varustusten epä-

tasaisuus. Se yllyttää vahvempia kansoja hautomaan kunnianhimoisia suunnitelmia, jota heikommat kansat eivät voi sietää. - - - Anschlusskysymys ei ole tämän päivän kysymys. Olen varma, että koko tämä asia tulisi selvitetyksi, jos Itävallassa toimeenpantaisiin salainen äänestys. Itävallan riippumattomuus on kaiken keskustelun ulkopuolella eikä kukaan sitä aseta kysymyksenalaiseksi. - - - Joka vuosi alistan toimenpiteeni jossakin yhteydessä Saksan kansan arvosteltavaksi. Sillä on mahdollisuus joko hyväksyä tai hyljätä."

Kenraalimajuri v. Reichenau edellämainitusta haastattelusta tehtäköön seuraavat otteet:

"Valtakunnankansleri on pitänyt sanansa, kun hän tukahdutti alkuunsa Röhm'n yrityksen liittää S.A. Reichswehriin. Me rakastamme häntä, koska hän on osoittautunut todelliseksi sotilaaksi. Sotaväki ihailee häntä hänen henkilökohtaisen rohkeutensa tähden ja tahdon alleviivata hänen sanansa, jotka hän äskettäin lausui: Reichswehr voi luottaa minuun, niinkuin minä luotan siihen. Uskollisuutemme hallitukselle on rajaton. Seisomme suljettuna joukkona johtajan takana ja annamme hänen rinnallaan erikoista arvoa kenraali Göringille, jossa hänen horjumattomaan uskollisuuteensa johtajaa kohtaan liittyy valtiomiehen kyky. Väite, että suhtautuisimme sympaattisesti johon-

kin vanhoilliseen tai monarkiseen liikkeeseen, on väärä. - - - Schleicherin, entisen päällikköme, kuolema on meihin koskenut, mutta olemme sitä mieltä, että hän jo kauan aikaa sitten oli lakannut olemasta sotilas. Schleicher on ollut syntyperäinen salaliittolainen ja ajatus päästä S.A:n avulla valtaan on käsittämätön entisen sotaministerin taholta. Hänen suhteensa Röhmiiin oli tunnettu, oli myöskin varmaa, että hän vakavasti luotti Ranskaan, jonka piti helpottaa hänen hallitustoimintaansa. En millään tavalla syytä teidän maatanne (kysymyksessä on haastattelu ranskalaisen lehden Petit Journalin kanssa), sanon vain, että Schleicher laski Ranskaan. On surullinen ajatus, että upseerit näin helposti voivat ammattiominaisuutensa politiikassa menettää. Tämä oli onnettomuus Schleicherin tapauksessa, hän on unohtanut, että kuuliaisuus on ensimmäinen sotilaallinen käsky."

Näiden haastattelujen perusteella voidaan katsoa kanslerin ja valtakunnan puolustusjoukkojen välisen suhteen muodostuneen hyvin läheiseksi. Jos Hitler kansanäänestyksen jälkeen sijaisekseen vielä määrää puolustusministeri v. Elombergin, joka on yksi mainituista ehdokkaista, tulee tämä seikka ilmeiseksi. Mutta kenraali v. Reichenau lausunnon mukaan ei Göringkään näytä olevan Reichswehrille vastenmielinen.

Kansan poliittista yhteyttä vahvistavana eikä suinkaan moraalisesti vähäarvoisena tekijänä on pidettävä juuri julaistua v. Hindenburgin n.s. poliittista testamenttia viime toukokuulta, jonka v. Hindenburgin poika määräysten mukaisesti on jättänyt kansleri Hitlerille. Ote tästä asiakirjasta seuraa liitteenä.

Kun Tannenbergin matkalla oli mahdollisuus tavata kaikkia virkatovereita ja laajemmaltakin vaihtaa ajatuksia, käyttivät kaikki tätä tilaisuutta hyväkseen. Diplomaattikunnan keskuudessa olevana yleisenä käsityksenä Saksan oloista voisinkin mainita seuraavaa:

Presidentin ja kanslerin valtuuksien yhdistämisestä yhteen käteen on keskusvallan entistä suurempi lujittuminen tapahtunut. Poliittinen tilanne, joka kesäkuun 30 päivän tapahtumien jälkeen näytti epämääräiseltä, näyttää näin ollen taas vakavammalta, ainakin toistaiseksi. Taloudellinen asema sensijaan osoittaa yhä jatkuva huonontumista eikä Schachtin määrääminen talousministerin tehtäviä hoitamaan tulle olosuhteita muuttamaan, vaan luultavammin päin vastoin kärjistämään, häntä kun pidetään hyvin taipumattomana ja omiin ideoihinsa piintyneenä. Tapahtumien kehityksestä ei kukaan halua mitään ennusteluja tehdä, sillä Saksa on muodostunut liian suureksi yllätysten maaksi.

Ramell-Holm

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Berliinissä

ad 50/87 fac. 8.34
17/8.34
Liite raporttiin n:o 44.

Ote v. Hindenburgin poliittisesta testamentista,
jonka hänen poikansa jätti kansleri Hitlerille.

" - - - - - Nur meine feste Zuversicht zu Deutschlands unversiegbaren Quellen gab mir den Mut, die erste und zweite Wahl zum Reichspräsidenten anzunehmen. Dieser felsenfeste Glauben verlieh mir auch die innere Kraft, mein schweres Amt unbeirrt durchzuführen.

Der letzte Abschnitt meines Lebens ist zugleich der schwerste für mich gewesen. Viele haben mich in diesen wirren Zeiten nicht verstanden und nicht begriffen, dass meine einzige Sorge die war, das zerrissene und entmutigte Volk zur selbstbewussten Einigkeit zurückzu führen.

Ich begann und führte mein Amt in dem Bewusstsein, dass in der inneren und äusseren Politik eine entsagungsvolle Vorbereitungszeit notwendig war. Von der Osterbotschaft des Jahres 1925 an, in der ich die Nation zu Gottesfurcht und sozialer Gerechtigkeit, zu innerem Frieden und zu politischer Sauberkeit aufrief, bin ich nicht müde geworden, die innere Einheit des Volkes und die Selbstbesinnung auf seine besten Eigenschaften zu fördern. Dabei war mir bewusst, dass das Staatsgrundgesetz und die Regierungsform, welche die Nation sich in der Stunde grosser Not und innerer Schwäche gegeben, nicht den wahren Bedürfnissen und Eigenschaften unseres Volkes entspreche. Die Stunde musste reifen, wo diese Erkenntnis All-

gemeingut wurde. Daher erschien es mir Pflicht, das Land durch das Tal äusserer Bedrückung und Entwürdigung, innerer Not und Selbstzerfleischung ohne Gefährdung seiner Existenz hindurchzuführen, bis diese Stunde anbrach.

Symbol und fester Halt für diesen Aufbau musste die Hüterin des Staates, die Reichswehr sein. In ihr mussten die altpreussischen Tugenden der selbstverständlichen Pflichttreue der Einfachheit und Kameradschaft als festes Fundament des Staates ruhen.

Die deutsche Reichswehr hat nach dem Zusammenbruch die Fortsetzung der hohen Tradition der alten Armee in muster-gültiger Art gepflegt.

Immer und zu allen Zeiten muss die Wehrmacht ein Instrument der obersten Staatsführung bleiben, das unberührt von allen innenpolitischen Entwicklungen seiner hohen Aufgabe der Verteidigung des Landes gerecht zu werden trachte!

Wenn ich zu meinen Kameraden dort oben, mit denen ich auf so vielen Schlachtfeldern für die Grösse und Ehre der Nation gefochten habe, zurückgekehrt sein werde, dann rufe ich der jungen Generation zu:

Zeigt Euch Eurer Vorfahren würdig und vergesst nie, dass, wenn Ihr den Frieden und die Wohlfahrt Eurer Heimat sicherstellen wollt, Ihr bereit sein müsst, für diesen Frieden und die Ehre des Landes auch das letzte herzugeben. Vergesst nie, dass auch Euer Tun einmal Tradition wird.

All den Männern, die den Auf- und Ausbau der Reichswehr vollzogen haben, gilt der Dank des Feldmarschalls des Welt-

krieges und ihres späteren Oberbefehlshabers.

Aussenpolitisch hatte das deutsche Volk einen Passionsweg zu durchwandern. Ein furchtbarer Vertrag lastete auf ihm und drohte in seiner steigenden Auswirkung unsere Nation zum Zusammenbrechen zu bringen. Lange verstand die uns umgebende Welt nicht, dass Deutschland nicht nur um seiner selbst willen, sondern als der Fahnenträger abendländischer Kultur auch um Europas willen leben musste.

Nur schrittweise, ohne einen übermächtigen Widerstand zu erwecken, waren daher die Fesseln, die uns umgaben, zu lockern. Wenn manche meiner alten Kameraden die Zwangsläufigkeit dieses Weges damals nicht begriffen, so wird doch die Geschichte gerechter beurteilen, wie bitter, aber auch wie notwendig im Interesse der Aufrechterhaltung deutschen Lebens mancher von mir gezeichnete Staatsakt gewesen ist.

Im Gleichklang mit der wachsenden inneren Wiedergesundung und Erstarkung des deutschen Volkes konnte auf der Basis eigener nationaler Ehre und Würde eine fortschreitende - und so Gott will - segensreiche Mitarbeit in den ganz Europa bewegenden Fragen erstrebt bzw. erzielt werden.

Ich danke der Vorsehung, dass sie mich an meinem Lebensabend die Stunde der Wiedererstarkung hat erleben lassen. Ich danke all denen, die in selbstloser Vaterlandsliebe an dem Werke des Wiederaufstiegs Deutschlands mitgearbeitet haben.

Mein Kanzler Adolf Hitler und seine Bewegung haben zu dem grossen Ziele, zur inneren Einheit zusammenzuführen, einen entscheidenden Schritt von historischer Tragweite getan. Ich

weiss, dass vieles noch zu tun bleibt, und ich wünsche von Herzen, dass hinter dem Akt der nationalen Erhebung und des völkischen Zusammenschlusses der Akt der Versöhnung stehe, der das ganze deutsche Vaterland umfasst.

Ich scheide von meinem deutschen Volk in der festen Hoffnung, dass das, was ich im Jahre 1919 ersehnte und was in langsamer Reife zu dem 30. Januar 1933 führte, zu voller Erfüllung und Vollendung der geschichtlichen Sendung unseres Volkes reifen wird.

In diesem festen Glauben an die Zukunft des Vaterlandes kann ich beruhigt meine Augen schliessen.

Berlin, den 11. 5. 1934.

v. Hindenburg. "

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetysalun rap. n:o 45.

Ministeri Kironia.

21/8-39.

Berliinissä, 21 p:nä elokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 2453/610/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
5/82	34
2078.34	
5	C5.

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasianministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 45 aiheesta:

Hitlerin ohjelmapuhe valtionpäämiehenä ja kansanäänestys.

Ministeri:

Raimo W. Nieminen

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

Berliini ssa 21 p:nä elo kuuta 1934.

Asia: _____

Hitlerin ohjelmapuhe valtion-päämiehenä ja kansanäänestys.

T.k. 17 päivänä piti valtakunnankansleri Hitler suuren ohjelmapuheensa tulevaa hallituskauttaan silmälläpitäen. Puhe pidettiin Hampurissa ja annettiin kaikilla Saksan radioilla yleisön tiedoksi.

Kun tämä puhe pääkohdittain Suomenkin lehdistössä on selostettu, ei ole tarpeellista eikä tarkoituksenmukaistakaan sitä yksityiskohtaisesti käsitellä, vaan tulen seuraavassa kiinnittämään huomiota sen niihin kohtiin, jotka Saksan ulkopuolellakin yleispoliittisina on pidettävä mielessä.

Valtion tukipylväänä tulee olemaan kaksi tekijää: 1) ainoana poliittisena kansantahdon ilmaisijana on kansallissosialistinen puolue, 2) ainoana aseentantajana tulee olemaan maan puolustusjoukot. Tällä määrittelyllä Hitler siis tunnustaa Reichswehrin erikoisaseaman valtakunnassa ja poistaa sen aikaisemmin esiintyneen pelon puoluejärjestöjen S.A. ja S.S. muodostumisesta Reichswehrin yläpuolella oleviksi tai kilpai-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

leviksi sotilaallisiksi järjestöiksi. Tämä Hitlerin deklaratio antaa varmaankin täyden tyydytyksen armeijalle ja sen upseeristolle, jotka tästä lähtien ja niin kauan kuin Hitler pitää sanansa, tulevat häntä tukemaan.

Ulkopoliittisesti mielenkiintoinen oli puheessa se kohta, jossa kansleri ilmoitti, ettei Saksa koskaan tule luopumaan kunniastaan ja tasa-arvoisuudestaan (Ehre und Gleichberechtigung) ja että valtio tullaan kehittämään sellaiseksi, että se voi kansalle tuottaa sen välttämättömät tarpeet. Tämä selitys merkitsee sitä, että niiden maiden, m.m. Suomen, jotka Saksaan ovat tähän saakka tuoneet elintarpeita y.m. tärkeimpiä tuotteita, on varustauduttava siihen, että tämä tuonti vähitellen lakkaa, vieläpä verrattain lyhyen ajanjakson kuluessa. Ei liene juuri oletettavissa, että mikään saksalainen hallitus, olipa se minkä suuntainen tahansa, tulisi tällaisesta politiikasta luopumaan.

Nämä olisivat ne mielenkiintoiset päätelmät, jotka ohjelmanpuheesta ulkomaiden on vedettävä. Erikoiden voimakkaasti painosti kansleri sitä, että hallituksen päätehtävinä on Saksan talonpojan aseman parantaminen ja työn hankkiminen työväelle. Tästä asiasta tehtäköön seuraava ote puheesta: "An der Spitze unseres Handelns werden nach wie vor die Massnahmen zur Rettung der deutschen Bauern sowie jene zur Überwindung der

deutschen Arbeitslosigkeit stehen! - - - - Bauer und Arbeiter stellen das grosse blutsmässige Reservoir unserer völkischen Kraft dar. Indem ich für sie kämpfe, kämpfe ich für die Zukunft der deutschen Nation. Wenn ich diese beiden Stände dem Verfall entreisse, rette ich indirekt auch den deutschen Mittelstand!" Kapitalismilta ja varsinkin suurkapitalismilta näyttää Hitler vetäneen pois suojelevan kätensä, koska hän sitä puheessaan ankarasti arvosteli, samoin kuin sen vastapuolta, marxismia, joiden pyrkimyksenä on sovittamattoman luokkavihan luominen ja kansan yhtenäistymisen estäminen.

Tavattoman suureksi kehitetyn kansanäänestyspropagandan huippukohtana oli edellämainittu valtakunnankanslerin puhe. 19 päivänä elokuuta toimitettiin sitten kansanäänestys, joka, kuten edeltä saatettiin arvata, merkitsi Hitlerin ylivoimaista voittoa, mutta ei kuitenkaan niin suurta kuin oli ainakin eräillä tahoilla oletettu. Ei-äänten lukumäärä oli kasvanut kaksinkertaiseksi siitä, mitä ne olivat viime marraskuun 12 päivän kansanäänestyksessä. Jaa-ääniä n. 2 miljoonaa vähemmän kuin edellisessä kansanäänestyksessä. Vertailun vuoksi merkittäköön molempien äänestysten numerot tähän.

	Kansanäänestys		
	<u>12/11 1933</u>	<u>19/8 1934</u>	
Äänioikeutettuja yhteensä	45,141,954	45,473,635	
Annettuja ääniä	43,452,613	43,529,710	95,07 %
Hyljättyjä ääniä	750,271	872,296	2,0 "
Hyväksyttyjä ääniä	42,702,342	42,657,414	98,0 "
joista jaa-ääniä	40,601,577	38,362,760	89,9 "
" ei-ääniä	2,100,765	4,294,654	10,1 "

Osanotto eduskuntavaaleihin 12/11 1933 oli 95,3 prosenttia äänioikeutetuista.

Hitlerin kannatus on siis edelleenkin tavattoman voimakas, tapahtukoon se sitten vakaumuksesta, pelosta tai olosuhteiden pakosta.

Satuin vaalipäivänä olemaan lyhyellä sunnuntai-retkellä Harzin vuoristossa ja tein Gosslerin kaupungissa seuraavan huomion. Kaduilla liikkui kaupungin sekä S.A. että S.S. soittokunta ja niiden perässä marssi useita kymmeniä henkilöitä käsittäviä ihmislaumoja, kantaa pientä kilpeä, johon oli merkitty sen rakennusryhmän numero, johon ihmiset kaupungissa kuuluivat ja jotka siis musiikin soidessa marssivat äänestyspaikalle. Kun pysähdyin paikkakunnalla vain lyhyen aikaa, en voinut todeta, kulkivatko soittokunnat täten kaupungin kaikki korttelit haalimassa, samoin kuin en sitäkään, oliko tässä kysymyksessä paikallinen ilmiö vai ei. Kuvaavana

seikkana on tästä kuitenkin syytä mainita. Toisin paikoin käytettiin taas erikoista merkkiä, jonka saivat kiinnittää rintaansa ne, jotka olivat käyneet äänestämässä.

Pitempiin komentaareihin vaalien suhteen lie-
nee tarpeetonta ryhtyä.

Aune Mörömaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinistä oleva lähetystön raportti n:o 46.

Ministeri Neorinno.

29/8 1934.

Berliinissä, 29 p:nä elokuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 2500/624/34.

ULKOASIAINMINISTERIO		
<i>52/82 h. D. 1337</i>		
<i>39.34</i>	<i>No</i>	<i>LII</i>
	OSAATO	ASIA
<i>5</i>	<i>C5</i>	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 46 aiheesta:

Saksan uusi kauppapolitiikka.

Ministeri:

Ramell-Kortum

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Berliini ssa 29 p:nä elo-kuuta 1934.

Asia:

Saksan uusi kauppa-politiikka.

Leipzigin messujen avajaisten yhteydessä piti Reichsbankin presidentti ja v.t. talousministeri Schacht suuren puheen, jossa hän selosti Saksan taloudellista tilannetta ja määritteli maan uuden talouspolitiikan. Seuraavassa selostettakoon mielenkiintoisimmat kohdat mainitusta puheesta.

Saksan taloudellisen tilanteen yhteys maailman kriisiin on ilmeinen. Maailman kolmanneksi suurimmalta ulkomaankauppamaalta ei voida systemaattisesti ottaa pois sen elinmahdollisuuksia, ilman että se mitä terävimmin koskisi maailmankauppaa. Mutta juuri tämä on Versaillesissa tehty. Saksalta ei ole maaluovutusten ja suurten tavaramuodossa tapahtuneiden suoritusten lisäksi ainoastaan otettu sen vieraita pääomakiinnityksiä, arvoltaan 25 miljaardia kultamarkkaa, joista se aikaisemmin suoritti ylituontinsa, vaan siltä on myöskin otettu sen siirtomaat, jotka samaa rahalajia käyttäen olivat sen raaka-aineen tuottajina ja sellaisina vuosi vuodelta muodostuivat yhä tärkeämmiksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Selostettuaan sitten laajasti Saksan velkautumiskysymystä ja muistutettuaan v. 1926 tekemistään varoituksista, ettei sotavelkojen suorittamiseksi olisi tehtävä uusia velkoja, hra Schacht mainitsee tilanteen kehittyneen sellaiseksi, että Saksan velkojat, huolimatta Saksan epätoivoisista ponnistuksista, maksujensa hoitamisessa, uhkauksin ovat pakottaneet Saksan viime aikoina transferisopimukseen, joissa kukin velkoja erikseen pyrkii saamaan itselleen parempia etuja kuin toiset. Tämä menettely saattaa mahdollisesti tuottaa asianomaisille tilapäisen edun, mutta se tulee pakostakin aikaa myöten vaikuttamaan toisten maiden välisiin taloussuhteisiin, eikä millään tavalla muodosta kokonaisprobleemin positiivista ratkaisua. Nykyiset velkajärjestelyt tulevat epäilemättä epäonnistumaan (totlaufen), sillä ne eivät ainoastaan ole tuhonneet juoksevaa kauppaa, vaan ne ovat myöskin asettaneet koronkantajan, joita niiden piti suojella, asemaan, joka ei hänelle suo mitään etuja. Nämä pakkotransferisopimukset tulevat kansainvälisessä maksuliikenteessä automaattisesti johtamaan absoluuttiin clearingsysteemiin. Nämä clearingtoimenpiteet, jotka vievät maailman vähitellen joukkoon isoloituja linnoituksia, sisältävät itsessään suunnan, joka tulee vielä jällellä olevan maailmankaupan täysin tuhoamaan, koska ne johtavat mahdollisesti syntyvän saldon häviämiseen ja pysähdyttävät kaiken transiittitoiminnan,

niin että kaikenlainen vapaa kaupallinen alote häviää.

N.s. sonderkontojärjestelmä, jonka oletettiin tilannetta helpottavan, on muodostunut täydelliseksi surunlapseksi, koska sitä on jouduttu monissa suhteissa väärinkäyttämään sellaisiin tarkoituksiin, joita varten se ei ollut tarkoitettu. "Die Einzahlungen auf diese Sonderkonten, die sich jeder Devisenrepartierung entzogen, haben nicht nur dazu geführt, dass unsere gezwungenermassen auf Einfuhrbeschränkung gerichtete Politik durchkreuzt wurde, sondern sie haben auch insofern schädliche Wirkungen gezeitigt, als beispielweise Rohstoffe, die unter der Rohstoffbewirtschaftung nicht eingeführt werden konnten, in halb- oder viertelverarbeiteten Zustände über diese Konten nach Deutschland gelangten."

Tilanne on siis muodostunut sellaiseksi, että Saksan vientiä kaikkialla estetään, minkä kautta Saksa ei ainoastaan tule kyvyttömäksi suorittamaan vanhoja velkojaan, vaan myöskin joutuu estetyksi esiintymään ostajana maailmanmarkkinoilla ja täten suorastaan pakotetuksi n.s. autarkiaan.

Näissä olosuhteissa ei nykyistä valuutanjakosysteemiä enää voida noudattaa, vaan on se järjestettävä uudella, vakinaisella tavalla. "Olen päättänyt tehdä lopun tästä tilanteesta ja toivon koko maailman taloudellisten piirien ymmärtämystä. Meille jää ainoaksi mahdollisuudeksi saattaa tuontimme yhdenmukaiseksi maksu-

mahdollisuuksiemme kanssa. Tulevaisuudessa voi ainoastaan se tuoja, joka on saanut vastaavan valuutansaantitodistuksen, saada maksuun tarpeelliset valuutat. Joka ilman tällaista todistusta importoi, tekee sen omalla vastuullaan. Syy nykyiseen tilanteeseen maksamatta olevista tavaraveloista kohtaa ulkomaalaista myyjää yhtä paljon kuin saksalaista ostajaa. Saksan valuuttatilanteen kehitys ei ole kenellekään ollut salaisuus. "Im übrigen scheint mir nichts so bezeichnend zu sein für das Groteske der gegenwärtigen Lage wie der Umstand, dass ausländische Regierungen offizielle diplomatische Schritte wegen der Behandlung einiger überfälliger Warenschulden unternehmen. Besonders unverständlich wirkt das bei solchen Ländern, die bisher immer auf den Vorrang ihrer Stellung als internationale Handels- und Finanzzentren stolz gewesen sind. Man wird sich auch dieser Erfahrungen künftig erinnern müssen."

Uusi tuontijärjestelmä on parhaillaan valmistelun alaisena ja tulee siitä piakkoin annettavaksi yksityiskohtaisia tietoja. Siitä syystä on välttämätöntä varoittaa kevytmielisiä importöörejä liiallisista sitoumuksista ulkomaille. "Emme halua ottaa minkäänlaista luottoa, jota meille ei mielellään vapaaehtoisesti anneta. Joka on sitä mieltä, että saksalainen kansantalous tulee erottautumaan kansainvälisestä kaupasta tai voidaan siitä erottaa, se pitäköön herran nimessä sormensa pois Saksasta. Kaikkiin muihin piireihin nähden, jotka ovat toista mieltä, voivat kauppasuhteet ilman pakkoa säilyä. Kauppaa voidaan käydä

vain silloin, kun molemmilla puolilla on siitä etua."

Herra Schacht selitti edelleen olevan täysin selvää, että uusi systeemi vaatii tuntuvaan tuonnin supistamista, koska valuuttatodistuksia voidaan antaa vaan sen mukaan kuin valuuttaa on käytettävissä. Nykyisen kontrolloimattoman systeemin jatkaminen johtaisi pakosta tuonnin pysähtymiseen yksinkertaisesti siitä syystä, ettei keneltäkään ajan mittaan voida vaatia, että hän luovuttaa tavaraa, jota ei maksupäivänä voida suorittaa. On myös itsestään selvää, ettei tarkoituksena ole toisten valtioiden etuja voimassaolevissa sopimuksissa loukata. Mikäli tällaiset sopimukset eivät sovi meille pakotettuun uuteen järjestelmään, on ne siihen neuvottelutietä sovellettava tai sanottava irti.

Kotimaisten raaka-aineiden tuotantoa tullaan kaikin mahdollisin keinoin edistämään. "Tosiasia, että ne tulevat kalliimmiksi kuin ulkomailta ostettu vastaava tavara, ei meitä tule pidättämään tästä politiikasta. Sillä maksamme me työttömillemme avustusta tai käytämme heitä suurempaan kotimaisen raaka-aineen tuotantoon, johtaa finanssitaloudellisesti samaan tulokseen. Samalla on meidän tehtävä voitavamme vientimme edistämiseksi."

Edellä ovat pääpiirteet tri Schachtin huomattavasta puheesta. Sen mukaan siis tulee koko Saksan tuonti kontrollin alaiseksi, siis itse asiassa valtion monopoliksi. Hallitus tulee määräämään mitä tuotteita

ulkomailta saadaa tuoda ja kuinka suuressa määrin, mitä ei. Niissä keskusteluissa, joita parina päivänä on käyty clearingkysymyksen selvittämiseksi Saksan ja Suomen välillä, on saksalaiselta taholta tätä seikkaa painostettu ja huomautettu, että ulkomaankaupan käynti täten tulee joutumaan uudelle pohjalle, joten siis kauppasopimus nykyisessä muodossa ei vuoden loputtua voi jatkua. Siinä olevat kontingenttisitoumukset tullaan kuitenkin täyttämään, vieläpä tehtiin viittauksia siihen, että voi-, muna- ja puukontingentteja tänä vuonna ehkä voitaisiin vielä lisätä, jos clearingsopimuksen yhteydessä kuluvaa vuotta varten saataisiin järjestely aikaan, sillä Saksan tuontimonopoolisysteemi on tarkoitus panna voimaan syyskuun 15 päivästä lähtien. Yksityiskohtaiset tiedot siitä, mitä tuotteita Saksaan viimeainitun päivän jälkeen saadaa tuoda, ovat lähipäivinä odotettavissa.

Raimo Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 47.

Ministeri Wiermaa.

19 1934.

Berliinissä, 1 p:nä syyskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2577/639/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
53/88	34
4/9-34	
5	05

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Kunnioittaen lähetän oheisena Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 47 aiheesta:

Itäpakti.

Ministeri:

Raimo W. K. —

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

Berliini ssa 1 p:nä syys-kuuta 1934.

Asia:

Itäpakti.

Saksan viralliselta taholta ei itäpaktin asiassa ole viimeaikoina mitään uutta kuulunut. Kun muutama viikko sitten viimeksi tapasin ulkoministeri von Neurathin, mainitsi hän, että ennen kuin Saksa tulee antamaan lopullisen vastauksensa, se tulee esittämään joukon kysymyksiä paktin laati-
jain vastattavaksi ja vaatimaan lopullista teksti-
ehdotusta sopimukseksi, jollaista tähän saakka ei
ole ollut.

Voimatta taata asian paikkansapitävyyttä kerron tässä, mitä diplomaattikunnan keskuudessa asiasta näinä päivinä olen kuullut. Kerrotaan, että Saksa ja Puola, joita kumpaakaan ehdotus ei miellytä, olisivat sopineet yhteisestä menettelystä niin, että molemmat tulisivat esittämään ne ehdot, jotka he asettavat paktiin liittymisekseen ja että nämä ehdot kummankin taholta ovat erilaiset. Näiden tietojen mukaan olisivat puolalaisten ehdot seuraavat:

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

1) Venäläiset joukot eivät saa marssia Puolaan missään tapauksessa;

2) Ranskan on heti annettava Puolalle finanssi-apua;

3) Ranskan ja Venäjän on painostettava Liettuaa sopimaan Wilnan kysymyksen Puolan kanssa.

Saksalaiset ehdot olisivat seuraavat:

1) Tasavertaisuus (Gleichberechtigung);

2) Venäjä ei saa liittyä takeajaksi Länsi-Locon sopimukseen eikä Ranska itäpaktiin;

3) Assistance mutuelle on pantava voimaan rajoitetussa määrässä (in eingeschränktem Masse);

4) Englannin ja Italian on osallistuttava itäpaktin ehdotuksen edellyttämiin konsultatioihin;

5) Baltianmaat eivät osallistu paktiin, mutta niiden rajat taataan siinä.

Kun tällaiset ehdot ja niiden asettaminen ovat mahdollisuuksien piirissä, vieläpä todennäköisiäkin, olen katsonut asialliseksi Hallitukselleni siitä ilmoittaa. Tulen jossain sopivassa yhteydessä koettamaan tarkistaa niiden paikkansapitävyyttä, en kuitenkaan ole halunnut tämän kysymyksen tähden käydä kenenkään puheilla, etten antaisi käsitystä siitä, että olemme kysymyksestä liian intressoituja.

Ramcke-Horn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 5

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 48.

Ministeri Wuorimaa

12/9. 37

Berliinissä, 12 p:nä syyskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 2659 / 669 / 34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
54 / 88 Sal. 1934		
15/9.34	2	LIIT.
5	CS	ASIA

Ulkoasiainministeriölle.

1.
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena läh-
etän raporttini n:o 48 aiheesta:

Saksan uusi tuontikauppapolitiikka.

Ministeri: *Ram. M. M. M.*

Berlinissä, 12 p:nä syyskuuta 1934.

no 2637/669/34.

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena läh-
etän raporttini n:o 48 aiheesta:

Saksan uusi tuontiksuppolitiikka.

Ministeri:

A.W.

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

Berliini ssa 12 p:nä syys kuuta 1934.

Asia:

Saksan uusi tuonti-kauppapolitiikka.

ULKOASIAINMINISTERIO	
SY 188 Sal.D. 134	
15/9.34	
5	C5

Raportissani n:o 46 selostin v.t. talousministeri Schachtin puhetta uudesta kauppapolitiikasta ja tein eräitä johtopäätöksiä sen suhteen. Nyt on suurin osa uutta järjestelyä koskevista asetuksista julaisu tai julaistaan näinä päivinä ja teen seuraavassa yksityiskohtaisemmin selkoa, miltä tämä järjestelmä käytännössä toteutettuna näyttää.

Uuden järjestelmän pohjana on kuusi asetusta ja määräystä, jotka erikseen Ministeriölle lähetetään tiedoksi. Ne ovat:

1. Asetus tavaraliikenteestä (Verordnung über den Warenverkehr) syyskuun 4 päivältä 1934;
2. Asetus valvontatoimistojen perustamisesta (Verordnung über die Errichtung von Überwachungsstellen) syyskuun 4 päivältä 1934;
3. Muutos asetukseen valuuttatoimista (Verordnung zur Veränderung der Verordnung über die Devisenbewirtschaftung), ei vielä julaisu;
4. Valuuttatoimiston kiertokirje valvontatoimis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toille (Runderlass der Reichsstelle für Devisenbewirtschaftung an die Überwachungsstellen) syyskuun 11 päivästä 1934;

5. Valtiovarainministerin määräys; ei vielä julaistu;

6. Valuuttatoimiston kiertokirje n:o 103/34 syyskuun 1 päivästä, koskien tavaranvaihto- ja maksumenetelmiä.

Jo toimivien 11 valvontatoimistojen (Überwachungsstellen) lukumäärää lisätään kymmenellä ja sellaisiksi muutetaan maataloustuotantotoimistot (Reichsstellen für landwirtschaftliche Erzeugnisse), säilyttämällä viimeksimainituille myös niiden entiset tehtävät. Täten tulee valvontatoimistoja olemaan kaikkiaan 25. Maaliskuussa alettu suunta laajentaa tuonnin valvontaa, on täten johdettu loppuunsa - kaikki tuontitavarat joutuvat nyt "valvottaviksi".

Valuuttatoimintaa koskevan muutosasetuksen kautta tulevat 24. 9. lähtien valvontatoimistot suorittamaan niitä tehtäviä, joita valuutta-asioissa tähän saakka valuuttatoimistot (Devisenstellen) ovat hoitaneet, s.o. ulkomailla tapahtuvan tuonnin maksuja. Ne ovat tässä suhteessa valtakunnan valuuttatoimiston (Reichsstelle für Devisenbewirtschaftung) alaiset. Valvontatoimistot antavat 24.9. lähtien tuontiliikkeille valuuttatodistuksia (Devisenbescheinigungen), jotka tullattaessa on esitettävä tulliviranomaisille ja yhdessä viimeksimaini-

tujen antamain tullaustodistusten kanssa oikeuttavat suorittamaan maksun tapahtuneesta tuonnista. Vain se, jolla on valuuttatodistus, voi laskea saavansa rahaa tuonnin suoritukseksi. Tähän saakka käytännössä olleet valuuttaluvat (Devisengenehmigung) ja valuutan jakelumenetelmä lakkaavat olemasta voimassa. Sellaisten tavarain tuonti, joille ei ole myönnetty valuuttatodistusta, ei ole kielletty, mutta tuoja ei nykyisissä olosuhteissa missään tapauksessa voi luottaa siihen, että hän lähiaikoina voisi saada valuuttoja maksujaan varten. Väärinkäytösten estämiseksi on tullikamarien tiedotettava jokaisesta ilman valuuttatodistusta tapahtuneesta tuonnista.

Mahdollisimman tarkan tuontivalvonnan aikaansaamiseksi supistetaan tähän saakka voimassa ollut 50 Rmk. arvoa vastaava vapaa kontrolloimaton tuontioikeus 10 Rmk:aan.

Samalla kun annetaan valuuttatodistuksia, jotka heti oikeuttavat tuodun tavarank maksuun, myönnetään myös valuuttatodistuksia, joiden kautta tuodun tavarank maksu saa tapahtua myöhemmin, toisin sanoen taataan valuuttaa määrättyä tuontia varten. Kuinka suuressa määrässä valvontatoimistot saavat valuuttatodistuksia antaa, sen määräävät päivittäin (laufend) talousministeriö ja maatalousministeriö, kukin alallaan ja yhteisneuvon Reichsbankin kanssa.

Valuuttatodistukset on hankittava silloinkin, kun tuonti suoritetaan Rmk:ssa clearing- y.m. maksutilien kautta. Ulkomaiden kanssa tässä suhteessa tehtyjä sopimuksia noudatetaan.

Anomukset valuuttatodistusten saantia varten on tuojan osotettava asianomaiselle valvontatoimistolle. Ellei jonkun tavaran tuontia ole keskitetty vain yhdelle elimelle, annetaan valuuttatodistuksia periaatteellisesti ainoastaan tuontiliikkeille.

Pääperiaatteena valuuttatodistusten jaossa on, että raaka-aineiden ja puolivalmisteiden hankinta vientiä varten kaikissa tapauksissa tulee turvatuksi. Valuuttaa myönnetään näin ollen ensi sijassa näihin taroituksiin.

Näiden uusilaatuisten toimenpiteiden tarkoituksena on turvata tuonnin aiheuttamat maksut. Sitäpaitsi pyritään niillä edistämään kaupallista alotekykyä kompensatiokauppojen syntymiseksi. Tässä tarkoituksessa on annettu kiertokirje n:o 104/34 syyskuun 1 päivästä, jolla lupatodistusten saantia (Genehmigungsverfahren) yksinkertaistutetaan. Kompensatiokauppojen lupatodistuksia antavat 24.9. lähtien valvontatoimistot (Überwachungsstellen).

Tällainen on valmistunut uusi tuontikauppasysteemi. Itsestään selvää on, että sen toteuttaminen ja valvonta tulee tuottamaan suuria vaikeuksia. Tosinhan

täten saadaa verrattain hyvä yleiskuva tuonnista ja valuuttatarpeista, mutta vaikeammaksi käynee määrittellä mitä tavaraa ja kuinka paljon kulloinkin on laskettava maahan sekä miten tuonti eri tuojain kesken on jaettava. Viejien suhteen taas tullaan varmaan kin sellaisia viejiä suosimaan, jotka ovat vientiä, huolimatta vaikeista olosuhteista, koettaneet ylläpitää, eivätkä ole langenneet vilkastuneiden kotimarkkinoiden houkutuksiin, jättämällä aikaisemmin harjoittamansa viennin hunningolle.

Kauppasuhteissa ulkomaihin arvellaan uuden järjestelmän myös vaikuttavan. Kun eri tavaraluokkien tuonti Saksaan keskitetään yhteen paikkaan, voidaan eri maita enemmän kuin tähän saakka asettaa toisiaan vastaan, panemalla niiden tuontiosuudet riippuviksi siitä, että ne joko yleensä suhtautuvat ystävällisesti saksalaisiin tuotteisiin (varsinkin Saksalle aktiiviset myyntimaat) tai osottavat valmiutta kompensatiokauppoihin (varsinkin Saksalle passiiviset myyntimaat).

Miten uusi systeemi käytännössä tulee toimimaan ja antaako se Saksan kannalta tarkoitetut tulokset, jäsköön kokemuksen varaan.

Arne Wirtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 5

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 49.

Ministeri Wuorimaa

18/9.37

Berliinissä, 18 p:nä syyskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n° 2692/684/34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
55	/88 Sal. p. : 34	
22/9.34	3	
5	C05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 49 aiheesta:

Eräs keskustelu.

Ministeri: *Aarne Wirtanen* —

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 49.

Berliini:ssä 18 p:nä syys kuuta 1934.

55 / 88 Sal. O.: 34.

Asia:

Eräs keskustelu.

22/9.34

5 105.

Tapanani on ollut silloin tällöin käydä keskustelemassa Ranskan suurlähettilään kanssa, kuullakseni hänen käsityksiään sekä oloista Saksassa että maailman ulkopoliittisesta tilanteesta yleensä. Olen pitänyt tällaisia keskusteluja sitäkin mielenkiintoisempina, kun Saksa Ranskalle merkitsee suurin piirtein samaa kuin Venäjä Suomelle ja ranskalaiset niin olleen erikoisen tarkasti ja laajan urkintaverkoston avulla mitä tarkemmin seuraavat Saksan olojen kehitystä. Tietenkin sisältävät suurlähettilään lausunnot joukon puhtaasti ranskalaiselta näkökannalta esitettyjä mielipiteitä, jotka ehkä eivät aina ole täysin objektiivisia, mutta suurin piirtein täytynee kuitenkin katsoa hänen käsityksiään Saksan sisäisestä tilanteesta ja sen kehityksestä siinä määrin asiallisiin näkökohtiin perustuviksi, että ne on syytä vakavasti ottaa huomioon. Sitä paitsi on ambassadööri keskusteluissaan kanssani ollut varsin avomielinen ja vapaasti

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kertonut vaikutelmiaan. T.k. 17 päivänä pistäydyin jälleen hänen luonaan ja olivat hänen esityksensä siksi mielenkiintoisia, että katson olevan syytä niistä erikoisessa raportissa tehdä selkoa.

Sisäpoliittinen tilanne Saksassa.

Saksan voidaan nyt katsoa lopullisesti siirtyneen sotilasdiktatuuriin. Hitler hallitsee nykyään Reichswehrin ohjeiden mukaan. Hänellä ei enää ole mitään mahdollisuuksia toimia Reichswehrin tahtoa vastaan, joka on tilanteen absoluuttinen vallitsija. Vallankumouksellinen suunta on todellakin loppunut ja vasemmalle päin pyrkivien vaikutus päättynyt. Työrintaman johtaja tri Ley on ollut pakotettu poistamaan kaikki vasemmistosuuntaiset johtajat ja joutuu itse myöskin poistettavaksi, ellei hän noudata hänelle korkeammalta annettuja ohjeita. Tri Göbbels on samoin velvoitettu pysymään vaiteli-aana eikä saa esiintyä räikeällä tavallaan. Häntä ei suinkaan tulla poistamaan, vaan käyttämään hänen vaikutuksensa alaisena olevien radikaalisten ainesten kurissapitämiseksi. SA-järjestöllä ei enää ole minkäänlaista merkitystä, vaan on vallan varsinaisena haltijana, kuten sanottu, Reichswehr ja sitä lähinnä SS-järjestö ja poliisi. Näin ollen on Hitlerin johtaman sotilasdiktatuurin valta konsolidoitunut ja näyttää stabiililta pitemmäksi aikaa. Sisäisiä konflikteja saattaa kyllä muodostua ja voivat sellaisia aiheuttaa m.m. sekä Göbbels

että Göring, mutta eivät ne tule seurauksiltaan laajakantoisiksi. Jonkun verran vaikeammaksi saattaa tilanne muodostua siinä tapauksessa, että murhaajan kuula tavoittaisi Hitlerin. Saksan aseistautuminen jatkuu energisesti ja kuutisenkymmentä tehdasta valmistaa nykyään yötä päivää aseita.

Kauppataloudellinen tilanne.

Puhutaan paljon Saksan huonosta taloudellisesta asemasta. Lienee kuitenkin parasta olla tässä suhteessa varovainen (il faut se méfier). Todennäköistä on, että Saksa on kuluttanut ja kuluttaa edelleen kaiken irtisaimansa valuutan raaka-aineiden ostoon ja että näitä raaka-aineita (villa, puuvilla, metallit, nahat ja öljyt) todennäköisesti on varastossa niin suuret määrät, että ne riittävät vielä vuodeksi, puoleksitoista, ehkäpä enemmänkin eli siihen saakka, kunnes Ersatz-tehtaat on saatu täyteen toimintaan.

Rahataloudellinen asema.

Jos kauppataloudellinen asema ei olekaan niin huono kuin miksi sitä yleensä luullaan, niin on Saksan rahataloudellinen tilanne sitä heikompi. Saksallahan ei ole mitään katetta, vaan ainoastaan paperia, joka, kuten Venäjällä, Saksassa pidetään korkeassa arvossa, mutta jolla ulkomailla ei ole mitään arvoa. Todellisuudessa on siis inflatio täydellinen. Reichsbankin presidentti ja v.t.

talousministeri Schacht on hallituksen vaarallisin tekijä, rajattomasti häikäilemätön henkilö, joka ei noudata sitä varovaista politiikkaa, jota hallitus nyt muilla aloilla on ruvennut noudattamaan. Schacht on siinä määrin häikäilemätön, että hän isänmaan edun nimessä on valmis petoksetekijäksi (escroc). Vaarallisimmaksi tulee siis tilanne kehittymään rahataloudellisessa suhteessa.

Ulkopoliittinen asema.

Saksalla ei nykyään ole muita ystäviä kuin Puola, joka täysin kulkee sen vanavedessä. Muuten on maa ulkopoliittisesti täysin isoletu ja saa siitä syyttää omaa menettelyään. Jo Stresemannin ja Brüningin aikana oli Saksan toiminta sellaista, ettei se voinut herättää luottamusta ja on kansallissosialistisena valtakautena siihen suuntaan yhä enemmän kehittynyt. Saksan massiivinen varustautuminen on johtanut toisten maiden aseistuksen lisäämiseen ja kun kesäkuun 30 päivän ja Dollfussin murhan välinen yhteys on saatu todetuksi, on epäluottamus yhä enemmän kasvanut. Edellääninitu yhteys sisältää sen, ettei Saksa harjoita terroria ainoastaan kotimaassa, vaan myöskin ulospäin. Maailman tilanne on näistä syistä kehittynyt varsin epävakavaksi, ollen suorastaan levottomuutta herättävä (inquiétante). Saksa ei tyytynyt yhteistyön kautta kansainliitossa vähitellen tapahtuvan kehityksen avulla hankkimaan itselleen tasavaroisuutta, vaan vaati sitä yhtäkkiä eikä sietänyt mi-

tään arvosteluja heikompien taholta, seikka, joka oli omiaan lisäämään epäluottamusta sitä kohtaan. Kun se nyt suurella voimalla aseistaa itseään, hankkii suuria raaka-ainevarastoja, tekee itsensä maataloudellisesti riippumattomaksi, eivät nämä tekijät voi muualla olla aiheuttamatta käsitystä, että Saksa todella pitää sotaa mahdollisena lähitulevaisuudessa. Siitä syystä on Baltian maidenkin liittoa tyydytyksellä tervehdittävä ja pienempien maiden liittymistä etujaan turvaamaan pidettävä täysin ymmärrettävänä ja suotavana, sillä olot kehittyvät siihen, että käy vaaralliseksi jäädä yksin. Venäjän vetäminen kansainliittoon on siksi erittäin tärkeä, että sen toiminta siellä joutuu jonkunlaisen valvonnan alaiseksi, kun sen sijaan sen ulkopuolella ja eristettynä pysyminen vähitellen olisi johtanut sen ja Saksan lähenemiseen, seikka, joka olisi vienyt siihen, että Saksa olisi saanut johtavan vaikutuksen Venäjällä. Saksa katseleekin tätä Venäjän kansainliittoon tuloa erittäin tyytymättömänä. Mutta se tulee pysymään nykyisessä ulkopolitiittisessa eristyneisyydessään edelleenkin, sillä se laskee vuoden, parin kuluessa ajan mukana voittavansa niistä sekaannuksista, joita tulee syntymään. Yhdysvaltain talouselämä on sekaisin, Ranskassa on piakkoin tulossa suuria poliittisia konflikteja, Englannin talouselämän nousu on pysähtynyt, Italian läheneminen Ranskaan vieroittaa Jugoslavian

viimemainitusta y.m. ovat niitä näkökohtia, joista Saksa aikaa myöten laskee hyötyvänsä, kun se vaan kärsivällisesti odottaa eikä kiirehdi. Toinen asia on, pitävätkö nämä laskelmat paikkansa. Tämän jälkeen siirtyi suurlähettiläs puhumaan itäpaktista, johon asiaan myöhemmin toisessa yhteydessä tulen kajoamaan.

Raimo Kerkkainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cs

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 50.

V. a. Asiamiehittäjä Pakaslahti

22/10. 1937

Berliinissä, 23 p:nä lokakuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2942/761/34.

58 / 88 Sal. O. 34

26/10.34

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasianministeriölle kunnioittaen oheisena lähetän raporttini n:o 50 aiheesta:

Hajahuomioita Saksan oloista.

V.a. Asiasinnoitaja: *Aaro Pakarinen.*

Berliini SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 50.

Berliini:ssä 23 p:nä loka kuuta 1934.

Asia: Hajahuomioita Saksan
oloista.

58 88 Sal. D. 17.

26/10. 37

5 C5

Ennen sitä radikaalista puhdistusta, joka tapahtui n.s. Röhm'n kapinan kukistamisen muodossa kesäkuun 30 päivänä, tiedettiin hallitsevan puolueen keskuudessa vallinneista suunta- ja varsinkin henkilöristiriidoista. S.A.-joukkojen johto edusti radikaalista sosialistista ohjelmaa, jonka suunnan kannattajia olivat puolueen johtomiehistä myös m.m. propagandaministeri Göbbels ja työrintaman johtaja Ley. Göring oli, kuten myös tunnettua, sen suunnan voimakkain ja näkyvin mies, joka ajoi puolueen ei yhteiskunnallista, vaan lähinnä natsionalistista ohjelmaa. Vasemmisto- ja oikeistovirtausten välillä Hitler itse taas harjoitti jonkinlaista välittävää "keskustapolitiikkaa". Näihin periaatteellisiin erimielisyyksiin liittyi joukko henkilökysymyksiä, joista tunnetuin oli jyrkkä ristiriita Göringin ja Göbbelsin välillä.

Kuta enemmän aikaa kesäkuun 30 päivän puhdistuksesta on kulunut, sitä selvemmin on todettavissa,

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että on tapahtunut varsin jyrkkä muutos. Puolueen kvantitatiivisesti suuri tekijä S.A. on työnnetty syrjään ja tehty merkityksettömäksi. Hitler ja muut hänen perässään selittävät uudestaan ja uudestaan, että S.A:n tehtävät ovat nyt toista laatua kuin ennen natsien valtaantuloa. Ennen sitä oli S.A. puolueen runko. Nyt, jolloin on löydettävä säännölliset olot, S.A. on kadottanut varsinaisen taistelutehtävänsä, jonka suorittamisessa entinen S.A.-johto tahtoi saada S.A:n pysytettäväksi osoittaen samalla taipumusta kilpailuun Reichswehrin kanssa. Juuri tässä suhteessa tilanne on selviytynyt puhdistuksen jälkeen. S.A:n tehtävänä julistetaan olevan vain kansallissosialistisen hengen ja kurin ylläpitäminen. Se olisikin tarpeen, sillä juuri kesäkuun 30 päivän tapaukset osoittivat, että natsien itsensä keskuudessa ei ollut sitä kuria ja soveltumista oleviin oloihin, mitä muulta kansalta vaaditaan ja mihin se on myös alistunut. Entisen S.A.-johdon sille haluamat sotilaalliset tehtävät tahdotaan määrätietoisesti jättää ainoastaan ja yksinomaan Reichswehrlle. Ei ainoastaan siinä kyllin, että S.A:n tehtävät on supistettu, vaan myös S.A.-joukkojen lukumäärää on suuresti vähennetty. Korkeimmillaan ollessa se lienee ollut kokonaista 2½ milj. Tiedot vähennyksistä ovat ristiriitaisia, mutta tosiasia on, että niiden nykyinen lukumäärä on vain murto-osa entises-

tään. Kuten ministeri Wuorimaa on raportoinut, asetaan nykyistä systeemiä ylläpitäväksi voimatekijäksi määrätietoisesti valtakunnan puolustusjoukot. Tästä johdetaan automaattisesti, että määrävissä asemissa olevien sotilashenkilöitten merkitys on suuresti kasvanut. Hitler nojautuu nyt, ei siis enää vanhaan S.A:han, vaan ennen kaikkea Reichswehriin. Nykyinen kehityssuunta on kulkenut ja yhä kulkee siis sotilasdiktatuuria kohden. Tämä on selvimmästi esiin käynyt seuraamus kesäkuun 30 päivän tapahtumista. Kuvaavana ulkonaisena merkinä nykyisen järjestelmän nojautumisesta Reichswehriin oli viimeksimainitun osallistuminen, ensi kertaa, tänä vuonna Nürnbergin puoluekokoukseen. Reichswehrin aseman vahvistuminen on aikaansaanut puolueen omien voimatekijöitten merkityksen vähentymisen. S.A.-joukkojen osaksi tullut kohtalo on merkinnyt tietysti myös voimasiirtoa ja puolueen keskuudessa. S.S. perustettiin alunperin S.A:n toimeenpanemien propagandakokousten suojelijaksi kommunistien ja sosialistien häiritsemisyrityksiä vastaan. S.S. oli siten itse asiassa S.A:n poliisivoima. Kesäkuun 30 päivän tapahtumissa S.S. näytteli tuomion täytäntöönpanijan osaa. Silloin tämä entinen palvelija muuttui S.A:n herraksi. S.S:n merkitys on siten entisestään huomattavasti kasvanut, mutta jo yksistään suhteellisen pienuutensa takia sillä ei ole mahdollisuutta, vaikka siihen kuuluukin vain valioväkeä, muodostua sel-

laiseksi valtatekijäksi,, jonka osaa S.A. lukumääränsä takia saattoi pyrkiä edustamaan. Toiseksi on myös Arbeitsdienst kasvanut poliittisessa merkityksessä. Sen - samoin kuin myös S.S:n ja Reichswehrein - riveihin on liitetty täysin luotettaviksi katsottuja S.A.-miehiä.

Ei ainoastaan yleisestä palautumisesta n.s. säännöllisiin oloihin ja vallankumoushuuman vähittäisestä katoamisesta, vaan myöskin puolueen omien järjestöjen merkityksen vähenemisestä johtunee varmaan, että puolueen aktiivisissa riveissä - ei ainoastaan S.A:n, vaan myös S.S:n ja Arbeitsdienstin keskuudessa - entinen innostus ja veto on pois tai ainakin huomattavasti laimentunut. Vielä muutama kuukausi sitten oli vaikea päästä S.A:han ja varsinkin S.S:sään (rahan avulla se kuitenkin oli mahdollista). Mutta nyt väitetään, että SS:nkin riveistä on kaikessa hiljaisuudessa täysin omasta aloitteestaan lähtenyt pois miehiä. Supistettu toimintapiiri ei tyydytä mieliä. Innostusta koetetaan tietysti ylläpitää. Siinä on tehtävänsä julkisella propagandalla, jonka, Göbbelsin omia sanoja käyttäen, asiana on olla yhdysside hallituksen ja kansan välillä. Mutta vanhojen ja kuluneiden fraasien teho ei liene entisellään. Sitä osoittaa kuvaa-vasti se seikka, että sanomalehdistön menekki - sehän ei saa kirjoittaa muuta kuin vallanpitäjien mieliksi ja julistaa natsismia - on vähentynyt. Sensijaan on

ulkomaalaisten lehtien myynti täällä huomattavasti lisääntynyt. Radiota ei liioin viitsitä kuunnella. Eräs äskeisten clearingneuvottelujen saksalaisen valtuuskunnan jäsen ihmetteli kovin, kun kerroin lisääntyneestä radioharrastuksesta Suomessa. Bei uns gibt es im Radio nur Regierungsbeschlüsse, lausui hän! Toinen pieni huvittava esimerkki kyllästymisestä yhä uusiutuvaan vanhaan näytelmään. Ollessani muutama viikko sitten suuressa elonkorjuujuhlassa Bückebergissä, jonka huipuna oli tietysti Hitlerin esiintyminen, kuulin kuinka vieressani istuva jonkinlainen juhlamenojen yliohtaja, filmaajien ja valokuvaajien ruvetessa tekemään työtään, lausui: Derselbe Blödsinn jedes Jahr! -

Innostusta S.S:ssä ja Arbeitsdienstissä ei näytä riittävän ylläpitämään sekään, että niiden keskuudessa pidetään enemmän kuin S.A.-joukoissa suoranaisia sotilas-harjoituksia sikäli kuin se käy päinsä ilman aseita. Ja S.A:n toimintamuotoja ja esiintymistä pyritään vain yhä supistamaan. Niinpä on äskettäin annettu määräys, että SA-miehet saavat osallistua n.s. talviapu-keräykseen vain siviilipukuisina. Tämän keräyksen tämänvuotisen toimeenpanon alottaminenkin jo muuten osoitti jonkinlaista epäilyä innostuksen laimenemisesta. Hitler itse tehosti mahtipontisesti sen "vapaaehtoisuutta", mutta ei edes viime vuonna, jolloin innostus oli vielä suuri, mikään vapaaehtoinen keräys olisi tuottanut

koottua n. 350 miljoonaa RM.

Mutta samalla kun kesäkuun 30 päivän tapahtumat merkitsivät puolueen omien valtakijöitten siirtymistä kokonaisuutena katsoen enemmän taka-alalle ja myös toimintainnon väsähtämistä, merkitsivät sanotut tapaukset ei ainoastaan askelta sotilasdiktatuuria kohden, vaan myöskin muissa suhteissa varsin huomattavassa määrässä siirtymistä selville vesille sisäpoliittisessa orientoinnissa. Vasemmistosuunnan aseenkantaja S.A. oli lyöty. Göbbels ja Ley saivat jäädä, mutta on heidän ollut luovuttava sosialististen pyrkimystensä ajamisesta. Schachtin kutsuminen talouspolitiikan johtoon on jo merkki, ei minkään varsinaisen uuden teoreettisen taloussuunnitelman aloittamisesta, vaan rautaisella kädellä tapahtuvasta toiminnasta Saksan talouden pelastamiseksi, jossa vasemmistokokeiluilla yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen järjestämiseksi ei ole mitään sijaa. Sillä säännöstelytaloudella, jota nyt Schachtin johdolla toteutetaan, Hitler on ainakin toistaiseksi jokseenkin sitonut kätensä mainituissa suhteissa. Saksan kansan kunniaksi on lausuttava, että se näyttää ilman suurempaa nurkumista valmistautuvan uuteen pula-ajan, ellei sanoisi sota-ajan, talouteen. On eräs, yhä edelleen erittäin suuressa määrässä tehoava valtti, jota kyllä osataan käyttää, selitettäessä taloudellisia vastoinkäymisiä, varsinkin ulkomaankaupan alalla: juutalais-

ten aikaansaama boikotti ulkomailla. Kansa hyväksyy tämän selityksen ja on valmis kestämään seuraukset. Huomiota tavallisen yleisön keskuudessa ei kiinnitetä lainkaan siihen, että enemmän tai vähemmän keinotekoisesti vilkastettu kotimaankauppa tarjoaa teollisuudelle vähemmällä vaivalla menekkiä kotimaassa kuin ulkomailla, mikä seikka tietysti vähentää, valuutan arvon korkeana pitämisen ohella, Saksan viennin kilpailukykyä.

Kesäkuun 30 päivän puhdistuksesta oli kahden edellä viitatus seikan lisäksi vielä eräs seuraus. Joko syyttä tai syystä leimattiin Röhm yhteisen rintaman petturiksi. Syntyi tavaton epäluulo kaikkien jäljelle jääneitten johtohenkilöitten välillä. He kysyivät itseltään: Kuka on oleva seuraava, jonka Hitler antaa mennä? "Puhdistus" oli tapahtunut, mutta ratkaisematta olivat jääneet vielä monet henkilöiden väliset antipatiat, ennen kaikkea ristiriita Göbbels-Göring. Niin kauan kuin Hindenburg eli, oli vielä olemassa kaikkien heidän yläpuolellaan suunnatonta arvonantoa nauttiva valtakunnanpäämies. Tämä tekijä - olkoonkin, että hän loppuaikoinaan oli enää varsin suuressa määrässä vain nimellinen tekijä - poistui. Hänen natseille ystävällinen poliittinen testamenttinsakaan - Josephs Legende, kuten epäilemättä harhaanosuvasti pahat kielet lausuvat - ei voinut palauttaa keskinäistä täytettyä luottamusta. Johtajien keskeinen epäluulo vain kasvoi ja on se yhä edelleen olemassa. Hitler turvau-

tuu Reichswehriin. Göringin asema on epäilemättä vahvistunut vasemmistosuunnan tultua tukahdutetuksi. Perustamissaan poliisijoukoissa on hänellä monta vertaa reaalisempi tuki kuin Göbbelsillä kaikkine propaganda-ministeriöineen. Göring voi ratkaisevalla hetkellä toimia (kuten tunnettua, hän sitäpaitsi toimii ensin ja vasta sitten ajattelee), Göbbels taas etupäässä vain puhuu. Lienee selvä, kumpi sellaisessa tilanteessa vetää pidemmän korren. Jo yksistään tämä ristiriita Göring-Göbbels voi aiheuttaa vielä uusia odottamattomia joskaan tuskin merkitykseltään ratkaisevia näytöksiä ajankohdalla, jolloin Hitlerin tässäkin suhteessa noudattama "keskustapolitiikka" syystä tai toisesta jää syrjään.

Esitettäessä hajapiirteitä Saksan sisäpoliittisesta tilanteesta on tarpeen vielä muutama sana kirkkoriidasta. Asioita tuntevilla tahoilla väitetään, että evankeelinen kirkkoriita ei loppujen lopulta ole tois-
taiseksi poliittisesti - uskonnollisesti on toisin - kovin syvälinen. Valtakunnanpiispa Müller ei liene, vastoin yleistä käsitystä, täysin Hitlerin luottamusmies. Tätä osoittanee sekin, että oppositiopapit saavat esiintyä ei vain puheissa, vaan myös kirjoituksissa Mülleria kohtaan niin rüikeästi, että jos jollain toisella alalla vastaavaa tapahtuisi, niin seura-

uksena olisi heti vangitseminen. Müllerin annettanee vielä kokeilla onko kansalliskirkko-ajatus toteutettavissa. Mutta katolisella kirkkoriidalla on paljon syvempi merkitys. Hitler itse lienee henkilökohtaisesti varsin väritön uskonasioissa ja siitä syystä haluton periaatteellisiin välienselvittelyihin uskonnollisissa kysymyksissä. Mutta hänellä on aivan erikoinen aihe antaa katolisen kirkkoriidan olla puhkeamatta ilmiliekkiin. Tämä syy on Saar. Saarín väestö ei - niin olen kuullut, täälläkin lausuttavan - ota kansanäänestystä siltä kannalta, että onko äänestettävä Hitlerin-Saksaan liittymisen puolesta. Jos natsit eivät olisi päässeet Saksassa valtaan, niin olisi äänestyksen tulos - niin on minulle edelleen lausuttu - täysin varma Saksan hyväksi. Saarilaiset ovat katolilaisia ja varsin suurelta osalta työläisiä. He eivät ota kovin vakavissaan Hitlerin juhlallista julistusta Nürnbergissä natsien 1000-vuotisesta vallassa-olosta, vaan ajattelevat nykyistä olotilaa Saksassa tällä hetkellä vallitsevaksi tilanteeksi; he äänestävät Saksan, ei siellä vallitsevan systeemin, hyväksi. Mutta jos katolinen kirkkotaistelu puhkeaisi täysin ilmiliekkiin, niin olisi äänestyksen tulos mainitusta pohjatekijästä huolimatta erittäin epävarma. Eräs selitys esim. von Papenin jatkuvaan vaalimiseen natsien taholla on hänen katolilai-

suuden eturivin miehenä Saarín alueella nauttimansa suuri arvonanto. Sensijaan esim. Göbbels on siellä suorastaan vihattu. Tietäen mitä seurauksia ensi tammikuun 13 päivänä helposti voisi olla uudesta katolista kulttuuritaistelusta Saksassa Hitler toimeenpanisi sen estämiseksi, kuten eräs saksalainen tuttavani lausui, vaikka montakin "puhdistusta". Hän tietää, että niiden arvonannon kolausten lisäksi, joita olivat ulkomaisten velkojen tosiasiallinen ignorointi, Röhmín "kapinan" osanottajien oikeudeton, verinen poistaminen ja Dollfussin murha, sellainen tapaus kuin taisteluasenne katolilaisuutta vastaan olisi jo liikaa uskallettua. Mutta mitä tapahtuu kirkkokysymyksissä ensi tammikuun 13 päivän jälkeen, jos politiikka sitä vaatii, on kokonaan toinen asia.

Berliinissä 23 päivänä lokakuuta 1934.

V.a. Asiainhoitaja: *Aaro Pakkilahti.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 5

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 57

v. a. Asiamiehittäjä Pakaslahti

29/10. 1934.

Berlinissä 24 p:nä lokakuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 2959/763/34

57/88 Sal. D. JY.

29/10.34

5 C5

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle lähetystö kunnioittaen lähettää raporttinsa n:o 51 aiheesta:

Saksan ulkopoliittikan tendenssejä.

V.a. Asiainhoitaja:

Aaro Pakarinen.

Berlinissä 24 p:nä lokakuuta 1934.

N:o 2959/763/34

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle lähetystö kunni-
oittaen lähettää raporttinsa n:o 51 aiheesta:

Saksan ulkopolitiikan tendenssejä.

V.a. Asiainhoitaja:

A.P.

Berliini SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

Berlinissä 24 p:nä loka kuuta 1934.

57/88 Sal. D. 34.

Asia: Saksan ulkopolitiikan tendenssejä. 29/10.34

5 05

Saksan ulkopolitiikka on viime aikoina ollut varsin passiivista. On näyttänyt siltä, että Saksa tahtoo antaa tapahtumien kulkea menoaan ja odottaa sopivaa hetkeä päästäkseen käyttämään hyväkseen muiden valtojen välisissä suhteissa tapahtuvia muutoksia.

Tällaisia tilaisuuksia Saksa odottaa Ranskan viimeaikaisen politiikan seurauksista. Onhan Saksa jo korjannut yhden tällaisen hedelmän, yhteisymmärrykseen pääsemisen Puolan kanssa. Siten on jo lyöty kiila Ranskan liittojärjestelmään. Neuvostoliiton tulo kansainliittoon - joka on tietysti herättänyt täällä lievästi sanoen sekavia tunteita - ja siten jatkunut ranskalais-venäläinen lähentyminen on antanut vain uutta vauhtia Saksan halulle viljellä Puolan ystävyyttä. Sen viimeaikaisimpia merkkejä ovat m.m. seuraavat seikat. Puolan ottaessa kansainliiton viime yleiskokouksessa esille vähemmistökysymyksen sai se aloitteelleen Saksan täyden sympatian. Puolan vaatimus vähemmistösuo-

JAKELUOHJE:

tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jan yleistämisestä oli Saksan kannalta - paitsi yleensä isku Versaillesia vastaan - kysymys tasavertaisuudesta, paralleellitapaus Saksan vaatimukselle aseistuskysymyksessä. Kun Puola lienee samalla antanut Saksan ymmärtää, että se ei sanotulla toimenpiteellään halua poistaa saksalaisen vähemmistön oikeuksien ylläpitämistä Puolalle joutuneessa Schlesian osassa, niin tämäkin Puolan asenne on saavuttanut hyväksymistä Saksassa, koska se on sopu-soinnussa sen Saksan nykyiseen ulkopolitiikkaan kuuluvan menettelyn kanssa, jonka mukaan valtioiden väliset hankauskohdat on järjestettävä kaksipuolisilla sopimuksilla. Edelleen voidaan mainita saksalais-puolalaisen lähentymisen merkkeinä pyrkimykset vilkastuttaa kompensationsopimuksilla molempien maiden välistä tavaravaihtoa sekä äskettäin tehty n.s. radiosopimus; sen tarkoituksena on saattaa näiden maiden radiot keskinäiseen yhteistyöhön henkisen lähentymisen edistämiseksi. Viimeksimainittuun sopimukseen, jonka toivotaan vähitellen vaikuttavan kaikille sivistyselämän aloille, oli Saksalla erikoinen aihe - kertoi saksalaisen neuvottelukunnan eräs jäsen minulle - siinä, että Puolan oppositiolohdistön sävy Saksaa kohtaan on ollut erikoisen "hässlich", kun sensijaan Saksan lehdistössä,

tietysti ylempää annettujen käskyjen mukaan, ei Puolasta ole juuri ollut pahaa sanaa. Edelleen on Saksan-Puolan yhteisymmärryksen ilmauksina mainittava kummankin taholta jatkunut vastarinta itäpaktia kohtaan, hankauskohdat, joita molemmilla on Tsekko-Slovakian kanssa, Puolan hallituspuolueen lehdissä esiintunut Puolan välinpitämättömyys Itävallan itenäisyydestä y.m.

Menettäessään Neuvostoliiton ystävyys, jonka on saanut periä Ranska ja jota täällä kyllä vielä kaihoten ajatellaan, Saksa on saanut sijaan Puolan ystävyys. Toinen huomattava poliittinen ystävyys oli Saksalle Italia. Itävallan kysymys on nyttemmin hiljalleen, mutta entistä selvemmin muodostunut mitä vaikeimmin sivuutettavaksi kompastuskiveksi tälle ystävyydelle. Italia tarjoaa jatkuvasti myötätuntonsa Saksalle sen vaatimuksessa aseistuksen tasa-arvoisuudessa, mutta enää ei ole entistä yhteistä asennetta Ranskaa vastaan. Ranska ja Italia ovat löytäneet toisensa Itävaltaan kohdistuvien Saksan pyrkimysten vastustamisessa. Mutta päästäkseen edes jossain määrin harmooniseen yhteisymmärrykseen on Italian ja Ranskan sovittava erinäisistä hankauskohdista. Yksi näistä on Jugoslavia. Samalla tavalla kuin Habsburgien monarkia oli entisaikaan Italian kilpailija Adrian merellä ja Bal-

kanilla, on sitä nyt Jugoslavia. Saadakseen aikaan yhteisen rintaman Italian kanssa peloittaa Ranskaa Puolan esimerkki. Neuvosliiton ystävyys hankkiminen on vienyt Puolan saksalaiseen orientointiin. Jos Ranska ei saa sovintoon pääsemiseen Italian kanssa Jugoslavian myötävaikutusta, niin voi viimeksimainittukin luopua Ranskasta ja hakeutua läheisiin suhteisiin Saksan kanssa.

Saksassa onkin seurattu erinomaisen suurella mielenkiinnolla Jugoslavian viimeaikaista politiikkaa. Katsotaan, että italialaisten joukkojen rynnistyksen uhka Itävaltaan heinäkuun 25 päivän yhteydessä on antanut Jugoslavialle vakavaa ajattelemisen aihetta ja että kuningas Aleksanteri, turvatakseen selkäpuolen ja ollakseen nojautumatta vain Ranskaan ja Pikku-Ententeen, ryhtyi tunnettuun toimintaansa, jossa hän myös ehti onnistua, sovinnon aikaansaamiseksi Italian politiikan kannattajana Balkanilla esiintyneen Bulgarian kanssa. Saksassa on jugoslavialais-bulgarialaisen lähentymisen esimerkkinä pidetty saksalais-puolalasta lähentymistä ja katsotaan täällä, että Aleksanterin Bulgarian-politiikka jo merkitsi niin suuressa määrässä itsenäistä ulkopolitiikkaa, että Aleksanteri lähti Ranskaan ei suinkaan "vasallina", vaan määrätietoisen jugoslavialaisen ulkopolitiikan ajajana, joka uskaltaisi, jos

Jugoslavian edut jätettäisiin huomioon ottamatta, yhtä rohkeasti kuin Puola vapautua Ranskan vaikutuspiiristä. Saksan taholta ei ole laiminlyöty Jugoslavian ystävyysviljelemistä. Viime keväänä solmittiin sen kanssa kauppasopimus, jolla katsottiin olevan myös poliittinen merkitys. Saksa ja Jugoslavia vastustavat molemmat jyrkästi Habsburgien restauratiota Itävallassa; täällä arvellaan voitavan edustaa käsityskantaa, että Itävallan liittyminen Saksaan on Jugoslavialle pienempi paha kuin, kuten täällä väitetään, Ranskassakin jo maaperää saavuttanut Habsburgien Italiaan nojautuva Itävalta. Aleksanterin poistuminen elävien joukosta oli Saksalle epäilemättä suuri poliittinen pettymys. Syystä katsotaan, että ilman Aleksanterin lujaa kättä ohjattu Jugoslavia on alttiimpi Ranskan painostukselle Ranskan-Italian-Jugoslavian yhteisymmärryksen luomiseksi ja toiseksi myös Pikku-Ententen koossapysymiseksi. Lyhyesti sanoen Saksa pelkää nyt, että Jugoslaviasta ei tule uutta Puolaa ja että Saksa ei voikaan valmistautua ottamaan vastaan perintönä Ranskalta Jugoslavian poliittista ystävyyttä. Ansainnee tulla viitatuksi siihen, kuinka Saksa Göringin Belgradinmatkan kautta aivan erikoisen ostentatiivisesti on osoittanut Jugoslavialle myötätuntoaan Marseillen murhan johdosta.

Puolan ja Jugoslavian lisäksi on vielä eräs kolmas maa viime aikoina tavallista enemmän kiinnostanut Saksan ulkopolitiikkaa, nim. Unkari. Täällä on tervehditty huomiota herättävällä tyydytyksellä Gömbösin Varsova-matkaa. Saksan ja Unkarin välejä on täällä totuttu pitämään erittäin hyvinä. Kun Unkari nyt koettaa lähentää suhteitaan Puolaan, pannaan sille suuri arvo, koska katsotaan sen voivan merkitä huomattavaa muutosta Unkarin ulkopoliittisessa orientoinnissa. Saksa itse on pettynyt suhteissaan Italiaan. Mahdollisuus Italian ja yleensä Pikku-Ententen sekä erikoisesti Italian ja Tsekko-Slovakian yhteisen rintaman syntymisestä poistaisi pohjan Unkarin revisionistiselta Italian-politiikalta, joka on perustunut m.m. italialais-ranskalaiseen vastakohtaan. Tältä varalta Unkari pyrkii lähestymiseen Puolaan, jolla on selvittämättömiä kalavelkoja Tsekko-Slovakian kanssa ja joka on irtautunut Ranskan vaikutusvallasta. Yhtenä yleisedellytyksenä lähentymiselle Puolaan taas on, että Unkari ei sillä enää, kun Saksan ja Puolan välinen yhteisymmärrys on saatu aikaan, vaaranna hyviä suhteitaan Saksaan.

V.a. Asiainhoitaja: *Arvo Pakkalahti.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cs

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 52.

Ministeri Wuorimes

10/11. 1934.

Berliinissä, 10 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

nr 3160/808/34.

60 89 Sal. D. 34.		
16/11.34	3	272
5	C5	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellise-
na lähetän raporttini n:o 52 aiheesta:

Saar ja Saksa .

Ministeri: *Raimo Wirtanen*

B E R L I I N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 52.

Berliini ssa 10 p:nä marraskuuta 1934.

60 89 sal.D. 37

Asia:

16/11.37

Saar ja Saksa.

5 C5

Viime aikoina erittäin teräväksi kehittynyt Saarín kysymys, joka kuitenkin tällä hetkellä näyttää joitakin ainakin ulkonaisia rauhoittumisen oireita, on toinen niistä kysymyksistä, joihin Saksan sekä sisä- että ulkopolitiikan voi nykyään sanoa keskittyneen. (Toinen on Saksan massiivinen varustautuminen ja militarisoituminen, josta lähemmin toisessa yhteydessä.) Siitä syystä lienee syytä esittää asian suhteen erinäisiä huomioita.

Paitsi vaikutteita, joita virallisen Saksan taholta asian suhteen olen saanut, on minulla lomatkoillani Italiassa ja Sveitsissä ollut mahdollisuus tavata henkilöitä, jotka erikoisen tarkoin tuntevat Saarín alueen asiat, joten voin heidänkin käsityksiään käyttää hyväkseni seuraavassa esityksessä.

Saksalaisella virallisella taholla huomautettiin minulle vielä eilen, että tilanne Saarín kysymyksessä on muodostunut vakavammaksi kuin mitä yleensä luullaankaan. Kun Ranska vetoaa Kansainliiton neuvoston

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

päätökseen vuodelta 1926, niin sanotaan Saksan taholla, ettei tämä päätös ollenkaan koske Saaria nykyisellään, vaan tehtiin aikaan, jolloin ranskalaiset miehitysjoukot olivat Reinillä ja yhteydessä niiden poistumisen kanssa. Myöhemmin ei näillä päätöksillä siis ole vaikutusta, eikä Saarín hallintokomissionin puheenjohtajalla minkäänlaisia oikeuksia kutsua ranskalaista sotaväkeä avukseen. Tämä edustaa siis Saksan käsitystä juriidiselta kannalta. Poliittisesti on katkeruus Ranskan toimenpiteiden johdosta kiehumispisteessä ja pelätään Ranskan toimenpiteiden aiheuttavan sen, ettei väestö vapaasti uskalla äänestää tai ainakin joutuu voimakkaan saksalaisvastaisen painostuksen alaiseksi. Siksi ei tilanteen, huolimatta ulkonaisista merkeistä, katsota suinkaan olevan rauhoittumassa, vaan edelleen varsin kriittillisen.

Olen muistaakseni aikaisemmin raporteissani Saksan oloista sivumennen myös maininnut siitä intensiivisestä Saar-propagandasta, jota Saksassa koko kulu-
van vuoden on tehty ja koko Saksan kansan tunteet rummutettu erittäin herkiksi kaikille tämän asian yhteydessä tapahtuville heilahduksille. Olihan entinen varakansleri von Papen Saar-komissaari ja on varmaankin propagandaan uhrattujen varojen summa arvioitava moniksi miljooniksi Reichsmarkoiksi. Sadointuhansin

haalittiin saarilaisia viime kesänä lukuisille vapaille retkille Saksaan, jossa heitä juhlittiin suuremmissi ja itse valtakunnankansleri kävi puheilla heitä innostuttamassa eri tilaisuuksissa. Vakuuttihan hän, ettei Saksaa ja Ranskaa erota toisistaan mikään muu kuin Saar. Kun kaiken tämän vaikutuksesta Saksassa on oltu vakuutettuja äänestyksen Saksalle edullisista tuloksista, on ymmärrettävä se mielenkuohu ja levottomuus, jonka ranskalaisten joukkojen keskittäminen Saarín rajalle on aiheuttanut.

Todellisten voimakeinojen puute Saarín komissionilta tekee sen heikoksi. Heti kuin pelätään levottomuuksia, syyttää toinen kahdesta suuresta naapurivaltioista toistaan, että se haluaa palauttaa järjestyksen oman mielensä mukaan ja yksinomaan omaksi edukseen. Vaara piilee siinä, että toinen silloin yrittää tässä estää toista, mikä taas aiheuttaa välittömän konfliktin. Kumpikin puoli epäilee ja pelkää toisensa oikeita ja tämä pelko synnyttää vaaran.

Eräillä puolueettomilla tahoilla on minulle mainittu osittaiseksi syyksi kriisin kärjistymiseen Saarín komissionin ja sen puheenjohtajan hermostuneisuus, he kun elävät pelon vallassa, että heidät murhataan. Tämä seikka on aiheuttanut puheenjohtajan taholta hälyyttävämpiä tiedoituksia, kuin todellinen tilanne olisi vaatinut ja siten osaltaan lisännyt yleistä

hermostuneisuutta. Englannin mielialoja hyvin tunteva tapasmani henkilö sanoi, ettei Englanti Saarín tähden tule sen enemmän tukemaan Ranskaa kuin Saksaa, mutta koettaa tietenkin tehdä voitavansa mielen hillitsemiseksi ja ilmiriidan puhkeamisen estämiseksi. Kansainliiton neuvoston tässä kuussa pidettävä kokous toivottavasti onnistuu tilannetta rauhoittamaan, niin että kansanäänestys määräaikana saa rauhassa tapahtua. Ellei niin kävisi tai jos kansanäänestys menisi Saksaa vastaan, voivat seuraukset muodostua kohtalokkaiksi, sillä kansallissosialistinen hallitus on tähän kysymykseen sitonut arvovaltansa ja taloudelliset reservinsä siinä määrin, että se menetystä tuskin voisi kestää ilman että se aiheuttaisi avoimen konfliktin.

Raimo Wirtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: CS

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 53.

Ministeri Wuorimes

12/11. 1939.

Berlinissä, 12 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 3161/809/34.

61 89 Sal. D. 34.

16/11.34

5 05

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 53 aiheesta:

Marseille'n murhien jälkikaikua.

Ministeri:

Raimo Wormala

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 53.

Berliinissä 12 p:nä marras kuuta 1934.

61 89 Sol.D. 34.

Asia:

Marseille'n murhien

jälkikaikua.

16/11.34

5 C5

Joitakin tietoja on julkisuudessa esiintynyt siitä, että kuningas Aleksanterin murhan toimeenpanneella järjestöllä olisi ainakin yksi toimintakohta Saksassa. Julkisuudessa ei sen sijaan liene tarkemmin määriteltä syitä, jotka tähän olettamukseen johtivat. Siitä seuraavassa muutama sana.

Joku aika Marseille'n murhien jälkeen sai Rumanian Berliinissä oleva lähettiläs nimettömän kirjeen, jossa ilmoitettiin, että Rumanian pääministeri Titulesco ja Tshekkoslovakian ulkoministeri Benesh aiotaan murhata sekä ilmoitettiin kahden Saksassa asuvan henkilön nimet, joista toinen unkarilainen ja toinen luultavasti kroaattilainen, jotka lähipäivinä aikoivat matkustaa Saksasta. Ilmotettua asianomaisille hallituksille asiasta jätettiin puheenaoleva kirje Saksan poliisille ja pyydettiin sitä ryhtymään mahdollisiin toimenpiteisiin. Se saikin selville toisen nimetyn henkilön asunnon

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Berliinissä ja pani toimeen kotitarkastuksen, jonka tuloksena oli, että asianomaisen luota löydettiin kuningas Aleksanterin, Barthoun, Titulescon ja Beneshin valokuvat sekä numero kroatialaista vapauslehteä, joka oli painettu Danzigissa ja jonka paino nyttemmin on siirretty Amerikkaan. Tässä numerossa, joka oli painettu muutamia päiviä ennen Marseille'n murhia, sanottiin m.m., että kuningas Aleksanterin ja Barthoun toiminnan peittää kuoleman varjo ja lienee myös ollut uhkauksia Beneshiä ja Titulescoakin vastaan. Asianomainen henkilö vangittiin heti, kun sen sijaan toista nimettömässä kirjeessä mainittua henkilöä ei etsiskelyistä huolimatta ole löydetty. Eräitä muitakin seikkoja kuuluu tutkimuksessa käyneen ilmi, mutta ei niistä vielä anneta tietoja.

Ilmitulleet seikat osottavat, että kysymyksessä on suuri kansainvälinen terrorijärjestö ja ettei esim. Barthoun murha ollut vain vahinkolaukaus kuninkaanmurhan yhteydessä, vaan tarkoituksella tehty ja että jatkokin on suunnitteilla. Kuinka laaja ja ketä käsittävä järjestö loppujen lopuksi on ollut, käynee vielä jatkuvista tutkimuksista enemmän tai vähemmän selville. Että niihin mitkään valtiot välittömästi olisivat sekaantuneet, ei liene uskottavaa, mutta propagandakeinona toisia valtioita vastaan voidaan ilmenneitä seikkoja epäilemättä käyttää ja käytettäneekin.

Kansainväliseen politiikkaan vaikuttavina ilmiöinä on edellämainitunlaisilla seikoilla vaikutuksensa ja siitä syystä olen pitänyt tarpeellisena niistä hallitukselleni mainita. Tietoni ovat Tšhekkoslovakian tšekäläiseltä lähettiläältä saatuja.

Aune M. M. M.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: CS

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 54.

Ministeri Wuorimaa

12/11. 1934.

Berlinissä, 13 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 3169/814/34.

62 89 Sal. D. 34.

14/11.34

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 54 aiheesta:

Saksan varustautuminen.

Ministeri:

Raimo Vornanen

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 54.

Berliini ssa 13 p:nä marras. kuuta 1934.

62 89 Sal.D. 34.

Asia:

Saksan varustautuminen.

16/11.34

5 05

Voitaneen ilman epäilystä sanoa, että Saksan varustautumiskysymys on muodostunut Saarín kysymyksen rinnalla toiseksi suureksi kansalliseksi prestige-kysymykseksi kansallissosialistiselle hallitukselle, josta se ei voi tinkiä. Puolustuspoliittinen momentti on kansallissosialistisessa ideologiassa saanut ylivallan ja muut sen postulaatit ovat olemassa ainoastaan täydellisessä riippuvaisuussuhteessa siihen. Todellisuudessa on olemassa militarisoitu tai voimakkaassa militarisoimistilassa oleva valtio. Tämä tietoisuushan ei ole uusi, mutta tällä hetkellä on mielenkiintoisin puoli siinä se, että myöskin "tavallinen saksalainen" alkaa olla tietoinen tästä tosiasiasta.

Kun Auswärtiges Amtin Itä-Euroopan asiain osaston päällikkö tirehtööri Meyer kutsui allekirjoittaneen viime syyskuun 12 päivänä luokseen, jättääkseen jäljennöksen Saksan promemoriasta itäpaktiasiaassa tiedokseni, painosti hän suullisessa esityksessään erikoi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

selle voimalla promemorian ensimmäistä eli sitä osaa, jossa puhutaan tasavertaisuudesta (Gleichberechtigung). Hän huomautti erittäin jyrkässä sävyssä siitä, ettei kysymys tasavertaisuudesta enää ollut mikään keskustelun alainen asia, vaan saavutettu tosiasiallinen tila, josta ei enää neuvotella. Tämän selityksen voitaneen katsoa sisältävän sen, ettei Saksa enää pidä sen varustusta rajoittavia määräyksiä voimassaolevina, vaan voi tässä suhteessa menetellä harkintansa ja tarpeittensa mukaisesti.

Kun johtavien saksalaisten sotilashenkilöiden kanssa asiasta keskustelea, eivät he suinkaan kiellä varustautumista. Kuinka kauan tilanne voi tällaisena kestää, ilman että asia julkisesti myönnetään, on mielenkiintoista. Sotilasasiamiehemme, everstiluutnantti Snellman, on raporteissaan myöskin asiaa käsitellyt ja tullut samoihin tuloksiin. Seuraavassa mainitsen eräitä pieniä kuvaavia esimerkkejä tilanteen kehityksestä.

Palatessani lomaltani Lontoosta, istui kanssani samassa vaunuosastossa eräs amerikkalainen, joka keskustelumme kuluessa sanoi tulleen Saksaan mukanaan eräitä kaasunaamarinäytteitä ja joitakin lentokoneosia tai lentokoneen aseistusosia. Hänen piti tavata valtakunnan lentoasiain ministeri Göring ja viittasi suurten kauppojen olevan kysymyksessä. Palatessani kymmenkunta päivää myöhemmin jatkolomaltani Sveitsistä,

jouduin matkalla seurustelemaan erään saksalaisen kemisti-insinöörin kanssa, joka keskustelun kuluessa mainitsi, Saksan rautateollisuuden olevan täydessä voimassa yötä päivää työssä, suorittaen pääasiassa varustustilauksia. Eri tahoilla Saksaa näkee lentokenttiä ja suuria lentohalleja valmistuvan ja samoin kuuluvat lentokonetehtaat olevan vilkkaassa toiminnassa. Nämä ovat kaikki ilmiöitä, jotka vahvistavat käsitystä Saksan massiivisesta varustautumisesta. Saksan armeija tulee pian 300.000 miehen vahvuiseksi, Tshekkoslovakian lähettiläs väitti sitäkin, että se nyt jo olisi näin suuri ja että tammikuun 1 päivään mennessä olisi aikomus saada se 400.000 miehiseksi. Sotilaallinen koulutus ei kuitenkaan rajoitu armeijaan, vaan saavat sitä niinkuin aikaisemmissa raporteissani olen kertonut, SS-joukot, jälellä olevat SA-joukot, työrintama ja koko Hitler-Jugend, mikä suuremmassa, mikä pienemmässä määrässä.

Käydessäni Genèvessä tervehtimässä entisiä virkatovereitani Kansainliiton pääsihteeristössä, tekivät kaikki minulle kysymyksen, tuleeko Saksa palaamaan Kansainliittoon. Vastasin tähän, että kansallissosialistinen hallitus on tasavertaisuudesta tehnyt sellaisen kysymyksen, ettei sillä siinä suhteessa ole mitään perääntymisen mahdollisuuksia eikä se niin ollen voi Kansainliittoon palata, ilman että se tässä suhteessa saa jonkin hyvityksen siinä muodossa, että sen tasa-

vertaisuus tunnustetaan ei ainoastaan teoreettisena mahdollisuutena, vaan de facto. Kun Saksa on mielestään riittävästi varustautunut, tulee se todennäköisesti tekemään asian julkiseksi ja jos tämä tosiasia silloin tunnustetaan, voisi katsoa sen mahdollisuuden olevan olemassa, että Saksa palaisi Kansainliittoon. Ennen kuin asia kuitenkaan on näin pitkällä, saattaa paljon tapahtua ja kansainvälinen tilanne moneenkin kertaan muuttua.

Aarne Hietanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 65

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Wuorimaa

12/11. 1934.

Berliinissä, 13 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 3170/845/34.

63 89 Sal. D. 34.

16/11. 34.

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t e e n o h e l l i s e n a
l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 55 a i h e e s t a :

Vaikutteita Saksasta.

Ministeri:

Ramstedt

B E R L I I N I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 55.

Berliini ssa 13 p:nä marraskuuta 1934.

63 89 Sal. B. 34.

14/11.34.

Asia:

Vaikutteita Saksasta.

5 C5.

Kahdessa edellisessä raportissani olen käsitellyt toisessa Saarint, toisessa varustautumiskysymystä. Kun tahtoo luoda kuvauksen nimellä "vaikutteita Saksasta", on mahdoton välttää siinä vielä sivumennen koskettelemasta myöskin molempia edellämäinittuja kysymyksiä, sikäli kuin niillä on merkitystä sisäiseen tilanteeseen Saksassa.

Kieltämätön on se tosiasia, että kansallissosialistinen valta pyrkii sen tilanteen normalisointiin sisäisesti, mikä syntyi kesäkuun 30 päivän tapahtumien ja valtakunnanpresidentti Hindenburgin kuoleman jälkeen. Voimakas on myöskin tämän sisäpoliittisen rauhoittamisyrityksen rinnalla käyvä ponnistus kaikkien voimien keskittämiseen sotilaallisen vallan luomiseksi. Kansan mieliala näyttää suurin piirtein olevan tietoinen tästä vallan normalisoinnista ja sen puolustuspoliittisista ponnistuksista. Tämä mieliala on painostunut, tyytymättömyyden väitetään kasvavan, koska tätä normalisoin-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

titietoisuutta rasittaa tunne jostakin epämääräisestä sen pysyväisyyteen nähden ja koska jokainen yksilö henkilölliseen elämäänsä saakka tuntee itsensä rajoitetuksi, sillä hän ei ^{voi} välttää henkilökohtaisesta politikoitumisestaan määrättyyn suuntaan, jota hän ei ehkä halua, mutta jota ilman hänet voidaan selittää kansan etujen ^{ja} hyvinvoinnin saboteeraajaksi. Kun puolueen ulkopuolella oleva kansalainen näin mukautuu suhteellisen helposti tai fatalistisesti olosuhteisiin, lienee sensijaan vanhoille ja vakaumuksellisille kansallissosialisteille usein verrattain paljon vaikeampaa mukautua siihen ajatukseen, että periaatteet, joista taisteluaikana pidettiin luopumattomasti kiinni, eivät enää omaa mitään ominaista arvoa, vaan jätetään syrjään, alistamalla ne vallitsevalle suunnalle tai selitetään jo voitetuksi kannaksi. Onhan nim. niin, että kansallissosialistisesta ohjelmasta paljon on unohtunut, sen ideologiassa puolustuspoliittinen momentti tullut etualalle ja muut seikat joutuneet siitä riippuviksi.

Vanhoille taistelijoille lienee ollut myös-
^{pettymys}kin /tri Schachtin määrääminen valtakunnan talouden johtoon, syrjäyttämällä kansallissosialistisen talousohjelman luoja tri Feder. Se voimakas vaikutus, jonka vastustavien tyytymättömien keskuudessa kesäkuun 30 päivänä toimitettu verinen puhdistus aiheutti sekä puolueessa että sen mahtavissa itsevaltaisissa alijohtajissa, estänee pitkäksikin aikaa sen, että pettymys

muuttuisi julkiseksi vastustukseksi.

Tämä tilanne on päätekijä arvosteltaessa kysymystä, miten systeemi pystyy hallitsemaan talven taloudelliset vaikeudet. Yksinomaan mielialan huononemisesta, joka johtuisi vähemmän tärkeitten kulutustarpeitten niukkuudesta tai mahdollisesta loppumisesta, ei voida odottaa mitään ratkaisevia tapahtumia, varsinkin kun joukkojen huomio kiinnitetään ulkopoliittiselle alalle ja ulkomaihin. Ottamalla huomioon psykologisen tekijän ja asiallisesti arvioiden raaka-aineiden varastot samoin kuin niiden kestävyys ja korviketuotteiden hankinnan myöntävät asiantuntijat tilanteen kestävyysmahdollisuuden, kuitenkin sillä varauksella, miten talven jälkeen Saksan talousprosessi kehittyy. Tämän käsityksen edellytyksenä on, että valtio pystyy itse laatimansa systeemin ylläpitämään ja hallitsemaan. Kun talous elää työnhankintatoimenpiteistä ja varustustilauksista ja näiden rahallinen vaikutus rasittaa vasta suhteellisen kaukaista tulevaisuutta ja kun työttömyys saadaan tasoitetuksi vetämällä nuorimmat vuosiluokat sotapalvelukseen, ei systeemiä uhkaa välittömästi mikään peljätystä sosiaalisista, finanssi- poliittisista tai taloudellisista vaaroista. Epäuskoiset katsovat kuitenkin sen mahdollisuuden olevan olemassa, että byrokraattisessa koneistossa, vieläpä lähiaikoina, voittamattomia esteitä ja häiriöitä ilmenee, jotka voivat aiheuttaa systeemille vakaviakin vaikeuksia.

Vaikkakin johtavat henkilöt olisivat riittävän notkeita systeemin muuttamiseen, on kuitenkin vaikeaa etukäteen sanoa, kuinka hallitusvallassa, jossa valtataistelut, jännitys ja poliittinen kilpailu on tukahduttettu, edellämäinitunlaiset peljätyt häiriöt lopultakin päättyvät.

Saarin alueella lähiaikoina tapahtuva kansanäänestys vaikuttaa paitsi systeemin itsesäilytysviettinä erikoisessa määrässä olojen normalisoinnin motiivina. Vieläpä selvän opposition keskuudessa on huomattavissa pyrkimys olla vaarantamatta sisäisten sekaannusten kautta tämän kansallisen kysymyksen ratkaisua ja itse systeemi, jonka arvovalta Saarissa on enemmän asetettu peliin kuin missään muualla tähän saakka, lähti alusta asti tähän taisteluun, käyttäen äärimmäisiä ponnistuksia ja toivossa, että kaikki kriisiluontoiset ilmiöt epäedullisine vaikutteineen Saarlin väestöön saataisiin ainakin ratkaisupäivään saakka estetyiksi. Näin ollen tehdään kaikki mahdollinen, että normalisointi ja sen fasaadi säilyisi tammikuun 13 päivään 1935. Näkyviin eivät saa tulla sen enemmän taloudelliset vaikeudet sosiaalisine seurauksineen kuin myöskään poliittiset erimielisyydet. Vieläpä systeemin vastustajat olivat alkujaan taipuvaisia tältä kannalta pitämään parempana kansallissosialistista raaka-ainetaloutta ja tuontirajoituksia verrattuina viime sodanaikaiseen sotatalouteen, koska

se rajoittaa kaikkein räikeimmät sekaantumiset pieneen piiriin, eikä sitä muka suuri kuluttajien joukko tuntisi, niin kauan kuin sitä ei siunattaisi sodan aikana vihatuksi tulleilla ratsionoimistoimenpiteillä. Kun kuitenkin levottomuus tulevan puutteen ja kallistumisen vuoksi suhteellisen nopeasti on kansan keskuuteen levinnyt, tehden uuden vastustavan propagandatoiminnan välttämättömäksi, on kysymyksenalaista, voidaanko hintojen nousuista menestyksellä välttyä ja estää epäedullisten mielialojen vaikutusten leviäminen valtakunnassa. . Saksassa kiinnitetään joskus huomiota siihen, että entisen radikaalin työväestön sekä sivistyneistön ja omistavien luokkien välisissä suhteissa vanha proletaarinen katkeruus on hävinnyt ja antanut sijaa huomattavasti ystävällisemmälle suhtautumiselle; tätä muutosta selitetään kuitenkin eri tavoilla: jos otetaan huomioon useita hallitsevan puolueen edustajia vastaan ilmenevä katkeruus, saattaa usein saada sellaisen vaikutuksen, että tuo parempi suhde ylempien ja alempien välillä on kansallissosialistisen systeemin sivutuote ja että työväestön epäoikeutetut ennakkoluulot entisiä n.s. hallitsevia luokkia kohtaan ovat sulautuneet elämykseen todellisesta yhden puolueen yksinvallasta. Uudistamalla talviavustustoimintansa suuntautuu hallitseva puolue itse kansan keskuuteen, pitäen silmämääränään tämän talviavustuksen vetovoimaa tammikuun 13 päivää varten ja luopuen tarpeettomasta

painostuksesta toisarvoisissa kysymyksissä. Suunnitelmat rikkoi tässä täydellisesti protestanttisen kirkkoriidan tavaton kärjistyminen. Siitä huolimatta on valtakunnanpiispa Müller kärsinyt tappion, koska hän oli loukannut vallitsevan Saar-kysymyksen etuja. Käytettyään varomatonta sanaansa "yhdestä, Roomasta vapaasta saksalaisesta kirkosta", pelästytti hän johtavat ulkopoliittiset piirit niiden mahdollisesta vaikutuksesta katolilaisuuteen ja Saarín katolilaisiin. Vaikkakin Hitler haluaisi hänet säilyttää, näyttää kuitenkin siltä, niinkuin hänen kohtalonsa olisi ratkaistu, koska hän niin paljossa on saanut peräytyä. Täten on annettu näyte normalisoinnista sekä katolilaisille Saksassa että Saarilla ja kun yhä uudelleen esitetään huhuja Hitlerin suurpiirteisestä sovinnosta katolilaisten kanssa, voitaneen tällä alalla ennen Saar-äänestystä vielä odottaa huomattaviakin yllätyksiä.

Arne Mörner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: CS

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 56.

Ministeri Vuorimes.

15/11.1934.

Berliinissä, 15 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 3180/847/34.

64 89 Sal. D. 84.

19/11.34

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkossiaiministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 56 aiheesta:

Saksan työrintama (Arbeitsfront).

Ministeri: *Raimo Heikkinen*

Berliinissä, 15 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 3180/847/34.

64 89 Sal. D. 34.

14/11.34

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkossiaiministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 56 aiheesta:
Saksan työrintama (Arbeitsfront).

Ministeri: *Raimo Kuitmaa*

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 56.

Berliini ssa 15 p:nä marras kuuta 1934.

Asia:

Saksan työrintama

(Arbeitsfront).

19/11.34

67 89 sal. B. 37

5 C5

Puhtaasti sosialisella alalla ovat kansallissosialistisessa valtiossa mielenkiintoisimpien ilmiöiden joukossa työleirit ja työrintama, edellinen käytännöllinen sosialinen toimintamoto, jälkimmäinen enemmän aatteellinen. Kun työleirikysymys Suomessa on verrattain hyvin tunnettu, lienee syytä hiukan selostaa koko Saksan kansaa käsittävää työrintamaa, joka viime aikoina on saanut täsmällistyneet toimintamuodot. Kuinka menestyksellinen ja kestävä tämän järjestön merkitys, jonka tarkoituksena on kansan yhteistunnon kasvattaminen, tulee olemaan, jää mielenkiintoiseksi nähdä.

Hitlerin valtaantultua hajoitettiin Saksan ammattijärjestöt. Niiden omaisuus siirrettiin uudelle järjestölle, jonka nimi on "Deutsche Arbeitsfront" (Saksalainen työrintama). Tätä järjestöä ei ole sekoitettava työpalvelukseen, Arbeitsdienst, joka on valtion laitos ja jonka kanssa sillä ei ole mi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tään tekemistä. Työrintama oli alkujaan suunniteltu ammatilliseksi järjestöksi italialaisten esikuvien mukaan, jossa työnantajat ja työntekijät muodostaisivat jonkunlaisen kooperatiivisen säätyammattikunnan. Ryhdyttiin jo järjestelemään syndikaatteja, kun toiminta yht'äkkiä pysähdytettiin. Kauan aikaa pysyivät senjälkeen työrintaman tarkoitus ja tehtävät epäselvinä ja sen toiminta rajoittui miltei yksinomaan sivistystehtäviin. Tätä varten muodostettiin m.m. erikoinen järjestön alaosa "Kraft durch Freude", joka huolehti järjestön jäsenille maksuttomia ja melkein ilmaisia lomamatkoja.

Vähitellen voitti hierarkinen ajatustapa Saksassa alaa ja on nyt, kuten tunnettua, yksinomaan vallitsevana. Se lyötiin kiinni "laissa kansallisesta työstä" (Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit) 20. I. 1934. Tämä samoin kuin perintötilalaki ovat ne lait, jotka ovat perusteiltaan muuttaneet Saksan sosiaalisen lainsäädännön. Laki kansallisesta työstä tekee työnantajan etuoikeutetuksi liikkeen johtajaksi (Wirtschaftsführer) ja työntekijät hänen totteleviksi joukoikseen (Gefolgschaft). Kollektiivisopimukseen perustuva työoikeus kumottiin ja sen sijalle tuli liikkeenjohtajan määräämä työ- ja palkkajärjestys. Näiden liikkeenjohtajien valtapiiriä rajoittaa kuitenkin valtion asettaman "työn luottamusmiehen" (Treuhänder

der Arbeit) valvontaoikeus, jonka on tarkastettava, ettei liikkeen toiminta- ja työskentelyjärjestys riko valtion edun mukaisia suuntaviivoja.

Nyt on Saksan työrintaman toimintaa jälleen ryhdytty vilkastuttamaan ja sen johtaja, tri Ley, nimetty korkeimpiin puolutoimiin kuuluvaan virkaan. Hänestä on tullut Reichsleiter. Lokakuun 24 päivänä annetulla asetuksella saa työrintama uuden täsmällisen toimintapiirin. Siihen sisältyy määrättyssä mielessä toisarvoisia ammatillisia tehtäviä, sillä pääkysymys, työoikeuden samoin kuin palkka- ja työehtojen järjestely, ei siihen kuulu, vaan on jo etukäteen työrintaman tehtävistä erotettu. Saksan työrintama on "die Organisation der schaffenden Deutschen der Stirne und der Faust" (luovan saksalaisen järjen ja nyrkin järjestö). Siihen kuuluvat samanarvoisina jäseninä sekä työnantajat että työntekijät. Sen tarkoituksena on luoda kansan- ja toimintayhteisö (Volks- und Leistungsgemeinschaft). Sen on turvattava työn rauha, henkisin keinoin jäseniinsä vaikuttamalla. Riidansovittelu ei kuulu työrintamalle, vaan kuten tähänkin saakka luottamusmiehille (Treuhand der Arbeit), samoin ei sillä ole oikeutta tehdä työoikeudellisia esityksiä työrauhan turvaamiseksi. Sen sijaan on sen jatkettava alaosastossaan "Kraft durch Freude" sen entistä toimintaa. Lisäksi on sen huolehdittava ammattikoulutuksesta. Päätehtävänä lienee sillä kuitenkin itseapulaitosten luominen, jonka kautta se jokaiselle jäsenelleen turvaa

"hänen elämismahdollisuutensa hädän hetkellä" ja ta-
soittaa kyvykkäille kansalaisille kohoamismahdollisuu-
det itsenäiseen toimintaan, mikäli mahdollista omalla
maapalstallaan ("auf eigenem Grund und Boden").

Luonnollisesti muodostaa työrintama osan kan-
sallissosialistisesta puolueesta. Sitä vaatii totali-
teetti ja se on välttämätöntä ammatillisen pyrkimyksen
alistamiseksi hierarkiaan.

Työrintamaan on kaikkien työtä tekevän kuu-
luttava, olivatpa he sitten virkamiehiä, työnantajia
tai -tekijöitä, vapaita ammatin tai toimen harjoittajia.
Täten on järjestön jäsenmäärä siinä 25 miljoonan
paikkeilla. Kullakin jäsenellä on jäsenkortti, johon
kuukautinen jäsenmaksun suoritus kuitataan. Että jär-
jestö huomattavine jäsenmaksuineen ja suurine jäsenmää-
rineen on varsin rikas, se näkyy seuraavasta kuukausi-
maksujen suuruutta osottavasta taulukosta.

Työrintaman kuukausimaksut.

Luokka	Kuukausitulo	Jäsenmaksu kk:ssa
1	verovapaat ja työttömät	0,20 Rmk.
2	50 Rmk. saakka	0,80 "
3	80 " "	1,20 "
4	100 " "	1,60 "
5	150 " "	2,- "
6	200 " "	3,- "
7	250 " "	4,- "
8	300 " "	4,80 "
9	400 " "	6,- "

Luokka	Kaukausitulo	Jäsenmaksu kk:ssa
10	500 Rmk. saakka	10,- Rmk.
11	600 " "	16,- "
12	700 " "	20,- "
13	yli 700 "	20,- " vähintään.

Aune Virtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cs

ASIA:

Berlinissä olevan lehetystä raportti n:o 52.

Ministeri Vuorimäki

16/11.1937

Berliinissä, 16 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 3183/818/34.

65 89 Sal. D. 14.

19/11. 34

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetan raporttini n:o 57 aiheesta:

Taloudellisia huomioita Saksasta.

Ministeri:

Raimo Hiltunen

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 57.

Berliini ssa 16 p:nä marras kuuta 1934.

Asia:

Taloudellisia huomioita

Saksasta.

65 89 Sal.D.34.

19/11.34

5 05

Mitä pitemmälle aika kuluu, sitä vaikeammaksi näyttävät taloudelliset olosuhteet Saksassa kehittyvän ja sitä monimutkaisemmaksi tulevat ne toimenpiteet, joihin tilanteen hoitamiseksi ryhdytään. Kun ulkomailla paljon kirjoitetaan ja puhutaan Saksan katastroofiin johtavasta talouspolitiikasta ja sen tuhoutuvasta talouselämästä, ovat sitä vastoin ne henkilöt, jotka mainitussa suhteessa Saksassa ovat vastuunalaisia, suuria optimisteja tulevaisuuteen nähden. He myöntävät avoimesti, että vaikeudet ovat suuret ja että ne voidaan voittaa ainoastaan sillä, että kansa niistä on tietoinen ja tietoisesti alistuu yhteisetua silmälläpitäen niihin rajoituksiin ja niihin kieltäymyksiin, jotka tässä suhteessa ovat välttämättömiä. Kansallissosialistinen kansankasvatus käykin voimakkain ottein tätä tietä, iskemällä kansan tajuntaan käsityksen kunkin yksilön velvoituksista yhteisetua kohtaan. Saksan talousdiktaattori tri

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Schacht, joka on erittäin liikkuva ja vähän väliä pitää esitelmiä talouspolitiikastaan eri puolilla Saksaa, korostaa niissä kaikissa sitä, että vaikeudet tullaan voittamaan, vedoten tällöin jälleen syntyneeseen kansantahdon yhtenäisyyteen voimakkaimpana tekijänä pulaa vastaan taisteltaessa.

Joitain päiviä sitten piti Saksan finanssi-ministeri kreivi Schwerin von Krosigk Aachenissa puheen "yleisistä finansseista ja taloudesta", jossa hän esitti eräitä mielenkiintoisia näkökohtia Saksan finanssitilanteesta. Saksan finanssitalous ei mene nurin (wird nicht pleite gehen), vaikkakin on olemassa vaikeuksia. Eräillä tahoilla selitetään hyvin käsitettävä niukkuus puutteeksi. On itsestään selvää, että syntyneen suuremman tarpeen tyydyttämiseksi tarvitaan runsaampaa raaka-aineiden tuontia. Deviisivaikkeudet taas ovat Versaillesin sopimuksen seurauksia. Kun ei ole muita keinoja maksaa, tahdomme sen tehdä tuotteillamme. Kieltäytyä vastaanottamasta saksalaisia tuotteita ja samalla kertaa vaatia velkojen suoritusta, on järjetöntä. Toistaiseksi ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin jatkaa nykyistä menettelyä, s.o. koettaa lisätä vientiä ja supistaa tuontia. Ei ole olemassa korvikeaineita, sillä sellaisia Saksa ei tuota, yhtävähän kuin sokerijuurikassokeri on mikään korvike ruokosokerille. Uusi deviisisuunnitelma tuottaa epäilemättä vaikeuksia, mutta ei tuo mitään varsinaista puutetta, ellei Sak-

sen kansa itse menetä hermojaan ja aiheuta aiheettomalla varastoimisella vahinkoja. Tämä varastoiminen johtaa ainoastaan hintain nousuun, jota hallitus tulee kaikin keinoin vastustamaan. Tätä varten on tri Gördeler määrätty hintakomissaariksi ja ryhtynyt tarmokkaisiin toimenpiteisiin. Hallitus ei määrittele jokaiselle yksityiskohtaisia toimintaohjeita, vaan antaa ainoastaan yleiset suuntaviivat, joiden mukaan se taloutta johtaa. Mitä vahvempi valtio on, sitä vähemmän sen tarvitsee tässä suhteessa talouteen sekaantua. Siitä syystä onkin hallituksen pyrkimyksenä luoda vahva valtio ja tämän turvissa vapaa kunniallinen talous.

Usein esitettyyn kysymykseen, mistä valtio saa rahansa suunnattomaan työnhankintaansa, vastasi ministeri, että tämä raha saadaan vekseleinä säästöpankeista ja pankeista, m.m. Reichsbankista. Näiden vekseleiden lunastus rasittaa tosin tulevia vuosia, mutta paitsi sitä, ettei v. 1933 mitään muuta mahdollisuutta ollut, on varsin yksinkertaista osottaa, että vekselien takaisinmaksu on turvattu työttömyysavustuksen loppumisesta syntyneistä säästöistä ja talouselämän vilkastumisesta aiheutuneista verojen lisääntymisestä.

Edelläoleva osoittaa jo sen ylempänä mainitsemani seikan, että vaikka virallisella taholla hallituspiireissä ollaankin vaikeuksista tietoisia, tulevaisuutta katsotaan toiveikkaasti. Tämä käy erikoisesti ilmi keskusteltaessa tri Schachtin kanssa, joka pääsemästä päästyään vakuuttaa sitä, että vaikka koko maailma

onkin Saksaa vastaan, tulee Saksa siitä huolimatta vaikeuksistaan selviytymään ja nousemaan sille kuuluaan asemaan.

Kun mieliala virallisella taholla on tällainen, on se talouspiireissä ja kansan keskuudessa vaihteleva sen mukaan, kenen kanssa joutuu tekemisiin. Niillä tuotantoaloilla, joilla on runsaasti työtä, ollaan toiveikkaita ja tyytyväisiä, mutta muualla on mieliala eri asteissa pessimistinen tai levoton. Kun hintain nousua huolimatta kaikista toimenpiteistä olosuhteissa, joissa tarveaineiden niukkuus kasvaa, millään pakkotoimenpiteillä ei voida välttää, tulee se tyytymättömyyttä lisäämään. Ei myöskään liene edullista vaikutusta työläisjoukkoihin tehnyt se maatalousministeri Darrén talonpoikain elonkorjuujuhlassa lokakuun 1 päivänä pitämä puhe, jossa hän ilmoitti saaneensa maataloustuotteiden hinnat nousemaan kolminkertaisiksi silloin, kuin työansiotulot ovat supistuneet joko palkkain pienennysten tai lyhennettyjen työaikain kautta.

Lomalta palattuani en vielä ole ennättänyt uudelleen saada laajempaa kosketusta saksalaisissa piireissä, mutta olen sensijaan tavannut joukon diplomaattisia virkatovereitani, joiden kaikkien yhteinen arvostelu tilannetta tiedustellessani kuului: tyytymättömyys kasvaa, valtion finanssitilanne on hyvin huono. Totean edelläolevan tässä, tahtomatta toistaiseksi ja

onkin Saksaa vastaan, tulee Saksa siitä huolimatta vaikeuksistaan selviytymään ja nousemaan sille kuuluaan asemaan.

Kun mieliala virallisella taholla on tällainen, on se talouspiireissä ja kansan keskuudessa vaihteleva sen mukaan, kenen kanssa joutuu tekemisiin. Niillä tuotantoaloilla, joilla on runsaasti työtä, ollaan toiveikkaita ja tyytyväisiä, mutta muualla on mieliala eri asteissa pessimistinen tai levoton. Kun hintain nousua huolimatta kaikista toimenpiteistä olosuhteissa, joissa tarveaineiden niukkuus kasvaa, millään pakkotoimenpiteillä ei voida välttää, tulee se tyytymättömyyttä lisäämään. Ei myöskään liene edullista vaikutusta työläisjoukkoihin tehnyt se maatalousministeri Darrén talonpoikain elonkorjuujuhlassa lokakuun 1 päivänä pitämä puhe, jossa hän ilmoitti saaneensa maataloustuotteiden hinnat nousemaan kolminkertaisiksi silloin, kuin työansiotulot ovat supistuneet joko palkkain pienennysten tai lyhennettyjen työaikain kautta.

Lomalta palattuani en vielä ole ennättänyt uudelleen saada laajempaa kosketusta saksalaisissa piireissä, mutta olen sensijaan tavannut joukon diplomaattisia virkatovereitani, joiden kaikkien yhteinen arvostelu tilannetta tiedustellessani kuului: tyytymättömyys kasvaa, valtion finanssitilanne on hyvin huono. Totean edelläolevan tässä, tahtomatta toistaiseksi ja

ennenkuin olen paremmin perehtynyt ottamaan asian suhteen kantaa. Äskettäin tänne saapunut Neuvostovenäjän suurlähettiläs sanoi minulle eilen, ettei ole syytä liioitella taloudellisen tilanteen vaikeuksia Saksassa, vaan sitä täysin tasapuolisesti arvostella. Yleinen käsitykseni on se, kuten jo parissa edellisessä poliittisessa raportissani olen maininnut, että taloudellinen stabiilitetti koetetaan säilyttää Saarinkansanäänestykseen saakka, ettei levottomuutta aiheuttavilla toimenpiteillä tai ilmiöillä annettaisi aiheita mielialan muutokseen Saarinväestön keskuudessa, jonka uskotaan suurelta enemmistöltään edelleen olevan Saksaan liittymisen kannalla.

Aune H. H. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: CS

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 58

Ministeri Vuorimes

16/11. 1934

Berliinissä, 16 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

m: 3183/849/34.

66 90 Sal. D. 34.

19/11. 34

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/.
Ulkoasianministeriölle kunnioittaen ohelli-
sena lähetän raporttini n:o 58 aiheesta:

Ruotsalaisuuskysymys Suomessa.

Ministeri:

Raimo Korte

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 58.

Berliini ssa 16 p:nä marras kuuta 19 34.

66 90 Sal. B. 34.

Asia:

19/11.34

Ruotsalaisuuskyse

Suomessa.

5 C5

Samassa kuriiripostissa tämän raportin kanssa lähtee lähetystön sanomalehtikatsaus "Suomen kielikysymys Saksan lehdissä", joka sisältää selostuksen täällä julaistuista kirjoituksista, jotka koskevat yliopiston suomalaistuttamista ja marraskuun 6 päivän tapahtumia Helsingissä. Tämän selostuksen lisäksi on minulla syytä luottamuksellisesti esittää seuraavaa.

Knn tiedot epäjärjestyksistä Helsingissä marraskuun 6 päivänä saapuivat tänne, tehtiin niiden johdosta tiedusteluja lähetystöön, josta asiaa lyhyesti selostettiin huomauttamalla, että saapuneet ilmoitukset ovat liioiteltuja. Auswärtiges Amtin sanomalehtiosastolta samoin kuin propagandaministeriöstä annettiin tietää, että sieltä käsin Saksan lehdistöä oli kielletty asiasta kirjoittamasta tai jos kirjoittavat, tehtävä se siinä muodossa, että kysymys on Suomen sisäinen asia, johon muilla ei ole sekaantumista. Samanlaisen ilmoituksen teki minulle muutamaa päivää myöhemmin Suomen asioita Auswärtiges Amtin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

itäosastolla hoitava hra v. Grundherr. Näin ollen on virallinen Saksa pyytämättä reagoinut tässä asiassa täysin meidän etujemme ja oikeuksiemme mukaisesti. Kuitenkin pääsi Börsen Zeitungiin, joka näyttää olevan ruotsalaisen vaikutuksen alaisena, pujahtamaan kirjoitus, joka on selostettu yllämainitussa sanomalehtikatsauksessa. Heti kirjoituksen ilmestyttyä soitti minulle hallitusneuvos Bogs Auswärtiges Amtin sanomalehtiosastolta, valittaen kirjoituksen ilmestymistä ja sanoen vaatineensa lehteä julkaisemaan Münchener Neueste Nachrichtenissa olleen tri Hauptin asiallisen kirjoituksen, niin että edellinen kirjoitus tulisi paralysoiduksi. Kiitin häntä hänen toimenpiteestään ja kolmantena päivänä ilmestyikin mainittu kirjoitus. Nationalzeitungissa ollut kirjoitus, joka meidän kannallemme on erittäin hyvä ja myöskin lähetystön katsauksessa selostettu, on Völkischer Beobachterin Tukholman-kirjeenvaihtajan hra Wagnerin käsialaa.

Edelläoleva osoittaa, että virallinen Saksa on asettunut täysin meidän kannallemme tässä meille erikoisen tärkeässä kysymyksessä ja on tämä seikka syytä meillä kotona tyydytyksellä noteerata.

Arne Mattsson

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 5

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 59.

Ministeri Vuorimes

17/11. 1954.

Berliinissä, 17 p:nä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

n:o 3257/830/34.

DASIA	
62/90 Sal. D. 34.	
23/11.34	159
5	C ^o 5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

/

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 59 aiheesta;

Memelin kysymys.

Ministeri:

Ramell

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 59.

Berliini ssa 17 p:nä marras kuuta 1934.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

67 / 90 Sal. S. 34.

23/11.34.

2

C5

Asia:

Memelin kysymys.

Ne toimenpiteet, joihin Liettua on ryhtynyt Memelin alueella, ovat Saksassa herättäneet hyvin paljon pahaa verta. Selitetään Liettuan hallituksen systemaattisesti rikkovan kansainvälistä Memelin statuuttia, välittämättä vähääkään sille tehdyistä muistutuksista. Tämä seikka on aiheuttanut Saksan ja Liettuan välien yhä suuremman kiristymisen ja tehdään molemmin puolin toisilleen yhä enemmän vaikeuksia, erikoisesti taloudellisella alalla, josta varsinkin molemminpuolinen ja luullakseni ennen kaikkea Liettuan puoleinen rajaliikenne ja kanssakäyminen kärsii. Kaikesta huolimatta jatkaa Liettuan hallitus Memelin alueella aloittamaansa suuntaa. Onko tämä statuutin mukaista tai vastaista, jääköön puolestani ratkaisematta, pääasia on, että Saksan hallitus on kiinnittänyt statuutin takasajien, Englannin, Ranskan, Italian ja Japanin hallitusten huomiota tähän asiaan, vaatien heidän toimenpiteitään.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Käydessäni Auswärtiges Amtissa mainittiin minulle asiasta, huomauttamalla, että Saksalle on erikoisen mielenkiintoista tässä kysymyksessä demarchensa kautta saada todetuksi, pitävätkö statuutin allekirjoittajat sanansa vai antavatko he vastoin sitoumuksiaan Liettuan menetellä miten tahansa. Saksan kannalta olisi allekirjoittajien toimettomuus epäilemättä siinä mielessä tervetullut, että se sillä voisi osoittaa, etteivät muutkaan täytä sitoumuksiaan. Kuitenkin oli Auswärtiges Amtissa saatu Saksan demarchen johdosta se käsitys, että ainakin Englanti olisi halukas ryhtymään asiassa joihinkin toimenpiteisiin, mutta ei vielä osattu sanoa, missä muodossa se tapahtuisi.

Memelin kysymys on näin ollen saksalais-liettualaisesta riidasta kehittynyt myöskin kansainvälisluontoiseksi kysymykseksi, jolla saattaa olla vaikutusta suurvaltain väliseen politiikkaan. Tästä syystä lienee syytä asiaan kiinnittää huomiota.

Antti Koskela

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cs

ASIA: _____

Pekkinen olevan lähetysten raportti n:o 60.

Ministeri Vuorimes

14/12.1937

Berliinissä, 14 p:nä joulukuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 3521/912/34.

69/90 Sal. O. 24.	
17/12.34	102
5	C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 60 aiheesta:

Poliittisesta tilanteesta Saksassa.

Ministeri:

Raimo Korte

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 60.

Berliini:ssa 14 p:nä joulukuuta 1934.

69/90 sal. A. 74.

Asia:

Poliittisesta tilanteesta

Saksassa.

17/12.34

5

C5

Jos Saksan oloista haluaisi pysyä täydellisen poliittisen tilanteen kehityksen tasalla, olisi tätä kysymystä käsiteltävä vähintään kerran viikossa. Niin nopeasti tilanteet muuttuvat, uusia tekijöitä ilmenee, odottamattomia yllätyksiä sattuu ja joka päivä lehtensä avaa miltei jännittyneenä siitä, mitä mullistuksia siellä mahdollisesti mainitaan. Vaikkakin ulkomaan sanomalehdistö tapahtumista kertoo, useimmiten liioitellenkin ja paljon vääristellen, niin on näidenkin kertomusten totuusosien takana motiiveja, joista lehdet eivät tiedä, mutta joista kuitenkin saattaa tietoja saada sopivien yhteyksien kautta. Näitä tietoja hyväkseen käyttäen voidaan luoda käsitys todellisesta tilanteesta Saksassa, käsitys, joka on niin lähellä totuutta kuin vallitsevissa olosuhteissa yleensä on mahdollista, sillä täydellistä selvyyttä siitä kukaan ei voine saada, lieneekö sitä edes hallitsevilla itsellään-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kään.

Viime raportissani, jossa otsakeasiaa käsittelin, mainitsin ammattitoverieni jokseenkin yksimielisesti minulle lomalta palattuani selittäneen tyytymättömyyden massojen keskuudessa syksyn kuluessa huomattavasti kasvaneen. Ne huomiot, joita tässä suhteessa omakohtaisesti kuukauden kuluessa olen tehnyt, käyvät tuon yllämainitun lausunnon kanssa yhteen. Intelligenssiipiireissä kuulee yhä jyrkempää arvostelua, kyllästytään yhä enemmän vapauksien rajoituksiin y.m.m. "vapaaehtoisiin velvoituksiin", jotka todellisuudessa ovat pakollisia, kasvaa yhä suurempi tyytymättömyys. Työväestön ja pikkueläjien keskuudessa on minulle kerrottu samanlaisista ilmiöistä. Vieläpä mainitaan tyytymättömyyden ilmenevän niinkin julkisesti, että kauppaliikkeissä saattaa työläisväimöjen kuulla julkisesti arvostelevan olosuhteita ja mainitsevan, etteivät he olisi Hitlerin puolesta äänestäneet, ellei heitä siihen olisi pakoitettu. Kotitarkastuksia, kuuleman mukaan hyvin perinpohjaisia ja kovakouraisia, on viime aikoina sadottain toimitettu ja vangitsemisiakin lienee runsaasti tapahtunut. Vastakohta protestanttisen kirkon piirissä näyttää käyvän yhä terävämmäksi ja saavan yhä jyrkempiä muotoja, koskapa sisäasiainministeri on katsonut jälleen tarpeelliseksi kieltää kaiken julkisen keskustelun uskonasioista. Saattaahan tässä asiassa todella käydä niinkin, kuten eräällä taholla väitetään, että

Saarin kysymyksen selvityksen jälkeen uskontokysymys ratkaistaan hallituksen mahtikäskyllä.

Oppositionia on siis olemassa eri suunnilla, mutta vastustajien heikkoutta osoittaa se, ettei minkäänlaisia kostoyrityksiäkään ole tehty esim. Röhmien murhan johdosta, Röhmillähän oli määrättyissä piireissä hyvin voimakas kannatus. Samoin olisi varmaankin hyvä tilaisuus ollut kostoyrityksiin t.k. 8 päivänä, jolloin Göring, Göbbels ja kaikki johtohenkilöt ympäri maata kaduilla keräsivät työttömien talviavustuksia ja olivat kansanjoukkojen ympäröiminä niin tiukasti, että heitä suojeleva vartioketju hajosi ja he tuntikausia kuljeksivat ihmisvirran keskellä. Tuskin parempia todistuksia opposition arvottomuudesta voisi osottaa. Ja lopuksi eräs varsin tärkeä näkökohta. Se intelligenssioppositio, joka niin terävästi olosuhteita arvostelee, on tietoinen siitä, ettei tällä hetkellä ole ketään henkilöä asetettavissa Hitlerin sijaan ja että hänen kukistamisensa siksi saisi aikaan täydellisen sekasorron arvaamattomine seurauksineen.

Etteivät asiat puolueen sisällä näytä olevan täysin moitteettomassa kunnossa, siitä on useitakin todistuksia. Sleesian ylimmän puoluejohtajan Brücknerin erottaminen puolueesta ja kaikista toimistaan, puolueen talousoppien luojan valtiosihteeri Federin poistaminen näyttämöltä, koko suurta huomiota herättänyt kapellimestari

Saarin kysymyksen selvityksen jälkeen uskontokysymys ratkaistaan hallituksen mahtikäskyllä.

Oppositionia on siis olemassa eri suunnilla, mutta vastustajien heikkoutta osoittaa se, ettei minkäänlaisia kostoyrityksiäkään ole tehty esim. Röhm'n murhan johdosta, Röhmllähän oli määrättyissä piireissä hyvin voimakas kannatus. Samoin olisi varmaankin hyvä tilaisuus ollut kostoyrityksiin t.k. 8 päivänä, jolloin Göring, Göbbels ja kaikki johtohenkilöt ympäri maata kaduilla keräsivät työttömien talviavustuksia ja olivat kansanjoukkojen ympäröiminä niin tiukasti, että heitä suojeleva vartioketju hajosi ja he tuntikausia kuljeksivat ihmisvirran keskellä. Tuskin parempia todistuksia opposition arvottomuudesta voisi osottaa. Ja lopuksi eräs varsin tärkeä näkökohta. Se intelligenssioppositio, joka niin terävästi olosuhteita arvostelee, on tietoinen siitä, ettei tällä hetkellä ole ketään henkilöä asetettavissa Hitlerin sijaan ja että hänen kukistamisensa siksi saisi aikaan täydellisen sekasorron arvaamattomine seurauksineen.

Etteivät asiat puolueen sisällä näytä olevan täysin moitteettomassa kunnossa, siitä on useitakin todistuksia. Sleesian ylimmän puoluejohtajan Brücknerin erottaminen puolueesta ja kaikista toimistaan, puolueen talousoppien luojan valtiosihteeri Federin poistaminen näyttämöltä, koko suurta huomiota herättänyt kapellimestari

Furtwänglerin erottaminen ovat kaikki tekijöitä, jotka osottavat sisäisiä vastakohtia. Tekisi nyt mieli väittää, että jännitys on kohoamassa samaan tapaan kuin viime kesäkuussa, jolloin se johti ensimmäiseen suureen puhdistukseen. Milloin, miten ja missä muodoissa nyt kasvavan jännityksen purkautuminen tulee tapahtumaan, on tietenkin kysymys, johon on mahdoton vastata. Että kehitys tähän suuntaan on kulkemassa, siihen viittaavat jo mainitsemani esimerkitkin. Puhdistustahan on koko ajan hiljalleen tapahtunut, eikä tietenkään ole mahdotonta, että se tässä muodossa edelleenkin tulee jatkumaan, milloin suuremmalla, milloin pienemmällä voimalla, mutta voimakkaampikaan toiminta ei ole mahdollisuuksien ulkopuolella, jos yleiset olosuhteet sellaista vaatisivat.

Tavatessani eräässä tilaisuudessa valtakunnan-kanslerin presidialikanslian valtiosihteerin Meissnerin, tiedustelin häneltä hänen käsitystään poliittisesta tilanteesta Saksassa. Hän kertoi silloin seuraavaan tapaan.

Samalla kun Saksan hallitus aste asteelta yhdistää valtakunnan eri osia yhdeksi kokonaisuudeksi, se pyrkii vakiinnuttamaan ja normalisoimaan tilannetta maassa. On selvää, ettei tällaisissa olosuhteissa enää vallankumouksellinen aines ole sopivaa maan asioita hoitamaan, koska se haluaa alati jatkuvaa vallankumousta, vaan on asioiden johtoon saatava toiset ainekset. Tästä syystä on viime kesäkuun viimeisen päivän tapahtumien jälkeen hiljaisia siirtoja yhtämittaa tapahtunut ja

tulee jatkuvasti tapahtumaan. Sleesian kansallissosialistien johtaja Brückner poistettiin toimestaan ja erotettiin puolueesta sekä poliittisista että moraalisisista syistä. Puolueen talousteoretikko valtiosihteeri Feder siirrettiin disponibiliteettiin eläkkeelle siitä syystä, etteivät hänen ideansa ole käytäntöön sovellettavissa ja että hänen toimintansa haittasi talouselämän normaalia kehitystä. Sitä paitsi ei hra Feder sopeutunut yhteistyöhön tri Schachtin kanssa. Seuraava huomattava syrjäytys ja poisto tulee todennäköisesti koskemaan Frankfurt am Mainin piirin puoluejohtajaa Streicheria, joka fanaattisessa juutalaisvihasaan (kuuluisan Stürmer-lehden toimittaja) tekee valtakunnalle vahinkoa. Ei myöskään kestäne kovin kauan, ennenkuin maatalousministeri Darré joutuu toimestaan pois, sillä hän on perintötilalaillaan ynnä muilla toimenpiteillään joutunut talonpoikaissäestön vihaamaksi. Pittemmälle ei valtiosihteeri luetteloan jatkanut, mutta olivat nämäkin avomieliset lausunnot selviä todistuksia siitä syvälle käyvästä suunnanmuutoksesta, mikä on tapahtumassa. Kysyin häneltä vielä pitääkö johtajan sijaisen ministeri Hessin matkasuunnitelma Pariisiin paikkansa. Tähän huomautti hän, että Hessin tietenkin on käytävä Pariisissa vastaamassa Ranskan rintamamiesten johtajan Goy'n vierailuun, mutta ei tämä tapahtune ennen kuin Saarin äänestyksen jälkeen. Eräillä toisilla kansallissosialistisilla tahoilla on minulle kerrottu odotettavan

huomattavia tuloksia tästä suunnitellusta ministeri Hessin Pariisin vierailusta.

Olisi kuitenkin täydellinen erehdys kuvitella edellämainitunlaisten ilmiöiden ja niiden seurausten millään tavalla vaikuttavan, ainakaan toistaiseksi, systeemin kestävyYTEEN Saksassa. Hallitsevan suunnan asema on edelleen siksi luja, että olisi lapsellista tuodittautua harhakuviin. Niin kauan kuin Reichswehr pysyy systeemille uskollisena, ei minkäänlaista muutosta voida ajatella ja Reichswehrillä taas ei ole syytä tyytymättömyyteen, sillä Hitler antaa sille kaiken minkä se haluaa, vieläpä enemmänkin. Sinä hetkenä, kun tämä varsinainen valtakunnan voimanhaltija asettuu jyrkästi vastaan, muuttuu tilanne tietenkin perinpohjin. Kuitenkin on tällöinkin huomattava, että Reichswehrin rinnalla on olemassa ensiluokkaisesti organisoidut, vaikkeikaan yhtä hyvin aseistetut järjestöt SS., SA. sekä aseellinen valtakunnan poliisi (viimemainittu noin 140.000 luotettavaa miestä).

Reichswehrin suhtautumisesta Saksan voimassa olevaan systeemiin puhui t.k. 12 päivänä sanomalehtimiehille Puolustusministeriön sisäasiainosaston päällikkö majuri Foertsch, mainiten m.m. seuraavaa, mikä tähän otettakoon näytteeksi.

"Puolustusvoimat ovat Saksan kansan aseenkantajat. Ne ovat Saksan valtakunnan ja isänmaan, kansallissosialismissa yhdistyneen kansan ja sen rajojen turva.

- - - Puolustusvoimien asenne kansallissosialistisessa vallankumouksessa on ollut joka suhteessa johdonmukainen. Tosin on usein tapahtunut, että armeijat ovat ryhtyneet, vallankumoukseen, siihen osallistuneet tai sellaisen nujertaneet. Saksan puolustuslaitokseen nähden ei tällainen ole tullut kysymykseen, sillä ne päämäärät, joihin se on pyrkinyt, on kansallissosialistinen liike taistelunsa kautta saavuttanut. - - - Koskaan ei ole ollut puolustuslaitosta, joka ei olisi sekaantunut politiikkaan ja yhtä monarkistinen kuin vanha armeija ennen sotaa oli, yhtä kansallissosialistisen on nykyisen armeijan oltava. - - - Mikään mahti maailmassa ei kykene eroittamaan puolustuslaitoksen, puolueen ja eri järjestöjen yhteenkuuluvaisuutta."

Paljon puhutaan ja huhutaan erimielisyyksistä armeijan johdon keskuudessa ja saattaa noissa huhuissa olla perääkin, mutta on varovaisinta asettaa ne oikeisiin mittasuhteisiin todellisuuden kanssa.

Valtiosihteeri Federin syrjäyttäminen lienee katsottava tri Schachtin voitoksi kansallissosialistisessa puolueessa olevaa sosialistista suuntaa vastaan, seikka, joka myös ilmenee edelläkertomistani hra Meissnerin sanoista. Mahdollisena syytä hänen erottamiseensa on minulle korkealta kansallissosialistiselta taholta kerrottu olleen erään hänen tarkastetun kirjeensä jollekin naishenkilölle, jossa hän oli arvostellut valtakunnankansleria.

Tohtori Schachtin, joka ei ole kansallissosialisti, talouspolitiikka pyrkii säilyttämään, mikäli olen käsittänyt, kapitalistisen taloussuunnan niine muunnoksineen, joita olojen kehitys vaatii, s.t.s. määrätynlaisen valtion valvonnallaisen talouselämän luomisen, jossa sosialisille näkökohdille myönnetään suurempi merkitys kuin koskaan ennen. Eräillä tahoilla väitetään hänen viimeisten asetustensa olevan vain väliaikaista silmänlumetta massojen tyydyttämiseksi, jotka asetukset olosuhteiden edelleen kehittyessä poistetaan ja joiden avulla hän tällä välin voi harjoittaa kansallissosialististen ideoiden jongleerausta. Jos tämän kehityssuunnan ottaa huomioon, niin näyttäisi vastaista suuntausta arvosteltaessa todennäköiseltä, että radikaalisempia ideoja ajava ryhmä on se, joka vaikutusvallasta tultaisiin poistamaan ja jonka asema siis olisi heikkenemässä.

Arne Holm